

ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN BUCUREȘTI
C.S.U.D.

FACULTATEA DE CONTABILITATE ȘI
INFORMATICĂ DE GESTIUNE

TEZĂ DE DOCTORAT

CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC:
PROF.UNIV.DR. ANA MORARIU

DOCTORAND: ISA TAK

BUCUREȘTI 2013

ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN BUCUREȘTI
C.S.U.D.

FACULTATEA DE CONTABILITATE ȘI
INFORMATICĂ DE GESTIUNE

**EFECTELE INFORMAȚIILOR FINANCIARE ERONATE
ASUPRA DECIZIILOR ECONOMICE LUATE DE UTILIZATORI**

Comisia de doctorat:

Prof.univ.dr. **Liliana Feleagă**
Academia de Studii Economice din București

- Președinte

Prof.univ.dr. **Ion Mihailescu**
Universitatea din Pitești

- Referent

Prof.univ.dr. **Iacob Constanța**
Universitatea din Craiova

- Referent

Prof.univ.dr. **Mihai Paunică**
Academia de Studii Economice din București

- Referent

Prof.univ.dr. **Ana Morariu**
Academia de Studii Economice din București

- Coordonator științific

Doctorand: ISA TAK

BUCUREȘTI 2013

CUPRINS

INTRODUCERE.....	5
1. Subiectul cercetării științifice	5
2. Stadiul cunoașterii la nivel național și internațional	6
3. Gradul de noutate al temei abordate	7
4. Motivația abordării subiectului	7
5. Obiectivele cercetării.....	8
6. Metodologia utilizată	8
7. Structura lucrării.....	9

CAPITOL 1. INFORMAȚIILE FINANCIARE ȘI IMPORTANȚA ACESTORA LA NIVEL NAȚIONAL ȘI INTERNAȚIONAL..... 12

1.1 Informația financiară - Noțiunea de informație	12
1.2 Conținutul informațional al situațiilor financiare	14
1.2.1 Situația poziției financiare	15
1.2.2 Situația rezultatului global.....	17
1.2.3 Situația modificărilor capitalurilor proprii	19
1.2.4 Situația fluxurilor de trezorerie.....	19
1.2.5 Politicile contabile și notele	20
1.2.6 Informații colaterale situațiilor financiare	21
1.3 Utilizatorii de informații financiare și accesul la informații	22
1.3.1 Creditorii	23
1.3.2 Proprietarii, acționarii și managerii	23
1.3.3 Angajații.....	23
1.3.4 Furnizorii și clienții	24
1.3.5 Agențiile guvernamentale.....	24
1.3.6 Potențiali parteneri.....	25
1.3.7 Administratorii de fonduri și specialiștii	25
1.3.8 Publicul	25
1.4 Importanța informației financiar-contabile și mecanismul cerere – ofertă	26
1.5 Calitatea informației financiar-contabile și utilizatorii acesteia	29
1.6 Scopul situațiilor financiare	35
1.6.1 Scopul situațiilor financiare în viziunea IAS 1	36
1.6.2 Frecvență și perioada de raportare	37
1.6.3 Informații comparative	37
1.7 Standardele internaționale de raportare financiară (IFRS), Comitetul pentru Standardele Internaționale de Contabilitate (IASB) și Standardele Internaționale de Contabilitate (IAS)	38
1.7.1 Standardele Internaționale de Raportare Financiară (IFRS) și Standardele Internaționale de Contabilitate (IAS)	38
1.7.2 Federația Internațională a Contabililor (IFAC)	39
1.7.3 Administratorii IASBF	40
1.7.4 Consiliul Internațional de Standarde Contabile (international accounting standards board) – IASB.....	42
1.7.5 Consiliul Consultativ pentru Standarde (standards advisory council)	42
1.8 Importanța informațiilor financiare în economie.....	43
1.9 Concluzii, propuneri și opinii	45

CAPITOL 2. IMPACTUL INFORMAȚIILOR FINANCIARE ERONATE ȘI METODE DE COMBATERE..... 47

2.1 Frauda și eroarea în manipularea informațiilor financiare.....	47
---	-----------

2.1.1	Eroare sau fraudă; delimitări conceptuale	47
2.1.2	Manipularea.....	51
2.1.3	Daune semnificative rezultate din erori și fraude	52
2.1.4	Departamentul pentru Luptă Antifraudă.....	56
2.2	Cauzele apariției erorilor în situațiile financiare	58
2.3	Tipuri de erori în prezentarea situațiilor financiare.	60
2.4	Efectele erorilor și fraudelor în economie.....	63
2.5	Inducerea în eroare a utilizatorilor situațiilor financiare prin fraude	67
2.5.1	Contabilitatea creativă.....	67
2.5.2	Contabilitatea agresivă	70
2.5.3	Practica contabilă (big bath)	71
2.5.4	Raportări financiare frauduloase	72
2.5.5	Managementul veniturilor.....	74
2.6	Indicii care dezvăluie fraude contabile.....	75
2.6.1	Controlul intern inexistent sau un control intern nefuncțional.....	78
2.6.2	Aspecte anormale în contabilitate.....	79
2.6.3	Atitudini și tranzacții neobișnuite	80
2.6.4	Anomalii privind conturile analitice.....	80
2.6.5	Iregularitatea în desfășurarea activităților	80
2.6.6	Anomalii privind caracteristicile calității managementului	81
2.7	Concluzii, propuneri și opinii	82

CAPITOL 3. OBIECTIVE ȘI TEHNICI DE MANIPULARE A INFORMAȚIILOR FINANCIARE 86

3.1	Obiectivele manipulării informațiilor financiare	86
3.1.1	Piața de capital și factorii de influențare a prețurilor acțiunilor.....	87
3.1.2	Îndeplinirea condițiilor din contractul de creditare (compliance with debt covenants clauses).....	88
3.1.3	Salariile și primele conducerii	89
3.1.4	Diminuarea anumitor costuri din motive politice sau organizaționale (to minimize certain political costs)	90
3.1.5	Creșterea cuantumului fondurilor atrase prin apelul public la economisire sau la creșterea capitalului	92
3.1.6	Lichidări și fuziuni – impactul manipulării privind valoarea întreprinderilor (management buy-out).....	94
3.1.7	Scăderea cuantumului impozitelor de plată	95
3.1.8	Asigurarea reflectării în viitor a unei performanțe mai bune a societății.....	95
3.1.9	Stabilizarea profitului în cadrul unui trend de lungă durată (smoothing and managing toward a long-term trend) 96	
3.2	Tehnici de manipulare a informațiilor financiare	97
3.2.1	Contabilizarea veniturilor în contextul tehnicilor de manipulare a informațiilor financiare	99
3.2.1.1	Contabilizarea veniturilor înainte de realizarea lor	99
3.2.1.2	Recunoașterea veniturilor aferente bunurilor predate în regim de consignație.....	99
3.2.1.3	Contabilizarea veniturilor din software.....	100
3.2.1.4	Manipularea procentului de avansare a lucrărilor	100
3.2.1.5	Înregistrarea veniturilor fictive.....	101
3.2.2	Tehnici de manipulare în contabilizarea cheltuielilor și provizioanelor	101
3.2.2.1	Capitalizarea nejustificată a cheltuielilor.....	101
3.2.2.2	Manipularea duratei și a metodei de amortizare. Amortizarea fondului comercial	102
3.2.2.3	Transferul profitului pentru anii viitori prin raportarea unor provizioane mai mari (Storing earnings for future years)	103
3.2.2.4	Contabilizarea cheltuielilor cu studiile de cercetare și dezvoltare (Purchased in-process research and development).....	104
3.2.2.5	Cheltuieli speciale (Special charges).....	105
3.2.2.6	Manipulări în prezentarea elementelor care compun situațiile financiare.....	105
3.2.2.7	Modificarea clasificării elementelor rezultatului global	106

3.2.2.8	Modificarea clasificării elementelor din tabloul fluxurilor de trezorerie	106
3.2.3	Nerecunoașterea sau recunoașterea eronată a unor active și datorii (Misreported assets and liabilities) ...	107
3.2.3.1	Recunoașterea și evaluarea pierderilor din depreciere	114
3.2.3.2	Efectuarea de tranzacții în scopul recunoașterii deliberate de venituri.....	118
3.2.3.3	Operațiuni de disimulare a practicilor de manipulare a situațiilor financiare.....	119
3.3	Beneficiile și avantajele prezentării corecte în cadrul situațiilor financiare.....	120
3.3.1	Beneficii pentru investitori	120
3.3.2	Beneficii pentru companie și stat	121
3.3.3	Importanța informațiilor financiare corecte, în cadrul organizației și a mediului de afaceri, pentru luarea de decizii economice eficiente	123
3.3.4	Beneficii pentru economia țării	124
3.4	Concluzii, propuneri și opinii	125

CAPITOL 4. CONSECINȚELE FRAUDEI ASUPRA PREZENTĂRII SITUAȚIILOR FINANCIARE.... 129

4.1	Frauda în prezentarea situațiilor financiare	129
4.1.1	Fraudarea situațiilor financiare și responsabilitatea auditorului financiar	129
4.1.1.1	Evaluarea riscurilor de denaturare semnificativă în concordanță cu ISA 240	130
4.1.1.2	Asimetrie între fraudă și eroare	131
4.1.1.3	Fraudă și eroare – importanța principală a denaturărilor situațiilor financiare	132
4.1.2	Importanța pragului de semnificație pentru a minimiza riscul de fraudă și eroare în situațiile financiare	133
4.1.3	Scheme comune de fraude financiare	135
4.1.4	Analiza variațiilor bugetelor previzionate cu cele realizate de o reflectare asupra detectării erorilor și fraudelor	137
4.2	Cauzele manipulării informației financiare	139
4.2.1	Management ineficient al societăților comerciale	139
4.2.2	Ascunderea actelor de corupție.....	140
4.2.3	Interesele managerilor	140
4.2.4	Evaziunea fiscală	140
4.2.5	Prezentarea unei imagini fidele a rapoartelor financiare	141
4.3	Identificarea rapoartelor financiare și a informațiilor care le însoțesc.....	141
4.3.1	Identificarea rapoartelor financiare	141
4.3.2	Declarații de conformitate cu IFRS	142
4.4	Obiectivele prezentării situațiilor financiare	142
4.5	Limitele informațiilor conținute în situațiile financiare	144
4.6	Evenimente semnificative care influențează prezentarea situațiilor financiare	145
4.6.1	Evenimente semnificative care influențează prezentarea situațiilor financiare pe piețele internaționale.....	146
4.6.2	Evenimente semnificative care influențează prezentarea situațiilor financiare în Turcia	149
4.7	Concluzii, propuneri și opinii	150

CAPITOL 5. AUDITUL FINANCIAR– OBIECTIVE, SCOP, IMPORTANȚĂ 152

5.1	Audit financiar – cercetarea situațiilor financiare pentru creșterea credibilității lor	152
5.1.1	Standardele Internaționale de Audit	153
5.1.2	Răspunderea juridică, eșecul economic, riscul de audit și riscul de fraudă.....	155
5.1.3	Codul de conduită profesională, dilemele etice și diminuarea riscurilor de fraudă	157
5.2	Rolul și obiectivele auditului financiar	158
5.3	Frauda și etapa de planificare.....	161
5.4	Controlul intern - Concept	166
5.4.1	Elementele controlului intern.....	167
5.4.1.1	Mediul controlului	168
5.4.1.2	Procesul de evaluare a evaluarea riscurilor	169
5.4.1.3	Activități de control	169

5.4.1.4	Sisteme de informații și procese	170
5.4.1.5	Controale de monitorizare	171
5.4.2	Proceduri pentru obținerea unei bune înțelegeri a controlului intern	171
5.4.3	Estimarea riscului legat de control	174
5.4.4	Testarea mecanismelor de control	177
5.4.5	Rolul, scopul și conținutul controlului intern	178
5.5	Concluzii, propuneri și opinii	180
 CAPITOL 6. STUDIU DE CAZ “EFECTUAREA CONTROLULUI INTERN ÎN VEDEREA DETECTĂRII ȘI CORECTĂRII ERORILOR ȘI FRAUDELOR LA S.C. ABC S.A.”		184
6.1	Informații cu caracter permanent	184
6.2	Efectuarea controlului intern la S.C. ABC S.A.	186
6.2.1	Introducere	186
6.2.2	Prezentarea situației patrimoniale înaintea exercitării controlului intern	187
6.2.3	Efectuarea controlului intern pe componente ale situațiilor financiare	189
6.2.4	Concluzii, propuneri și opinii.....	237
 CAPITOL 7. CONCLUZII, OPINII, PROPUNERI PENTRU CERCETĂRILE VIITOARE		240
7.1	Concluzii, propuneri și opinii referitoare la informațiile financiare și importanța acestora la nivel național și internațional.....	240
7.2	Concluzii, propuneri și opinii referitoare la impactul informațiilor financiare eronate și metode de combatere ..	241
7.3	Concluzii, propuneri și opinii referitoare la obiectivele și tehnicile de manipulare a informațiilor financiare	245
7.4	Concluzii, propuneri și opinii referitoare la consecințele fraudei asupra prezentării situațiilor financiare	248
7.5	Concluzii, propuneri și opinii referitoare la auditul financiar	249
7.6	Concluzii, propuneri și opinii referitoare la efectuarea controlului intern la S.C. ABC S.A.	252
7.7	Concluzii, propuneri și opinii personale cu caracter general	258
 BIBLIOGRAFIA		266
LISTA FIGURI.....		276
LISTA TABELE.....		276
LISTA GRAFICE		277
LISTA ABREVIERILOR		277

INTRODUCERE

1. Subiectul cercetării științifice

Subiectul prezentei cercetări este reprezentat de imaginea neconformă a situațiilor financiare eronate, care cuprind denaturări de la imaginea fidelă și astfel influențează în mod negativ utilizatorii informației contabile. Lucrarea acordă atenție în primul rând conceptelor de eroare și fraudă întâlnite în exercitarea auditului financiar și asupra reglementărilor existente la nivel internațional, european și național.

Titlul lucrării „**Efectele informațiilor financiare eronate asupra deciziilor economice luate de utilizatori**” a fost ales pentru a reflecta mai precis perspectiva din care este abordat subiectul ales. În primul rând utilizatorii situațiilor financiare se confruntă tot mai des cu situația de a primi informații incorecte, acțiune rezultată în contextul actual aproape în totalitate și datorită crizei economice globale de dimensiuni neobișnuite. În al doilea rând am subliniat faptul că auditul financiar devine un mijloc semnificativ, actual și de perspectivă, capabil să ofere celor interesați asigurări calificate și neutre în legătură cu situațiile financiare, reprezentând astfel, prin prisma auditorului financiar, o verigă indispensabilă în credibilitatea informației contabile cuprinsă în cadrul situațiilor financiare. În al treilea rând informația, în special cea de natură financiară și contabilă, este elementul indispensabil progresului, indiferent de domeniul de activitate. Luarea unor decizii economice corecte care pot contribui la rezolvarea problemelor complexe ce apar în viața fiecărei entități este influențată de calitatea informațiilor financiare și contabile și de rolul deosebit pe care îl are auditorul financiar, mai ales în contextul actual, caracterizat de o amplă recesiune economică, în care erorile sunt foarte des întâlnite în cadrul situațiilor financiare și uneori, în cazuri nefericite și fraude de mare amploare.

În acest context subliniem rolul auditorilor financiari în societate care este unul esențial pentru publicul interesat de calitatea raportărilor financiare și contabile și de practicarea unui management performant. Deși rolul este unul evident, încrederea publicului în profesionalismul auditorilor a fost puternic zdruncinată ca urmare a multiplelor scandaluri financiare (Eron, World Com, Parmalat, etc.). Dorim să subliniem încă din introducerea prezentei cercetări că existența auditorilor și a sistemului de control intern contribuie decisiv la minimizarea riscurilor financiare, operaționale sau de conformitate, asigurând creșterea calității informației contabile și, implicit, contribuind la ameliorarea efectelor furnizate de informațiile financiare eronate asupra deciziilor economice luate de utilizatori.

Un aspect pe care dorim să îl clarificăm încă din introducerea prezentei cercetări îl reprezintă faptul că factorul distinctiv între fraudă și eroare este dat de acțiunea fundamentală care are ca rezultat denaturarea din situațiile financiare, și anume dacă această acțiune este intenționată sau neintenționată.

În lucrarea de față am avut în vedere și metodele de manipulari ale cunoștințelor financiare, precum "situații financiare fictive", "contabilitatea creativă", "contabilitatea agresivă" și "neregularități în contabilitate", care au efecte negative asupra economiei reale. Uneori, pentru anumite motive personale sau corporative, informațiile publicate despre firme pot fi schimbate fără a avea la baza documente justificative și o analiză pertinentă și profesională. Markets Board, în unele situații descrie manipularea financiară a cunoștințelor ca ofertă de informații eronate și

neadevărate sau de a face comentarii greșite, care pot afecta valoarea instrumentelor de pe piața de capital sau să nu se raporteze informațiile corecte.

În ultimii ani probleme importante precum „rapoarte financiare frauduloase” și „informații financiare manipulate” au fost ridicate de organisme financiare, comunitatea financiară, presă, investitori și guverne. Efectele negative ale informațiilor financiare frauduloase continuă să reprezinte o problemă serioasă care afectează organizațiile din întreaga lume, în ciuda acțiunilor întreprinse de organisme de reglementare. Acest lucru este și mai valabil în zilele noastre, într-un mediu în care criza economică a condus la creșterea semnificativă a presiunilor asupra organizațiilor și indivizilor de a avea performanță, creând mai multe îndemnuri la fraudă și generând mai multe oportunități pentru comiterea de erori și fraude.

2. Stadiul cunoașterii la nivel național și internațional

În această secțiune am prezentat o revizire a literaturii de specialitate la nivel național și internațional pe tematica informațiilor financiare eronate și a deciziilor economice luate de utilizatori. Documentarea a fost realizată astfel încât să se evite realizarea concentrării surselor bibliografice ca origine dintr-un singur spațiu. Am încercat să concentrăm sursele nord-americane, cele vest-europene și est-europene. Totuși, datorită unui nivel mai avansat de dezvoltare a activității de audit financiar, s-a identificat un interes crescut pe tematica cercetată în special în Marea Britanie, Statele Unite ale Americii și spațiul nord-vestic european.

La nivel internațional am avut în vedere lucrările specialiștilor O. Amat și J. Blake, care au vizat în principal utilizarea tehnicilor de contabilitate creativă ce au ca efect majorarea sau diminuarea cheltuielilor și a veniturilor; diminuarea activelor; capitalurilor proprii; majorarea sau diminuarea datoriilor; reclasificarea activelor sau datoriilor; manipularea informațiilor prezentate în notele explicative; prezentarea informațiilor.

De asemenea, literatura de specialitate reprezentată de specialiști precum Dechow Sloan și Sweeney¹ are în vedere obiectivele principale ale manipulării informației financiare (manipularea profitului). Acestea sunt: obținerea de resurse la costuri reduse și evitarea neîndeplinirii condițiilor contractuale de creditare și îndatorare. Tot în acest context, Beattz, Collins, Shackelford și Wahlen (2010) au observat următoarele detalii: când analizăm din perspectivă sectorială companiile care își desfășoară activitatea în sectorul financiar, se observă faptul că acestea își redirecționează uneori activitățile spre manipularea informațiilor economico-financiare. În acest context, observăm că **manipularea informațiilor economico-financiare are ca obiectiv optimizarea structurii de finanțare și, de asemenea, scăderea valorii bazei de impozitare.**

Stolowy și Breton (2010)² susțin că în literatura de specialitate nu există o unitate de opinii cu privire la scopurile manipulării datelor financiare. Fiecare cercetător a realizat o clasificare proprie. Cu toate acestea, există lucrări care subliniază mai multe scopuri comune. Unele dintre acestea sunt: menținerea la un anumit nivel a profitului sau scăderea variabilei profitului per acțiune, creșterea procentului profitului per acțiune aferent perioadelor viitoare prin scăderea ratei

¹ **Dechow P.M., Sloan R.G., Sweeney A.P.**, Causes and Consequences of Earnings Manipulations: An Analysis of Firms Subject to Enforcement Actions by the SEC, Contemporary Accounting Research, pp. 1 – 36, 2011.

² Stolowy, H., Breton, G., Op.cit.

profitului perioadei curente (cu ocazia schimbărilor în administrație) și menținerea proporției datorii-capital propriu la un anumit nivel.

În accepțiunea lui K. Naser³, contabilitatea creativă reprezintă „procesul prin care, dată fiind existența unor breșe în reguli, se manipulează cifrele contabile și, profitând de flexibilitate, se aleg acele practici de măsurare și informare ce permit transformarea documentelor de sinteză din ceea ce ele ar trebui să fie în ceea ce managerii doresc. În acest sens, putem defini contabilitatea creativă ca fiind și procesul prin care tranzacțiile sunt structurate de asemenea manieră încât să permită “producerea” rezultatului contabil dorit.

3. Gradul de noutate al temei abordate

Prezenta lucrare care are în vedere aspecte precum informațiile eronate și frauduloase din cadrul situațiilor financiare precum și al auditului financiar care reprezintă piatra de temelie în credibilitatea informației contabile.

Gradul de noutate al temei abordate este unul extrem de actual, în primul rând datorită interesului acordat de organismele internaționale precum și naționale (Camera Auditorilor Financieri din România). Deși subiectul a primit o atenție deosebită atât la nivel național cât și internațional, considerăm că cel mai important aspect pe care l-am tratat în cadrul cercetării îl reprezintă principalele metode și tehnici utilizate de management sau angajați, după caz, în încercarea de a induce în eroare nu numai utilizatorii informațiilor contabile, dar și a auditorului financiar.

La nivel național, cercetarea se distinge prin noutate în privința temei alese, care în literatura de specialitate a primit atenție însă, insuficient tratată comparativ cu literatura de specialitate internațională și cu semnificația temei. Una dintre cauzele care stau la baza acestei constatări o reprezintă și faptul că profesia de audit financiar este una relativ nouă în România, comparativ cu țări precum Statele Unite ale Americii sau Regatul Unit.

Tot în acest context subliniem că noutatea lucrării se reflectă și la nivelul metodelor de cercetare alese în raport cu tematica. În prezent, cea mai frecventă abordare metodologică este cea empirică, mai ales în literatura de specialitate internațională, iar o abordare conceptuală, normativistă și chiar interdisciplinară, așa cum se dorește prezenta cercetare, realizează tratarea subiectului într-o manieră mai amplă.

Cercetarea prezentă are la bază o documentare solidă constând în cărți și teze de doctorat publicate în ultimul deceniu, cele mai recente reglementări relevante la nivel național, regional și internațional, precum și numeroase articole științifice din reviste naționale și internaționale din ultimii cinci ani de zile.

Rezultatele cercetării doctorale au fost diseminate prin publicarea în cadrul unor reviste de specialitate naționale și internaționale validate prin susținere în cadrul unor conferințe științifice de profil naționale și internaționale.

4. Motivația abordării subiectului

³ Naser K., Creative financial accounting: its natura an duse, Practice Hall, 2008;

Semnificația temei este unul dintre motivele pentru alegerea acesteia ca subiect al cercetării doctorale. Faptul că auditorii financiari oferă o credibilitate situațiilor financiare care la rândul lor servesc în luarea deciziilor de afaceri, investiții și nu numai de către utilizatorii informației contabile este însăși motivul alegerii temei de cercetare.

Un alt element determinant în alegerea temei l-au reprezentat și numeroasele scandaluri financiare, care au avut în centru acțiunii eroarea și fraudă, precum Enron, WorlCom, Parmalat, care au generat rapid reacții la nivel internațional al organismelor competente.

Tot în acest context subliniem motivația abordării subiectului și din prisma crizei financiare și economice care a început în anul 2008, criză care a avut ramificații în numeroase domenii printre care se umără și domeniul auditului financiar.

În abordarea temei privind efectele situațiilor financiare eronate asupra utilizatorilor informației contabile unul dintre motivele alegerii subiectului l-a reprezentat și experiența profesională deținută în domeniul contabilității, auditului financiar și al consultanței fiscale, în prezent având funcția de director financiar și astfel având ocazia de a intra în contact cu diverse entități și de a le cunoaște problemele legate de tema aleasă.

Conchid prin a sublinia faptul că stăpânesc mai multe limbi de circulație internațională (engleză, franceză și turcă) care mi-au permis accesul la numeroase baze de date științifice, publicații, cărți, articole și conferințe științifice din întreaga lume care au contribuit la alegerea temei menționate.

5. Obiectivele cercetării

Formularea obiectivelor cercetării a ținut cont de stadiul cunoașterii științifice la nivel național și internațional din domeniul ales. Pornind de la faptul că fraudă cuprinde o serie de neregularități și acțiuni ilegale caracterizate prin eludarea internațională pentru obținerea unor avantaje financiare și faptul că fraudă este un domeniu extrem de controversat, iar gradul responsabilității auditorului în procesul de prevenire și detectare a fraudei a generat destul de multe dezbateri în ultimii ani, am formulat următoarele obiective științifice majore pentru cercetarea doctorală în scopul de a aduce contribuții la rezolvarea acestora:

- O1. Definirea clară și completă a conceptului de situații financiare eronate, frauduloase și manipulate;
- O2. Elaborarea unui cadru conceptual în materie de eroare și fraudă;
- O3. Elaborarea unui model conceptual în materie de eroare și fraudă;
- O4. Analiză critică și comparativă a reglementărilor în materie de eroare și fraudă în auditul financiar în vigoare la nivel internațional, european și în Statele Unite ale Americii;
- O5. Oferirea de recomandări concrete în vederea îmbunătățirii și dezvoltării teoriei existente în literatura de specialitate.

6. Metodologia utilizată

Tematica situațiilor financiare eronate cu impact asupra utilizatorilor informației contabile a fost, este și va fi, pe cât de importantă pe atât de sensibilă. Dovada sunt numeroasele contribuții științifice pe această temă, cât și lucrările de poziție ale profesiei și organismelor abilitate. Demersul științific urmărește o abordare integrată a situațiilor financiare eronate cu impact asupra

utilizatorilor, în vederea soluționării problemelor identificate și în scopul oferirii de recomandări cât mai pragmatice.

Prezenta lucrare urmărește abordarea subiectului din perspectiva unui specialist în domeniu auditului și contabilității financiare, în contextul în care credibilitatea situațiilor financiare este unul dintre cele mai solicitate cerințe adresate auditorului financiar și în contextul în care, fără credibilitatea situațiilor financiare, nici nu se poate discuta de profesia de audit.

7. Structura lucrării

Prezenta lucrare conține introducere, șapte capitole, rezultate și direcții viitoare de cercetare, bibliografie, lista figurilor, lista tabelelor, lista grafice și lista abrevierilor.

Introducerea prezintă subiectul central al cercetării științifice și stadiul cunoașterii la nivel național și internațional, gradul de noutate a temei abordate, motivația selectării acestei teme de cercetare, obiectivele cercetării, metodologia utilizată și definițiile conceptelor fundamentale specifice temei utilizate în cadrul lucrării.

Teza de doctorat intitulată **„EFECTELE INFORMAȚIILOR FINANCIARE ERONATE ASUPRA DECIZIILOR ECONOMICE LUATE DE UTILIZATORI”** este structurată pe șapte capitole, astfel:

- 1- Informațiile financiare și importanța acestora la nivel național și internațional;
- 2- Impactul informațiilor financiare eronate și metode de combatere;
- 3- Obiective și tehnici de manipulare a informațiilor financiare;
- 4- Consecințele fraudei asupra prezentării situațiilor financiare;
- 5- Auditul financiar – obiective, scop;
- 6- Studiu de caz “Efectuarea controlului intern în vederea detectării și corectării erorilor și fraudelor la S.C. ABC S.A.”
- 7- Concluzii, opinii, propuneri pentru cercetările viitoare.

Capitolul I „Informațiile financiare și importanța acestora la nivel național și internațional”. Obiectivul acestui capitol îl reprezintă dezvoltarea noțiunii de informații financiare, definiția informației financiare cuprinse în setul situațiilor financiare care cuprind poziția financiară, rezultatul global, fluxurile de trezorerie, modificările de capitaluri proprii și notele. Calitatea informațiilor financiare este definitorie în fundamentarea relevanței și reprezentării fidele a previziunilor economico-financiare pe baza informațiilor curente. Acest capitol tratează informația economică ce are un conținut larg, concretizat în masa de date primare și prelucrate referitoare la baza materială, la activitatea și rezultatele obținute într-un ansamblu economico-productiv.

Capitolul II „Impactul informațiilor financiare eronate și metode de combatere”. Am avut în vedere rolul pe care îl joacă fraudă și eroarea în cadrul manipulării informațiilor financiare, efectele erorilor și fraudelor în cadrul situațiilor financiare, inducerea în eroare a utilizatorilor ca

urmare a existenței erorilor și fraudelor, precum și indiciile care ne arată că situațiile financiare sunt manipulate. După cum se observă din conținutul semantic al celor doi termeni, în cazul erorii se desprinde ideea de greșeală, un act involuntar care nu reflectă realitatea, în timp ce pentru fraudă întâlnim asocierea cu înșelăciunea, hoția sau atingerea drepturilor altora pentru a obține un profit material, acte premeditate care arată în mod clar intenția de a denatura realitatea.

Capitolului III, „Obiective și tehnici de manipulare a informațiilor financiare”. Am exemplificat principalele metode de manipulare a informațiilor financiare. Cel mai important beneficiu al informației financiare este acela de a reduce costurile de finanțare ale unei companii. Această reducere de costuri vizează în mod special investitorii și percepția lor asupra riscului companiei. Din punct de vedere tehnic, riscul este măsurat prin coeficientul BETA. Coeficientul BETA al unei acțiuni este un indicator de măsurare a volatilității acesteia comparativ cu un indice de referință, reprezentativ pentru evoluția generală a pieței. Acest indicator arată cât de mult se va corela o acțiune cu trendul general al pieței și la ce riscuri este pusă compania respectivă. În concluzie, obiectivul manipulării informației financiare modifică aceste două măsuri de risc; cu alte cuvinte, se schimbă procentul de îndatorare a capitalului propriu și câștigul pentru fiecare acțiune deținută, în modul dorit.

Capitolul IV „Consecințele fraudei asupra prezentării situațiilor financiare” relevă *rolul deosebit pe care îl joacă dintotdeauna auditorul financiar* care își planifică activitatea, colectează și evaluează probele de audit în vederea exprimării opiniei asupra situațiilor financiare, prin intermediul raportului de audit, și care trebuie să ia în considerare riscul apariției unor denaturări semnificative datorate unor fraude sau erori, *care este deci un angrenaj indispensabil în mecanismul necesar utilizării situațiilor financiare*. În cadrul acestui capitol am cercetat importanța pragului de semnificație în dimensionarea eșantionării. „Obiectivul unui audit al situațiilor financiare este de a permite unui auditor exprimarea unei opinii, potrivit căreia situațiile financiare au fost întocmite sub toate aspectele semnificative, în conformitate cu un cadru general de raportare financiară identificat.”⁴

Capitolul V, „Auditul financiar – obiective și scop”, dezvoltă esența auditului financiar, sensul conținutului și scopului său. Pentru a se efectua un audit, trebuie să existe informații într-o formă verificabilă, precum și o serie de norme și standarde (criterii) în raport cu care auditorul să poată evalua informațiile. Informațiile pot lua și iau numeroase forme diferite. De obicei, auditorii verifică informații cuantificabile, printre care putem menționa situațiile financiare ale persoanelor juridice și declarațiile fiscale privind impozitele federale pe venit, întocmite de persoanele fizice. De asemenea, auditorii pot întreprinde și servicii de audit ale unor informații mai subiective, cum ar fi eficacitatea sistemelor informatice sau eficiența activităților de producție. Obiectivul unui audit al situațiilor financiare este acela ca auditorul să exprime o opinie cu privire la situațiile financiare potrivit căreia, acestea au fost stabilite sub toate aspectele semnificative, conform unui referențial contabil identificat.

Capitolul VI, „Efectuarea controlului intern în vederea detectării și corectării erorilor și fraudelor la o S.C. ABC S.A.”, este un studiu de caz care dezvăluie rolul și importanța

⁴ ISA 200, „Obiective și principii generale care guvernează un angajament de audit al situațiilor financiare”, Ed. Irecson, 2009

controlului intern atunci când este proiectat și funcționează în mod eficient. Din motive de confidențialitate numele firmei nu este cel real. Studiul dezvăluie o serie de erori cu impact semnificativ asupra situațiilor financiare: poziției financiare, rezultatului global și fluxurilor de trezorerie. Studiul cuprinde tipologia erorilor, efectul asupra situațiilor financiare și notelor explicative, și o simulare a efectelor necorectate în privința deciziilor economice viitoare ale societății. Este un studiu de caz ce-și propune să analizeze tipurile de tranzacții într-o societate comercială care aplică IFRS, în scopul depistării denaturărilor semnificative din situațiile financiare. Metoda aplicată constă în efectuarea controlului intern al societății asupra politicilor contabile ale activelor imobilizate, activelor curente, a datoriilor și capitalurilor proprii sub aspectul detectării erorilor și fraudelor.

Studiul de caz cuprinde aspectele informaționale despre activitatea entității, tipurile de tranzacții, de regulă informații cu caracter permanent, executarea controlului intern pentru active imobilizate, active curente, datorii și capitaluri. Obiectivul studiului a fost acela de verificare a funcționării controlului intern sub aspectul denaturărilor semnificative, erori și fraude în situațiile financiare. Studiul de caz delimitează metodologia cercetării, rezultatele și concluziile de îmbunătățire a activității entității.

Capitolul VII, „Concluzii, opinii și propuneri pentru cercetările viitoare”, prezintă contribuțiile personale ale autorului cu privire la fiecare capitol din această lucrare. În prezent nu există nici o țară dezvoltată, fără un sistem de contabilitate și audit, profesii contabile și de audit, fără științe juridice. Precise, fiabile, rapoartele financiare reale devin mult mai credibile, doar dacă sunt supuse auditului financiar de profesioniști de înaltă clasă, care au dobândit aceste calități. Creditorii și investitorii pot deveni fie împrumutători, fie patroni, doar în situația în care au convingerea că acele situații sunt relevante și o reprezintă fidel prin verificabilitate, comparabilitate, oportunitate și inteligibilitate.

CAPITOL I

INFORMAȚIILE FINANCIARE ȘI IMPORTANȚA ACESTORA LA NIVEL NAȚIONAL ȘI INTERNAȚIONAL

1.1 Informația financiară - Noțiunea de informație

Noțiunea de informație este o frază folosită în mediul economic foarte des. Informația este o noțiune importantă. Informația se consideră prima noțiune din punctul de vedere al deciziilor economice. Înainte de a trece la tratarea noțiunii de informație și a conținutului informației financiare trebuie să spunem că **informația**, sub diferitele ei ipostaze, își face loc în cele mai variate domenii ale teoriei și practicii, **tinzând să devină un concept fundamental al științei și civilizației contemporane**. Ritmul extrem de rapid al descoperirilor și înnoirilor, ca și perimarea fără precedent a cunoștințelor, au adus în prim plan rolul tot mai important al acestora în procesul de conducere și organizare a activității umane.

Informația reprezintă suportul luării deciziilor, baza recompensării conducerii. Oferă sprijin în funcție de efectele pe care le produce: schimbarea deciziilor, adoptarea altor metode etc. Dacă abordarea precedentă se baza pe reacția pieței, teoria pozitivistă, deși o include, are în centru comportamentul conducerii. Apreciat în funcție de deciziile luate în cadrul fiecărui ciclu de funcționare (exploatare, finanțare, investiții) și de alegerile făcute în ceea ce privește alternativele contabile. Situațiile financiare se consideră ca instrumente aflate la dispoziția diverselor persoane, în vederea aprecierii modului în care au fost atinse diversele obiective.

Într-o accepțiune filosofică, „*informația reprezintă reflectarea în conștiința noastră a legăturilor, cauză-efect, din lumea reală înconjurătoare*”⁵. Definită mai concret, „*informația apare și ca o știre sau mesaj cu privire la fapte și evenimente de orice fel, care trebuie înțelese, folosite și transmise pentru a facilita realizarea obiectivului cuantificat*”⁶.

Fiind un produs al proceselor informaționale, informația reprezintă elementul de cunoaștere definit prin semnificație, utilitate și anumite funcții în cadrul mecanismului de funcționare al diferitelor entități. Rolul informației constă în formarea unei imagini sintetice, dar integrale a fenomenului studiat, servește la luarea unor decizii viabile și eficiente de către om în procesul conducerii activităților creatoare.

Managementul modern este mai mult decât dependent de informație, considerată un invariant cu funcții specifice⁷: *informativă* - aducătoare de înștiințări, *comandă* - producătoare de acțiune, *organizatorică* - punere într-o anumită ordine, *recurentă* - asigurând reglarea antihazard,

⁵ Abdolmohammadi, M. J., D. G. Searfoss and J. Shanteau, *An investigation of the attributes of top industry audit specialists*. Behavioral Research in Accounting nr. 16, pag. 1-18, 2007;

⁶ Agoglia, C. P., C. Beaudoin and G. T. Tsakumis, *The effect of documentation structure and task-specific experience on auditors' ability to identify control weaknesses*. Behavioral Research in Accounting nr. 21, pag. 1-17, 2008;

⁷ Albrecht S.L., *Accounting Principles & Applications*, 4th Edition, Colledge Division South Western Publishing Co, Cincinnati, Ohio, 2007;

conservarea împotriva influențelor aleatoare care au repercusiuni puternice asupra procesului decizional și operațional.

Între informație și decizie este o relația strânsă. Legătura informație-decizie poate fi evidențiată prin trei tipuri de decizii:

- *decizii curente*, privesc activitatea de bază desfășurată de o entitate (aprovizionare materii prime, materiale, atragere clienți etc.);
- *decizii de gestiune*, cu privire la nivelul costurilor de producție, achiziția de utilaje adaptate progresului tehnic etc. acest tip de decizie privește în special modificarea producției și a structurii acesteia;
- *decizii strategice* se bazează pe informații referitoare la evoluția concurenței, oportunități, competențe reale și necesare, raporturi naționale și internaționale etc., pentru determinarea strategiei și stabilirea obiectivelor.

Pentru fundamentarea deciziilor strategice, trebuie parcurse trei stadii:

- Stabilirea factorilor-cheie;
- Obținerea informațiilor cu privire la diferite soluții posibile;
- Alegerea soluțiilor optime

În sfera informării economice aria informațiilor contabilității este foarte întinsă. Ele apar ca informații specifice, particulare, rezultate din interpretarea și prelucrarea prin intermediul logicii contabile a mișcărilor de valori provocate de activitățile creatoare și se prezintă în special sub forma unor date cifrice în expresie valorică. Ele se caracterizează prin aceea că „*sunt precise, complete și continue, comparate și corelate, analitice și sintetice*”⁸.

Obiectivele informării financiare determină criteriile de evaluare a calității informației. Astfel, orice modificare intervenită în cadrul obiectivelor va impune schimbări asupra gradului de importanță acordat fiecărei caracteristici. IASB definește obiectivul situațiilor financiare astfel: obiectivul situațiilor financiare ale unei întreprinderi este să furnizeze o informare asupra situației, performanței și evoluției situației financiare, care să fie folosite de o gamă largă de utilizatori, atunci când aceștia iau deciziile lor economice.

În mod concret „*informațiile contabile se identifică cu datele financiar-contabile privind starea și mișcarea elementelor patrimoniale, precum și cu indicatorii economico-financiarți privind resursele și rezultatele obținute*”.⁹ De asemenea, „*contabilitatea face totodată dovada unor calități incontestabile care îi măresc eficiența în managementul modern*”.¹⁰

⁸Albrecht W. S. & Albrecht C. & Albrecht Ch.O. & Zimbelmam, F., Fraud examination, 3rd edition. South-Western Cengage Learning, 2009;

⁹Albrecht W. Steve, Accounting Concepts & Applications, South-Western Educational Publishing, 2007;

¹⁰ Allen, C., C. E. Landes and L. A. Snyder, Navigating the crossroads of control and independence: Practical guidance for private company auditors. Journal of Accountancy Decembrie, nr. 42-46, . 2007;

Cantitatea de informație furnizată de o sursă în cadrul unei unități economice și recepționată de sistemul de conducere, ca măsură a gradului de organizare, produce o scădere a stării entropice, a gradului de dezorganizare, creează premisele unei dezvoltări armonioase a componentelor și ansamblului. „*După cum cantitatea de informație dintr-un sistem este o măsură de organizare a acestui sistem, tot astfel entropia unui sistem este măsura gradului de dezorganizare; una este egală cu cealaltă luată cu semnul opus*”.¹¹ În condițiile globalizării economice, informația, în special cea de natură economică, este prezentată ca element indispensabil al progresului, indiferent de domeniul de activitate. Informațiile sunt, de fapt, cele care declanșează deciziile, acestea fiind vitale pentru soluționarea problemelor tot mai complexe ce apar în activitatea entității economice.

Utilizatorii de informații financiar-contabile se așteaptă ca auditorii să joace un rol important în protejarea intereselor acestora, prin oferirea unor reasigurări ce privesc acuratețea declarațiilor financiare, existența ori nu a unor fraude, respectarea de către entitate a obligațiilor legale, etc.

Având în vedere nemulțumirile formulate de utilizatorii informațiilor financiar - contabile, considerăm că îmbunătățirea conținutului situațiilor financiare se poate realiza, în principal, pe seama **asigurării furnizării unor informații previzionale**. Deciziile luate pe baza informațiilor furnizate prin documentele de sinteză (informații care au un pregnant caracter istoric) se referă, însă, în mare parte la viitor. În aceste condiții furnizarea de informații previzionale este o necesitate. Se agreează soluția ce răspunde cel mai bine așteptărilor grupului de utilizatori și anume furnizarea de previziuni, în general, și a rezultatului previzional, în special. În legătură cu această soluție se ridică întrebarea dacă furnizarea de informații previzionale trebuie să facă obiectul normalizării sau, dimpotrivă, trebuie să aibă un caracter opțional. Principalul argument în favoarea normalizării este asigurarea comparabilității în spațiu. Pe de altă parte, caracterul obligatoriu al divulgării de informații previzionale poate genera, pentru o serie de întreprinderi, costuri sub forma dezavantajelor competitive sau costuri cu instalarea unui nou sistem de raportare (pentru acele întreprinderi care nu dispun de tehnologia, experiența și competența necesară pentru a divulga informații previzionale).

1.2 Conținutul informațional al situațiilor financiare

Contabilitatea este un sistem de informații care identifică, înregistrări, precum și evenimentele economice a unei organizații, comunică către utilizatorii interesați rezultatele economico - financiare¹². Sistemele contabile utilizate de companii reprezintă o importantă sursă de informații. Sistemul informațional joacă un rol important în economie. Conținutul unui sistem informațional poate fi văzut ca, un conținut formal, automatizabil; un conținut neformal, viu, dinamic; un conținut orientat către proiectul unui decident.¹³ Trebuie se menționăm că lipsa informației duce la instabilitatea sistemului și provoacă dezorganizare în interiorul lui.

¹¹ Alles, M. G., A. Kogan and M. A. Vasarhelyi, *Restoring auditor credibility: Tertiary monitoring and logging of continuous assurance systems*. International Journal of Accounting Information Systems nr. 5, pag. 183-202, 2007;

¹² Golden, W. T., Skalak L. S., Clayton M. M., *A Guide to Forensic Accounting Investigation*. John Wiley & Sons, 2009;

¹³ E.Ali, B. Ionescu, L. Cosăcescu, I.Feleagă, *Informatică generală*, Ed. Sofitech, București, 1997

Decidentul explorează relația dintre eforturi și efecte, bazându-se pe previziunile selectate de analiștii financiari. De asemenea, sunt niște tipuri de rapoarte financiare pentru a identifica înregistrări și rezultate etc. Potrivit Standardelor Internaționale de Raportare Financiară¹⁴ un set complet de situații financiare trebuie să cuprindă:

- a. situația poziției financiare la finalul perioadei;
- b. situația rezultatului global pe perioada;
- c. situația modificării capitalurilor proprii pe perioadă;
- d. situația fluxurilor de trezorerie pe perioada;
- e. note care să cuprindă politicile contabile semnificative aplicate și alte informații explicative;

1.2.1 Situația poziției financiare

Situația poziției financiare reflectă funcția mult mai bine decât bilanțul cu ajutorul resurselor economice controlate prin active, a surselor de finanțare proprii și atrase prin capitaluri proprii și datorii. Capacitatea de a degaja fluxuri de numerar și echivalente de numerar, nevoia surselor de finanțare externă și posibilitățile de rambursare, onorarea obligațiilor curente către creditorii, reprezintă o bază importantă atât pentru analiștii financiari cât și pentru utilizatorii situațiilor financiare în contextul fraudei și erorii.

Bilanțul unei entități este influențat de resursele economice pe care le controlează, de structura sa financiară, de lichiditatea și solvabilitatea sa, precum și de capacitatea de a se adapta factorilor externi. Informațiile comparative din bilanț sunt utile pentru a anticipa capacitatea entității de a genera în viitor, numerar sau echivalente de numerar. Structura financiară oferă informații utile pentru a anticipa nevoile de creditare în viitor. Informațiile despre lichiditate și solvabilitate sunt utile pentru a anticipa capacitatea entității de a-și onora angajamentele financiare scadente. Bilanțul pune accent pe importanța capitalurilor proprii și prezintă din punct de vedere static averea netă a perioadei, de unde rezultă și ecuația care pune în evidență importanța surselor proprii de finanțare:

$$\text{ACTIVE} - \text{DATORII} = \text{CAPITALURI PROPRII}$$

În opina noastră, bilanțul are și limite, prin aceea că nu explică tranzacțiile care au condus la activele nete mai mari sau mai mici față de perioada/perioadele anterioare. De asemenea, considerăm că nu explică cum s-a format rezultatul perioadei după natură, astfel nu putem formula raționamente despre eficiența cu care entitatea poate utiliza noi resurse și nici nu putem anticipa capacitatea ei de a genera fluxuri de trezorerie cu ajutorul resurselor existente.

În ceea ce privește situația poziției financiare subliniem prevederile Standardelor Internaționale de Rapoarte Financiară¹⁵ care menționează că poziția financiară trebuie să prezinte următoarele elemente:

- Imobilizări corporale;
- Investiții imobiliare;
- Imobilizări necorporale;

¹⁴ IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare”, paragraful 10 (Setul complet de situații financiare)

¹⁵ IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare”, paragraful 54

- Active financiare;
- Investiții contabilizate prin metoda punerii în echivalență;
- Active biologice;
- Stocuri;
- Creanțe comerciale și similare;
- Numerar și echivalente de numerar;
- Datorii comerciale și similare;
- Provizioane;
- Datorii financiare
- Datorii și creanțe pentru impozitul curent
- Datorii și creanțe privind impozitul amânat;
- Datorii incluse în grupurile destinate cedării (clasificate drept deținute în vederea vânzării);
- Interesele care nu controlează, prezentate în cadrul capitalurilor proprii;
- Capitalul emis și rezervele atribuite proprietarilor societății-mamă.

Din elementele care trebuie prezentate în cadrul situației poziției financiare întâlnim elemente patrimoniale precum activ circulant sau imobilizat, respectiv datorie curentă sau pe termen lung. În acest context menționăm că, potrivit paragrafului 61 al IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare”, indiferent de metoda de prezentare adoptată, o entitate trebuie să prezinte elementele la valoarea pe care se așteaptă să o recupereze sau să o deconteze. Distincția activ circulant/imobilizat și datorie curentă/pe termen lung este făcută în funcție de intervalul de recuperare, respectiv decontare, care poate fi mai mic de douăsprezece luni sau peste douăsprezece luni.

Referitor la activele circulante, paragraful 66 al **IAS 1** „Prezentarea situațiilor financiare” menționează că o entitate trebuie să clasifice un activ drept circulant atunci când:

- poate valorifica sau intenționează să vândă sau să îl consume în cadrul ciclului normal de exploatare¹⁶;
- activul este deținut, în principal, în scopul tranzacționării;
- se așteaptă valorificarea activului într-un termen care să nu depășească douăsprezece luni;
- activul reprezintă numerar sau echivalente de numerar (cu excepția cazului în care există restricția ca activul să fie schimbat sau utilizat pentru decontarea unei datorii pe o perioadă de cel puțin douăsprezece luni după perioada de raportare).

În situația în care activul nu îndeplinește cumulativ condițiile prezentate, atunci activul va fi prezentat drept activ imobilizat. IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare” în cadrul paragrafului 67 prevede că termenul de „activ imobilizat” cuprinde activele corporale, necorporale și financiare pe termen lung.

¹⁶ Potrivit paragrafului 68 al IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare” ciclul de exploatare al unei entități reprezintă perioada de timp dintre achiziționarea activelor pentru prelucrare și valorificarea lor în numerar sau echivalente de numerar. În situația în care ciclul de exploatare normal nu este clar identificabil, atunci durata este presupusă a fi una care să nu depășească douăsprezece luni.

În ceea ce privește datoriile curente, paragraful 69 al IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare” menționează că o entitate trebuie să clasifice o datorie curentă numai atunci când aceasta îndeplinește următoarele condiții:

- se așteaptă să deconteze datoria în ciclul normal de exploatare al entității;
- datoria este deținută, în principal, în scopul tranzacționării;
- datoria trebuie decontată în termen de douăsprezece luni după perioada de raportare;
- entitatea nu are un drept necondiționat de a amâna decontarea datoriei pentru cel puțin douăsprezece luni după perioada de raportare.

În situația în care datoria nu îndeplinește condițiile prezentate, atunci datoria va fi prezentată drept datorie pe termen lung. IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare” în cadrul paragrafului 70 prevede că există și anumite datorii curente precum datoriile comerciale și unele angajamente privind angajații și alte costuri de exploatare care, chiar dacă sunt decontate într-un termen mai mare de douăsprezece luni în cadrul ciclului de exploatare vor fi prezentate tot ca fiind datorii curente.

IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare” prevede și anumite prezentări ale situației poziției financiare în cadrul paragrafului 78, care diferă pentru fiecare element, precum:

- elementele de imobilizări sunt dezagregate pe clase în conformitate cu IAS 16;
- creanțele sunt dezagregate în creanțe de la clienți comerciali, creanțe de la părți afiliate, plăți efectuate în avans și alte sume;
- stocurile se împart în mărfuri, materii prime, materiale, producție în curs de execuție și produse finite, conform IAS 2 „Stocuri”;
- provizioanele sunt dezagregate în provizioane pentru beneficiile angajaților și alte elemente;
- capitalul propriu și rezervele se împart în clase diferite precum, capital subscris și vărat, rezerve și prime de emisiune.

1.2.2 Situația rezultatului global

Potrivit IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare”¹⁷ o entitate trebuie să prezinte toate elementele de venituri și cheltuieli recunoscute într-o perioadă:

- a. într-o singură situație a rezultatului global sau
- b. în două situații:
 - b1. Situația individuală a veniturilor și cheltuielilor care să prezinte componentele de profit sau pierdere;
 - b2. Situația rezultatului global care să prezinte profitul sau pierderea și elemente ale rezultatului global.

Din cele prezentate reiese că rezultatul global are întâietate asupra contului de profit și pierdere și rezultatul global cuprinde și Alte elemente ale rezultatului global. Apar noi elemente datorate modificărilor și noilor interpretări ale IFRS cu o detaliere analitică ale acestora.

Rezultatul global total (Rez_{gl}) prezintă evoluția capitalurilor proprii ale perioadei rezultată din tranzacții și evenimente din care se exclud modificările ca rezultat al tranzacțiilor cu proprietarii

¹⁷ Paragraful 81

(contribuții și distribuiri de la și către proprietari). Astfel rezultatul global este format din profitul sau pierderea perioadei (P/p) și Alte elemente ale rezultatului global (A_{erg}).

$$Rez_{gl} = P/p - A_{erg}$$

Profitul sau pierderea (P/p) este format din venituri totale (Vt) din care se scad cheltuielile (Ch) și se exclud alte elemente ale rezultatului global.

Profitul sau pierderea = (Venituri totale – Cheltuieli totale) – (Alte elemente ale rezultatului global)

Alte elemente ale rezultatului global (A_{erg}) sunt formate din venituri și cheltuieli inclusiv ajustările din reclasificări ($A_{jreclas}$), dar care nu sunt recunoscute în profit sau pierdere impuse sau permise în alte IFRS.

$$A_{erg} = \text{Venituri} - \text{Cheltuieli} + (A_{jreclas}) \longrightarrow \text{nerecunoscute în profit sau pierdere}$$

În „Alte elemente ale rezultatului global total” includem elemente precum:

- diferențe de curs valutar rezultate din conversia operațiunilor în străinătate¹⁸;
- active financiare disponibile pentru vânzare¹⁹;
- acoperiri ale fluxurilor de trezorerie împotriva riscurilor²⁰;
- câștiguri și pierderi actuariale din planurile de pensii cu beneficii determinate²¹;
- modificări din surplusul de reevaluare –câștig din reevaluarea proprietăților imobiliare²².

Ajustările din reclasificări reprezintă sume reclasificate în profit sau pierdere din perioada curentă, care au fost recunoscute în alte elemente ale rezultatului global din perioada curentă sau perioade anterioare.

Modificările de capitaluri cuprind mai multe informații ce țin de prezentarea distinctă a multor componente de capital propriu din nevoia utilizatorilor. Acestea cuprind informații precum:

- rezultatul global aferent perioadei cu precizarea valorilor totale atribuibile proprietăților societății-mamă și intereselor care nu controlează;
- efectul aplicării retroactive sau al retratării retroactive recunoscute în conformitate cu IAS 8;
- variația capitalurilor proprii, valoarea contabilă de la începutul și sfârșitul perioadei cu modificările rezultate din profit sau pierdere, fiecare articol din alte elemente ale rezultatului global și tranzacțiile cu proprietarii;
- valoarea dividendelor recunoscute drept distribuiri către proprietari și valoarea pe o acțiune.

Situația veniturilor și cheltuielilor (Contul de profit și pierdere), (venituri și cheltuieli recunoscute sau rezultat global²³), chiar dacă se prezintă cele trei rezultate după natură, nu oferă încasările și

¹⁸ IAS 21 „Efectele variațiilor de curs valutar”

¹⁹ IAS 39 „Instrumente financiare: recunoaștere și evaluare”

²⁰ IAS 39 „Instrumente financiare: recunoaștere și evaluare”

²¹ IAS 19 „Beneficiile angajaților”, punctul 92, 58A și punctul 93A

²² IAS 16 „Imobilizări corporale”, IAS 38 „Imobilizări necorporale”, IAS 40 „Investiții imobiliare”

²³ IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare”

plățile efective. Astfel era nevoie de o altă situație care să reflecte fluxurile de trezorerie din activitatea de investire exploatare și financiară prin Situația fluxurilor de trezorerie²⁴.

1.2.3 Situația modificărilor capitalurilor proprii

Potrivit IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare”, punctul 106, o entitate trebuie să prezinte o situație a modificărilor capitalurilor proprii care să includă următoarele informații:

- rezultatul global total aferent perioadei, evidențiind separat valorile totale atribuite proprietarilor societății-mamă și intereselor care nu controlează;
- pentru fiecare componentă a capitalurilor proprii, efectul aplicării retroactive sau al retratării retroactive recunoscute în conformitate cu IAS 8 „Politici contabile, modificări ale estimărilor contabile și erori”;
- pentru fiecare componentă a capitalurilor proprii, o reconciliere între valoarea contabilă de la început și cea de la finalul perioadei, prezentând distinct modificările care rezultă din:
 - i. profit sau pierdere;
 - ii. alte elemente ale rezultatului global; și
 - iii. tranzacții cu proprietarii în calitatea lor de proprietari, prezentând distinct contribuțiile de la și distribuiri către proprietari și modificările privind participațiile în capitalurile proprii în cadrul filialelor care nu duc la o pierdere a controlului.

Raportarea modificărilor în capitalurile proprii care rezultă în urma tranzacțiilor cu proprietarii va fi o situație distinctă de modificările din capitalurile proprii rezultate în urma tranzacțiilor cu alte părți²⁵.

1.2.4 Situația fluxurilor de trezorerie

Fluxurile de trezorerie ne arată de unde au provenit lichiditățile și cum au fost cheltuite în timpul unui exercițiu financiar. Astfel, fluxurile de trezorerie au o dublă utilitate:

- pe plan intern, pentru acționariatul și managementul entității, informațiile sunt utilizate pentru determinarea gradului de utilitate al entității, pentru a evalua efectele unor decizii strategice majore privind investițiile și finanțarea sau pentru a propune politica de dividende;
- pe plan extern, pentru investitori și creditori, oferă informații despre capacitatea entității de a genera fluxuri pozitive de lichidități, de a-și achita datoriile, a plăti dividende și dobânzi, de a-și previziona nevoile surse de finanțare.

Teoria și practica financiară au demonstrat că cei interesați de o anumită entitate își vor baza deciziile economice la aceasta, în funcție de capacitatea entității de a genera fluxuri de numerar în viitor.

Informațiile despre fluxurile de trezorerie pot ajuta utilizatorii în efectuarea analizei momentului și gradului de certitudine a viitoarelor fluxuri de numerar, acestea oferind un indiciu cu privire la relațiile dintre profitabilitate și capacitatea de a genera lichidități.

În opina noastră, fluxurile de trezorerie ajută investitorii și creditorii să estimeze:

²⁴ IAS 7 „Situația fluxurilor de trezorerie”

²⁵ IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare”, punctul 37

- capacitatea de a genera în viitor fluxuri de numerar;
- capacitatea de a-ți plăti obligațiile și dividendele;
- cauzele diferenței dintre profit și încasări/plăți nete;
- aspecte monetare cât și nemonetare ale tranzacțiilor de finanțare și investiții.

1.2.5 Politicile contabile și notele

Politicile contabile sunt principiile, bazele, convențiile regulile și practicile adoptate de o entitate la întocmirea și prezentarea situațiilor financiare. Conducerea entității trebuie să folosească raționamentul profesional la dezvoltarea unei politici contabile care să ofere cele mai utile informații utilizatorilor situațiilor financiare.

Potrivit IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare”, punctul 117, o entitate trebuie să prezinte în rezumatul politicilor contabile semnificative:

- Baza (bazele) de evaluare utilizată(e) la întocmirea situațiilor financiare; și
- Celelalte politici contabile utilizate care sunt relevante pentru înțelegerea corespunzătoare a situațiilor financiare.

Potrivit punctului 118 al IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare” o entitate trebuie să informeze utilizatorii atunci când sunt folosite mai multe baze de evaluare, precum în cazul în care sunt reevaluate mai multe clase de active. În acest caz este suficient să indice ce categorii de active și datorii sunt supuse fiecărei baze de evaluare. Referitor la raționamentul profesional aplicat, potrivit punctului 122 al IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare”, menționăm că o entitate trebuie să prezinte în cadrul politicilor contabile semnificative raționamentele pe care conducerea le-a aplicat și care au un efect important asupra sumelor recunoscute în cadrul situațiilor financiare, cu excepția raționamentelor care implică estimări.

Potrivit IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare”, punctul 112, o entitate trebuie să prezinte informații în note precum:

- a. Bazele de întocmire ale situațiilor financiarei politicile contabile specifice utilizate;
- b. Informațiile prevăzute de IFRS care nu sunt prezentate în altă parte în situațiile financiare;
- c. Informații care nu sunt prezentate în altă parte în situațiile financiare, dar care sunt relevante pentru înțelegerea oricăror dintre ele.

Informațiile prezentate în note, potrivit punctului 113 al IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare” trebuie să coreleze fiecare element din situațiile poziții financiare și rezultatul global, din situația individuală a veniturilor și cheltuielilor, din situația modificării capitalurilor proprii și din situația fluxurilor de trezorerie cu orice informații aferente din note.

În ceea ce privește raționamentul profesional care implică estimări, punctul 125 al IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare” prevede că o entitate trebuie să prezinte ipotezele în ceea ce privește viitorul și alte incertitudini ale estimărilor la finalul perioadei de raportare, care prezintă un risc semnificativ de a provoca o ajustare semnificativă în valorile contabile ale activelor și

datoriilor în următorul exercițiu financiar. Referitor la aceste active și datorii, notele trebuie să includă detalii referitoare la:

- Natura lor și
- Valoare lor contabilă la finalul perioadei de raportare.

În ceea ce privește capitalul, potrivit punctului 134 al IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare” o entitate trebuie să prezinte informații care să permită utilizatorilor situațiilor financiare să evalueze obiectivele, politicile și procesele entității de administrare a capitalului. De asemenea, trebuie să prezinte informații precum (punctul 135):

- a. Referitoare la obiective, politici și procese de administrare a capitalului cum ar fi:
 - i. Descriere a ceea ce administrează drept capital;
 - ii. Natura și modul în care dispozițiile sunt încorporate în modul de administrare al capitalului (în situația în care anumite dispoziții sunt impuse din exterior);
 - iii. Modul în care sunt îndeplinite obiectivele de administrare a capitalului.
- b. Un rezumat al datelor cantitative cu privire la ceea ce administrează drept capital;
- c. Orice modificări ale literelor a. și b. din perioada anterioară;
- d. Dacă au fost respectate dispozițiile impuse din exterior privind capitalul cărora trebuie să li se conformeze;
- e. Dacă entitatea nu a respectat dispozițiile impuse din exterior privind capitalul care sunt consecințele.

1.2.6 Informații colaterale situațiilor financiare

Profitul reprezintă creșterea valorii activelor companiilor la sfârșitul unei perioade de activitate. Pentru a putea vorbi despre repartizarea profitului ar trebui ca acesta să fie înregistrat în situația financiară.

Persoanele care dețin acțiuni în cadrul companiei au dreptul de a primi dividende. Managerii executivi ai companiei tind să prezinte un profit supraevaluat fata de ce real, având drept scop menținerea funcției de conducere sau alte oportunități profesionale și financiare. Din acest motiv, este posibil ca managerii să nu calculeze un profit cu maximă prudență exemplificate prin nerecunoașterea în contabilitate a unor deprecieri ale activelor imobilizate sau activelor curente, depreciere de stocuri, creanțe litigioase, creanțe incerte, creanțe scoase din evidență ca urmare a falimentului, a unor riscuri, ca urmare a tranzacțiilor neobișnuite sau operații complexe, cu implicații directe asupra majorării profitului net. Astfel de profituri nu reprezintă o creștere reală în cadrul activelor. Nerecunoașterea depreciilor calitative ale activelor, distorsionează profitul net și implicit creează obligații curente fictive prin distribuire de dividende către acționariat. În funcție de interes, managementul poate să supraevalueze deprecierea pentru a diminua baza de calcul a profitului imposibil, fiind dezavantajați acționarii pentru dividendele rezultate dintr-o

activitate eficientă. Conducerea executivă și membrii Consiliului de Administrație sunt responsabili în fața acționarilor și a creditorilor pentru plata și distribuirea dividendelor fictive.

1.3 Utilizatorii de informații financiare și accesul la informații

În elaborarea unor standarde de raportare financiară, organisme de standardizare presupune că cei care utilizează informațiile rezultate va avea o cunoaștere rezonabilă de afaceri și activități economice și să poată citi un raport financiar²⁶.

În cadrul unei economii, companiile implicate în procesul industrial contribuie la bunăstarea societății, acestea având responsabilitatea socială de a distribui în mod echitabil. Pentru a îndeplini această responsabilitate, companiile prezintă informații financiare exacte și sigure cu privire la unitățile interesate de companii. Informația financiară reprezintă o sursă eficientă pentru deciziile de investiție. Bineînțeles, scopul acestor decizii este de a face posibilă alocarea corectă a resurselor în economie. Rezultatul va consta în îmbunătățirea și dezvoltarea economică, împiedicând luarea unor decizii incorecte. Societatea intervine, de asemenea, în procesul de raportare financiară, care este furnizată și pentru acționarii companiilor, mergându-se pe principiul **“ce este în beneficiul acționarilor, membri ai societății, este în beneficiul întregii societăți”**. Potrivit acestui principiu, activitățile companiei privesc întreaga societate de vreme ce acționarii au interese proprii în derularea activităților²⁷.

Astfel, putem vorbi de utilizatori interni ai informației contabile, precum managerii și angajații societății sau reprezentanții acestora, utilizatori externi, cum ar fi acționarii, creditorii, furnizorii sau clienții și respectiv utilizatorii intermediari, reprezentați de analiști financiari și presa de specialitate²⁸.

Utilizatorii de informații sunt cei care se bazează pe opinia auditorului și care utilizează informațiile pentru deciziile descrise de administrația companiei. Este necesară prezența unui auditor extern independent pentru a obține informațiile evaluate potrivit standardelor în vigoare solicitate de utilizatori. Mai mult, potrivit reglementărilor legale, situațiile financiare ale unor companii trebuie verificate de către un auditor independent, aceste situații fiind ulterior făcute public.

Informațiile financiare sunt prezentate sub forma unor tabele și rapoarte. Sistemul de contabilitate în care sunt întocmite situațiile financiare și rapoartele poate fi adaptat în funcție de necesitate. Acest sistem trebuie să poată fi flexibil datorită faptului că există atât companii care provin din medii diferite, cu obiect de activitate diferit cât și companii care au domeniu comun de activitate. Flexibilitatea standardelor de contabilitate nu trebuie să inducă în eroare utilizatorii de informații financiare privind situațiile financiare și rezultatele companiilor²⁹.

²⁶ Financial Accounting Standards Board 2009.

²⁷ **Stolowy H., Breton G.**, *Review of Research on Accounts Manipulation*, Paper for the Annual Congress of European Accounting Association, 29-31 march, 2008.

²⁸ **Hoffman, V. B., J. R. Joe, D. V. Moser**, *The effect of constrained processing on auditors' judgments*. Accounting, Organizations and Society nr. 28, pag. 699-714, 2009;

²⁹ **Hubbard Johnson**, „*Auditing*”, Editura Blackwell, 2006;

Situațiile financiare elaborate în acest scop satisfac necesitățile comune ale majorității utilizatorilor. Totuși, situațiile financiare nu oferă toate informațiile de care utilizatorii au nevoie pentru luarea deciziilor economice, întrucât acestea, în mare măsură, relevă efectele financiare ale unor evenimente din trecut și nu oferă, de regulă, informații non-financiare³⁰.

1.3.1 Creditorii

Creditorii și instituțiile financiare au nevoie de informațiile financiare ale companiei cu care lucrează pentru a ști dacă aceasta are posibilitatea de a rambursa creditele și de a plăti rata dobânzii. Creditorii sunt interesați de informații care le permit să determine dacă împrumuturile acordate și dobânzile aferente vor fi rambursate la scadență. Informațiile referitoare la situațiile financiare și la puterea de plată a datoriilor sunt obținute de la companiile care furnizează datele contabile. Accesul creditorilor și al instituțiilor financiare la informații este limitat.

1.3.2 Proprietarii, acționarii și managerii

Utilizatorii interni de informații contabile sunt managerii care planifică, organizează și conduc o afacere inclusiv manageri de marketing și autoritățile de supraveghere a producției. Proprietarii, acționarii și managerii companiei sunt cei mai importanți utilizatorii de informații financiare. Deciziile sunt luate direct în cadrul acestui grup. Din acest motiv, aceste persoane au prioritate în a accesa informațiile financiare produse de societate. Se poate spune că proprietarii și managerii determină destinul companiei. Companiile sunt înființate și funcționează pentru a obține profit. Pentru o bună gestionare a companiei, accesul la informațiile financiare este de o importanță majoră.

Contabilitatea este definită de Institutul American al Contabililor Publici Autorizați (AICPA) ca fiind „**arta de a înregistra, clasifica și rezuma informațiile legate de bani, tranzacții și activități cu caracter predominant financiar, precum și interpretarea rezultatelor acestora**”. Administrația nu poate lua decizii în cazul în care nu există informații statistice și alte informații numerice legate de activități. Luarea deciziilor în lipsa informațiilor nu este benefică. Pe lângă faptul că aceste informațiile contabile trebuie să fie detaliate și viabile, ele trebuie să fie interpretate corect și considerate în procesul de luare de decizii utile companiei. Un bun manager este acela care poate să interpreteze corect și să pună în aplicare fluxul de informații furnizat.

Conducerea companiei are responsabilitatea de a reglementa și prezenta situațiile financiare. Persoanele mandatate din cadrul managementului companiei pot avea nevoie de informații suplimentare și pot decide modul de prezentare al acestora. Desigur, aceste informații suplimentare pot fi importante pentru gestionarea eficientă a societății, dar nu există nici o responsabilitate față de instituțiile oficiale.

1.3.3 Angajații

Personalul angajat și grupurile sale reprezentative sunt interesați de informații privind stabilitatea și profitabilitatea angajatorilor lor. Aceștia sunt interesați și de informații care le permit să

³⁰ **Hunton, J. E., A. M. Wright, S. Wright**, *The potential impact of more frequent financial reporting and assurance: User, preparer, and auditor assessments*. Journal of Emerging Technologies in Accounting nr. 4, pag. 47-67, 2007;

evalueze capacitatea entității de a oferi remunerații, beneficii de pensionare și oportunități profesionale. Angajații sunt persoanele interesate în mod deosebit de situațiile financiare ale companiei. Din perspectiva angajaților cele mai importante aspecte sunt profitabilitatea și stabilitatea companiei. Aceștia au nevoie de informații referitoare la: plată, mijloace de compensare și puterea companiei de a angaja și a continua activitatea. Accesul angajaților la informații este limitat.

În același timp, angajații obțin informații din datele contabile referitoare la plata la timp a primelor de asigurare, a impozitelor, află dacă firma la care sunt angajați are o structură solidă și oferă siguranța locurilor de muncă. Datele contabile sunt utilizate în funcție de condițiile acordurilor, contractelor, înțelegerilor generale și a drepturilor sociale³¹.

1.3.4 Furnizorii și clienții

Furnizorii asigură companiilor livrarea de bunuri și servicii fără plată în numerar solicitând plata în rate. Acest lucru este comparabil cu acordarea unui credit. Prin urmare, furnizorul are nevoie de informații referitoare la compania căreia îi livrează bunurile și serviciile, la puterea de plată a datoriilor. În general, furnizorul are nevoie de informații financiare pe termen scurt. Accesul furnizorilor la informații este limitat. Clienții sunt interesați de o companie, dacă va continua, pentru a onora garanțiile de produse și sprijinul liniei sale de produse³².

Pentru clienți, stabilitatea companiei cu care colaborează este importantă. Aceștia sunt interesați în special de stabilitatea colaborării, fiind preocupați și de continuarea în siguranță a activităților cu respectiva companie. Clienții sunt interesați de informații despre continuitatea activității unei entități în special atunci când au o colaborare pe termen lung cu entitatea respectivă sau sunt dependenți de ea.

1.3.5 Agențiile guvernamentale

Guvernele și instituțiile acestora sunt interesate de alocarea resurselor și implicit de activitatea entităților. Acestea solicită informații pentru a reglementa activitatea entităților, pentru a determina politica fiscală și baza pentru calculul venitului național și al altor indicatori statistici similari. Principalul interes pentru guvern și autoritățile de reglementare este legat de utilizarea eficientă a resurselor într-o economie. De asemenea, Guvernul și autoritățile de reglementare folosesc informațiile financiare cu scopul de a reglementa activitățile, impozitele, de a stabili politicile fiscale, venitul național și de a întocmi datele statistice. Guvernul și autoritățile de reglementare au acces nelimitat la informațiile financiare, indicatorii macroeconomici la nivel național și Eurostat³³.

³¹ **Ibis Cemal, Özkan Serdar**, *Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) na Genel Bakış, Mali Çözüm Dergisi*, ISMMMO Publicația, Nr. 74, pag. 26, 2010;

³² **Jerry J.Weygandt, Donald E. Kieso, Paul D. Kimmel**, „*Accounting Principles*”, 7th Edition, ISBN: 978-0-471-44857-0, 2007;

³³ **Ingram, Robert W, Baldwin, Bruce A**, *Financial Accounting: Information for Decisions*, South-Western Educational Publishing, ISBN: 0324069545, 2008

1.3.6 Potențialii parteneri

Investitorii doresc să investească economiile în entități rentabile nedorind atragerea de investiții neprofitabile. Prin urmare, viitorii parteneri au nevoie de informații financiare. Pentru a investi în acțiuni profitabile aceștia utilizează informațiile financiare care au fost reglementate și prezentate de către companie în cadrul poziției financiare, a rezultatului local sau rapoarte intermediare.

1.3.7 Administratorii de fonduri și specialiștii

Administratorii de resurse financiare și specialiștii sunt adevărații utilizatorii ai informațiilor financiare. Analistii financiari urmăresc și evaluează informațiile financiare ale companiilor, îndrumând apoi investitorii și clienții către zona cea mai profitabilă pentru investiții. Informațiile financiare reprezintă sursa principală a analiștilor financiari și a administratorilor de resurse financiare. Această categorie a utilizatorilor are acces limitat la informațiile financiare.

Conform explicațiilor date de IASBF nu toate necesitățile de informație ale utilizatorilor pot fi satisfăcute de situațiile financiare, există cerințe comune tuturor utilizatorilor. Întrucât investitorii oferă entității capital purtător de risc, furnizarea de situații financiare care satisfac necesitățile lor va satisface majoritatea necesităților celorlalți utilizatori. Responsabilitatea principală de a întocmi și prezenta situațiile financiare ale entității revine conducerii acesteia. Conducerea este interesată de informațiile cuprinse în situațiile financiare, chiar dacă are acces la informații financiare și de gestiune suplimentare, care ajută la înfăptuirea proceselor de planificare, de luare a deciziilor și de control. Conducerea are capacitatea de a determina forma și conținutul unor astfel de informații suplimentare pentru a-și satisface propriile necesități³⁴.

1.3.8 Publicul

Cu excepția potențialilor și actualilor investitori, publicul larg nu are un interes real pentru informațiile financiare ale companiilor. Cu toate acestea publicul este informat prin intermediul mass-media cu privire la informațiile financiare. Publicul, asemenea unui client al companiei, deține informații detaliate referitoare la achiziționarea de bunuri și servicii. De asemenea, comportamentul publicului față de bunurile și serviciile oferite, reprezintă din punctul de vedere al companiei, o sursă bună de informație. Acest comportament poate fi un reper important în procesul de cumpărare sau vânzare a acțiunilor unei companii³⁵.

Entitățile pot afecta publicul într-o varietate de moduri. De exemplu, entitățile pot avea o contribuție substanțială la economia locală în multe moduri, mai ales prin numărul de angajați și colaborarea cu furnizorii locali. Situațiile financiare pot ajuta publicul furnizând informații referitoare la evoluțiile recente și tendințele legate de prosperitatea entității și a sferei de activitate a acesteia.

³⁴ **İsmail Küçük**, *Finansal Raporlamada Hile-Manipülasyonlar ve Önlenmesi*, T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Finansman Bilim Dalı, İstanbul, 2011;

³⁵ **Naik R.**, *Nature and Purpose of Financial Information*, Euromoney/DC Gardner Workbook, Euromoney Publications, 2008.

1.4 Importanța informației financiar-contabile și mecanismul cerere – ofertă

Informația financiar-contabilă este mult mai importantă dacă avem în vedere utilizatorii acestor informații, iar potrivit Cadrului general conceptual de întocmire și prezentare a situațiilor financiare elaborat de IASB³⁶, acestea se pot grupa în următoarele categorii:

- **investitorii existenți și potențiali, împrumutători ai altor creditori** au cea mai importantă și imediată nevoie de informațiile din rapoartele financiare și totuși o mare parte dintre aceștia nu pot solicita entității să le ofere informațiile direct lor;
- clienți, interesați în variația prețurilor, performanțele produselor, riscurile și beneficiile tranzacțiilor;
- furnizorii și alți creditori, interesați în disponibilitățile de plată ale societății, termenii de plată, situația obligațiilor acestora;
- angajații, interesați de situația salariilor, pensiilor, oportunitățile profesionale, alte avantaje;
- guvernul și instituțiile sale, interesate în determinarea politicii fiscale, calculul produsului intern brut, al unor indicatori macroeconomici;
- publicul interesat în oferte de locuri de muncă, de bunuri și servicii furnizorilor locali, în evoluția și perspectivele firmelor.

Cadrul conceptual contabil IASB nu face nici o ierarhizare a importanței categoriilor de utilizatori ai informației financiar-contabile, dar dintr-o analiză cu rezerve, ar rezulta faptul că dacă investitorii și creditorii ar fi satisfăcuți, ceilalți utilizatori ar trebuie să fie implicit mulțumiți.

Obiectivul raportării financiare se referă la investitorii existenți și potențiali, la împrumutători și la alți creditori. **Descrierea utilizatorilor principali se referă la investitorii existenți și potențiali, la împrumutători și la alți creditori care nu pot solicita entităților raportoare să le ofere direct informații.** IFRS stipulează că „organele de reglementare și membrii publicului, în afară de investitori, împrumutători și alți creditori” pot considera utile informațiile din rapoartele financiare cu scop general, dar arată clar că nu acestea sunt părțile cărora le sunt destinate, în principal, rapoartele financiare cu scop general.

În ceea ce privește **utilizatorii principali**, menționăm că în documentul de discuții și proiectul de expunere a fost propus identificarea unui grup de utilizatori principali ai rapoartelor financiare. Unii respondenți la proiectul de expunere au susținut că alți utilizatori care nu au oferit, și care nu au în vedere să ofere, resurse entității utilizează rapoartele financiare din diverse motive. Consiliul a avut în vedere și nevoile lor informaționale, dar a concluzionat că, fără un grup definit de utilizatori principali, Cadrul general conceptual ar risca să devină, în mod nejustificat, vag sau abstract.

Motivul pentru care investitorii existenți și potențiali, împrumutătorii și alți creditori sunt considerați utilizatori principali este deoarece unii respondenți la documentul de discuții și la proiectul de expunere au sugerat că grupul de utilizatori principali ar trebui limitat la acționarii existenți sau la acționarii majoritari ai entității care controlează. Alții au susținut că utilizatorii

³⁶ Cadrul general de întocmire și prezentare a situațiilor financiare elaborate de IASB.

principali ar trebui să fie acționarii și creditorii existenți și că rapoartele financiare ar trebui să se concentreze asupra nevoilor lor.

Motivele pentru care Consiliul a concluzionat că grupul utilizatorilor principali ar trebui să fie alcătuit din investitorii existenți și potențiali, din împrumutători și alți creditori ai entității raportoare sunt:

(a) Investitorii existenți și potențiali, împrumutătorii și alți creditori au cea mai importantă și imediată nevoie de informațiile din rapoartele financiare și o mare parte dintre aceștia nu pot solicita entității să le ofere informațiile direct lor.

(b) Responsabilitățile Consiliului și ale FASB le impun acestora să se concentreze asupra nevoilor participanților de pe piețele de capital, care nu includ numai investitorii existenți, ci și investitorii potențiali și împrumutătorii existenți și potențiali și alți creditori.

(c) Este probabil ca informațiile care satisfac nevoile utilizatorilor principali menționați mai sus să satisfacă nevoile utilizatorilor atât în jurisdicțiile cu un model de guvernare corporativă definit în contextul acționarilor, cât și în cele cu un model de guvernare corporativă definit în contextul tuturor tipurilor de părți interesate.

Unii respondenți au exprimat opinia conform căreia grupul de utilizatori principali specificat este prea mare, iar acest fapt duce la includerea prea multor informații în rapoartele financiare. Totuși, prea mult reprezintă o evaluare subiectivă. În elaborarea dispozițiilor de raportare financiară care satisfac obiectivul raportării financiare, consiliile se vor baza pe caracteristicile calitative și pe constrângerile ce țin de cost ale informațiilor financiare utile pentru a stabili o disciplină conform căreia să se evite oferirea unui volum prea mare de informații.

În ceea ce privește **ierarhia utilizatorilor** menționăm că unii respondenți la proiectul de expunere, care au susținut alcătuirea grupului de utilizatori principali, au recomandat, de asemenea, Consiliului stabilirea unei ierarhii a utilizatorilor principali deoarece investitorii, împrumutătorii și alți creditori au nevoi informaționale diferite. Cu toate acestea, Consiliul a observat că utilizatorii individuali ar putea avea nevoi și dorințe informaționale care sunt diferite de, sau poate în conflict cu, cele ale altor utilizatori care au același tip de interes în entitatea raportoare. Situațiile financiare cu scop general sunt menite să ofere informații obișnuite utilizatorilor și nu pot să răspundă fiecărei solicitări de informații. **Consiliul va selecta setul de informații care să întrunească nevoile unui număr maxim de utilizatori menținând echilibrul între cost și beneficii.**

Referitor la nevoile informaționale ale altor utilizatori care nu sunt incluși în grupul de utilizatori principali, anume conducerea subliniem că unii membri au ridicat întrebări privind interacțiunea dintre raportarea financiară cu scop general și nevoile conducerii. Consiliul a arătat că este posibil ca unele informații direcționate către utilizatorii principali să satisfacă o parte din nevoile conducerii, dar nu pe toate. Totuși, conducerea are capacitatea de a accesa informații financiare suplimentare și, în consecință, raportarea financiară cu scop general nu trebuie să fie explicit destinată conducerii.

Referitor la nevoile informaționale ale altor utilizatori care nu sunt incluși în grupul de utilizatori principali, anume nevoile informaționale ale organelor de reglementare menționăm că unii

membri au susținut că menținerea stabilității financiare pe piețele de capital (stabilitatea economiei sau a sistemelor financiare ale unei țări sau regiuni) trebuie să fie un obiectiv al raportării financiare. Ei au arătat că raportarea financiară ar trebui să se axeze pe nevoile organelor de reglementare și pe cele ale factorilor decizionali în domeniul politicii fiscale care sunt responsabili de menținerea stabilității financiare.

Alți membri s-au opus stabilirii obiectivului de menținere a stabilității financiare. Aceștia au susținut că situațiile financiare trebuie să prezinte realitatea economică a entității raportoare, cu cât mai puține influențe posibil, dar că o astfel de prezentare nu este neapărat inconsecventă cu un obiectiv privind stabilitatea financiară. Prin prezentarea realității economice, situațiile financiare ar putea conduce la luarea unor decizii mai informate și, astfel, ar putea sprijini stabilitatea financiară, chiar dacă acesta nu este scopul principal.³⁷

Cu toate acestea, susținătorii obiectivului stabilității financiare aveau în vedere o altă finalitate. Ei nu au încurajat Consiliul să impună entităților raportoare să ofere informații care să fie utilizate de organele de reglementare și de factorii decizionali din domeniul politicii fiscale. În schimb, ei au recomandat Consiliului să aibă în vedere consecințele unor noi standarde de raportare financiară asupra stabilității sistemelor financiare și economice mondiale și, cel puțin din când în când, să acorde o mai mare importanță acestui obiectiv decât nevoilor informaționale ale investitorilor, împrumutătorilor și altor creditori.

Consiliul a admis că interesele investitorilor, împrumutătorilor și altor creditori se suprapun adesea cu cele ale organelor de reglementare. Totuși, extinderea obiectivului raportării financiare pentru a include menținerea stabilității financiare ar putea, în unele împrejurări, să genereze conflicte între obiective pe care Consiliul nu este în măsură să le soluționeze. De exemplu, unii ar putea considera că cea mai bună modalitate de menținere a stabilității financiare este să se solicite entității să nu raporteze, sau să amâne să raporteze, unele modificări ale valorilor activelor și datoriilor. Această dispoziție ar duce, în mod cert, la privarea investitorilor, împrumutătorilor și altor creditori de informațiile care le sunt necesare. Singura modalitate de evitare a conflictelor ar fi eliminarea sau atenuarea obiectivului curent, acela de a oferi informații investitorilor, împrumutătorilor și altor creditori. Consiliul a concluzionat că eliminarea acestui obiectiv ar fi inconsecventă cu misiunea sa fundamentală, aceea de a servi nevoilor informaționale ale participanților pe piețele de capital. Consiliul a remarcat și că oferirea unor informații financiare relevante și exact reprezentate poate îmbunătăți încrederea utilizatorilor în aceste informații și, astfel, poate contribui la promovarea stabilității financiare.

Referitor la **utilitatea în luarea deciziilor**, atât cadrul general anterior al Consiliului, cât și cel al FASB se axau pe oferirea informațiilor utile în luarea deciziilor economice, acesta fiind obiectivul fundamental al raportării financiare. Aceste cadre generale precizau și faptul că informațiile financiare care sunt utile în luarea deciziilor economice sunt utile și pentru evaluarea modului în care conducerea și-a îndeplinit responsabilitățile de administrare. Astfel, obiectivul raportării

³⁷ Unul dintre grupurile care au avut această poziție a fost Grupul consultativ privind criza financiară (FCAG). FCAG este alcătuit din aproximativ 20 de manageri seniori cu o amplă experiență în domeniul piețelor financiare și interesați de transparența informațiilor de raportare financiară. FCAG a fost constituit în 2009 pentru a acorda consultanță Consiliului și FASB cu privire la consecințele crizei financiare asupra normalizării și cu privire la schimbările potențiale ale mediului global de reglementare.

financiare trebuie să se axeze pe deciziile de alocare a resurselor. Deși cea mai mare parte a respondenților la documentul de discuții au fost de acord că oferirea unor informații utile pentru procesul decizional reprezenta un obiectiv adecvat, ei au susținut că investitorii, împrumutătorii și alți creditori iau și alte decizii care sunt susținute de informațiile de raportare financiară, în plus față de deciziile de alocare a resurselor. De exemplu, acționarii care votează dacă să se păstreze directorii sau să fie înlocuiți, precum și asupra modului în care membrii conducerii să fie remunerați pentru serviciile lor, au nevoie de informații pe care să-și fundamenteze deciziile. Procesul decizional al acționarilor poate include evaluarea modului în care conducerea entității a acționat în raport cu conducerea entităților concurente aflate în circumstanțe similare.

Consiliul a fost de acord cu acești respondenți și a remarcat că, în cele mai multe cazuri, informațiile generate pentru deciziile de alocare a resurselor pot fi utile și pentru evaluarea performanței conducerii. Prin urmare, Consiliul a propus ca obiectivul raportării financiare să fie oferirea de informații financiare cu privire la entitatea raportoare care să fie utile pentru investitorii prezenți și potențiali, împrumutători și alți creditori pentru deciziile pe care aceștia le iau în calitate lor de furnizori de capital. Proiectul de expunere a descris și rolul pe care situațiile financiare îl pot avea în susținerea deciziilor privind administrarea resurselor entității.

În consecință, obiectivul raportării financiare recunoaște faptul că utilizatorii iau decizii cu privire la alocarea resurselor, precum și decizii cu privire la utilizarea eficientă și efice a resurselor oferite.

Schimbările politice și economice care au avut loc în România în ultimii ani au făcut necesară adaptarea sistemului contabil la nevoile economiei de piață. Deși, în perioada actuală grupurile de utilizatori s-au conturat, situația cererii de informații nu s-a schimbat radical, comparativ cu perioada în care acționa vechiul sistem contabil. Pornind de la scopul urmărit, principalii utilizatori de informații financiar-contabile nu trebuie să se limiteze numai la cunoașterea componenței situațiilor financiare, ei trebuie să înțeleagă cu ajutorul cunoștințelor de specialitate, semnificațiile elementelor componente, modalitățile de determinare a acestora și nu în ultimul rând interdependențele dintre ele.

1.5 Calitatea informației financiar-contabile și utilizatorii acesteia

Calitatea informației financiar-contabile este strâns legată de actul de conducere și de nivelul căruia îi este destinată. Aprecierea calității informației trebuie să reflecte în mare măsură gradul ei de necesitate pentru un anumit decident, utilizator al informației contabile. Informațiile financiar-contabile trebuie să permită în orice moment controlul sistemului, a existenței mișcării, transformării mijloacelor și a resurselor, precum și rezultatul acestor mișcări.

Informațiile furnizate de către entități stau la baza a numeroase decizii acestea fiind utilizate atât de responsabilii interni ai entității cât și de persoanele interesate din afara lor. Fundamentarea și elaborarea deciziilor se bazează, în mare parte, pe achiziționarea, prelucrarea și interpretarea unui volum însemnat de informații într-un timp din ce în ce mai scurt. Elaborarea unor decizii corecte și complete care să contribuie la rezolvarea multiplilor și complexe probleme ce apar în viața fiecărei entități și, totodată, a unora care să fie puternic ancorate de realitate este dependentă de calitatea și de cantitatea informațiilor financiar-contabile.

Așadar, pentru ca o informație financiar-contabilă să fie utilă în procesul de luare a deciziilor trebuie să îndeplinească anumite **caracteristici calitative**. Până la urmă, se poate afirma că, luarea unor decizii de calitate este în strânsă legătură cu calitatea informațiilor.

*„La nivelul întreprinderilor, contabilitatea ocupă un loc deosebit în cadrul sistemului informațional economic, de modul în care este condusă depinzând în mare măsură gospodărirea patrimoniului întreprinderii, respectarea disciplinei financiare, furnizarea datelor necesare conducerii pentru luarea deciziilor”.*³⁸ Calculul contabil diagrame stă la baza atingerii obiectivelor contabilității. El este în măsură să reflecte nu numai binele pe care și-l fac oamenii prin activitățile de producție ci și *„răul pe care și-l fac prin activități lăaturalnice față de activitățile lor de producători și consumatori”*.³⁹

Astfel, Consiliul a început procesul de elaborare a caracteristicilor calitative ale informațiilor financiare utile prin analizarea propriului său cadru general și a propriilor concepte, precum și prin analizarea celor emise de alți normalizatori. În iulie 2006, Consiliul a publicat un document de discuții pe această temă pentru comentarii publice. Același document a fost publicat și de FASB. Consiliul și FASB au primit 179 de răspunsuri. În deliberările aspectelor ce țin de acest subiect, Consiliul a avut în vedere toate comentariile primite și toate informațiile obținute din alte inițiative. În mai 2008, Consiliul și FASB au publicat împreună un proiect de expunere. Consiliile au primit 142 de răspunsuri. Consiliul a reanalizat toate aspectele ce țin de acest subiect. Vom prezenta în cele ce urmează rezultatul analizei mai sus menționate.

Referitor la obiectivul raportării financiare și caracteristicile calitative ale informațiilor financiare utile menționăm că sunt disponibile alternative pentru toate aspectele raportării financiare, inclusiv pentru recunoaștere, de recunoaștere, evaluare, clasificare, prezentare și descriere. Atunci când elaborează standarde internaționale de raportare financiară, Consiliul va alege alternativa cea mai potrivită pentru atingerea obiectivului raportării financiare. Pentru a atinge obiectivul raportării financiare, furnizorii de informații financiare trebuie, de asemenea, să aleagă între alternative dacă nu există standarde aplicabile sau dacă aplicarea unui anumit standard presupune raționamente sau opțiuni.

Referitor la **caracteristicile calitative fundamentale** este evident că informațiile financiare sunt utile pentru luarea deciziilor numai dacă pot genera o diferență în luarea respectivei decizii. **Relevanță** este termenul utilizat în Cadrul general conceptual pentru a descrie această calitate. Aceasta este o caracteristică calitativă fundamentală a informațiilor financiare utile.

Un alt element tratat de IFRS 2011 este pragul de semnificație. În acest context norma conceptuală 2 și Cadrul general (1989) dezbăteau și defineau pragul de semnificație în maniere similare. Norma conceptuală 2 descria pragul de semnificație drept o constrângere asupra raportării financiare care poate fi avută în vedere numai împreună cu aceste caracteristici calitative, în special cu relevanța și reprezentarea exactă. Pe de altă parte, **Cadrul general (1989) discuta pragul de semnificație ca fiind un aspect al relevanței și nu arăta că pragul de semnificație are un rol în raport cu celelalte caracteristici calitative.**

³⁸ **Baspınar Ahmet**, *Mali Tablo Denetimlerinde Yolsuzluk ve Hataya İlişkin Denetçinin Sorumluluğu*, Maliye Bakanlığı Teftiş Kurulu, Nr: 46, Active Dergisi, pag. 12, 2009;

³⁹ **Benny K.**, *Accounting Irregularities in Financial Statements: A Definitive Guide for Litigators, Auditors*, Grover Publishing Limited, 2009;

Din păcate, niciun cadru general nu exprima clar înțelesul termenului fiabilitate. Comentariile respondenților la numeroase standarde propuse indicau absența înțelegerii generale a termenului fiabilitate. Unele părți s-au concentrat asupra verificabilității sau asupra absenței erorilor semnificative, până la a reprezentării exacte. Alte părți s-au axat mai mult asupra reprezentării exacte, posibil combinată cu neutralitatea. Alte părți par să considere că fiabilitatea se refera, în principal, la precizie. Deoarece încercările de a explica ce se înțelege prin fiabilitate în acest context nu au avut succes, Consiliul a căutat un termen diferit care să reprezinte mai clar înțelesul intenționat. Termenul de reprezentare exactă, descrierea exactă în rapoartele financiare a fenomenelor economice, a fost rezultatul acestui demers. Termenul cuprinde principalele caracteristici pe care le include au cadrele generale anterioare drept aspecte ale fiabilității.

Mulți respondenți la documentul de discuții și la proiectul de expunere s-au opus deciziei preliminare a Consiliului de a înlocui termenul fiabilitate cu reprezentare exactă.

Unii au susținut că, în loc să înlocuiască termenul, Consiliul ar fi putut să explice mai bine ce înseamnă fiabil. Cu toate acestea, mulți respondenți care au făcut aceste comentarii au alocat un înțeles diferit fiabilității față de cel intenționat de Consiliu. În special, descrierea pe care mulți respondenți o făceau pentru fiabilitate corespundea mai mult noțiunii Consiliului de verificabilitate decât celei de fiabilitate. Aceste comentarii au îndemnat Consiliul să își afirme decizia de a înlocui termenul fiabilitate cu reprezentare exactă.

Prevalarea economicului asupra juridicului nu este considerată o componentă separată a reprezentării exacte deoarece ar fi redundantă. Reprezentarea exactă înseamnă că informațiile financiare reprezintă mai degrabă fondul unui fenomen economic, și nu reprezintă numai forma legală a acestuia. Reprezentarea unei forme legale care diferă de fondul economic al fenomenului economic de bază ar putea să nu conducă la o reprezentare exactă.

IFRS 2011 nu includ **prudența sau conservatorismul ca aspecte ale reprezentării exacte deoarece includerea unuia dintre aceste aspecte nu ar fi consecventă cu neutralitatea**. Unii respondenți la documentul de discuții și la proiectul de expunere nu au fost de acord cu această abordare. Ei au susținut că în cadrul general ar trebui inclus conservatorismul, prudența sau ambele. Ei au susținut că nu trebuie presupus tot timpul că influența este nedorită, în special în împrejurările în care influența, în opinia lor, generează informații care sunt mai relevante pentru unii utilizatori.

În ceea ce privește caracteristicile calitative amplificatoare menționăm:

(a) Comparabilitatea

Comparabilitatea a fost un concept important atât în Cadrul general (1989), cât și în Norma conceptuală 2, dar cele două cadre generale anterioare nu sunt de acord în ceea ce privește importanța sa. Cadrul general (1989) susținea că importanța comparabilității este aceeași cu cea a relevanței și a reprezentării exacte. **Norma conceptuală 2 descria comparabilitatea drept o calitate a relației între două sau mai multe informații, care, deși importantă, este secundară relevanței și reprezentării exacte.**

Informațiile relevante și reprezentate exact sunt mai utile dacă pot fi ușor comparate cu informații similare raportate de către alte entități sau de către aceeași entitate în alte perioade. Unul dintre

cele mai importante motive pentru care sunt necesare standardele de raportare financiară este acela de a îmbunătăți comparabilitatea informațiilor financiare raportate. Cu toate acestea, chiar dacă nu sunt ușor de comparat, informațiile financiare relevante și exact reprezentate sunt, în continuare, utile. Informațiile comparabile, totuși, nu sunt utile dacă nu sunt relevante și ar putea să inducă în eroare dacă nu sunt reprezentate exact. Prin urmare, **comparabilitatea este considerată ca făcând parte dintre caracteristicile calitative amplificatoare, și nu dintre caracteristicile calitative fundamentale.**

Informația financiară raportată trebuie să fie verificabilă pentru a asigura utilizatorii că nu conține erori semnificative, că nu este părtinitoare, iar utilizatorii pot avea încredere că reprezintă corect ceea ce și-a propus să reprezinte. Prin urmare, **verificabilitatea a fost considerată un aspect al reprezentării exacte.** Unii respondenți au arătat faptul că includerea verificabilității în rândul aspectelor reprezentării exacte ar putea conduce la excluderea informațiilor care nu sunt ușor de verificat. Acești respondenți au recunoscut faptul că multe estimări previzionale care sunt foarte importante în oferirea unor informații financiare relevante (de exemplu, fluxurile de trezorerie preconizate, duratele de viață utilă și valorile de recuperare) nu pot fi direct verificate. Totuși, excluderea informațiilor privind aceste estimări ar face rapoartele financiare mult mai puțin utile. Consiliul a fost de acord și a reclasificat verificabilitatea drept o caracteristică calitativă amplificatoare, una foarte importantă, dar nu obligatorie.

(b) Oportunitatea

Cadrul general (1989) a discutat oportunitatea ca o constrângere care ar putea răpi relevanța informațiilor. Norma conceptuală 2 a descris oportunitatea ca un aspect al relevanței. Totuși, fondul oportunității așa cum este discutată de către cele două cadre generale anterioare era, în esență, același.

Oportunitatea este importantă, dar nu este la fel de esențială ca relevanța și reprezentarea exactă. Informațiile oportune sunt utile numai dacă sunt relevante și reprezentate exact. Prin contrast, informațiile relevante și reprezentate exact încă pot fi utile (în special în scop de confirmare) chiar dacă nu sunt raportate într-o manieră atât de oportună cum ar fi de dorit.

(c) Inteligibilitatea

Atât Cadrul general (1989), cât și Norma conceptuală 2 includeau inteligibilitatea, ca una dintre caracteristicile calitative care permite utilizatorilor să înțeleagă informațiile și, prin urmare, le face utile pentru procesul decizional. Ambele cadre generale arătau că, pentru ca informațiile financiare să fie inteligibile, utilizatorii trebuie să aibă cunoștințe financiare rezonabile și să dorească să studieze informațiile cu conștiinciozitate rezonabilă.

În ciuda acestor discuții privind inteligibilitatea și responsabilitățile utilizatorilor pentru înțelegerea rapoartelor financiare, înțelegerile eronate persistă. De exemplu, unele părți au exprimat opinia că o nouă metodă contabilă nu ar trebui implementată deoarece este posibil ca unii utilizatori să nu o înțeleagă, chiar dacă noua metodă contabilă ar duce la raportarea unor informații financiare care sunt utile pentru procesul decizional. Acestea sugerează că inteligibilitatea este mai importantă decât relevanța. Dacă aprecierile privind inteligibilitatea sunt

fundamentale, ar putea fi adecvat să se evite raportarea informațiilor privind aspecte foarte complicate, chiar dacă informațiile sunt relevante și reprezentate exact. **Clasificarea inteligibilității drept una dintre caracteristicile calitative amplificatoare este menită să arate faptul că informațiile care sunt dificil de înțeles trebuie prezentate și explicate cât mai clar posibil.**

Pentru a clarifica un alt punct adesea înțeles eronat, Cadrul general conceptual explică faptul că *utilizatorii sunt răspunzători efectiv pentru studierea informațiilor financiare raportate cu o conștiinciozitate rezonabilă, și nu numai pentru disponibilitatea de a le studia* (care era exprimarea din cadrele generale anterioare). În plus, Cadrul general conceptual arată că este posibil ca **utilizatorii să solicite ajutorul consilierilor pentru a înțelege fenomenele economice care sunt deosebit de complexe.**

(d)Caracteristici calitative neincluse

Transparența, calitatea înaltă, consecvența internă, imaginea corectă și fidelă sau prezentarea fidelă și credibilitatea au fost sugerate drept caracteristici calitative de dorit pentru informațiile financiare. Cu toate acestea, transparența, calitatea înaltă, consecvența internă, imaginea corectă și fidelă sau prezentarea fidelă sunt cuvinte diferite pentru a descrie informațiile care dețin caracteristicile calitative de relevanță și exactitate în prezentare, însoțite de comparabilitate, verificabilitate, oportunitate și inteligibilitate. Credibilitatea este similară, dar implică onestitatea conducerii unei entități raportoare.

Calitatea informațiilor financiar-contabile se referă la capacitatea acestora de a fi utile beneficiarilor în luarea de decizii, oferind suportul necesar în evaluarea evenimentelor trecute, prezente și viitoare sau în corectarea evaluărilor precedente.

Se presupune că și utilizatorii, la rândul lor, trebuie să aibă un anumit nivel de educație, care să le permită evaluarea corespunzătoare a informațiilor cuprinse în conturile anuale: „... utilizatorii trebuie să aibă un nivel rezonabil de cunoștințe care să le permită studierea informațiilor cu rezonabilă diligență”.⁴⁰ Pentru a valida caracteristicile calitative ale informației financiar-contabile, trebuie să le supunem unor judecăți analitice, care presupun: testarea calităților sau criteriilor anexe și respectarea anumitor restricții. Această etapă se dovedește a fi cea mai dificilă și nu lipsită de puncte de vedere și opinii diferite.⁴¹

Informațiile cuprinse în situațiile financiare ale entităților, se fac publice cu scopul de a satisface necesitățile de informare ale unei sfere largi de utilizatori, pentru ca aceștia în cunoștință de cauză, să poată lua decizii economice pertinente⁴². Având în vedere diversitatea utilizatorilor de informații financiar-contabile, clasificarea acestora nu este tocmai ușoară, cu toate acestea literatura de specialitate utilizează un criteriu general valabil în ceea ce privește diferențierea

⁴⁰ **Benny K. B. Kwok**, *Accounting Irregularities in Financial Statements*, Grover Publishing Limited, 2008;

⁴¹ **Boulescu Mircea**, *Auditul prezentărilor eronate în situațiile financiare*, Ed. Tribuna Economică, Nr. 15, 16 Aprilie 2008;

⁴² **Cardwell H, Edwards R.T.**, *Principles of Audit Surveillance*, Inc., 2007;

utilizatorilor, criteriu care face referire la poziția lor față de entitate. Astfel, utilizatorii sunt clasificați în **utilizatori interni și utilizatori externi**⁴³.

Utilizatorii interni sunt reprezentați, de fapt, de către manageri mandatați de proprietari să gestioneze averea și activitatea entității. Aceștia utilizează atât informațiile furnizate de situațiile financiare, cât și cele din contabilitatea de gestiune, pentru a putea analiza și lua decizii în ceea ce privește politicile de exploatare, de investiții și de finanțare. Este de remarcat că utilizatorii interni au nevoie de informații suplimentare pentru a lua decizii, față de cele care sunt publicate în situațiile financiare, aceștia folosindu-se în aceeași măsură de informațiile care le sunt destinate exclusiv lor, și de cele furnizate de alte surse, cum ar fi contabilitatea financiară, deoarece ei sunt principalii responsabili în ceea ce privește sistemul de informare, având obligația de a asigura coerența între informația externă și cea suplimentară.

Necesitățile de informații ale utilizatorilor situațiilor financiare anuale, sunt redată în tabelul următor:

Tabel 1. Utilizatorii situațiilor financiare și necesitățile lor de informare

Utilizatori	Necesități de informare
Investitorii existenți și potențiali, împrumutători și la alți creditori	Sunt preocupați de riscul inherent al tranzacțiilor precum și de beneficiul adus de investiția efectuată. Ei doresc informații pentru a putea decide dacă trebuie să cumpere, să păstreze sau să vândă instrumentele de capital, interesul lor primordial fiind acela de a putea evalua capacitatea entității de a plăti dividende. De asemenea, doresc să poată calcula rata rentabilității pe care au dreptul să o pretindă întreprinderii pentru a-și investi fondurile lor, ținând cont de riscul atribuit investiției lor și de oportunitățile existente pe piață.⁴⁴ Alte interese ale investitorilor sunt legate de riscuri și de asigurarea faptului că managerii nu profită sau nu au profitat în urma mandatului ce le-a fost încredințat. În concluzie, investitorii existenți și potențiali, împrumutători și la alți creditori sunt interesați atât de rezultate și informații din trecut, cât și de cele potențiale.
Angajații	Interesele personalului angajat și al grupurilor sale reprezentative sunt legate de stabilitatea și profitabilitatea angajatorului, capacitatea entității de a oferi remunerații, pensii, precum și alte oportunități profesionale. Indiferent dacă interesul salariaților se manifestă direct sau indirect, prin intermediul sindicatelor, necesitatea de informare este dată de faptul că informațiile financiar-contabile sunt relevante în ceea ce privește performanțele și perspectivele entității, securitatea locului de muncă și aprecierea corectitudinii salariilor plătite.
Creditorii	Au nevoie de informații care să le permită determinarea capacității entității de a rambursa împrumuturile acordate și dobânzile aferente acestora. Din categoria acestora cei mai importanți sunt creditorii bancari, aceștia fiind preocupați de informații ce privesc solvabilitatea, lichiditatea, gradul de îndatorare și rentabilitatea.
Furnizorii și alți creditori	Preocuparea lor este legată în principal de plata la scadență a sumelor care le sunt datorate. Interesele creditorilor comerciali sunt pe o perioadă mai scurtă, exceptând situația în care sunt dependenți de continuitatea entității ca principal client. Totodată, furnizorii acordă o atenție deosebită perspectivelor de creștere economică a partenerilor comerciali care ar putea avea consecințe pozitive în viitorul apropiat asupra activității lor prin prisma faptului că orice eventuală creștere poate avea consecințe asupra volumului și valorii comenzilor acestora.
	Au nevoie de informații legate de continuitatea activității unei entități, în special atunci când există relații economico-financiare pe termen lung cu respectiva entitate, fiind oarecum dependenți de aceasta.

⁴³ **Bushman Simith**, *Financial Accounting Information and Corporate Governance*, Journal of Accounting & Economics, Vol. 32, Nr. 1-3, December 2007;

⁴⁴ **Feleaga Nicolae**, *Contabilitate consolidată: o abordare europeană și internațională*, ISBN: 9789737093004, Editura Tribuna Economică București, 2007

Clienții	Clienții sunt interesați de situația financiară a entității furnizoare, de capacitatea acesteia de a-și continua activitatea și de a-și onora obligațiile contractuale privind cantitatea, calitatea și termenele de livrare.
Instituțiile statului și alte autorități	Sunt interesate de alocarea resurselor și implicit, de activitatea entităților. Acestea solicită informații pentru a reglementa activitatea entităților, pentru a determina politica fiscală și ca bază pentru calculul venitului național și a altor indicatori statistici similari. ⁴⁵ Nevoile acestui tip de utilizatori a informațiilor financiar-contabile sunt cele ale analizei, indiferent că se manifestă la nivel detaliat sau la un nivel agregat.
Publicul	Este interesat de tendințele legate de prosperitatea entităților, de evoluția afacerilor în zonă, de informații despre ofertele de lucru, de mediul înconjurător, etc. Evoluția oricărei entități economice interesează pe toți cei care iau decizii economice bazate pe relația acestora cu entitatea și pe cunoștințele lor despre aceasta.

1.6 Scopul situațiilor financiare

Dacă avem în vedere **informația financiar-contabilă**, principalul **mijloc de transmitere al acesteia este reprezentat de situațiile financiare** anuale. În acest sens principalele categorii de informații financiar-contabile pot fi grupate astfel⁴⁶:

- informații care facilitează deciziile de investiții și accesul la resurse financiare împrumutate;
- informații necesare înțelegerii și evaluării fluxurilor de lichidități viitoare;
- informații despre resursele economice, regimul juridic al acestora și evoluția lor.

Rolul auditorului financiar este acela de a da situațiilor financiare o utilitate reală conferind celor care le utilizează o securitate suficientă în luarea deciziilor.

Potrivit Standardului Internațional de Audit 200 „Obiective generale ale auditorului independent și desfășurarea unui audit în conformitate cu Standardele Internaționale de Audit” noțiunea de situații financiare *desemnează o reprezentare structurată a informațiilor financiare istorice, inclusiv notele legate de acestea, care intenționează să comunice resursele sau obligațiile economice ale unei entități la un anumit moment în timp sau schimbări ale acestora, pe o perioadă de timp în conformitate cu cerințele cadrului de raportare financiară*. Termenul poate face referire la un set complet de situații financiare, dar și la o singură situație financiară ca, de exemplu, un bilanț sau o declarație a veniturilor și cheltuielilor și notele explicative însoțitoare.

OMFP 3055/2009 stabilește care dintre entități sunt obligate să întocmească situații financiare în format dezvoltat, așa cum sunt menționate mai sus, și care trebuie să întocmească situații financiare simplificate (bilanț, cont de profit și pierdere, note explicative) în funcție de cele trei criterii de mărime care au fost folosite întotdeauna de Directiva a IV-a a Uniunii Europene, și anume:

- total active: 3.650.000 euro;
- cifra de afaceri netă: 7.300.000 euro;
- numărul mediu de salariați în cursul exercițiului financiar: 50.

⁴⁵ Ordinul Ministrului Finanțelor Publice 3055/2009 pentru aprobarea Reglementarilor contabile simplificate armonizate cu Directivele europene, aplicat de la 01.01.2010

⁴⁶ **Cosserat, Graham W**, *Modern auditing*, Editura John Wiley & Sons, New York, 2008;

Totodată se specifică faptul că entitățile economice care au obligația de a întocmi situații financiare anuale în format dezvoltat sunt auditate potrivit legii. Menționăm faptul că responsabilitatea întocmirii și prezentării situațiilor financiare în conformitate cu cadrul general aplicabil de raportare financiară îi revine conducerii entității, supravegheată de cei însărcinați cu guvernarea.

Situațiile financiare anuale trebuie să conțină informații de înaltă calitate care să fie transparente pentru utilizatori și totodată să poată fi comparabile pentru toate perioadele prezentate. Fiabilitate informațiilor financiar-contabile, sintetizate în situațiile financiare, este ulterior validată de auditor sau expert, scopul examinării efectuate de acesta fiind acela de a exprima o opinie motivată cu privire la imaginea fidelă, clară și completă a poziției financiare, a situației financiare și a rezultatelor obținute de entitate. Astfel, se poate afirma că, problema primordială a conducătorilor, precum și a auditorilor este aceea de a ști care ar fi capacitatea lor de a avea o imagine clară și neambiguă asupra realității, prin consultarea conturilor, în ipoteza în care ei ar fi exteriori procesului de elaborare a situațiilor financiare și, deci, s-ar dispune de cunoștințe detaliate despre poziția financiară și performanțele întreprinderii.⁴⁷

Aprecierea măsurii în care situațiile financiare oferă o imagine fidelă și justă ori sunt prezentate corect, din toate punctele de vedere semnificative, se face de către auditor în contextul cadrului general aplicabil pentru raportarea financiară și pe baza raționamentului său profesional. Doar respectarea acestui cadru asigură elaborarea unor situații financiare care îndeplinesc cerința prezentării corecte a informațiilor pe care le cuprind.

Ce sunt situațiile financiare și ce scop au acestea sunt întrebări importante în cadrul literaturii de specialitate, iar standardul IAS 1 își propune să ofere răspunsurile necesare.

1.6.1 Scopul situațiilor financiare în viziunea IAS 1

Potrivit IAS 1, obiectivul situațiilor financiare este acela de a prezenta informații privind poziția financiară, performanța financiară și fluxurile de lichidități al unei entități, toate acestea fiind elementele esențiale în luarea deciziilor cu caracter economic. Se pune accentul pe asistența acordată factorilor de decizie care utilizează situațiile financiare în scopul de a elabora predicții (cel puțin parțiale). Acest scop se reflectă în anumite cerințe stabilite de standardele contabile (de exemplu, comunicarea de informații privind activitățile abandonate etc.)

IAS 1 atribuie și un al doilea rol important situațiilor financiare, și anume faptul că acestea reflectă modul de gestionare a resurselor entității de către factorii de conducere ai acesteia. Pentru a atinge acest scop, IAS 1 prevede ca situațiile financiare să ofere următoarele informații despre entitate: activele; datoriile; capitalul; veniturile și cheltuielile, inclusiv contul de profit și pierderi; contribuțiile acționarilor și distribuirile către acționari, în calitate a acestora de proprietari ai entității (acționarii fiind definiți ca deținătorii instrumentelor clasificate ca reprezentând cote de capital social); și fluxurile de lichidități. Standardul recunoaște faptul că aceste informații, împreună cu informațiile incluse în cadrul notelor suplimentare, ajută utilizatorii situațiilor

⁴⁷ Feleagă Liliana, Feleagă Nicolae, Contabilitate financiară. O abordare europeană și internațională, Ed. A 2-a, vol. 1: Contabilitate financiară fundamentală. Contabilitatea ca joc social, 2007, București, Editura Economică, p. 301

financiare să prezică fluxul de lichidități al entității în viitor și, în particular, programarea și certitudinea acestuia.

1.6.2 Frecvent și perioada de raportare

IAS 1 prevede prezentarea unui set complet de situații financiare (incluzând informații comparative) „cel puțin anual”. Deși această formulare nu este foarte precisă, nu trebuie interpretată în sensul că nu trebuie depășit intervalul de un an între prezentarea a două raportări financiare (care este, probabil, cea mai naturală interpretare a acestei fraze), deoarece standardul menționează faptul că sfârșitul unei perioade contabile se poate schimba, și că situațiile financiare prezentate pot să reflecte o perioadă mai lungă sau mai scurtă decât anul calendaristic. În aceste cazuri, IAS 1 prevede prezentarea, suplimentară față de perioada vizată în situațiile financiare: motivul adoptării unei perioade contabile mai lungă sau mai scurtă; și faptul că sumele prezentate în situațiile financiare nu sunt pe deplin comparabile. În mod normal, se elaborează situații financiare pentru o perioadă de un an. Anumite entități, în special în sectorul vânzărilor cu amănuntul, prezintă, în mod tradițional, situații financiare pentru o perioadă de 52 de săptămâni. IAS 1 nu interzice această practică⁴⁸.

1.6.3 Informații comparative

Cu excepția cazurilor în care IFRS prevede sau permite contrariul, IAS 1 instituie obligativitatea prezentării informațiilor comparative din perioada contabilă anterioară, pentru toate sumele raportate în perioada curentă pentru care se prezintă situații financiare. În cazul în care sunt prezentate informații standard sau interpretări în mod voluntar, acestea nu exclud obligativitatea prezentării de informații comparative. Pe cale de consecință, informațiile comparative sunt necesare în cazul fiecărui aspect raportat din perioada curentă.

Prevederile de mai sus reprezintă cerințe minime, aplicabile în toate circumstanțele: două seturi complete de rapoarte primare și notele suplimentare. Totuși, în anumite circumstanțe sunt necesare informații comparative suplimentare. În cazurile în care o entitate:

- a) aplică retrospectiv o nouă politică de contabilitate;
- b) prezintă un raport retrospectiv;
- c) reclasifică poziții din situațiile financiare, este necesară prezentarea unui bilanț suplimentar și a notelor aferente, la data inițială a primei perioade raportate.

Prevederile de mai sus indică faptul că, în toate cazurile în care sunt întrunite elementele prezentate la punctele (a) - (c) de mai sus, prezentarea unui bilanț suplimentar și a notelor aferente este obligatorie, fără excepții. Aparent, este obligatorie prezentarea acestora chiar și în cazurile în care bilanțul principal nu a fost modificat. În această privință, trebuie notat faptul că proiectul care a stat la baza elaborării standardului a propus prezentarea unui bilanț suplimentar în toate cazurile.

Pentru a explica modul în care a fost modificată această prevedere, pentru a institui obligativitatea respectivă exclusiv în cazurile prezentate mai sus, Comisia constată următoarele: prin adăugarea

⁴⁸ Standardele Internaționale de Raportare Financiare, Editura CECCAR, 2009

situației financiare de la data de deschidere a primei perioade comparative, proiectul a propus ca o entitate să prezinte trei situații financiare și câte două declarații din celelalte tipuri.

Un exemplu constă în cerința de a publica elementele semnificative din bilanț, care pot include elementele, în mod curent, excepționale, deși standardul nu utilizează acest termen. IAS 1 necesită raportarea separată a naturii și sumei acestor poziții. În mod frecvent, titlul este suficient pentru a modifica „natura” pozițiilor semnificative. În unele cazuri, acest efect se obține doar cu ajutorul unei descrieri ample în cadrul notelor suplimentare. În acest caz, aceeași informație poate fi relevantă în anul următor⁴⁹.

După cum s-a menționat mai sus, unul din **obiectivele Standardului IAS 1 este de a asigura comparabilitatea rapoartelor financiare cu perioadele anterioare**. Standardul subliniază faptul că prin consolidarea comparabilității inter-perioadă a informațiilor se ajută utilizatorii în luarea deciziilor economice, mai ales prin permiterea evaluării tendințelor în informațiile financiare în scopuri de prognoze. Pentru ca o comparație să fie semnificativă, sumele pentru perioadele anterioare trebuie să fie reclasificate ori de câte ori prezentarea sau clasificarea articolelor din rapoartele financiare este modificată. Atunci când este cazul, este necesară dezvăluirea naturii, sumei și motivelor reclasificării.

Standardul confirmă totuși, că în anumite circumstanțe nu este practicabilă reclasificarea informațiilor comparative pentru o anumită perioadă anterioară pentru a se obține o comparabilitate cu perioada curentă. Reclasificarea este inaplicabilă atunci când nu poate fi făcută după ce s-au făcut eforturi rezonabile în acest sens. Un exemplu dat de acest Standard este acela că datele se poate să nu fi fost colectate în perioada (perioadele) anterioare într-un mod care să permită reclasificarea, și că acestea ar putea fi impracticabile pentru recrearea informațiilor. Atunci când se dovedește imposibilă reclasificarea datelor comparative, Standardul IAS 1 prevede dezvăluirea motivului și natura corecțiilor care ar fi fost făcute dacă sumele ar fi fost reclasificate.

1.7 Standardele internaționale de raportare financiară (IFRS), Comitetul pentru Standardele Internaționale de Contabilitate (IASB) și Standardele Internaționale de Contabilitate (IAS)

1.7.1 Standardele Internaționale de Raportare Financiară (IFRS) și Standardele Internaționale de Contabilitate (IAS)

IFRS sunt un exemplu al celui de-al doilea sistem de reguli de raportare financiară, orientat către piața de capital. Normalizatorul internațional inițial, Comitetul pentru Standardele Internaționale de Contabilitate (IASB) a fost înființat în 1973, într-o perioadă de schimbări majore în domeniul reglementărilor contabile. În Statele Unite Consiliul pentru Standardele de contabilitate financiară (FASB) tocmai fusese creat, în Regatul Unit primul normalizator național își începuse funcționarea de curând, UE lucra la principalul punct de pe programul propriului plan de armonizare contabilă (Directiva a IV-a) și atât Națiunile Unite, cât și OECD aveau să creeze în

⁴⁹ Favere-Marchesi, M., *Audit review: The impact of discussion timing and familiarity*. Behavioral Research in Accounting nr. 18, pag. 53-64, 2007;

curând comitete contabile. În spatele IFRS se afla o organizație privată IASBF cu sediul în Londra.⁵⁰

Înființată în februarie 2001, IASBF a continuat activitatea International Accounting Standards Committee (IASB) aceasta organizație s-a înființat la 20 iunie 1973, printr-un acord încheiat între organisme profesionale în domeniu din Australia, Germania, Franța, Marea Britanie, Irlanda, Japonia, Canada, Mexic, Olanda și USA. IASB reprezintă o organizație independentă de drept privat, care se ocupa de armonizarea normelor în materie de contabilitate din întreaga lume. Acest lucru ar fi trebuit în principal să aibă loc prin dezvoltarea și publicarea de standarde de contabilitate. Motivele reale ale înființării IASB sunt neclare. Se simte nevoia unui limbaj comun în afaceri, pentru a face față volumului în creștere al afacerilor internaționale, dar au existat și alte motive, mai mult politice. De exemplu, unii au considerat ca britanicii au dorit crearea unui normalizator internațional pentru a împiedica inițiativele regionale din interiorul UE, care se axau foarte mult pe modelul Cod de raportare, în contrast cu ceea ce reprezenta norma în Marea Britanie și în majoritatea țărilor anglofone. În prima fază a existenței sale, IASB avea fonduri comune.

1.7.2 Federația Internațională a Contabililor (IFAC)⁵¹

Federația Internațională a Contabililor (IFAC) a fost înființată în 1977, la următorul Congres Mondial IASB a trebuit să lupte împotriva încercărilor de a fi absorbit de IFAC. IFAC este organizația mondială pentru profesia contabilă. Misiunea ei este să servească interesul public, IFAC va continua să consolideze profesia contabilă la nivel mondial și să contribuie la dezvoltarea unor economii internaționale puternice, prin înființarea și promovarea loialității față de standardele profesionale de înaltă calitate, în plus față de convergența internațională a standardelor, abordând problemele de interes public, unde experiența profesională este cea mai relevantă. IFAC cuprinde 163 de organizații din toate părțile globului, reprezentând mai mult de 2,5 milioane de contabili din practica publică, industrie și comerț, sectorul public și învățământ. Niciun alt organism contabil din lume nu are o bază internațională atât de largă cum are IFAC și puține alte organizații profesionale îndeplinesc această caracteristică. IFAC oferă directive profesiei contabile internaționale în sprijinul interesului public, prin:

- dezvoltarea, promovarea și menținerea standardelor profesionale globale și a Codului de Etică pentru auditorii profesioniști, de o calitate superioară consecventă;
- încurajarea eficace a convergenței standardelor profesionale, în special a standardelor de audit, de asigurare, de etică, de educație și a standardelor de raportare financiară;
- preocuparea pentru îmbunătățirea continuă a calității auditului și managementului financiar;
- promovarea valorilor profesiei contabile pentru a asigura o atragere continuă a începătorilor de mare calibru;
- promovarea conformării cu obligațiile membrilor;
- asistarea economiilor în curs de dezvoltare și a celor care apar, în cooperare cu organisme profesionale regionale și cu alte organisme, pentru stabilirea și menținerea profesiei care sa oblige la performanța calitativă în serviciul interesului public.

⁵⁰ Geiger, M. A., K. Raghunandan, *Going-concern opinions in the "New" legal environment*. Accounting Horizons Martie, pag. 17-26, 2007;

⁵¹ IFAC-CAFR, Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate, Editura Ericson, 2009;

A reușit să reziste, ajungând la un compromis prin care a rămas independent, însă toți membrii IFAC deveneau automat membri IASB și IFAC avea dreptul de a numi membrii Consiliului de normalizare. Evoluția IASB de la înființare și până azi poate fi redată în patru faze. IASB are următoarele etape⁵².

Prima perioadă poate fi delimitată între 1973 și 1987 ca prim pas spre dezvoltarea de standarde contabile unitare. Printre altele au fost înlăturate la nivel internațional metodele de recunoaștere și evaluare neobișnuite. În anul 1987 IASB a publicat prima ediție IAS.

În a doua perioadă (1987-1993) au fost dezvoltate reguli clare privind procesul de armonizare a contabilității. În continuare au apărut preocupări de a schimba drepturile de opțiune. Acolo unde cu toate acestea, mai existau drepturi de opțiune, posibilitățile au fost împărțite în metode preferate și metode alternative. În anul 1989 a fost, printre altele, promulgat Cadrul general pentru întocmirea și prezentarea situațiilor financiare. (Framework)

În cadrul cele de-a treia perioade (1993-1998) un rol deosebit revine International Organization of Securities Commissions (IOSCO). Acest organism reprezintă o reunire a peste 100 autorități naționale de supraveghere bursieră. IOSCO urmărește în special elaborarea de standarde de supraveghere de înaltă cerință pentru a avea piețe de capital eficiente și stabile. Din acest motiv IOSCO a emis așa-numitele cote standard (standard nucleu) care conțin minimum de cerințe pentru contabilitate. După ajustarea la vremea respectiva a IAS existente la aceste cote standard, care a dus la lichidarea parțială a drepturilor de opțiune existente, conform IAS la admiterea emitenților pe piețe de capital internaționale. Firește că această recomandare a avut loc fără limite. Membri IOSCO pot să pretindă o retratare a situațiilor financiare.

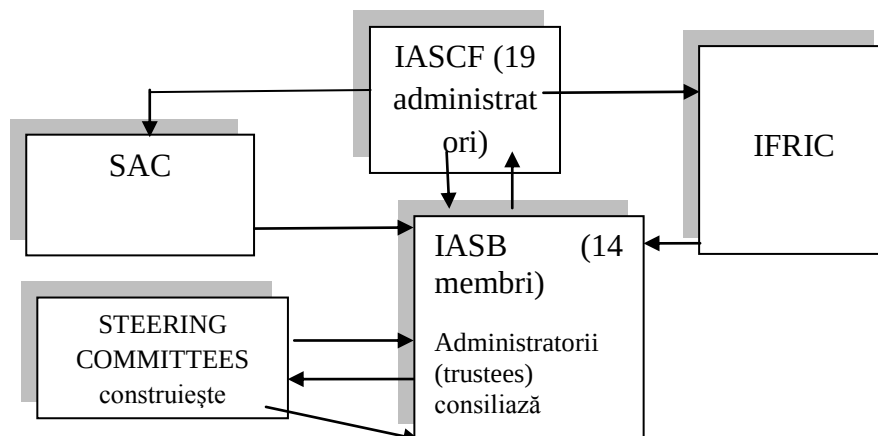
A patra perioadă este cuprinsă între 1998 până azi. În anul 1998, luna decembrie, a fost publicat un proiect pentru o nouă organizare a IASB. Cu această nouă organizare s-a urmărit scopul de a mări posibilitățile de influență ale IASB. IASB ar trebui prin toți normalizatorii să-și asume rolul central ca jucător global; (kleekaemper, H, kuglecinda. alcares ziele , organisation en wicklung und bedeutung des IASB Stuttgart 2003 rd 27) noua organizare a IASB a fost transpusă la 1 aprilie 2001. De atunci această organizație nu s-a mai numit IASB ci IASBF, având IASB ca emitent de standarde. În timp ce standardele promulgate de IASB se numesc în continuare IAS, standardele noi emise de IASB sunt denumite IFRS. Conform IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare” 11, sub denumirea IFRS se subsumează atât IFRS (standarde promulgate de IASB), cât și IAS (standardele promulgate de IASB) precum și interpretările aferente (vechile interpretări ale standing interpretations committee (SIC și noile interpretări promulgate de IFRIC).

1.7.3 Administratorii IASBF

Cele mai importante organe ale IASBF sunt administratorii, consiliul propriu, și anume IASB, consiliul consultativ pentru standard (standards advisory council SAC) și comitetul pentru

⁵² **Roman Aureliana Geta**, „Dimensiuni noi privind contabilitatea poziției și performanței financiare ale întreprinderii din România și Germania”, teză de doctorat, ASE, București, 2007.

interpretarea standardelor internaționale de raportare financiară - IFRIC. Aceste organisme și modul lor de funcționare sunt reprezentate succint în figura nr. 4.⁵³

Figură 1. Administratori IASBF

Cei 19 administratori ai IASBF reprezintă cel mai înalt organ în structura organizației prezentate mai sus. De regulă aceștia dețin un mandat de trei ani care poate fi o singură dată prelungit. Întâlnirea acestora are loc cel puțin de două ori pe an iar rezultatele ședințelor sunt publicate. Administratorii au printre altele următoarele atribuții și competente :

- alegerea și numirea succesorilor lor după criterii stabilite statutar prezentarea bugetului și procurarea mijloacelor de finanțare;
- supravegherea activității IASB;
- verificarea anuală a strategiei și eficienței IASBF cu privire la atribuțiile amintite mai sus;
- înaintarea unei dări de seama pentru IASBF;
- numirea membrilor celorlalte organisme;
- promulgarea și modificarea statutului IASBF după un procedeu stabilite și pentru care este nevoie de $\frac{3}{4}$ din voturile tuturor administratorilor.

Având în vedere competențele enumerate mai sus devine clară mărimea influenței administratorilor, alegerea acestora trebuie de aceea să asigure un echilibru din punct de vedere al originii lor geografice iar acest echilibru este stabilit prin statut: șase reprezentanți din America de nord, șase din Europa, patru din regiunea Asia/pacific și trei din regiuni oarecare, sub rezerva asigurării acestui echilibru per total. Așadar trebuie stabilit că alegerea administratorilor să aibă loc după puterea economică a acestor regiuni. Deoarece administratorii provin din deferite regiuni anglo-saxone (Marea Britanie, Africa de sud, Australia) influența acestei categorii este foarte mare.

Alături de originea lor geografică este de asemenea importantă la alegerea administratorilor și pregătirea lor profesională. În același timp, fiecare administrator este obligat să reprezinte interesele publice. Deși ei nu participă direct la elaborarea standardelor, ei pot să influențeze

⁵³ American Institute of Certified Public Accountants, Accounting Trends & Techniques, 2008

procesul de normalizare prin supravegherea ce se realizează asupra IASBF. Competențele lor se îndreaptă în special către finanțarea IASBF. În baza deselor schimbări ale regulamentelor s-a așteptat de fapt, ca finanțarea IASB să fie asigurată numai prin încasările din vânzarea de standarde.

1.7.4 Consiliul Internațional de Standarde Contabile (international accounting standards board) – IASB

IASB este compus din 14 membri care sunt aleși din rândul administratorilor. Hotărâtoare pentru participarea în Consiliu este înalta competență profesională. Nu este posibilă ca, în același timp, o persoană să îndeplinească și funcția de administrator și să fie membru în Consiliu. Un mandat durează până la cinci ani și este posibilă încă o alegere. IASB conduce după statut nu numai activitatea IASBF, dar deține și răspunderea externă și competență pentru dezvoltarea și publicarea de standarde de contabilitate precum și proiectele de standarde corespunzătoare (exposure draft). În același timp, interpretările elaborate de IFRIC, trebuie aprobate de IASB înainte de a intra în vigoare. Adevăratul normalizator este IASB, deoarece acesta decide întregul proces de elaborare al IFRS. Acestea se compun din specialiști pentru probleme de raportare care dezvoltă soluțiile corespunzătoare prin dialog continuu cu IASB și cu Standards Advisory Council (SAC). Membrii Consiliului hotărăsc frecvența, de regulă lunar, și locul ședințelor, de regulă la Londra.

Pentru a îndeplini atribuțiile IASB, contactul membrilor săi cu normalizatorii naționali este privit ca fiind foarte important. De aceea șapte din cei 14 membri sunt într-o legătură foarte strânsă cu normalizatorul național. Prin aceasta trebuie să se îmbunătățească conlucrarea între IASB și normalizatori. Cu toate acestea administratorii sunt obligați conform statutului IASBF, să evite dominanța unei anumite regiuni în alegerea unui membru în Consiliu. În opoziție cu alegerea administratorilor nu există aici prevederi concrete pentru o proporție geografică, în prim plan trebuie să se afle aptitudinile profesionale și independența personală a membrilor din Consiliu. De aceea, unui membru permanent nu-i este permisă nici-o altă activitate profesională. Cel puțin cinci din membri Consiliului trebuie să fie auditori financiari, minimum trei să aibă experiență în elaborarea situațiilor financiare, și minimum unul trebuie să aibă o pregătire științifică,⁵⁴.

Cu atât mai important este aspectul cu normalizarea conform unui anumit procedeu, așa-numitul proces este foarte puternic formalizat. Un astfel de procedeu trebuie să îmbine toate interesele de grup să asigure transparența în dezvoltarea standardelor și astfel să mărească gradul de acceptare a acestora. IASB se ocupă nu numai cu probleme de recunoaștere și evaluare în situațiile financiare ci și cu aspecte generale de raportare financiară.

1.7.5 Consiliul Consultativ pentru Standarde (standards advisory council)

Prin introducerea consiliului consultativ pentru standarde ai cărui membri sunt numiți de administrator, s-a urmărit utilizarea de competențe profesionale suplimentare pentru activitatea IASB. Consiliul consultativ a fost menținut în mod conștient la o dimensiune redusă pentru a crește eficiența activității dar în același timp acesta trebuie să dovedească pe cât posibil că este

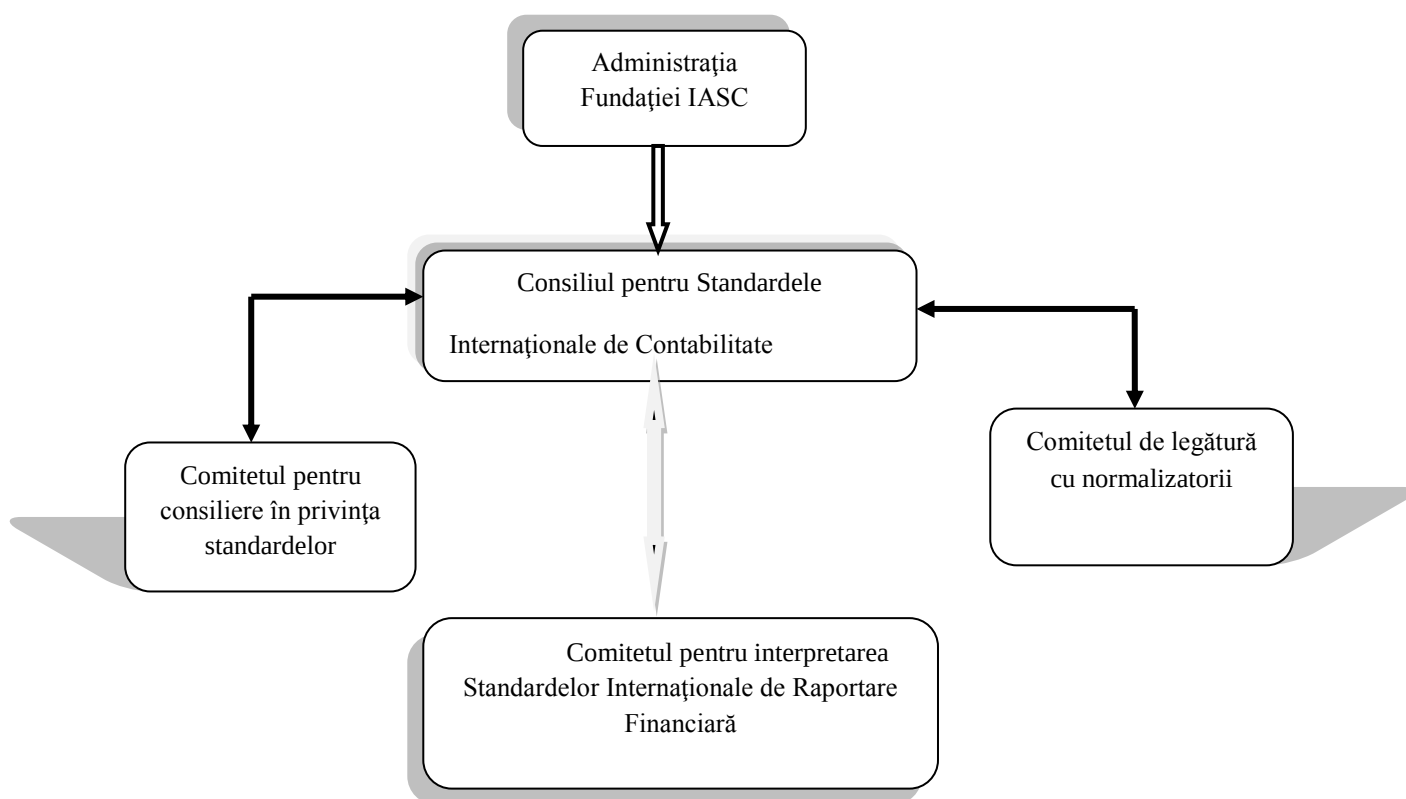
⁵⁴ **Glover, S. M., D. F. Prawitt, J. T. Liljegren, W. F. Messier Jr.,** *Component materiality for group audits*. Journal of Accountancy Decembrie, pag. 42-47, 2008;

reprezentativ. Membrii onorifici ai consiliului trebuie să provină predominant din reprezentanți ai organizațiilor și regiunilor, care nu-și pot reprezenta interesele în IASB, aceștia trebuie să se diferențieze după originea lor geografică și din punct de vedere profesional pentru a susține diferitele puncte de vedere. Mandatul lor durează trei ani și poate fi prelungit o singură dată. Președintele IASB este în același timp președintele SAC. Ședințele SAC au loc cel puțin de trei ori pe an și sunt accesibile pentru opinia publică interesată

Principalele atribuții ale SAC sunt⁵⁵:

- consilierea IASB la stabilirea programului de lucru;
- reprezentarea opiniilor normalizatorilor și grupurilor de interes care nu sunt reprezentați în IASB;
- alt tip de consiliere a IASB a administratorilor.

Administratorii sunt obligați să consulte SAC la orice modificare a statutului. Același lucru este valabil și pentru IASB înainte de luarea deciziilor pentru proiectele importante.

Figură 2. Administratorii fundației IASB⁵⁶

1.8 Importanța informațiilor financiare în economie

Economia, domeniul în care deciziile de investiții și economisire sunt luate de către unități diferite, pentru a transforma rezervele în investiții și pentru a asigura astfel dezvoltarea

⁵⁵ Godfrey, J.M., Jones, K.L., *Political cost influences on income smoothing via extraordinary item classification*, Accounting and Finance, Vol: 39, Nr:3, pag: 229-254, 2007;

⁵⁶ Golden, T., S. L. Skalak, M. M. Clayton, *A Guide to Forensic Accounting Investigation*. Wiley, 2007;

economică, acestea fiind puse în aplicare de instrumente ale sistemului financiar. Pe piețele de capital, investitorii achiziționează instrumentele financiare în funcție de preferințele de risc și rentabilitate.

Investitorii activi ar trebui să aibă informații actuale, suficiente și corecte oferite de piețele de capital. Necesitatea de informare este de asemenea importantă pentru piețele monetare care cuprind un alt sistem financiar. Cu toate acestea, intențiile investitorilor de a cumpăra titluri de valoare și de a lua decizii se bazează pe informațiile financiare, care le sunt prezentate, această necesitate de a fi informat crescând importanța informațiilor financiare⁵⁷.

Informațiile financiare din cadrul unei economii afectează performanța economică în diferite feluri⁵⁸. Informațiile financiare oferă managerilor și investitorilor o idee clară asupra posibilităților de a investi, acestea fiind direct proporționale cu capitalul iar pentru a evita zonele non – profit este necesară corectarea lor. Managerii și investitorii pot determina posibilitățile de a investi pe baza informațiilor financiare care deși pot conține greșeli sunt cele mai relevante. Astfel, este necesară folosirea eficientă a resurselor economice și investirea lor în zonele productive.

Sistemul financiar-contabil reprezintă o sursă eficientă de informații pentru evaluarea posibilităților de investiție. Managerii și investitorii diferitelor companii iau în considerare marja brută de profit a unei companii orientându-și investițiile către companiile cu marjă de profit mai mare. În conceptul IASBF poziția financiară, performanța și modificările în poziția financiară au fost definite astfel. Deciziile economice care sunt luate de utilizatorii situațiilor financiare necesită evaluarea capacității unei entități de a genera numerar sau echivalente de numerar, precum și a momentului și a siguranței generării lor, aceasta depinzând de capacitatea unei entități de a-și plăti angajații și furnizorii, de a plăti dobânzi de a rambursa credite și a remunera proprietarii. Utilizatorii sunt mai în măsură să evalueze această capacitate de a genera numerar sau echivalente de numerar dacă le sunt oferite informații concentrate asupra poziției financiare, performanței și modificărilor poziției financiare ale unei entități.

Există informații importante pentru factorii de decizie cu privire la relevanța și predictibilitatea informațiilor lor. Fluxul de numerar și echivalentele de numerar ale companiei arată poziția financiară a oricărei societăți, iar managerii ar trebui să ia în considerare aceste două puncte, în scopul creșterii cifra de afaceri cu creșteri rezonabile cu alte companii. Băncile care oferă credite și societățile comerciale care au de încasat creanțe de la alte companii au nevoie de informații corecte și de încredere. În caz contrar, informațiile eronate din punct de vedere financiar va direcționa managementul să facă greșeli în deciziile lor și societatea nu poate avea structură echilibrată. Fiecare decizie are implicații asupra viitorului firmei și asupra angajaților.

Sistemul financiar ajută la furnizarea informațiilor referitoare la prețurile acțiunilor. În primul rând, așa cum a fost menționat mai sus, informația financiară reprezintă o condiție necesară pentru buna funcționare a pieței de capital. În al doilea rând, informațiile financiare sunt incluse în prețurile acțiunilor. În al treilea rând, informațiile financiar contabile de calitate sunt utile

⁵⁷ **Gonca Canbulut**, *Finansal Bilgi Manipülasyonu ve Örnek bir Uygulama*” Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, 2008;

⁵⁸ **Hall James A.**, *Accounting Information Systems*, South-Western Cengage Learning, ISSN: 9780324560893, Australia, 2008;

analizatorilor care folosesc analizele financiare, informațiile financiare reflectându-se asupra prețurilor acțiunilor.

Dechow Sloan și Sweeney⁵⁹ menționează faptul că acele companii care au încălcat Standardele Americane de Contabilitate (US GAAP) au fost investigate de către Comisia de Valori Imobiliare prezentând mai puțin interes pentru analiștii financiari. De asemenea, Chang, Khanna Palepu a dovedit că există o corelație pozitivă între sistemul financiar de calitate și monitorizarea analiștilor financiari. Ca rezultat, situațiile financiare furnizează informații referitoare la companie atât celor interesați de aceasta cât și managementului respectivei companii. Aceste informații influențează deciziile de investiție ale departamentului administrativ și de asemenea deciziile auditorilor interesați de companie. Aceste decizii privesc în primul rând alocarea de resurse în economie. Prin urmare, deciziile bazate pe informații financiare corecte și actualizate determină alocarea eficientă a resurselor în economie, contribuind la îmbunătățirea acesteia, în timp ce deciziile bazate pe informații eronate determină irosirea resurselor.

1.9 Concluzii, propuneri și opinii

În contextul actual, este necesară mai mult ca oricând o transparență a informațiilor financiar-contabile. Utilizatorii de informații financiar-contabile au nevoie ca acestea să fie cât mai clare, credibile, fidele și comparabile pe plan internațional pentru a-și putea fundamenta deciziile. Necesitatea auditului situațiilor financiare derivă din interesele utilizatorilor de informații financiar-contabile care se confruntă cu un risc tot mai mare de a primi informații incorecte sau eronate, motiv pentru care aceștia au nevoie tot mai mare de o persoană profesionistă și independentă care să exprime o opinie responsabilă asupra informațiilor din situațiile financiare. Este vorba, de fapt, despre așa numitul risc informațional care apare în principal datorită creșterii complexității tranzacțiilor, a volumului mare de informații, datorită distanței crescânde între informații și utilizatorii acestora sau gradului de implicare major al producătorului de informații.

Pentru a fi utilă **informația trebuie să fie credibilă, lipsită de influențe și acest lucru se întâmplă când nu conține erori semnificative, nu este părtinitoare, iar utilizatorii pot avea încredere că aceasta reprezintă exact ceea ce își doresc**. Trebuie să ofere o imagine comparabilă în timp a poziției financiare a companiei și să poată intra în comparabilitate cu informații similare aparținând diferitelor companii. Exigențele sunt la fel de mari și în cea ce privește caracterul prompt și rapid al informațiilor financiar-contabile pentru orice întârziere exagerată sau nemotivată poate duce la pierderea relevanței și credibilității acestora. În cele din urmă, dar nu și din punctul de vedere al importanței, informațiile trebuie să genereze întotdeauna beneficii mai mari decât costurile furnizării acestora și pentru o gamă cât mai mare de utilizatori, caz în care acestea ar oferi un echilibru de imagine și profit⁶⁰.

Informațiile financiar-contabile rezultat al unui sistem de principii și reguli relative omogene, rămân „**asul**” din mâneca diferitelor grupuri de utilizatori, cu un grad ridicat de credibilitate în raport cu celelalte surse informaționale de pe raza de activitate a companiei, contabilitatea fiind

⁵⁹ **Dechow P.M.**, Earnings Management: Reconciling the Views of accounting Academics, Practitioners and Regulators, Accounting Horizons, vol. 14, No.2, 2008;

⁶⁰ **Barrett, M. D. J. Cooper and K. Jamal**, *Globalization and the coordinating of work in multinational audits*. Accounting, Organizations and Society nr. 30, pag. 1-24. 2008;

adesea percepută drept un **veritabil „arbitru” între oferta de informații pe de o parte și varietatea cerințelor informaționale aparținând fiecărei categorii de utilizatori, pe de cealaltă parte**⁶¹.

Organismele internaționale de reglementare contabilă s-au confruntat și se confruntă în continuare cu problematica prioritizării diverșilor utilizatori de informații și a categoriilor de nevoi informaționale pe care aceștia le au cu privire la situațiile financiare ale entităților economice. Așadar, valoarea unei informații nu este dată doar de caracteristicile calitative ale acesteia, ci, poate în aceeași măsură, de necesitățile utilizatorilor de informații contabile, aceasta având rolul primordial de a răspunde acestor necesități. Internaționalizarea afacerilor, consolidată de îndeplinirea în timp a condițiilor referitoare la dezvoltarea de infrastructuri pentru schimburi și comunicații rapide și ieftine, la nivel internațional, precum și gradul înalt de libertate și migrație transfrontalieră a forței de muncă, au determinat necesitatea existenței unui mecanism de reglementare contabilă la nivel internațional. Informațiile despre profitabilitatea unei entități sunt necesare pentru utilizatori în evaluarea modificărilor potențiale ale resurselor economice pe care le poate controla în viitor. Contul de profit și pierdere este construit pe contabilitatea de angajamente, ceea ce oferă recunoașterea veniturilor și cheltuielilor după natura sa atunci când se produc, respectiv sunt angajate indiferent de încasarea veniturilor și plata cheltuielilor.

Scopul acestei separări o reprezintă o transparență mai mare în raportarea financiară pentru elementele de capital propriu care nu reprezintă profit sau pierdere. De asemenea, proprietarii au participații diferite în capitalurile proprii după cum și drepturile sunt diferite asupra dividendelor sau la rambursarea capitalurilor. Factorii externi pot influența constituirea de rezerve dacă legislația fiscală permite deducerea acestora din profit. Existența sau mărimea rezervelor legale, statutare sau fiscale pot fi o informație relevantă pentru utilizatori în deciziile lor economice. Gestiunea eficientă a activelor și datoriilor influențează mărimea capitalurilor proprii.

Este important ca o entitate să informeze utilizatorii situațiilor financiare asupra bazei (bazelor) de evaluare utilizată(e), precum cost istoric, cost curent, valoare realizabilă netă, valoare justă sau valoare recuperabilă deoarece acestea pot influența în mod semnificativ analiza utilizatorilor. Furnizorii de informații financiare doresc să determine necesitățile utilizatorilor de informații financiare, pentru a oferi fluxul de informații rapid și cu acuratețe. Factorii de decizie vor să își cunoască riscurile, comparând propriile informații financiare, fluxurile de trezorerie și estimările pentru perioadele următoare cu ale altor companii care operează în același sector.

⁶¹ **Barron, O., J. Pratt and J. D. Stice**, *Misstatement direction, litigation risk, and planned audit investment*. Journal of Accounting Research Decembrie, pag. 449-462, 2007;

CAPITOL II

IMPACTUL INFORMAȚIILOR FINANCIARE ERONATE ȘI METODE DE COMBATERE

2.1 Frauda și eroarea în manipularea informațiilor financiare

2.1.1 Eroare sau fraudă; delimitări conceptuale

Denaturările din situațiile financiare pot fi provocate de fraude sau erori. Conform Dicționarului explicativ al limbii române, cei doi termeni sunt prezentați astfel:

Fraudă (fraude), înșelăciune, act de rea-credință săvârșit de cineva, de obicei pentru a realiza un profit material de pe urma atingerii drepturilor altuia; hoție. Sumă de bani sustrasă prin înșelăciune, prin defraudare. **Eroare** (erori), cunoștință, idee, părere, opinie greșită; ceea ce e greșit; greșală. Falsă reprezentare asupra unei situații de fapt ori asupra existenței unui act normativ. Diferența dintre valoarea reală a unei mărimi și valoarea calculată a acestei mărimi⁶². După cum se observă din conținutul semantic al celor doi termeni, în cazul erorii se desprinde ideea de greșală, un act involuntar care nu reflectă realitatea, în timp ce pentru fraudă întâlnim asocierea cu înșelăciune, hoție sau atingerea drepturilor altora pentru a obține un profit material, acte premeditate care arată în mod clar intenția de a denatura realitatea.

Conform IFRS, mai precis paragraful 41 al IAS 8 „**Politici contabile, modificări ale estimărilor contabile și erori**” erorile pot apărea cu privire la recunoașterea, evaluarea, prezentarea sau descrierea situațiilor financiare. În cazul în care situațiile financiare cuprind erori semnificative, fie erori ne semnificative, dar efectuate în mod intenționat cu scopul de a obține o anumită prezentare a poziției financiare, performanței financiare sau a fluxurilor de trezorerie ale unei entități considerăm situațiile financiare respective neconforme cu IFRS-urile. În acest context, subliniem posibilitatea descoperirii unor erori potențiale ale perioadei curente, în această situație IAS 8 prevede că acestea trebuie corectate înainte de aprobarea și publicarea situațiilor financiare. Însă standardul prevede și situația în care erorile semnificative sunt descoperite într-o perioadă ulterioară, iar acestea trebuie prezentate în informațiile comparative prezentate în situațiile financiare pentru acea perioadă ulterioară.

Paragraful 42 al Standardului Internațional de Contabilitate nr. 8 „**Politici contabile, modificări ale estimărilor contabile și erori**” prevede obligativitatea corectării retroactive a erorilor semnificative ale perioadei anterioare în primul set de situații financiare a căror publicare a fost aprobată după descoperire prin:

- Retratarea valorilor comparative pentru perioada anterioară prezentată în care a apărut eroarea;

Sau

⁶² Dicționarul explicativ al limbii române, Editura Univers Enciclopedic, București, 2008;

- Retratarea soldurilor de deschidere ale activelor, datoriilor și capitalurilor proprii pentru prima perioadă anterioară prezentată dacă eroarea a apărut înainte de prima perioadă anterioară prezentată.

În cadrul IAS 8 „**Politici contabile, modificări ale estimărilor contabile și erori**”, definiția erorilor este: erorile perioadei anterioare reprezintă omisiuni și prezentări eronate cuprinse în situațiile financiare ale entității pentru una sau mai multe perioade anterioare rezultând din neutilizarea sau utilizarea greșită a informațiilor fiabile care:

- erau disponibile la momentul în care s-a aprobat publicarea situațiilor financiare pentru acele perioade;
- ar fi putut fi obținute și luate în considerare, în mod rezonabil, la întocmirea și prezentarea acelor situații financiare.

În acest context, erorile care pot interveni includ politici contabile aplicate în mod eronat, erori matematice, interpretarea greșită sau neglijarea fraudei sau a faptelor. De asemenea, întâlnim erori în legătură cu evaluarea și recunoașterea, prezentarea sau descrierea situațiilor financiare. În situația în care întâlnim o prezentare a poziției, performanței financiare sau a fluxurilor de trezorerie a unei societăți care este rezultată datorită unor erori semnificative sau nesemnificative efectuate în mod intenționat considerăm că situațiile financiare nu sunt în conformitate cu IFRS.

Reglementările contabile aplicate în România începând cu data de 1 ianuarie 2010, conforme cu directivele europene, conțin, în mare parte, aceleași precizări (din IAS 8 „Politici contabile, modificări ale estimărilor contabile și erori”) referitoare la erori și la posibilitățile de corectare. Punctul de la care se distinge abordarea națională este prevederea conform căreia erorile nesemnificative ale perioadelor anterioare pot fi corectate pe seama rezultatului exercițiului curent⁶³; în continuare este definit conceptul semnificativ, în sensul de afectare a deciziilor utilizatorilor informațiilor eminate de situațiile financiare. Înainte de aprobarea situațiilor financiare, erorile potențiale ale perioadei trebuie corectate înainte de aprobarea acestora. Conform Directivelor europene corectarea erorilor descoperite în cursul exercițiului financiar curent aparținând perioadelor precedente se efectuează prin soldurile de deschidere ale perioadei în care a fost descoperită eroarea. O altă perspectivă o reprezintă prevederile legislației românești, conform căreia erorile constatate trebuie corectate în situațiile financiare ale exercițiului financiar în care au fost descoperite.

Frauda poate fi comisă de management prin evitarea controalelor utilizând tehnici precum⁶⁴:

- înregistrări fictive în registrul jurnal, în special în apropierea sfârșitului unei perioade contabile pentru a manipula rezultatele din exploatare sau pentru a atinge alte obiective;
- ajustarea inadecvată a prezumțiilor și modificarea raționamentelor utilizate pentru estimarea soldurilor conturilor;

⁶³ Ordinul Ministrului Finanțelor Publice 3055/2009 pentru aprobarea Reglementărilor contabile simplificate armonizate cu Directivele europene, aplicat de la 01.01.2010, paragraful 63, aliniatul 6.

⁶⁴ Janvrin, D. J., C. G. Jeffrey, An investigation of auditor perceptions about subsequent events and factors that influence this audit task. Accounting Horizons Septembrie, pag. 295-312, 2007.

- omiterea, avansarea sau întârzierea recunoașterii în situațiile financiare a evenimentelor sau tranzacțiilor care au avut loc în timpul perioadei de raportare;
- ascunderea sau neprezentarea faptelor care ar putea afecta valorile înregistrate în situațiile financiare;
- implicarea în tranzacții complexe care sunt structurate pentru a prezenta eronat poziția financiară sau performanțele financiare ale entității;
- modificarea înregistrărilor și termenilor aferenți unor tranzacții importante și neobișnuite.

Putem concluziona, în contextul ISA, că fraudă, concept juridic larg, prezintă un deosebit interes pentru auditorul financiar, mai ales în situația în care aceasta aduce denaturări semnificative ale situațiilor financiare.

Pentru un auditor financiar relevante sunt două tipuri de denaturări intenționate:

- cele care reies din raportarea financiară frauduloasă;
- cele care reies din deturnarea de active aparținând societății auditat;

Factorul distinctiv între fraudă și eroare este dat de acțiunea fundamentală care are ca rezultat denaturarea situațiilor financiare, și anume dacă această acțiune este intenționată sau neintenționată. Spre deosebire de eroare, fraudă este intenționată și presupune, de regulă, tăinuirea deliberată a faptelor.⁶⁵

Fraudă, indiferent dacă este vorba despre raportare financiară frauduloasă sau deturnare de active, implică stimulente sau presiuni pentru a comite o fraudă, o oportunitate percepută de a proceda astfel și unele motivații care stau la baza acțiunii, cum ar fi⁶⁶:

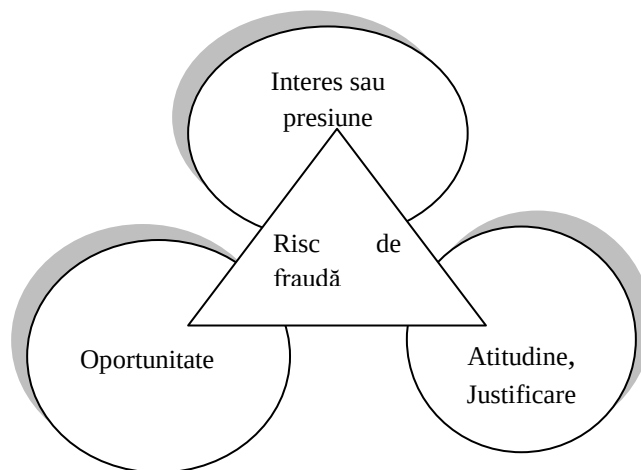
- stimulentele sau presiunile de a comite o raportare financiară frauduloasă pot exista atunci când conducerea se află sub presiunea, venită din interiorul sau exteriorul entității, de a atinge o țintă estimată cu privire la câștiguri sau un rezultat financiar, în special, în cazul în care consecințele pentru conducere, dacă nu atinge obiectivele financiare, pot fi semnificative. În mod similar, persoanele pot avea un stimulent pentru deturnarea activelor, spre exemplu, din cauză că trăiesc la un standard mult deasupra mijloacelor lor.
- oportunitatea pentru comiterea unei fraude poate exista atunci când o persoană crede că pot fi ocolite controalele interne, deoarece persoana respectivă se află într-o poziție în care beneficiază de încredere sau are cunoștințe despre unele puncte slabe specifice controlului intern.
- persoanele pot fi capabile să aibă rațiunea comiterii unui act de fraudă. Unele persoane posedă o atitudine, un caracter sau un set de valori care le permite să comită un act lipsit de onestitate în cunoștință de cauză și în mod intenționat. Totuși, chiar și

⁶⁵ ISA 240 „Responsabilitățile auditorului privind fraudă în cadrul unui audit al situațiilor financiare”, paragraful 2, Audit financiar 2009, Editura Irecson, București, 2009.

⁶⁶ **Kell Walter G., Boynton William C.,** *Modern Auditing*, John Wiley & Sons, Inc., U.S.A, pag. 213, 2007.

persoanele care sunt altminteri oneste pot comite o fraudă într-un mediu care impune o presiune suficientă asupra lor.

- Specialiștii în descoperirea fraudelor (un studiu de caz al KPMG) fac adesea referire la trei factori care se regăsesc cel mai des atunci când se comit fraude – triunghiul fraudei – (fig. 6) și anume: interesul sau presiunea pentru a avea un comportament greșit; oportunitatea de comitere a fraudei și, în al treilea rând, autorii fraudelor sunt capabili să-și justifice acțiunile.

Figură 3. Triunghiul fraudei⁶⁷

Fraudele financiare pot fi grupate în patru categorii:

- sistemele de raportare financiară frauduloase;
- deturnarea activelor;
- venituri și bunuri obținute prin fraudă;
- cheltuieli și datorii aferente unor scopuri improprii.

Denaturarea activelor pe care am menționat-o este adesea comisă de către angajații entității și este exprimată în valori care sunt deseori ne semnificative și reduse. În situația în care implică și conducerea entității, rezultatul poate fi o detectare mai dificilă a acestui proces, deoarece conducerea ascunde denaturările. Acest fenomen de deturnare a activelor este de cele mai multe ori însoțit de documente financiar-contabile false și înregistrări inexistente, cu scopul de a nu se detecta că activele respective au dispărut.

Deturnarea de active poate avea loc în mai multe moduri, ca de exemplu⁶⁸:

- delapidarea încasărilor: de exemplu, colectarea eronată a creanțelor sau deturnarea încasărilor aferente conturilor de datorii foarte vechi, către conturile bancare personale;
- furtul activelor corporale sau al proprietății intelectuale: de exemplu, furtul din stocuri pentru uz personal sau pentru vânzare, furtul activelor scoase din uz, pentru revânzare,

⁶⁷ Kessler, B., *Fashioning a fraud*. Journal of Accountancy Octombrie, pag. 60-63, 2007.

⁶⁸ Knechel, W. R., *The business risk audit: Origins, obstacles and opportunities*. Accounting, Organizations and Society nr. 32, pag. 383-408, 2007.

înțelegerea secretă cu un competitor și dezvăluirea unor informații de natură tehnică în schimbul unei plăți;

- determinarea unei entități la plata unor bunuri și servicii pe care nu le-a primit: de exemplu, plăți către vânzători fictivi, comisioane secrete / mita plătită de vânzători către agenții de achiziții ai entității, în schimbul umflării prețurilor, plăți către angajați fictivi ș.a.;
- utilizarea activelor unei entități pentru uzul personal: de exemplu, utilizarea activelor entității ca garanție pentru un împrumut personal sau pentru o parte afiliată.

De asemenea, tot în categoria fraudelor comise în cadrul companiilor mai pot fi incluse⁶⁹:

- corupția; conflictul de interese; fals în raportări; abuzul tehnologic.

2.1.2 Manipularea

Manipularea este un termen de origine franceză, sensul cuvântului în dicționar fiind următorul: „a acționa, a activa, a conduce o persoană cu ajutorul unor mijloace și metode ascunse, influențând și controlând comportamentul unei persoane într-un mod compatibil cu interesele inițiatorului”, iar sensurile figurate ale acestui termen sunt: „a se amesteca în treburile altora, a crea neplăceri și intrigi cu scopul de a manevra, a unelti împotriva cuiva.

Manipularea poate fi definită ca: drepturile financiare ale deponenților care își evaluează investițiile pe piața de capital și prețurile titlurilor de valoare care acționează la bursa de valori, raportate la divulgarea publică, acțiunile fictive de vânzare-cumpărare sau declarațiile false și acțiunile înșelătoare.

În acest sens, sunt semnificative câteva exemple de **modalități de manipulare contabilă**⁷⁰:

- aplicarea opțiunilor legate de politicile contabile permise, tratamente de bază și alternative;
- aplicarea preferențială a evaluărilor în contabilitate prin: testul de depreciere a activelor, reevaluarea imobilizărilor, schimbarea metodelor de evaluare a stocurilor, evaluarea subiectivă a imobilizărilor necorporale și a titlurilor financiare, modificarea ritmului de amortizare, flexibilitatea politicilor privind provizioanele pentru riscuri și cheltuieli, prețurile interne de cedare a activelor și cele de cedare între filialele aceluiași grup;
- manipularea conturilor prin structurarea și amânarea tranzacțiilor reale;
- majorarea diferenței dintre valoarea de înregistrare contabilă și prețul de achiziție, prin subevaluarea activului cumpărat și imputarea diferenței asupra rezervelor;
- realizarea de operațiuni „lease-back” prin care se efectuează vânzarea unui activ urmată de închirierea acestuia de la firma cumpărătoare. Efectul unei astfel de tranzacții constă în îmbunătățirea trezoreriei, scăderea ratei îndatorării și creșterea beneficiului;

⁶⁹ **Corner Michael J.**, Investigating Corporate Fraud, GBR: Grower Publishing Limited, 2009.

⁷⁰ **LaSalle, R. E.**, *Effects of the fraud triangle on students' risk assessments*. Journal of Accounting Education nr. 25, pag. 74-87, 2007.

- atenuarea pierderilor din creanțe prin subscrierea unei asigurări, ceea ce are ca efect îmbunătățirea rezultatului cu diferența dintre valoarea deprecierei creanței și prima de asigurare plătită;
- emisiunea de titluri hibride prin care firmele pot transforma unele datorii în capitaluri proprii;
- transferarea unor active către o altă firmă, împreună cu gestiunea datoriei, operațiune denumită „dezîndatorarea de fapt”.

În concluzie, cei care pregătesc situațiile financiare au motiv să facă în așa fel încât situațiile financiare publicate să apară cât se poate de bune și acest lucru se poate realiza prin utilizarea managementului profitului sau prin raportare financiară frauduloasă, despre care am făcut vorbire în cadrul acestui capitol⁷¹.

Într-o lume în care mobilul principal este profitul, adesea scopul poate fi atins prin mijloace machiavelice, mijloace pe care auditorul trebuie să le depisteze și să informeze corect utilizatorii. Atunci când pe baza raportului auditorului se iau decizii de către investitori, miza crescând exponențial când sunt aduse în discuție societățile cotate, se acordă împrumuturi, se garantează anumite tranzacții, responsabilitatea este majoră, auditorul nu oferă certitudinea exactității informației, ci oferă o asigurare rezonabilă asupra imaginii fidele pornind de la materialitate, o asigurare rezonabilă că situațiile financiare nu conțin erori și fraude semnificative⁷².

2.1.3 Daune semnificative rezultate din erori și fraude

Fraudele economice afectează companiile de toate dimensiunile din întreaga lume, dar de obicei cu cât acestea din urmă sunt mai mari, cu atât mai mare este lovitura pe care o primesc. Gradul de anonimat, responsabilitățile delegate între angajați, precum și complexitatea sistemelor din cadrul companiei mari conduc la crearea unor breșe în control, pe care fraudatorii le pot exploata.

Potrivit unui studiu realizat de KPMG⁷³, managerii sunt întrebați dacă organizațiile lor sunt preocupate în cazul fraudei și abaterilor care apar. Pentru a conștientiza impactul potențial al fraudei și al abaterilor, a fost întrebat un senior manager al unei organizații care este preocupat în acest sens de fraudă și abaterile care apar. După cum arată tabelul nr. 2, mai mult de două treimi din directori – 71% - au raportat că au fost preocupați de o pierdere potențială a încrederii publice, care rezultă din fraudă și abateri în cadrul organizațiilor lor. Un număr mai mic, și totuși mai mult de jumătate dintre respondenți, a raportat cauza cu privire la potențialul amenziilor juridice / sancțiuni (54%) sau pierderea de clienți noi sau deja existenți (52%). În plus față de cursul dolarului, care dintre următoarele organizații ar fi cele mai îngrijorate dacă ar exista o experiență de fraudă sau de abatere?

⁷¹ Lee, C., R. B. Welker, *The effect of audit inquiries on the ability to detect financial misrepresentations*. Behavioral Research In Accounting nr.19, pag. 161-178, 2009.

⁷² Dănescu Tatiana, *Audit financiar: convergențe între teorie și practică*, Editura Irecson, București, 2007.

⁷³ Global crime survey 2009, Studiu de caz.

Tabel 2.Situația preocupării referitoare la fraudă

Răspunsuri	%
Pierderea încrederii publice	71%
Amenzile legale sau sancțiunile	54%
Pierderea de clienți noi sau deja existenți	52%
Pierderea capacității de a atrage și reține angajați buni	43%
Daune ale companiei cu privire la prețul de vânzare	34%
Alte costuri	3%

Conform acestui studiu pierderea credibilității publice are cel mai ridicat procent (71%). Conectarea la încrederea publicului este semnificativă și importantă pentru companiile care produc bunăstare pentru public. Un alt aspect relevant sunt amenzile sau sancțiunile, care reprezintă 54%. Așa cum se vede și din tabelul de mai sus, managerii au o gândire profundă asupra fraudei și abaterilor. Multe companii scapă de a fi penalizate de fraudă și abateri⁷⁴.

Următorul punct este pierderea de clienți noi sau deja existenți. Acest lucru este consemnat în studiu la 52%. Pierderea în ceea ce privește capacitatea de a atrage și reține angajați buni este de 43%. Subiectul resurselor umane de calitate este foarte important și delicat pentru companii. Nici un manager nu vrea să-și închidă compania din cauza fraudei sau abaterilor; 34% dintre manageri sunt îngrijorați cu privire la prețul de distrugere a companiei. Aceasta este o situație în care societățile comerciale nu și-ar dori să ajungă. Înregistrarea pierderilor în companii înseamnă scăderea prețului acțiunilor și pierderea încrederii față de societate, iar acest lucru duce la scăderea veniturilor. Astfel de pierderi conduc companiile la incapacitatea lor de a investi, având consecințe nefavorabile asupra managementului prin pierderea locului de muncă sau a altor oportunități de conducere.

Companiile care fac erori frauduloase de înregistrare în contabilitate și în situația financiară au unele caracteristici comune; urmează să fie scoase din lista bursei de valori, vin împotriva unor sancțiuni fiscale și au ca rezultat mărirea costurilor pentru companie. Cei care au comis infracțiuni sau au relații cu aceste fapte nedorite au fost forțați să-și părăsească locul de muncă, în afară de aceasta unii au fost condamnați la pierderea libertății.

IAS 8 descrie eroarea ca fiind: informații trecute cu vederea, erori în standardele de contabilitate sau omiterea unor conturi în situațiile financiare. Erorile fundamentale sunt definite ca fiind erori care, recuperate în perioada curentă, afectează fiabilitatea situațiilor financiare a perioadei precedente. În US GAAP erorile în situațiile financiare sunt definite ca fiind: erori de formă

⁷⁴ **Lenard, M. J., A. L. Watkins, P. Alam**, Effective use of integrated decision making: An advanced technology model for evaluating fraud in service-based computer and technology firms. Journal of Emerging Technologies in Accounting nr.4, pag. 123-137, 2007.

matematică, aplicarea eronată a standardelor de contabilitate și sumele care nu se introduc sau se introduc incorect în conturi. În SAS 53 erorile sunt definite ca fiind greșeli fără intenție și sunt explicate ca fiind calculele efectuate pe parcursul elaborării situațiilor financiare, înregistrările în conturi, în aplicații ale standardelor de contabilitate și matematică, precum și erori manageriale privind interpretarea situațiilor financiare.

Nu contează cât de sânguincios sau atent poate fi un contabil, întotdeauna există posibilitatea ca una sau mai multe greșeli să fie descoperite cândva în timpul contabilității operative. Cu toate că erorile se pot defini diferit, conținutul erorilor este mai important decât abundența de definiții. Eronate și frauduloase, informațiile financiare înseamnă un comportament incorect referitor la alocarea transferului de avere. Drept urmare, aceste informații false atentează la drepturile altora. Datorită erorilor întâlnite în situațiilor financiare sau fraudei echilibrul social este afectat. Datorită imposibilității de a pune un „polițist”, sistemul contabil trebuie să fie controlat în mod constant pentru a reduce erorile și operațiunile frauduloase. În cazul de față, accentul este pus pe controlul intern, urmat de controlul extern⁷⁵.

În KPMG Fraud Survey 2009 consultantul de broșură a înregistrat 65% de răspunsuri „da” și 34% de răspunsuri „nu”, la întrebarea „**Considerați că fraudă și falsul reprezintă un risc semnificativ pentru domeniul dvs.?**” Rezultatul demonstrează clar că 34% dintre manageri nu văd fraudă sau falsul ca pe un risc și că ar trebui să se fi gândit la acest subiect. Pe lângă aceasta, la întrebarea „**Care dintre următoarele categorii de fraudă și abateri prezintă riscul cel mai semnificativ pentru organizație?**” s-a înregistrat, după cum urmează:

Deturnare de active (de exemplu, furtul de numerar, inventarul, sau de proprietate intelectuală) de 35%, a altor acte ilegale sau lipsite de etică (de exemplu, mită, corupție, tachelaj de piață, sau de conflicte de interese) 31%, fraudare de raportare financiară (de exemplu, cu intenție de denaturare de venituri, active sau pasive) de 14%, toate cele trei sunt o amenințare egală cu 20%. Desigur, aceste rezultate variază în funcție de tipul de companie. În acest rezultat, punctul notabil constă în faptul că nu este atât de mare diferența între răspunsurile „deturnare a activelor” și alte acte ilegale sau lipsite de etică (de exemplu, mită, corupție, tachelaj de piață, sau conflicte de interese).

Deoarece organizațiile devin mari și complicate, erorile în tranzacții nu sunt inevitabile, ci sunt adesea întâlnite. În această situație responsabilitățile administrației companiei încearcă să prevină cu planurile de acțiune, care sunt dezvoltate în funcție de numărul de erori de administrare. Cel mai bun exemplu de plan de acțiune, în afara de verificare fiecărei tranzacții în parte este să se sporească efectul de control prin eliminarea segmentului inefficient a controlului intern, sau să se configureze sistemul de control intern pe termen lung. Aici cuvântul „**erori**” reprezintă erorile care sunt efectuate neintenționat sau orice sumă înregistrată incomplet în situația financiară sau omisiunea unor explicații. Dacă se determină în mod constant posibilitățile care duc la erori și se dezvoltă un sistem care să elimine aceste posibilități, se va ajunge la un rezultat de scădere a numărului de erori⁷⁶.

⁷⁵ **Madray, J. R.**, *New fraud guidance*. Journal of Accountancy Ianuarie, pag. 51-55, 2006.

⁷⁶ **Baspinar, Ahmet**; Mali Tablo Denetimlerinde Yolsuzluk ve Hataya -liskin Denetçinin Sorumlulugu, Maliye Bakanlığı Teftis Kurulu, No:46, Active Dergisi, p.12, 2009.

Subiectul cel mai important al auditorului financiar este să expună corupția și neregulile, să determine și să controleze sistemul de muncă. Prin expunerea fraudelor și a erorilor contribuie la funcționarea corespunzătoare a sistemului contabil. Informații despre activitățile și rezultatele financiare ale companiei provin din registrele contabile. Contabilitatea trebuie să fie verificată, pentru ca aceste informații să fie corecte, fiabile, valabile și pentru a oferi informațiile necesare. Contabilitatea care nu este verificată nu poate oferi niște informații corecte. Pentru a avea o contabilitate „sănătoasă”, auditul joacă un rol foarte important. În situațiile financiare care au fost audiate auditorii pot găsi erori și nereguli. Neregulile care s-au făcut cu bună știință și de bunăvoie în documentele contabile sau în situațiile financiare, în scopul de a ascunde situația financiară a societății sunt definite ca fiind erori comise în mod intenționat sau fraude⁷⁷. Nu există nici o intenție privind erorile sau greșelile, doar neglijență și lipsă de cunoștințe. Deci, să vedem cum o este comisă o eroare. Un exemplu în acest sens îl reprezintă înregistrarea documentelor neregulat, incomplet atunci când se întocmesc situațiile financiare. (neînregistrarea facturilor, pierderea acestor documente sau operarea greșită a sumei conduc la un rezultat incorect).

Estimarea greșită este denumită, de asemenea, interpretare greșită. Spre exemplu, o parte din inventar poate fi vândută fără să avem dispoziție pentru aceasta; sau interpretarea greșită a creanțelor îndoielnice. Un exemplu de erori privind conturile îl reprezintă înregistrarea creditelor pe termen scurt și termen lung sau înregistrarea activelor fixe într-un cont de cheltuieli. În cazul în care erorile nu sunt în conformitate cu standardele de contabilitate, aceste erori sunt acceptate, dar trebuie să fie corectate. În cazul în care orice eroare nu este în conformitate cu normele de contabilitate ale țării și în cazul în care blochează fluxul de informații, eroarea trebuie să fie corectată⁷⁸. Comiterea oricărei fraude în cadrul unei societăți comerciale și prezentarea unui raport financiar eronat duce la daune. Fiecare eroare și fraudă înregistrată are impact asupra întregii economii. Consecințele fraudei și ale erorilor nu sunt surse directe ale neregularităților care apar în anumite sectoare ale economiei. Comiterea fraudei și a erorilor în rapoartele financiare face ca utilizatorii anumitor rapoarte financiare să ia decizii incorecte, nealocând în mod corect resursele, iar din această cauză societățile comerciale pot primi unele sancțiuni de la autoritățile competente. În plus, investitorii care fac investiții în bursele de valori pot fi, de asemenea, afectați negativ de erorile aflate în informațiile financiare. Investitorii pot fi influențați să facă investiții în sectoare neproductive, lucru ce va avea impact negativ asupra economiei. Societățile comerciale ar dori să obțină profit într-o perioadă scurtă de timp, așa încât această lăcomie a lor le face să comită fraude și să înregistreze erori în informațiile financiare, și, în consecință, aceasta le va duce în final la faliment. Dacă nu se va pune capăt acestei dorințe exacerbate, pe termen scurt, nu va mai exista stabilitate în economie. Oricare fraude sau erori vor genera comiterea altor fraude în rapoartele financiare. Dacă vom privi cifrele statistice, vom observa că nu există nici o perioadă în care să nu fi fost detectate fraude sau erori.

⁷⁷ **Mulford C. W., Comiskey E.E**, *The Financial Numbers Game, Detecting Creative Accounting Practices*, John Wiley & Sons., 2009.

⁷⁸ **Murthy, U. S., D. S. Kerr**, *Comparing audit team effectiveness via alternative modes of computer-mediated communication*. Auditing: A Journal of Practice & Theory Martie, pag. 141-152, 2007.

2.1.4 Departamentul pentru Luptă Antifraudă

Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 94/2009⁷⁹ a precizat Luptă Antifraudă cum urmează:

Departamentul de Luptă Antifraudă (DLAF) este organizat și funcționează în structura Cămarilor de Luptă Antifraudă. DLAF și-a început funcționarea conform Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 25/18.04.2007, privind stabilirea unor măsuri pentru reorganizarea aparatului de lucru al Guvernului și a Deciziei Primului Ministru nr. 205/2007 privind organizarea și funcționarea Departamentului de Luptă Antifraudă.

Are în vedere următoarele atribuții și competențe:

- asigură, la nivel național, coordonarea luptei antifraudă și protejarea efectivă și echivalentă a intereselor financiare ale Uniunii Europene în România;
- efectuează controlul obținerii, derulării și utilizării fondurilor provenite din asistența financiară acordată României de Uniunea Europeană, precum și a fondurilor de cofinanțare aferente, în vederea identificării neregulilor, având și calitatea de organ de constatare, în sensul art. 214 din Codul de procedură penală, în privința fraudelor ce afectează interesele financiare ale Uniunii Europene în România;
- asigură și facilitează cooperarea dintre instituțiile naționale implicate în protecția intereselor financiare ale Uniunii Europene în România, precum și dintre acestea și Oficiul European de Luptă Antifraudă și instituțiile publice relevante din celelalte state membre ale Uniunii Europene;
- inițiază și avizează proiectele de acte normative privind protecția intereselor financiare ale Uniunii Europene în România;
- culege, analizează și prelucrează datele în scopul realizării analizelor relevante în domeniul protecției intereselor financiare ale Uniunii Europene în România;
- elaborează și coordonează programe de perfecționare, stagii de pregătire și instruire în domeniul luptei antifraudă;
- încheie protocoale și acorduri de cooperare administrativă cu autoritățile și instituțiile naționale și comunitare relevante;
- inițiază și coordonează campanii de informare a opiniei publice, în vederea prevenirii de fraudă a fondurilor comunitare;

În calitate de instituție de contact cu Oficiul European de Luptă Antifraudă (OLAF) din cadrul Comisiei Europene și cu Serviciul de Coordonare Antifraudă (AFCOS) în România, Departamentul pentru Luptă Antifraudă;

⁷⁹ Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 94/2009

- asigură coordonarea tuturor măsurilor legislative, administrative și operaționale, precum și a altor activități în legătură cu protecția intereselor financiare ale Uniunii Europene în România;
- elaborează și coordonează implementarea Strategiei naționale de luptă antifraudă;
- participă sau, după caz, coordonează participarea reprezentanților instituțiilor naționale la reuniunile grupurilor de experți și ale comitetelor consultative constituite în domeniul protecției intereselor financiare ale Uniunii Europene;
- împreună cu instituțiile naționale responsabile, elaborează contribuția României la raportul anual al Comisiei Europene privind măsurile adoptate de statele membre pentru combaterea fraudelor și a altor activități ilegale care aduc atingere intereselor financiare ale Comunității Europene, conform art. 280 alin. (5) din Tratatul de înființare a Comunității Europene;
- facilitează schimbul de informații dintre autoritățile naționale și Comisia Europeană (Oficiul European de Luptă Antifraudă);
- centralizează, analizează și transmite către Comisia Europeană (Oficiul European de Luptă Antifraudă) rapoartele de nereguli, precum și alte documente sau informații prevăzute prin actele normative interne sau comunitare;⁸⁰

Potrivit OLAF, statisticile globale pentru anul 2008 demonstrează că numărul neregulilor a crescut în cazul fondurilor structurale și al fondului de coeziune, al fondurilor de preaderare și în sectorul cheltuielilor directe, și a scăzut în domeniul agriculturii și al resurselor proprii. Numărul total de nereguli pentru cheltuieli a crescut de la 6 047, în 2007, la 6 595, în 2008. Concomitent, întâlnim o diminuare a neregulilor de la 1.024 milioane de euro, în 2010, la 783,2 milioane de euro, în 2011. Acest trend se înregistrează în majoritatea sectoarelor, exceptând sectorul fondurilor de preaderare și al cheltuielilor directe. Referitor la sectorul fondurilor de preaderare, s-a înregistrat o creștere atât din perspectiva numărului de cazuri noi cât și a cuantumului acestora. Referitor la domeniul resurselor proprii tradiționale, neregulile s-au diminuat de la 6.097 milioane de euro, în 2010 la 5.344 milioane de euro, în 2011, iar în mod similar și în cazul impactului financiar, care s-a diminuat de la 401 milioane de euro, în 2010 la 351 milioane de euro, în 2011.

Impactul financiar total estimat de cazuri de suspiciuni de fraudă a scăzut atât în sectorul cheltuielilor cât și în cel al resurselor tradiționale proprii. Este necesar să se precizeze că aceste cazuri sunt doar suspiciuni de fraudă comunicate, nu cazuri confirmate de instanțe. Impactul financiar real, după recuperare și corecția financiară, poate fi cunoscut doar în urma finalizării procedurilor judiciare și administrative.

În tabelul nr. 3 sunt prezentate în detaliu subcategoriile în care au avut loc deturnări de fonduri.

Tabel 3. Subcategoriile de deturnări de fonduri⁸¹

⁸⁰ Legea 61/2011 privind organizarea și funcționarea Departamentului pentru lupta antifraudă

⁸¹ Sursa: Association of Certified Fraud Examiners Report to Nation 2010

Subcategorii Deturnare Active					
Categorii	Descriere	Exemple	Cazuri raportate	Procent cazuri	Pierdere medie
Scheme	Oricare schemă prin care se fură numerar dintr-o organizație înainte ca acesta să fie înregistrat în registrele contabile ale societății respective.	*Angajatul acceptă plata de la un client, dar nu înregistrează vânzarea	159	16,6%	80.000 \$
Furt numerar	Oricare schemă prin care se fură numerarul dintr-o organizație după ce acesta a fost înregistrat în registrele contabile ale respectivei organizații.	*Angajatul fură numerar și cecuri din ceea ce se primește zilnic înainte ca acesta să fie depus la bancă.	99	10,3%	75.000\$
Facturare	Oricare schemă prin care o persoană îl determină pe angajator să facă o plată prin prezentarea unei facturi pentru bunuri sau servicii fictive, facturi supraevaluate sau facturi pentru achiziții personale	*Angajatul creează o societate fictivă și-i facturează angajatorului servicii inexistente. *Angajatul achiziționează bunuri personale, prezintă factura spre plată angajatorului	229	23,9%	100.000 \$
Falsificare cecuri	Oricare schemă prin care o persoană fură lichidități de la angajator prin contrafacerea sau modificarea unor cecuri sau conturi bancare ale organizației sau fură un cec pe care organizația l-a emis către un alt beneficiar.	* Angajatul fură cecuri în alb ale societății, le completează pe numele său sau pe al unui complice * Angajatul fură un cec emis către un vânzător și depune respectiva sumă în propriul său cont bancar.	141	14,7%	138.000 \$
Rambursare cheltuieli	Oricare schemă prin care un angajat solicită o rambursare a unor cheltuieli fictive.	*Angajatul înregistrează un raport fraudulos de cheltuieli, solicitând rambursarea unor cheltuieli fictive de transport , masă, cazare.	127	13,2%	25.000\$
Stat de plată	Oricare schemă prin care un angajat îi solicită angajatorului plata pentru false cheltuieli.	*Angajatul solicită plata unor ore de muncă nelucrate * Angajatul adaugă pe statul de plată angajați fictivi.	89	9,3%	49.000\$
Registru numerar plăți	Oricare schemă prin care un angajat face înregistrări false în registrul de intrări numerar pentru a masca retragerile frauduloase de numerar.	*Angajații înregistrează în mod fraudulos o vânzare în registrul intrări numerar și fură numerarul.	27	2,8%	25.000\$
Delapidare de numerar	Oricare schemă prin care un angajat delapidază numerarul păstrat de organizația victimă la sediu.	*Angajatul fură numerar din casa de bani a societății.	121	12,6%	35.000\$
Delapidare non-numerar	Oricare schemă prin care un angajat fură sau folosește abuziv active ale societății victimă.	* Angajatul fură articole de inventar dintr-un depozit sau loc de depozitare. * Angajatul fură sau folosește în mod abuziv informații financiare confidențiale ale clientului.	156	16,3%	100.000 \$

2.2 Cauzele apariției erorilor în situațiile financiare

În general, erorile nu sunt făcute în mod intenționat. Prin urmare, erorile sunt făcute din cauza neglijenței, a uitării și lipsei de cunoștințe. Din cauze sau motive diferite, angajații fac greșeli în domeniul contabilității. Dezinteresul este problema pe care angajatul trebuie să o aibă în vedere, deoarece dezinteresul conduce la neglijență. În cazul în care există neglijență comisă de către

salariatul departamentului de contabilitate în evidențele contabile și rapoarte ce afectează deciziile guvernantei/managementului, aceasta se numește o crimă⁸².

a) Dezinteres

Un angajat din departamentul de contabilitate, uneori, nu se poate concentra asupra muncii sale din varii motive, ca de exemplu: dezamăgire în carieră, risc de concediere sau risc de nepromovare. Din cauza acestor motive, în evidența contabilă pot apărea anumite erori (greșeli), apariția erorilor putând fi pur și simplu din neatenție sau din lipsa de cunoaștere a gravității faptei. Erorile în înregistrările contabile pot fi determinate în misiuni de audit sau în cazul în care eroarea este legată de vânzător, vânzătorul poate realiza eroarea. Aceste erori pot duce la deteriorarea fluxului de numerar și pot avea ca rezultat abaterea de la planurile de viitor, ca urmare, societatea poate să cadă în colaps. Dar, în sistemul de contabilitate de folosință îndelungată, erorile pot fi detectate mai repede.

b) Lipsa de cunoștințe

Angajații din departamentul de contabilitate ar trebui să aibă cunoștințe temeinice în ceea ce privește finanțarea și logica contabilă. Pe lângă asta, ar trebui să dețină cunoștințe despre sistemul de contabilitate și reglementările legale. În caz contrar, în cazul în care actualizările nu sunt făcute pe baza reglementărilor legale, va apărea o problemă, în conformitate cu normele contabile ale țării iar responsabilitatea va fi a angajaților din departamentul de contabilitate.

c) Complexitatea tranzacțiilor și a reglementărilor în domeniu

Complexitatea în contabilitate și lipsa unor proceduri și reglementări contabile cresc probabilitatea de a face greșeli. Pentru orice activitate care urmează a fi efectuată în mod regulat și sistematic, complexitatea tranzacțiilor trebuie remediată. Pentru a preveni confuzia în contabilitate, firmele trebuie să-și stabilească politica lor contabilă, iar aceste politici contabile trebuie urmate de către fiecare angajat al companiei. Politica de contabilitate este totalitatea principiilor, convențiilor, regulilor și procedurilor, adoptate de către conducerea întreprinderii pentru ținerea contabilității și întocmirea rapoartelor financiare.

Pentru a lucra în mod eficient, fiecare angajat al departamentului de contabilitate trebuie să cunoască politicile contabile, fiind obligat să le acorde importanța cuvenită. În acest fel, complexitatea este rezolvată și situațiile financiare pot fi publicate fără erori. Un exemplu pentru complexitatea tranzacțiilor sunt facturile, care nu ajung la persoanele potrivite, astfel încât nu sunt înregistrate sau sunt pierdute. Prin urmare, soldurile dintre furnizori și client nu sunt corecte. În acest context, ar trebui să se stabilească reguli mai riguroase, acestea contribuind la executarea unor situații financiare fiabile și precise⁸³. Deseori tranzacțiile complexe conduc la divergențe cu autoritățile fiscale; astfel, un rol important îl joacă sistemul contabil și sistemul de control intern.

În acest sens, sistemul contabil cuprinde totalitatea înregistrărilor și regulilor contabile ale entității, prin care se realizează prelucrarea și operarea tranzacțiilor având drept obiectiv

⁸² **Naik R.**, *Nature and Purpose of Financial Information*, Euro money /DC Gardner Workbook, Euro money Publications, pag. 233, 2008.

⁸³ **Nelson M.W.**, Elliott J.A., Tarpley, R.L., *Evidence from Auditors about Managers, and Auditors' Earnings Management Decisions*, The Accounting Review, Vol: 77, pag: 175-202, 2010.

întocmirea contabilității financiare. Sistemul contabil identifică, acumulează, analizează, calculează, clasifică, înregistrează, generalizează și reflectă totalitatea tranzacțiilor economice și a altor evenimente ale entității reflectate în rapoartele financiare.

Referitor la sistemul de control intern menționăm că are în vedere asigurarea unei desfășurări eficiente și organizate a activității economice desfășurate și exprimate prin totalitatea politicilor și procedurilor adoptate de conducerea entității. De asemenea, cuprinde și respectarea cerințelor politicii managementului referitoare la prezentarea în timp a informațiilor financiare credibile, integritatea activelor, precum și combaterea și descoperirea cazurilor de eroare și fraudă. Conform cu directivele europene, reglementările contabile prevăd că societățile sunt responsabile pentru dezvoltarea politicilor contabile proprii aprobate de administratori, conform normelor legale. În situația în care entitățile nu au administratori, persoanele care trebuie să gestioneze entitatea respectivă sunt obligate să aprobe politicile contabile. Informațiile suplimentare față de cele care trebuie prezentate în situațiile financiare anuale trebuie prezentate, conform reglementărilor, iar Ministerul Finanțelor Publice și alte autorități de reglementare pot solicita acest lucru.

2.3 Tipuri de erori în prezentarea situațiilor financiare.

Contabilii din lumea întreagă ocolesc cuvântul fraudă. În loc de acest cuvânt, prezentările neconforme și explicațiile privind situațiile financiare au fost separate în două categorii. Acestea sunt erori și nereguli. Crearea diferenței dintre erori și nereguli este cauzată de sistemul „legal”. În cazul în care societatea comite o eroare în situațiile financiare, compania trebuie să încerce să o corecteze. În multe situații din SUA, legile federale duc la situația ca în cazul unor erori acționarii să nu depună plângere împotriva companiei⁸⁴.

Deci, dacă companiile acceptă eroarea și pentru a demonstra credibilitatea încercă să corecteze aceste erori, acționarii sunt cumva la adăpostul legii federale din SUA. Lipsa acestei legi poate „distruge” societățile. Corectarea pe seama rezultatului reportat, a erorilor semnificative aferente activității financiare precedente, nu se consideră o încălcare a principiului intangibilității. Există din punct de vedere tehnic o diferență între fraudă și nereguli. Neregula constă în răspândirea intenționată a informațiilor ireale în situațiile financiare, dar orice situație financiară care are o neregulă trebuie arătată și altora, pentru ca utilizatorii situațiilor financiare să nu sufere din cauza acestor informații financiare în care au încredere, neregula devenind în acest caz fraudă. Prin urmare, neregulile și fraudă sunt folosite simultan.

În OMFP 3055/2009 s-au explicat tema erorilor și corectarea lor. Erorile constatate în contabilitate trebuie să se înregistreze la data constatării lor. Erorile pot fi în exercițiul financiar curent sau în exercițiile financiare precedente. Corectarea erorilor aferente exercițiului financiar curent se efectuează pe seama contului de profit și pierderi. Erorile nesemnificative sunt cele de natură să nu influențeze informațiile financiar-contabile. O eroare este semnificativă în cazul în care aceasta influențează deciziile economice ale utilizatorilor, fundamentate pe baza situațiilor financiare anuale, chiar și atunci când erorile sunt nesemnificative. În situația în care se corectează erori care au generat pierdere contabilă reportată, menționăm că pierderea trebuie acoperită

⁸⁴ **Young M.R.**, Accounting Irregularities and Financial Fraud, a Corporate Governance Guide” Second Edition, Aspen Law & Business, 2009.

înaintea repartizărilor de profit de orice fel. În contabilitatea financiară identificăm următoarele tipuri de erori:

a- Erori de înregistrare

Erorile efectuate pe sume și conturi reprezintă erori de înregistrare. Erorile de înregistrare se fac la înregistrarea documentelor. Erorile de înregistrare pot fi: de operare greșită a cifrelor de înregistrare în jurnal; înscrierea mai multor sau a mai puține zerouri; înregistrarea în alt cont ș.a.⁸⁵

Situațiile financiare pot fi denaturate ca urmare a unor erori. Eroarea este o denaturare neintenționată apărută în situațiile financiare, inclusiv omiterea unei sume sau a unei prezentări, cum ar fi: o greșeală apărută în colectarea sau procesarea datelor pe baza cărora se întocmesc situațiile financiare; o estimare contabilă incorectă apărută din trecerea cu vederea sau interpretarea greșită a faptelor; o greșeală în aplicarea politicilor contabile referitoare la evaluare, recunoaștere, clasificare, prezentare sau descriere de informații⁸⁶.

b- Erori de calcul

Acest tip de erori poate fi explicat ca erori matematice. Se înregistrează incorect suma rezultată din greșeli matematice, ca de exemplu:

- Erori de întocmire a balanței de verificare: pot apărea datorită erorilor de adunare a coloanelor sau a transcrierii eronate a sumelor din registrul Cartea-mare (datorită inversării cifrelor, adăugării unor cifre la suma respectivă, omiterii unor cifre care fac parte din suma respectivă, transcrierii unei alte sume dintr-o coloană alăturată sau rând etc.);

În vederea eliminării unor astfel de erori se adoptă măsuri de repetare a calculelor, precum transcrierea prin punctare (confruntarea sumelor înscrise în balanța de verificare cu cele din registrul Cartea-mare).

- Erori de întocmire a conturilor pentru stabilirea soldurilor finale: apar datorită adunării eronate a sumelor debitoare sau creditoare din conturi, în vederea stabilirii soldului final al contului respectiv.

Identificarea unor astfel de erori se realizează prin recapitularea calculelor din cadrul fiecărui cont în parte.

- Erori de înregistrare în Cartea-mare: se ivesc datorită reportării eronate a sumelor din jurnalul Cartea-mare sau de la o pagină la alta aparținând registrului Cartea-mare;
- Erori în stabilirea sumelor din formulele contabile compuse: se manifestă în situația în care se adună greșit sumele din cadrul acestor formule contabile. Modalitatea de

⁸⁵ Nobes C., Parker R. - *Comparative International Accounting*, 6e edition Londres Pearson Education, 2007.

⁸⁶ Mircea Boulescu, *Auditul prezentărilor eronate în situațiile financiare*, Ed. Tribuna Economică, București, Nr. 15, 16 04.2008.

combateră a acestor erori consta în refacerea calculelor din formulele contabile compuse și prin utilizarea tehnicii punctării acestor înregistrări cu documentele justificative, care au stat la baza înregistrării lor în contabilitate.

c- Erori de omisiune

Omisiunile de înregistrare constau în faptul că operațiunea economică nu a fost înregistrată deloc, nici în contul debitor și nici în cel creditor. Identificarea unor astfel de erori este posibilă fie în urma verificării documentelor prin punctare pentru a se vedea dacă acestea au fost înregistrate în totalitate, fie în urma descoperirii unor documente care nu poartă pe ele mențiunea de înregistrare, fie ca urmare a reclamațiilor primite de la corespondenți în legătură cu operațiunile respective⁸⁷. Un astfel de obiectiv este delimitat de auditul financiar prin exhaustivitatea înregistrărilor.

d- Erori de transfer

Aceste erori sunt făcute în transferarea înregistrărilor contabile între jurnale. Erorile de transfer pot fi precum următoarele:

- tranzacții de securizare. O companie își transferă activele (precum împrumuturile acordate) printr-o tranzacție de securizare și va recunoaște în acest fel în contul de profit și pierderi tranzacția ca pe o vânzare și va elimina sumele respective din bilanț. O serie de astfel de tranzacții sunt corect înregistrate la vânzări, însă multe continuă să expună vânzătorul la un volum mare de riscuri și beneficii, moștenite de pe urma transferului activului respectiv, și iată de ce acesta nu ar trebui scăzut din gestiune.
- crearea unor entități neconsolidate; de exemplu, o firmă care transferă active sau datorii unei firme-fiică ar trebui să consolideze filiala în conturile anuale ale firmei-mamă. Oricum, în unele situații vânzătorul se poate eschiva de la obligația consolidării.

e- Dublele înregistrări sau omisiunile de înregistrări

Această eroare este făcută în general în societățile care utilizează factura proforma. Se înregistrează de două ori aceeași sumă sau factură. În cazul în care compania primește factura proforma, aceasta se înregistrează după care sosește și originalul facturii și înregistrarea se face din nou. Prin urmare, va crește plata către conturi. Acest lucru va avea ca rezultat erori în rapoarte. Plătind dublu vânzătorului, se va deteriora echilibrul companiei⁸⁸.

Erorile de imputație apar cu ocazia reportării la alte conturi decât ar fi trebuit efectuată, a unei sume exacte din jurnal în Cartea-mare, atât la credit cât și la debit, astfel încât conturile în care s-au operat tranzacțiile economice nu corespund cu substanța (conținutul) economic al operației respective. Identificarea unor astfel de erori se efectuează ca și în cazul precedent.

⁸⁷ O'Donnell, E., J. Prather-Kinsey, *Nationality and differences in auditor risk assessment: A research note with experimental evidence*. Accounting, Organizations and Society nr. 35, pag. 558-564, 2010.

⁸⁸ Pae, S., S. Yoo, *Strategic interaction in auditing: An analysis of auditors' legal liability, internal control system quality, and audit effort*. The Accounting Review Iulie, pag. 333-356, 2008.

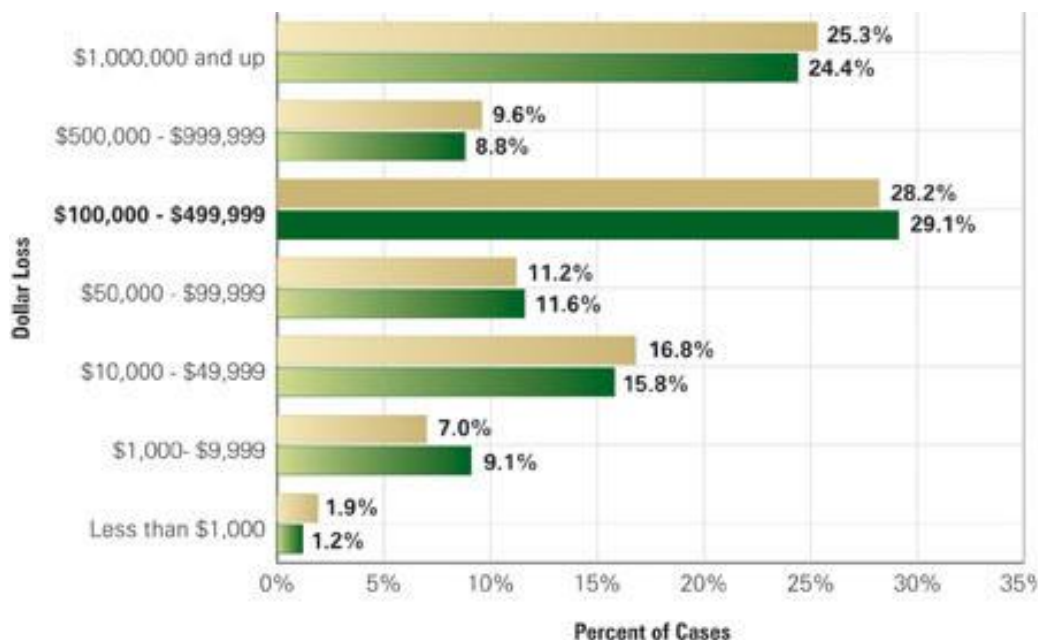
Erorile de înregistrare apar cu ocazia stabilirii greșite a conturilor corespondente, inversării unei formule contabile corecte, operării cu o sumă mai mare sau mai mică, atât la debit cât și la credit, utilizării eronate a conturilor corespondente. Identificarea acestor erori se efectuează ca și în cazul erorilor de compensație.

f- Erori procedurale

Sistemul de control intern, în modul de funcționare al societății care nu desfășoară activități conform normelor impuse de lege, este definit ca eroare calitativă sau eroare de procedură. Un exemplu pentru acest tip de erori este lipsa numerelor serilor de pe facturi. Suma a rămas înregistrată în conturi și o sumă care afectează situația financiară este definită ca fiind eroare cantitativă sau eroare monetară. Erorile de procedură nu au efectul pe care îl are o eroare valorifică, dar abundența acestor erori înseamnă a face mai multe erori monetare.

2.4 Efectele erorilor și fraudelor în economie

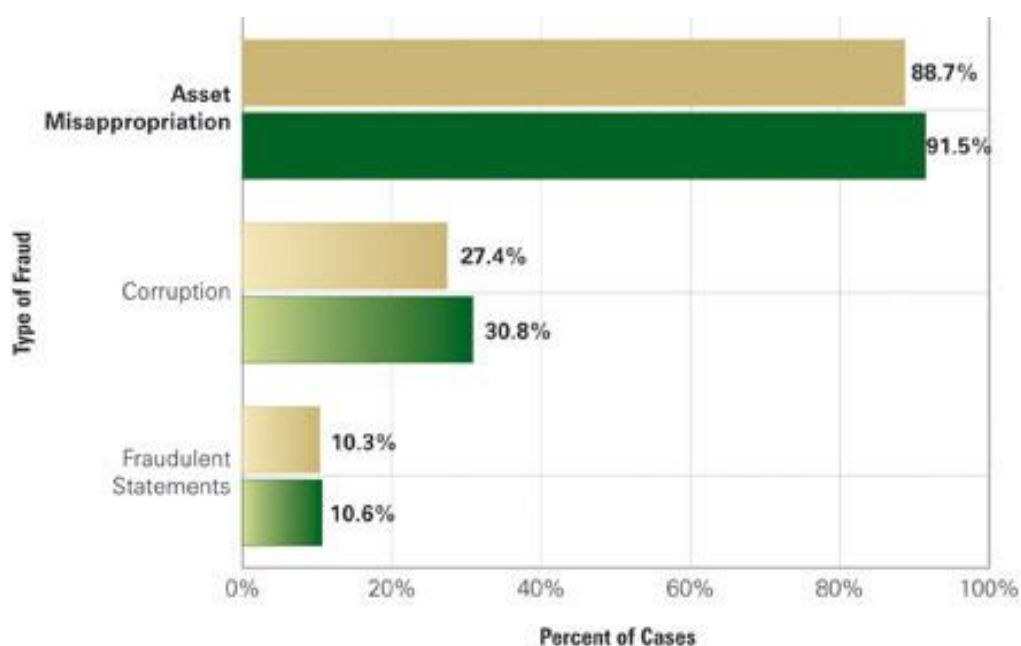
În investigațiile ACFE, ratele pierderii financiare au fost prezentate comparativ pentru anii 2010 și 2011. Conform acestei investigații, din cele 959 de cazuri de fraudă profesională pe care le conține studiul nostru, 937 au inclus o pierdere integrală. Media pierderilor înregistrate pentru toate schemele din studiu a fost de 175.000 \$. Așa după cum prezintă și schema următoare, în mai mult de o pătrime din cazurile prezentate pentru anul 2011 au fost implicate pierderi de cel puțin 1 milion de dolari. Distribuția pierderilor în dolari în cazul studiului efectuat pentru anul 2011 a fost similară cu distribuția pierderilor înregistrate în raportul nostru pentru anul 2010; în ambele studii, mai mult de 60% din organizațiile avute în vedere au suferit pierderi de cel puțin 100.000 \$.

Grafic 1. Distribuția pierderilor exprimate în dolari⁸⁹

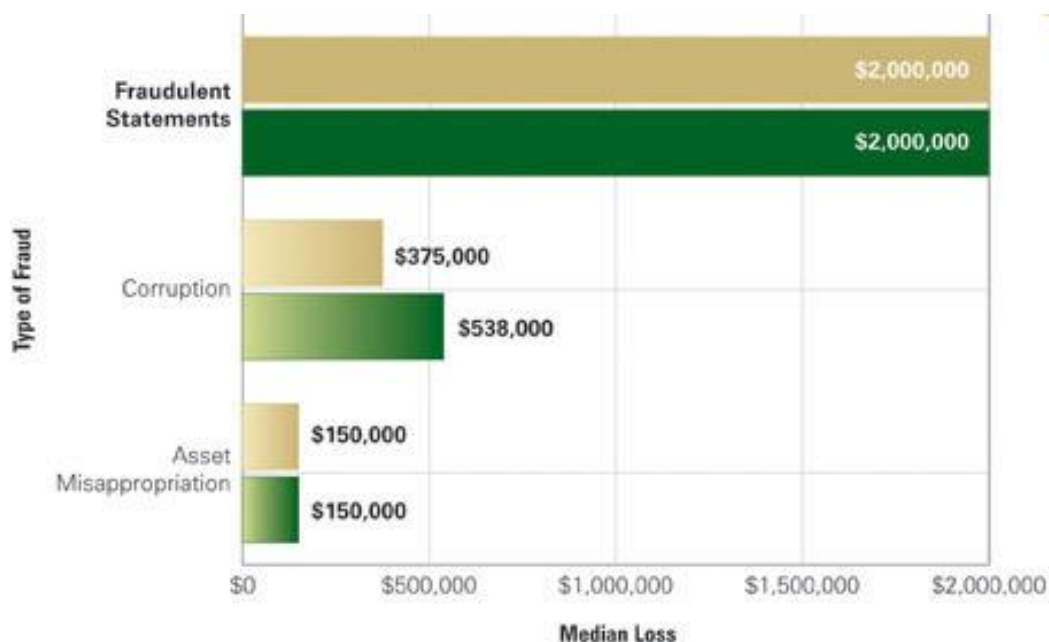
⁸⁹ Sursă: ACFE (Association of Certified Fraud Examiners) 2011 Report to The Nation on Occupational Fraud&Abuse.

De fapt, investigațiile arată că, din punctul de vedere al pierderilor financiare, nu este mare diferență între anii 2010 și 2011. Rezultatele acestei investigații relevă faptul că nu au fost luate suficiente măsuri în scopul prevenirii fraudelor sau că contravenienții folosesc tehnici noi în prezentarea fraudei sau a informațiilor financiare eronate. Prezentul ghid competent în ceea ce privește detectarea fraudei este prezentat în Standardele Declarațiilor de Audit (SDA) Nr. 99, Considerații privind Frauda într-o Declarație Financiară de Audit. Obiectivul SDA 99 este de a armoniza în mod unitar aprecierile auditorului cu privire la fraudă în toate fazele procesului de audit. În plus, SDA 99 îi solicită auditorului să inițieze noi pași, cum ar fi discuțiile între specialiști, în timpul planificării auditului în scopul evaluării unui potențial risc al prezenței declarațiilor false în cuprinsul dărilor de seamă financiare din schemele fraudei.

Grafic 2.Situația frecvenței fraudelor pe categorii⁹⁰

⁹⁰ Sursă: ACFE (Association of Certified Fraud Examiners) 2011 Report to the Nation on Occupational Fraud&Abuse.

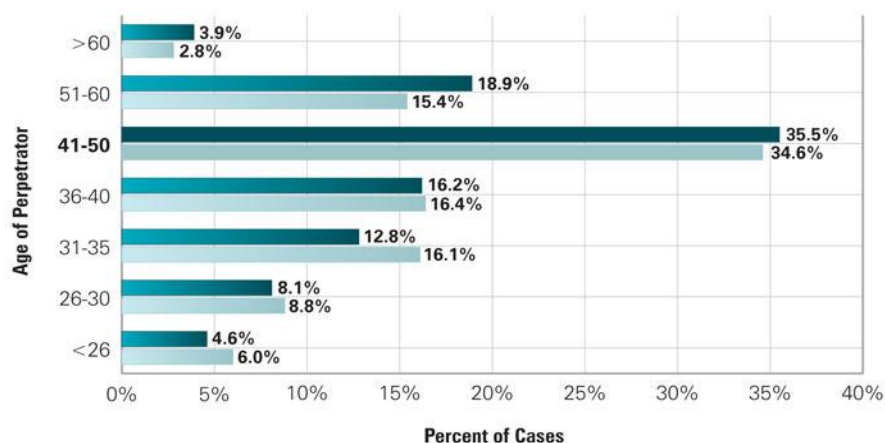

Grafic 3.Situația fraudelor pe categorii⁹¹

Așa după cum se poate observa în graficele prezentate, declarațiile frauduloase conțin numai 10% din toate aspectele de fraudă înregistrate. Investigația arată că cea mai mare daună a fost provocată de rapoartele financiare. Dauna estimată este de 2.000.000 USD. Așadar, erorile sau fraudele pe hârtie (rapoartele financiare) au efecte grave asupra corectitudinii transferului de date. În primul rând oamenii sunt afectați de erori sau de informații financiare frauduloase. În general, pierderea financiară datorată informațiilor financiare eronate a fost calculată în cifre. În plus, informațiile financiare eronate pot duce la pierderea locului de muncă de către angajați antrenând astfel creșterea ratei șomajului, lucru ce poate avea un efect negativ asupra economiei actuale. Conform investigației, cel mai frecvent aspect al fraudei este „delapidarea de fonduri”, deși, aceasta provoacă mai puține daune decât rapoartele financiare frauduloase. Acest tip de fraudă reprezintă 90% din toate tipurile de fraudă și duce la pierderi de 150.000 de dolari americani. Dacă analizăm cifrele va fi cât se poate de evident faptul că au fost sustrate anumite bunuri dintr-o organizație, ceea ce este mult mai dificil decât de a manipula informațiile financiare, iar furtul unui bun aparținând organizației în cauză este mai ușor de stabilit, dar fraudă provoacă daune mai mari. Mai mult decât atât, trebuie să ne amintim că pentru manipularea rapoartelor financiare contravenienții au nevoie de cunoștințe destul de bogate. Vom observa, de altfel, că pentru a fraudă rapoartele financiare este nevoie de cunoștințe și de o pregătire superioară.

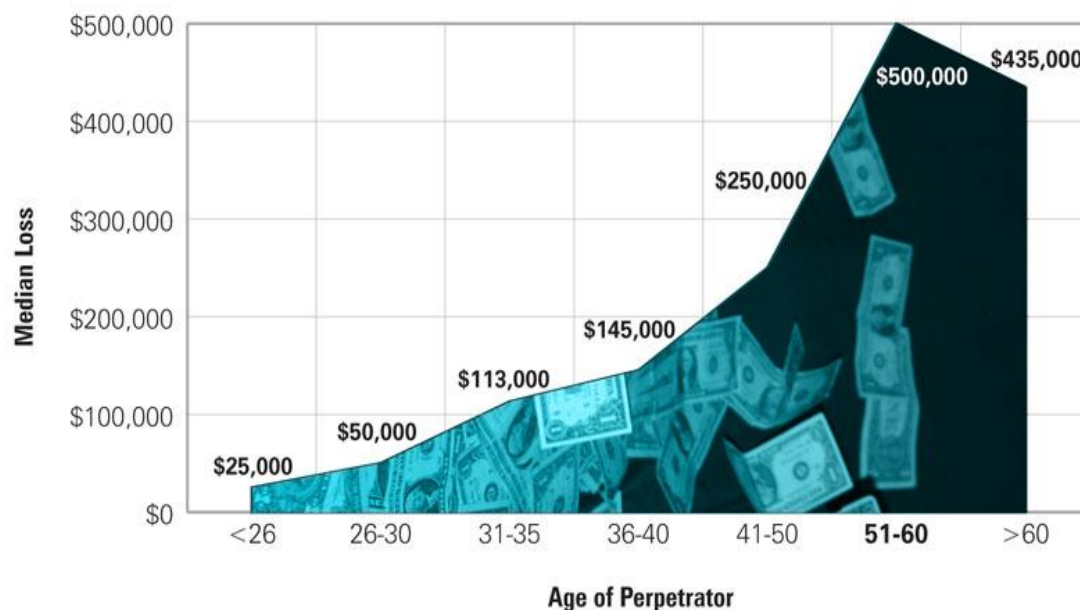
Costul actual implicat de activitățile de fraudare poate cu greu fi cuantificat din următoarele motive: 1 – nu toate fraudele pot fi detectate; 2 – din cele detectate, nu toate sunt raportate; 3- în multe cazuri de fraudă, se pun la dispoziție informații incomplete; 4 - informațiile nu sunt în mod adecvat distribuite conducerii firmei sau autorităților competente și 5 - de mult prea multe ori, organizațiile nu iau atitudine civilă sau judecătorească împotriva autorului (autorilor) fraudei. În plus față de pierderea economică efectivă a organizației în cauză, trebuie luate în considerare costurile indirecte, inclusiv reducerea productivității, costurile necesare acționării în instanță, creșterea șomajului, și întreruperea activității comerciale datorită investigării fraudei.

⁹¹ **Sursă:** ACFE (Association of Certified Fraud Examiners) 2008 Report to the Nation on Occupational Fraud&Abuse

Grafic 4. Vârsta făptuitorilor fraudelor⁹²

Conform investigației conduse de ACFE, mai mult de jumătate din cazurile de fraudă pe care le-au studiat au implicat persoane cu vârsta de peste 40 de ani, iar peste o treime din fraude au fost comise de persoane cu vârsta între 41 și 50 de ani. Distribuția vârstei a fost similară cu cea din studiul nostru privind anul 2010. Conform investigațiilor, marea majoritate a fraudelor sunt comise de persoane cu vârsta între 41-50 de ani. Am înțeles din această investigație că managerii care dobândesc cunoștințe de specialitate încearcă să provoace găuri negre în rapoartele financiare și să le manipuleze în interes propriu, acest lucru ducând la fraudă. Dacă comparăm anul 2010 cu anul 2011, vom observa că, din punctul de vedere al fraudei, variația nu este atât de mare. Conform aceleiași instituții (ACFE), în graficul de mai jos este prezentată vârsta la care se fac fraudările și pierderile suferite din această cauză.

Grafic 5 . Vârsta făptuitorului fraudelor raportată la câștiguri⁹³

⁹² **Sursă:** ACFE (Association of Certified Fraud Examiners) 2011 Report to the Nation on Occupational Fraud&Abuse.

Așa după cum putem vedea în graficul de mai sus, tendința de fraudare este mai ridicată pentru vârstele cuprinse între 41-50 de ani decât între 51-60 ani, dar în ceea ce privește daunele, acestea sunt invers repartizate. În general, funcțiile cheie dintr-o societate comercială sunt deținute de angajați cu mai multă experiență, aceasta însemnând că persoanele mai în vârstă dețin funcții mai importante și că au acces la resursele societății în cauză. Acest lucru ar putea explica de ce pierderea medie cauzată de fraudă, conform studiului nostru, a crescut odată cu vârsta făptașului. Fraudele comise de persoane în vârstă de 50 de ani au dus la pierderi medii de 500.000 \$, ceea ce este de două ori mai mult decât cele provocate de persoanele mai tinere.

2.5 Inducerea în eroare a utilizatorilor situațiilor financiare prin fraude

2.5.1 Contabilitatea creativă

Contabilii au fost atât de mult criticați pentru lipsa lor de imaginație și pentru comportamentul lor rigid încât expresia „**contabilitate creativă**” pare un veritabil paradox. Contabilitatea creativă, ca și concept, este utilizată pentru descrierea procesului prin care sunt utilizate cunoștințele profesioniștilor contabili în vederea manipulării cifrelor incluse în conturile anuale.

În literatura de specialitate găsim mai multe definiții ale contabilității creative, le vom reda pe cele mai semnificative, din punctul nostru de vedere. **Trotman** definește contabilitatea creativă ca fiind o tehnică de comunicare ce vizează ameliorarea informațiilor furnizate investitorilor pe aceeași linie⁹⁴. Colasse este de părere că sintagma „contabilitate creativă” desemnează „practicile de informare contabilă adesea la limita legalității, practicate de anumite întreprinderi, care, profitând de regulile impuse de standarde, caută să-și înfrumusețeze imaginea poziției financiare și a performanțelor economice și financiare⁹⁵.

Și, totuși, definiția cea mai completă îi aparține lui K. Naser, conform căruia, contabilitatea creativă este:

- procesul prin care, dată fiind existența unor breșe în reguli, se manipulează cifrele contabile și, profitând de flexibilitate, se aleg acele practici de măsurare și informare ce permit transformarea documentelor de sinteză din ceea ce ale ar trebui să fie în ceea ce managerii doresc.
- Procesul prin care tranzacțiile sunt structurate de asemenea manieră încât să permită producerea rezultatului contabil dorit⁹⁶.

În studiul său despre colapsul societății, Argenti⁹⁷ a efectuat legătura între utilizarea tehnicilor de contabilitate creativă de incompetența managerilor. Managerii incompetenți își concentrează atenția asupra unor aranjamente particulare și neglijează sistemul de informare contabilă și ratele

⁹³ **Sursă:** ACFE (Association of Certified Fraud Examiners) 2008 Report to the Nation on Occupational Fraud&Abuse.

⁹⁴ **M. Trotman**, Comptabilite britannique, mode d'emploi, Economica, Paris, 1993, citat de **Feleaga, N., Feleaga. L.** - *Contabilitate consolidata*, București, 2007.

⁹⁵ **Feleaga, N., Feleaga. L.** - *Contabilitate consolidata*, București, 2007.

⁹⁶ **K. Naser**, Creative financial accounting: its nature and use, Practice Hall, 1993, pg. 59, citat de **Feleaga, N., Feleaga. L.** - *Contabilitate consolidata*, București, 2007.

⁹⁷ **Feleaga, N., Feleaga. L.** - *Contabilitate consolidata*, București, 2007.

financiare, care încep să se deterioreze. O societate ajunsă în acest stadiu începe, indubitabil, să utilizeze contabilitatea creativă. Motivația este evidentă, deoarece societatea nu a obținut performanțe satisfăcătoare, sau este posibil, printre altele, ca furnizorii să nu-i mai acorde credit comercial, creditorii să-i micșoreze termenele de rambursare a creditelor, clienții optează spre alți furnizori. Utilizând contabilitatea creativă, managerii adoptă o poziție defensivă. Refuzul lor de a admite eșecul este o componentă posibilă a atitudinii psihologice normale, conform căreia „**norii se vor ciocni în altă parte**”.

Literatura de specialitate enumeră următoarele motive pentru care managerii doresc să apeleze la contabilitatea creativă:

- creșterea artificială a prețului acțiunilor companiei.

Firmele care comunică venituri sau potențial ridicat de încasări viitoare au șanse să li se aprecieze prețul acțiunilor;

- efect asupra costurilor îndatorării.

Cu cât o societate raportează venituri /active mai ridicate, cu atât băncile vor avea o încredere mai mare în vederea acordării unui împrumut, și implicit, aceste societăți au șanse să negocieze dobânzi mai scăzute;

- de multe ori, companiile cotate își remunerează managerii în concordanță cu rezultatele financiare atinse.

Astfel, conducerea este interesată să mărească în mod artificial aceste rezultate. Majoritatea indicatorilor în funcție de care sunt calculate remunerațiile managerilor au la bază conturile anuale ale firmei pe care aceștia o conduc. De aceea, managerii vor fi întotdeauna interesați să exercite o presiune asupra respectivilor indicatori astfel încât aceștia să se apropie cât mai mult de valoarea prevăzută pentru o bonificație cât mai substanțială. Contabilitatea managerială a încercat să dezvolte o adevărată teorie pentru a limita influența presiunilor managerilor asupra unor indicatori financiari precum vânzările, profitul, activele, datoriile etc. Încercând diversificarea acestor valori cu o serie de indicatori non-financiari, care să fie mai greu de manipulat sau să creeze forme de remunerare care să le permită investitorilor să penalizeze managerii, s-a ajuns la îndeplinirea parțială a obiectivului de „cosmetizare” a informațiilor financiare⁹⁸.

Alți factori care sporesc **oportunitățile de manifestare a tehnicilor de contabilitate creativă** sunt: incompetența managerilor; incertitudinea și riscul; varietatea activităților economice; atitudinea utilizatorilor de informații financiar-contabile. Trăsătura comună a definițiilor de mai sus constă în faptul că prezintă contabilitatea creativă ca pe o practică menită să inducă în eroare investitorii.

Contabilitatea creativă are o istorie lungă și remarcabilă. A determinat autorii standardelor contabile să răspundă tot mai mult abuzurilor asupra regulilor contabile care sunt în cele din urmă cuprinse de și mai multă contabilitate creativă. Standardele contabile care formează cadrul

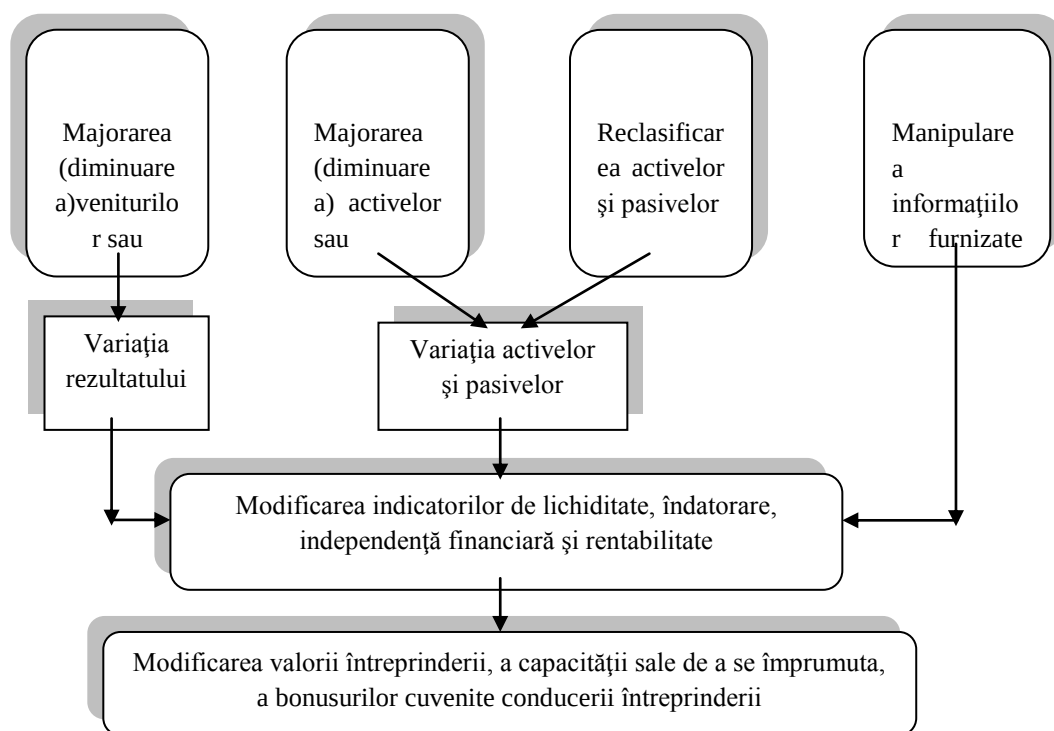
⁹⁸ **Diaconu Paul**, Cum fac banii contabilii? Evaziune fiscală, paradisuri fiscale, contabilitate creativă, Editura Economică, București, 2009.

principiilor contabile oferă un adăpost contabilului creativ și astfel contribuie ca respectarea cadrului de raportare să fie un obiectiv de raportare mai puțin perfect.

După opinia lui O. Amat și J. Blake, utilizarea tehnicilor de contabilitate creativă va avea ca efect⁹⁹:

- majorarea sau diminuarea cheltuielilor și a veniturilor; diminuarea activelor; capitalurilor proprii; majorarea sau diminuarea datoriilor; reclasificarea activelor sau datoriilor; manipularea informațiilor prezentate în notele explicative; prezentarea informațiilor.

Efectele prezentate pot fi schematizate astfel:

Figură 4. Efectele contabilității creative¹⁰⁰

Practicile contabilității creative pot juca un rol foarte direct în relaxarea naturii restrictive a acordurilor financiare. Măsurile luate pentru a impulsiona venitul vor duce la creșterea profitului, a activelor curente și a participației acționarilor, iar, în anumite cazuri, vor reduce datoriile. Astfel de modificări în rezultatele financiare și poziția financiară a unei societăți vor îmbunătăți capacitatea acesteia de a satisface sau de a depăși coeficienții financiari, cum ar fi coeficientul curent, coeficientul acțiuni-capital al acționarilor, și coeficientul dobânzilor menționat mai sus.

⁹⁹ O. Amat, J. Blake, Contabilidad creativa, ed. A III-a, Gestion, pag. 14-15, 2008.

¹⁰⁰ Grafic preluat din Politici și opțiuni contabile, op. Cit., pg. 392.

Măsurile luate în scopul reducerii cheltuielilor au un efect similar. Deoarece contabilitatea creativă este utilizată în scopul îmbunătățirii poziției financiare a unei societăți și pentru crearea unei protecții a acordurilor financiare existente, numitele acorduri financiare vor deveni mai puțin restrictive¹⁰¹.

Din elementele prezentate rezultă că, în esență, contabilitatea creativă presupune că întreprinderea în cauză profită de breșele existente în norme și de flexibilitatea normelor în vederea distorsionării informațiilor publicate. Deși există o **diferență clară între contabilitatea creativă și încălcarea deliberată a legii (fraude)**, ambele fenomene apar în condiții de dificultate financiară a întreprinderilor și au la bază intenția de a înșela.

În consecință, chiar dacă utilizarea contabilității creative nu este ilegală, ea indică faptul că managerii, aflați sub presiune financiară, caută soluții fără a-și mai pune problema respectării unor standarde etice.

2.5.2 Contabilitatea agresivă

În continuare vom prezenta un exemplu de contabilitate agresivă la Texus Corporation. În raportul său anual pentru anul 2009, Texus Corporation descria următoarea restructurare corporativă: Societatea anunță detaliile cu privire la planul său de restructurare și creștere economică viitoare. Etapa de reducere a costurilor din plan include consolidarea funcțiilor administrative și reducerea ofertei de produse a societății și a unităților de păstrare a stocurilor. Societatea a anunțat, de asemenea, planuri pentru privatizarea diferitelor linii de activități comerciale pe care le-a considerat ca nefiind esențiale pentru Texus. În legătură cu implementarea planului de restructurare și dezvoltare ulterioară, societatea a înregistrat o pre-impozitare specială a câștigurilor de aproximativ 337,6 milioane \$ în trimestrul patru al anului 2009.

Asumarea unei restructurări corporative poate fi un eveniment pozitiv. În măsura în care aceasta are succes în accelerarea operațiunilor și controlul costurilor, o asemenea restructurare poate fi un semn pozitiv în ceea ce privește viitorul societății. Actul de înregistrare a unei taxe de restructurare nu denotă prin el însuși o aplicare agresivă a principiilor contabile. Conform GAAP, taxa ar trebui înregistrată în anul restructurării, și ar trebui să încorporeze toate costurile anticipate ale punerii sale în practică. Aparent, astfel a acționat și Texus. Totuși, societatea a supraestimat intenționat costurile implicate de restructurare, lucru ce a condus la rezultate diminuate pentru anul 2009 și la rezultate mai mari pentru anii următori. În acest sens, Texus a aplicat principiile contabilității agresive¹⁰².

Prin înregistrarea unor costuri de restructurare deosebit de mari, societatea a fost efectiv capabilă să deplaseze cheltuielile din anul următor în rezultatele pentru anul 2009. De exemplu, printre costurile incluse în taxa de restructurare au fost amortizările de inventar și mijloacele fixe. Numitele amortizări reduc cheltuielile anului viitor pentru costul bunurilor vândute și amortizate. În taxa de restructurare a societății au fost incluse, de asemenea, rezervele sau pasivele pentru

¹⁰¹ Charles W. Mulford, Eugene E. Comiskey, "The Financial Numbers Game" „Detecting Creative Accounting Practices”, JOHN WILEY & SONS, INC. Rosewood Drive, Danvers, 2010.

¹⁰² Paul D. Kimmel, Jerry J. Weygandt, Donald Ervin Kieso, *Financial Accounting: Tools for Business Decision Making*, Wiley, 2010.

costurile unor eventuale litigii. În măsura în care numitele costuri au reprezentat cheltuieli obișnuite de exploatare ale anilor următori, acestea nu ar fi trebuit incluse în taxa pentru anul 2009.

Astfel, prin înregistrarea unei taxe de restructurare excesiv de mari în anul 2009, societatea a fost capabilă să amplifice rezultatele pentru anul 2010 și dincolo de acest an. Taxa de restructurare nu a fost singurul caz în care societatea Texsun a aplicat în mod agresiv principiile contabilității. Societatea s-a manifestat, de asemenea, agresiv și în politica de recunoaștere a veniturilor. Texsun a amplificat venitul din 2010 prin practica „facturează și păstrează” prin care a vândut produse clienților pe baza unui contract care prevedea livrarea mai târzie a produselor. În plus, societatea a înregistrat ca venit ceea ce reprezenta efectiv vânzări în consignație având în vedere politicile liberale de returnare care au fost instituite. Aparent, aceste practici erau puse în aplicare pentru prima dată în cursul anului 2010.

În 2009, datorită, inclusiv efectelor taxei de restructurare, Texsun a raportat, înainte de plata impozitelor, o pierdere de 285,2 milioane \$. În 2010, înainte de reafirmare, societatea a raportat înainte de plata impozitelor un venit din exploatare de 199,4 milioane \$. Societatea a fost atât de mândră de presupusa sa cifră de afaceri în 2010, încât președintele și Directorul său Executiv de atunci, Albert Dunlop, a avut drept introducere în scrisoarea sa către acționari cu următoarea notă de auto-felicitare: „Am avut un an extraordinar în 2010! Pe parcursul ultimelor 12 luni am stabilit recorduri noi sub aproape fiecare aspect al operațiunilor efectuate de societate. Am înregistrat o creștere semnificativă a vânzărilor și, în același timp, au crescut veniturile și adaosurile comerciale. Totuși, cel mai important lucru este că am îmbunătățit operațiunile sub-adiacente activității comerciale.”¹⁰³ După ce rezultatele pentru anul respectiv au fost reformulate în scopul îndepărtării efectelor taxei extrem de mari de restructurare și de reajustare a practicilor agresive de recunoaștere a veniturilor, profitul din exploatare înainte de impozitare pentru anul 2010 s-a redus la 104,1 milioane \$.

Aplicațiile contabilității agresive sunt folosite, în general, cu scopul creșterii profitului într-o anumită perioadă prin aplicarea standardelor contabile. O societate emite facturile, dar nu livrează încă bunurile către cumpărător, iar cheltuielile pentru livrarea bunurilor sunt transferate în următoarea perioadă fiscală. Prin urmare, societății îi cresc veniturile pentru perioada fiscală curentă fără nici un fel de cheltuieli. Așa după cum observam în exemplul prezentat, schimbările implicate de restructurarea societății din anul 2009 au dus la o creștere a profitului în anul 2010. Societatea nu a manipulat raportul financiar, ci l-a administrat în mod defectuos.

2.5.3 Practica contabilă (big bath)

Procedeu numit „big bath” (marea îmbăiere) este un procedeu ușor de înțeles. În anul în care societatea înregistrează o pierdere, managerii majorează pierderea respectivă prin includerea tuturor pierderilor probabile viitoare, ceea ce va permite prezentarea unor câștiguri ridicate în anii care urmează. Privind dintr-o perspectivă economică, am putea fi tentați să amânăm o pierdere cât mai mult posibil și să recunoaștem un câștig cât mai repede. Studiile empirice au arătat însă că, în anumite situații, subiecții sunt pregătiți să plătească mai mult pentru evitarea unui eveniment neplăcut în viitorul îndepărtat decât pentru evitarea aceluiași eveniment în viitorul apropiat și să

¹⁰³ **Pedneault, S.**, *Fraud 101: Techniques and Strategies for Understanding Fraud*, 3rd Edition. Wiley, 2009.

aleagă amânarea consumului, adică să plătească pentru a savura consumul viitor. Prudența poate fi valoroasă, întrucât prin **eliminarea acestora s-ar putea crea valoare**¹⁰⁴.

Societățile comerciale aflate în proces de restructurare „falsifică” bilanțul prin anularea de active și crearea de pasive substanțiale și de rezerve de amortizare. Motivul din spatele acestei practici este că piața de valori ignoră anulările și câteodată chiar le privește ca pe o politică conservatoare. Pierderile exagerate creează un fond mascat pentru reafirmarea profiturilor viitoare, și îngustează baza de capital pentru a permite prezentarea unei rate substanțiale de creștere în viitor¹⁰⁵. Așa după cum s-a explicat mai sus, principiul contabil „big bath” se aplică în perioadele în care se schimbă administrația, noua administrație anulează din bilanțuri activele neprofitabile, înregistrându-le drept cheltuieli, așa încât, pe de o parte, încearcă să arate lipsurile vechii administrații, iar pe de altă parte, încearcă să creeze o impresie pozitivă și profitabilă în ceea ce privește perioadele viitoare ale noii administrații. Putem afirma că practicile de contabilitate creativă vor dispărea în același timp cu cauzele care le-au generat, circumstanțele ce permit manifestarea acestora trebuie avute în vedere de către legiuitorii contabili în vederea limitării contabilității creative.

Un studiu realizat în Regatul Unit¹⁰⁶ a evidențiat că 91% dintre auditorii intervievați consideră contabilitatea creativă o problemă care nu va putea fi niciodată rezolvată. Altfel spus, indiferent de numărul și de gradul de detaliere a normelor contabile, întotdeauna vor fi unii care vor găsi o cale de a „bate” sistemul. Prin urmare, **misiunea normalizatorilor și a reprezentanților profesiei contabile nu este una simplă**. Chiar dacă ei nu sunt siguri că vor **cuceri războiul împotriva contabilității creative, trebuie să facă efortul de a răspunde imaginației cu imaginație**.

2.5.4 Raportări financiare frauduloase

Raportarea financiară frauduloasă implică denaturări intenționate, inclusiv omisiuni ale sumelor sau datelor dezvăluite în situațiile financiare, efectuate în scopul de a-i induce în eroare pe utilizatorii situațiilor financiare. Termenul este în mod interschimbabil folosit cu privire la neregularitățile contabile. O tehnică diferită constă în aceea că fraudă trebuie să i se prezinte utilizatorului rapoartelor financiare, care conțin informații false și rău intenționate folosite în acestea și care îl induc în eroare pe acesta. Termenul raportare financiară frauduloasă este folosit aici numai după ce acest lucru s-a demonstrat prin procedură administrativă, civilă sau penală, cum ar fi cea a garanțiilor și a comisionului de schimb, sau prin procedură juridică, că fraudă a fost comisă¹⁰⁷.

KnowledgeWare, Inc., o societate Atlanta-based software, a fost acuzată de SEC că ar fi raportat în mod fraudulos venitul. Societatea a acordat anumitor clienți perioade prelungite de plată, care

¹⁰⁴ **J.F. McKerman, P.O'Donnell**, Creative accounting and the creation of value, citat de N. Feleagă și L. Malciu, op.cit.

¹⁰⁵ **Stolowy H. - Breton G.**; ‘A Review of Research on Accounts Manipulation’, Paper for the Annual Congress of European Accounting Association, 29-31 March 2008, pag. 17.

¹⁰⁶ **Naser K.**, Creative financial accounting: its nature and use, Practice Hall, 2007.

¹⁰⁷ **Mulford C. W. - Comiskey E. E.**, The Financial Numbers Game, Detecting Creative Accounting Practices’, John Wiley & Sons., 2009.

au pus la îndoială modul de colectare a unei importante porțiuni din vânzările sale. Numitele vânzări nu au fost înregistrate ca venit. SEC a afirmat că, în înregistrarea vânzărilor, și în alte acte întocmite de către societate, cum ar fi avizele suplimentare desemnate să elimine responsabilitatea clienților de a plăti, KnowledgeWare a avut intenția premeditată de a-i induce în eroare pe cititorii rapoartelor sale financiare.

În exemplul de mai sus, scopul prezentării unor rapoarte financiare frauduloase este de a nu ține seama de prevederile legate de datoriile îndoielnice și de a continua să înregistreze vânzările ca venituri. De exemplu, vânzările au loc, dar nu s-au respectat standardele contabile și s-au depășit limitele impuse. Pe lângă acestea, unele societăți întocmesc rapoarte fictive încercând să schimbe rapoartele financiare. Pentru a discuta despre „raportare financiară frauduloasă”, fraudă din raportul financiar trebuie să fie stabilită de o autoritate competentă.

Raportarea financiară frauduloasă poate fi întocmită prin:

- manipularea, falsificarea (inclusiv contrafacerea) sau modificarea informațiilor contabile sau a documentației de susținere din care sunt întocmite situațiile financiare;
- reprezentarea eronată sau omiterea intenționată din situațiile financiare a evenimentelor, tranzacțiilor sau a altor evenimente semnificative;

Raportarea financiară frauduloasă implică adesea ocolirea controalelor de către conducere, controale care altfel par să funcționeze eficient. Frauda poate fi comisă de conducere prin ocolirea controalelor folosind anumite tehnici, precum¹⁰⁸:

- înregistrarea de intrări fictive în jurnale, în special în apropiere de sfârșitul unei perioade contabile, pentru a manipula rezultatele exploatații sau pentru a atinge alte obiective;
- ajustarea în mod inadecvat a previziunilor și modificarea raționamentelor folosite pentru estimarea soldurilor conturilor;
- omiterea, avansarea sau întârzierea recunoașterii în situațiile financiare a evenimentelor și tranzacțiilor care au apărut pe parcursul perioadei de raportare;
- ascunderea sau neprezentarea unor fapte care ar putea afecta sumele înregistrate în situațiile financiare;
- angajarea în tranzacții complexe care sunt structurate astfel încât să denatureze poziția financiară sau performanța financiară a entității;
- alterarea înregistrărilor și termenilor referitor la tranzacții semnificative și neobișnuite.

¹⁰⁸ **Peterson, B. H., P. Smedegaard, W. G. Heninger, M. B. Romney**, Managing multiple identities. Discussion of the benefits, risks, leading practices and audit considerations of both identity and access management, Journal of Accountancy Septembrie, pag. 38-43, 2008.

2.5.5 Managementul veniturilor

Managementul veniturilor reprezintă o manipulare activă a rezultatelor contabile în scopul creării unei impresii greșite asupra desfășurării activității comerciale. Având în vedere că managerii pot alege politicile contabile dintr-un set (de ex., GAAP), este normal să ne așteptăm că vor alege politicile necesare în scopul minimalizării profitului propriu și/sau a valorii de piață a societății lor. Acesta practică este denumită managementul veniturilor. Managementul veniturilor poate fi definit ca „luarea unei decizii rezonabile și legale și raportare cu scopul de a obține rezultate financiare stabile și previzibile”. Managementul veniturilor nu trebuie confundat cu activitățile ilegale de manipulare a rapoartelor financiare și de raportare a unor rezultate care nu reflectă realitatea economică. Aceste tipuri de activități care sunt cunoscute sub numele de „activități frauduloase” implică prezentarea falsă a rezultatelor financiare¹⁰⁹.

Organul de anchetă nu au ajuns la un consens în ceea ce privește managementul veniturilor. Potrivit SEC fraudă financiară are un înțeles mult mai larg. În general, prin managementul veniturilor înțelegem faptul că: managerii încearcă să prezinte situația financiară altfel decât este aceasta, rămânând totuși în limita standardelor contabile. Deși managerii rămân în limita aplicării standardelor contabile, managementul veniturilor poate fi convertit în fraudă, în raport cu intențiile managerilor. Există o slabă distincție între fraudă și managementul veniturilor. În tabelul nr. 3 se prezintă deosebirea dintre fraudă și managementul veniturilor.

Tabel 4. Deosebirea dintre fraudă și managementul veniturilor

Specificație	Alternative contabile în cadrul GAAP	Alternative reale - flux de numerar
(Contabilitate conservatoare)	• prevederi constitutive și rezerve la nivel înalt, • în procesul preluării, fiecare societate va ridica nivelul cheltuielilor pentru cercetare și dezvoltare la un nivel înalt, conform cu normele legale, • înregistrarea activelor anulat cu valoare mai mare decât cea reală și cheltuieli de restructurare	• Întârzierea vânzărilor, • creșterea cheltuielilor de publicitate și a celor pentru cercetare și dezvoltare.
Venituri neutre	Profit din tranzacții și activități desfășurate în procesul normal de activitate.	
Contabilitate agresivă	• element constitutiv, mai puțin prevederile pentru datorii îndoielnice, • determinarea măsurilor și a rezervelor la nivel scăzut.	• Amânarea cheltuielilor de publicitate și a celor pentru cercetare și dezvoltare, • accelerarea vânzărilor.

¹⁰⁹ **Post James, Lawrence Anne T., Weber, James, Business and Society: Corporate Strategy, Public Policy, Ethics,** McGraw – Hill International Editions, Management and Organization Series, pag. 88, 2008.

(Contabilitate frauduloasă)	(Nu respectă prevederile GAAP) • înregistrarea veniturilor pentru vânzări care nu au avut loc, • înregistrarea de vânzări fictive, • schimbarea datelor facturilor la date anterioare, • înregistrarea de stocuri fictive pentru a demonstra stocuri mari.	
-----------------------------	---	--

Este evident că aplicațiile sunt utilizate împotriva standardelor contabile, cu intenția clară de a-i induce în eroare pe utilizatorii informațiilor financiare. Totuși, a afirma că unele aplicații sunt în limitele standardelor contabile de evaluare a managementului venitului depinde de intenția managerilor. Este foarte dificil de a determina dacă aplicațiile sunt conforme reglementărilor și dacă aceasta reprezintă sau nu management al veniturilor. Dechow și Skinner¹¹⁰ indică faptul că cercetarea academică nu a demonstrat că managementul veniturilor are un efect considerabil asupra mediei veniturilor raportate. Comisia pentru Garanții și Schimb (SEC) este îngrijorată în ceea ce privește managementul veniturilor, deoarece anumiți investitori se bazează pe cifrele raportate în situațiile privind venitul.

2.6 Indicii care dezvăluie fraude contabile

Studiile recente referitoare la rapoartele financiare au prezentat fraude, ceea ce a dus la declinul pieței de valori, arătând importanța pe care o au rapoartele financiare și auditul dar și înțelegerea a ceea ce ar putea duce la apariția scandalurilor contabile. Prăbușirea unor societăți importante de profil, de ex. Enron (2001), Worldcom (2002), Global Crossing (2002), Parmalat (2003), Societe Generale (2007) a adus grave urmări referitor la ceea ce este denumit guvernare corporativă efectivă, calitatea rapoartelor financiare și credibilitatea funcțiilor de audit. Aceste presupuse rapoarte financiare frauduloase au generat griji majore în ceea ce privește: eficiența guvernării corporative; integritatea și comportamentul etic al conducerii societăților, mai ales atunci când CEO și CFO sunt acuzate de a fi falsificat registrele; acceptabilitatea și eficacitatea controalelor interne; fiabilitatea rapoartelor financiare; calitatea auditurilor; și fiabilitatea bursei de valori¹¹¹.

Investigarea fraudei depinde de ipoteza estimării fraudei. Estimarea reprezintă prevederea de către investigatorul prudent a fraudei comise în trecut, a fraudei comisă în prezent și a fraudei care ar putea fi comisă în viitor. Scopul investigatorului este de a descoperi adevărul, cu alte cuvinte, de a releva dacă există sau nu semne ale fraudei. În acest context, investigarea fraudei este un proces complex și sensibil. Dacă investigația nu reușește să descopere adevărul, atunci oameni inocenți ar putea suferi, iar cei vinovați ar putea să rămână nedescoperiți. Dezvăluirea fraudei începe de la determinarea semnelor, a indiciului sau a petelor negre. Există anumite semne care ne fac să suspectăm fraudă. Unele dintre acestea sunt: detectarea unei situații anormale în cazul unei investigații amănunțite; pierderea unor documente; apariția unor situații în înregistrările contabile

¹¹⁰ **Dechow P. M., Skinner D. J.**, Earnings Management: Reconciling the Views of Accounting Academics, Practitioners and Regulators, Accounting Horizons, Vol. 14, Nr. 2, 2008.

¹¹¹ **Zabihollah Rezaee**, „Causes, consequences, and deterrence of financial statement fraud” pag. 293., The University of Memphis, Memphis, USA, 2008.

care nu ar trebui să se afle acolo sau creșterea nivelului de trai al unora dintre angajați. Semnele pe care le-am prezentat prin exemplele de mai sus nu sunt probe sigure.

Principalii factori care influențează riscul de apariție a fraudelor și erorilor sunt¹¹²:

a. deficiențe în proiectarea și funcționarea sistemului contabil și de control intern, așa cum s-a arătat în paragraful precedent. De aceea, evaluarea acestor sisteme prezintă o deosebit de mare importanță pentru audit;

b. integritatea și competența conducerii entității. Auditorul analizează o serie de condiții care pot mări riscul de apariție a fraudelor și erorilor, astfel:

- conducerea este exercitată de o singură persoană sau un grup mic, consiliul de administrație ori comitetul de conducere funcționând ineficient;
- manifestarea unor discontinuități majore în ceea ce privește corectarea deficiențelor controalelor interne;
- existența unui ritm rapid de schimbare a personalului important din compartimentele de contabilitate și financiar;
- existența unei subdimensionări semnificative și prelungite a numărului de personal al compartimentului contabilitate.

c) presiunile neobișnuite în cadrul sau asupra entității audiate sunt, de asemenea, un factor care mărește riscul apariției fraudelor și erorilor și se manifestă prin:

- deteriorarea calității veniturilor, în sensul creșterii riscurilor rezultate din majorarea ponderii vânzărilor pe credit în total vânzări;
- existența unei nevoi semnificative de profit pentru susținerea prețului de piață al acțiunilor entității, ca urmare a unei oferte publice propuse;
- efectuarea de investiții semnificative într-un domeniu caracterizat prin schimbări rapide;
- dependența entității, într-o măsură semnificativă, de unul sau câteva produse sau clienți;

d) efectuarea de tranzacții (operațiuni) neobișnuite este un factor care poate mări riscul apariției erorilor și fraudelor și se manifestă prin:

- efectuarea unor tranzacții neobișnuite, de obicei aproape de finele anului, care influențează în mod considerabil profitul;
- efectuarea de tranzacții complexe sau cu părți afiliate;
- efectuarea unor plăți pentru servicii care sunt prea scumpe în comparație cu serviciile respective de pe aceeași piață;

¹¹² **Power M**, The Audit Society: Rituals of Verification, Oxford University Press, 2007.

e) problemele în obținerea de probe de audit suficiente și corespunzătoare sunt factori care măresc riscul apariției fraudelor sau erorilor pentru care auditorul va urmări:

- existența unor înregistrări inadecvate, de exemplu: dosare incomplete, modificări excesive în conturi și registre, operațiuni neînregistrate în concordanță cu procedurile legale;
- înregistrarea operațiunilor fără o documentare adecvată, de exemplu: lipsa autorizațiilor corespunzătoare, a documentelor justificative, modificări pe documente etc.;
- existența unui număr exagerat de mare de diferențe între înregistrările contabile și confirmările terților.

În final, în cazul utilizării unui sistem de date informatizat, întâlnim, de asemenea, posibilitatea apariției riscului de eroare și fraudă. Ne referim la existența unui număr ridicat de modificări ale programelor informatice, datorită modificărilor legislative tot mai frecvente, iar programele nu sunt aprobate, testate sau documentate, cât și la incapacitatea de a obține informații din fișiere, datorită lipsei documentației asupra conținutului programelor sau înregistrărilor.

Investigarea fraudei poate fi costisitoare, iar împiedicarea fraudei devine o problemă din ce în ce mai serioasă. În general, oamenii comit fraude din cauza a trei factori¹¹³ (triunghiul fraudei).

- **presiune**, de exemplu: obiectivele financiare au fost mai dificil de atins, acoperind atât obiectivele personale cât și pe cele ale organizației ca întreg. Indivizii se simt presați să atingă obiectivele atunci când există perioade dificile sau atunci când pare imposibil să atingă acele obiective. De asemenea, atunci când numărul de angajați este diminuat, cei care rămân se simt tot mai presați, pentru că își simt locul de muncă amenințat.
- **oportunități**, ocazii favorabile (intuiție încununată de succes), de exemplu: reducerea personalului reprezintă mai puține resurse angajate în controlul intern; dificultățile financiare în contextul unei crize economice forțează organizațiile să își reducă costurile și să exploateze domeniile care generează eficiență. Reducerile de personal pot conduce la o repartizare diminuată a sarcinilor și la monitorizare redusă a tranzacțiilor suspecte și a activității în general. Acestea slăbesc, în schimb, mediul de control intern și este adesea posibil să conducă la mai multe oportunități de comitere a fraudelor.
- **justificare**, reprezintă dialogul intern al infractorului prin care își justifică propriile acțiuni. Autorul fraudei se convinge pe sine însuși că angajatorul îi datorează această remunerație.

În cadrul oricărei organizații, succesul detectării fraudei sau al erorilor nu este de 100%. Administratorii societăților trebuie să încerce să nu dea nici o posibilitate managerilor sau angajaților de a manipula situațiile financiare, de a delapida sau de a fi corupți. În ultimul an, pierderile din economie s-au datorat managerilor societăților comerciale. Frauda nu poate fi eradicată în întregime, dar poate fi prevenită. Cu cât presiunea asupra manipulatorului crește cu

¹¹³ Profilul delapidatorului 2007, Studiu de caz KPMG.

atât manipulatorul va avea nevoie de mai puține scuze. Cu cât presiunea asupra manipulatorului scade cu atât manipulatorul va avea nevoie de mai multe scuze. Așa după cum am menționat mai sus, organizațiile trebuie să reducă costul fraudei, altfel societatea se va confrunta cu probleme¹¹⁴.

Ar trebui remarcat faptul că managerii care încearcă să prevină fraudă comisă de angajați insistă asupra elementului oportunitate. Cu ajutorul unui control intern eficient, se va preveni comiterea fraudei și apariția elementului numit oportunitate. Oricare angajat care consideră că există o mare posibilitate de a fi prins de către administrație atunci când comite fraudă va evita să o comită. Dacă un angajat consideră că nu există nici o posibilitate de a comite o fraudă, atunci nici nu o va comite.

Includerea fraudei în rapoartele financiare a fost explicată în modelul 3C de Rezaee: Condiții, Structură Corporativă, Alternative.

Includerea condițiilor modelului 3C este îndeplinită prin prezența următoarelor condiții :

- lipsa responsabilității administrației societății;
- ineficiența Consiliului de Administrație;
- control intern inadecvat;
- lipsa cunoștințelor contabile la nivel de conducere a unității economice;
- lipsa necesității dezvoltării activității conducerii administrative a unității economice;
- funcții de control intern inadecvate;
- schimbare constantă a auditorilor externi sau auditori externi inadecvați;
- insuficiență în primirea creditelor;
- condiții economice inadecvate;
- lipsa intrării de flux de numerar pentru a duce la creșterea profitului;
- restricționarea contractelor de credit;
- creșterea datoriei incerte;
- investiții sau pierderi mari;
- dependență de mai mulți clienți.

Controlul intern eficient al conducerii va contribui la evitarea comiterii fraudei. Pe lângă aceasta, pentru a avea o conducere eficientă, ea trebuie să aibă o comunicare durabilă cu personalul. Comunicările durabile ale conducerii se vor reflecta asupra angajaților, iar aceasta va duce la diminuarea comiterii fraudelor în cadrul societății¹¹⁵.

2.6.1 Controlul intern inexistent sau un control intern nefuncțional

Controlul intern constituit eficient în cadrul societăților comerciale joacă un rol foarte important în relevarea și prevenirea fraudei și a oricăror altor neregularități. Conform investigațiilor, structura controlului intern deține un procent de 60% în prevenirea fraudei și a neregularităților. Cele mai multe situații de fraudă apar în cadrul societăților din cauza lipsei controlului intern. Conducerea societăților trebuie să stabilească un proces de control pe următoarele componente: **a)**

¹¹⁴ **Power, M.**, *Business risk auditing - Debating the history of its present*. Accounting, Organizations and Society nr. 32, pag. 379-382, 2007.

¹¹⁵ **Ramos, M.**, *Risk-based audit best practices*. Journal of Accountancy Decembrie, pag. 32-38, 2009.

Controale preventive: acest tip de control este cel mai important control intern. Acesta constă din descoperirea tentativelor privind fraudă, separarea puterilor, investigații privind controlul intern, existența unui bun cadru de control constând într-un sistem eficient. Acest tip de control va asigura prevenirea comiterii fraudei. Cu ajutorul unui astfel de tip de control, societatea se va proteja împotriva pierderilor și va putea să-și atingă scopurile reale propuse. **b) Control pentru dezvăluire:** acest tip de control este controlul care dezvăluie în scurt timp oricare situație negativă. Constă din tehnici ca alertarea conducerii unității, analiză orientată, control inopinat. **c) Control pentru corectare:** oricare fraudă găsită trebuie corectată. Acest tip de control constă în determinarea sau investigarea unei fraude, modul în care trebuie să acționeze conducerea societății, politica de asigurare, sistemul de corectare și măsuri disciplinare. Atunci când fraudă este descoperită, conducerea societății trebuie să decidă asupra următoarelor aspecte: cu cine să comunice, ce trebuie făcut și cum să se desfășoare procesul de investigare¹¹⁶.

2.6.2 Aspecte anormale în contabilitate

Ne propunem să prezentăm unele aspecte anormale întâlnite în contabilitatea financiară, astfel:

- tranzacții care nu sunt înregistrate complet și la timp și care nu respectă regulile contabile;
- tranzacții și bilanțuri care nu au nici o bază, corecturi de ultim moment care influențează rezultatele;
- tranzacții nepotrivite în perioade fiscale nepotrivite;
- documente pierdute;
- manipularea documentelor;
- existența unor copii ale documentelor în locul originalelor, inadvertențe între înregistrări și confirmări;
- pierdere de stocuri și bunuri în valoare foarte mare;
- creștere a recuperărilor și a cheltuielilor inutile;
- păstrarea unui flux de numerar destul de mare în casa de bani și operarea unor tranzacții cu numerar din aceasta;
- existența unei sume mai mari sau mai mici în casa de bani;
- existența unui volum mic de active, dar active de valoare;
- existența unor stocuri ușor schimbabile, titluri, acțiuni și bijuterii;
- majorarea valorii datoriilor;
- modificări inexplicabile în rapoartele financiare.

În situația în care un auditor financiar întâlnește în exercitarea misiunii sale de audit financiar astfel de aspecte, ar trebui să analizeze în detaliu efectele pe care acestea le au asupra situației

¹¹⁶ **Riley, M. E., W. R. Pasewark**, *Assessing the allowance for doubtful accounts*. Journal of Accountancy Septembrie, pag. 40-46, 2009.

financiare și modul în care acestea afectează luarea deciziilor de către utilizatorii principali ai informației contabile.

2.6.3 Atitudini și tranzacții neobișnuite

Oamenii care încep să comită fraude au un sentiment de teamă și vinovăție. Procesul de diferențiere a personalității urmează ordinea următoare: vinovăție, teamă, stres și schimbare de atitudine. În articolul „New Statesman” Stevens Roy explică sentimentele de vină din punctul de vedere al disciplinei sociale.

Dorința de îmbogățire rapidă și de a fi în centrul atenției reprezintă elemente caracteristice pentru persoanele din cadrul entității, care sunt predispuse la sustragerea anumitor bunuri ale societății cu care lucrează. Aceste aspecte sunt mult mai subtile și pot avea un impact mult mai scăzut. Pot fi simple scuze pentru a fi un hoț. În investigațiile privind fraudă sau manipularea rapoartelor financiare s-a avut în vedere „elementul presiune” ca factor psihologic.¹¹⁷

2.6.4 Anomalii privind conturile analitice

Deficiențe inexplicabile în stocuri, creșteri exagerate ale achizițiilor, creșteri sau scăderi importante ale sumelor, surplus sau deficit în lichidități, cheltuieli absurde, creșterea datoriilor și scăderea stocurilor, creșterea prețului unitar odată cu creșterea volumului, creșterea recuperărilor și a cheltuielilor inutile, scăderea vânzărilor ca urmare a creșterii stocurilor.

Frauda din cadrul societăților poate duce la modificări în conturi și la orientările perioadelor fiscale. Mișcarea conturilor în rapoartele financiare în scopul ascunderii fraudei poate crea anomalii în alte conturi, cauzând instabilitatea entității respective. Controalele interne pot folosi investigația analitică în scopul determinării fraudei.

2.6.5 Iregularitatea în desfășurarea activităților

În scopul relevării fraudei comise de către conducerea societății pot fi folosite rapoartele financiare și pot fi analizate alte rapoarte. Auditorii trebuie să fie atenți la punctele enumerate mai jos¹¹⁸:

- modificări inexplicabile ale sumelor prezentate în situațiile financiare;
- tranzacții care sunt neobișnuite, în sume mari, în majoritate din perioada fiscală recentă;
- structură inadecvată a capitalului;
- datorie crescută și rată a dobânzii crescută;
- probleme în fluxul de numerar și colectarea datoriilor;
- creșterea cheltuielilor în defavoarea veniturilor;

¹¹⁷ Robson, K., C. Humphrey, R. Khalifa, J. Jones, *Transforming audit technologies: Business risk audit methodologies and the audit field*. Accounting, Organizations and Society nr. 32, pag. 409-438, 2007..

¹¹⁸ Sanchez, M. H., K. F. Brown C. P. Agoglia, *Consideration of control environment and fraud risk: A set of instructional exercises*. Journal of Accounting Education nr. 25, pag. 207-221, 2007.

- dependență de unul sau două produse;
- acțiuni în instanță sau investigații împotriva societății respective.

2.6.6 Anomalii privind caracteristicile calității managementului

Caracteristicile managerilor societății pot fi semne ale comiterii fraudei.

- managerii care se află în dificultate financiară și care au datorii personale foarte mari;
- manageri care sunt predispuși la jocurile de noroc;
- manageri care au un trecut obscur și infracțional;
- manageri necinstiți și imorali;
- manageri al căror succes financiar depinde de succesul societății;
- manageri care lipsesc de la muncă fără a avea concediu.

Managerii din societățile de nivel înalt pot comite fraude mai mult decât ceilalți, așa încât ar trebui urmăriți managerii care sunt cei mai bogați. Îmbogățirea rapidă, fără efort, i-ar putea influența pe manageri să comită fraude în cadrul societății pe care o conduc.

Pricewaterhouse Coopers a prezentat al cincilea studiu asupra criminalității economice la nivel global în 2011¹¹⁹, studiu care a examinat atent fraudă și riscurile de integritate asociate acesteia, pe o perioadă în care majoritatea teritoriilor din lume a suferit fie o criză economică dramatică sau cel puțin o descreștere semnificativă a economiei. În aceste condiții, studiul a investigat cauzele de bază ale criminalității economice și felul în care afectează afacerile din întreaga lume. Criminalitatea economică este cu adevărat un fenomen la nivel global. Acest studiu oferă explicații profunde asupra fraudelor cu care se confruntă entitățile în timpul unei crize economice. Investigația concentrată pe această temă a permis înțelegerea impactului pe care o situație de criză îl are asupra nivelelor, tipurilor și cauzelor criminalității economice. Pe măsură ce activitățile economice se dezvoltă și devin tot mai complexe, este de așteptat ca utilizatorii informațiilor contabile să devină tot mai exigenți și să îi pretindă „arbitrului” disputei dintre producătorii de informații contabile (managementul entităților) și utilizatorii informațiilor generate de aceștia (investitori, instituții financiare, autorități publice etc.) să le garanteze acuratețea conținutului raportărilor financiare, mergând deseori spre invocarea responsabilităților auditorilor care trebuie să aplice toate procedurile de audit și să utilizeze raționamentul profesional pentru a depista erorile semnificative sau fraudele.

Managementul entităților este obligat să detecteze fraudele și erorile prin intermediul unui sistem de control bine pus la punct¹²⁰. În România, doar la nivelul câtorva societăți multinaționale putem întâlni un sistem de control intern funcțional. Constatăm, totuși, o preocupare crescândă a Ministerului Finanțelor Publice pentru organizarea controlului intern la nivelul entităților

¹¹⁹ **Pricewaterhouse Coopers**, The Global Economic Crime Survey. Economic Crime in a downturn, 2011.

¹²⁰ **Schultz, J. J. Jr., J. L. Bierstaker, E. O'Donnell**, Integrating business risk into auditor judgment about the risk of material misstatement: The influence of a strategic-systems-audit approach. *Accounting, Organizations and Society* nr. 35, pag. 238-251, 2010.

economice, prin apariția OMFP 3055/2009 „pentru aprobarea reglementărilor contabile conforme cu directivele europene”, unde s-a introdus o secțiune specială destinată controlului intern, control care trebuie să asigure: *conformitatea cu legislația în vigoare, aplicarea deciziilor luate de conducerea entității, buna funcționare a activității interne a entității, fiabilitatea informațiilor financiare, eficacitatea operațiunilor entității, utilizarea eficientă a resurselor, prevenirea și controlul riscurilor de a nu se atinge obiectivele fixate.*

2.7 Concluzii, propuneri și opinii

Conform reglementărilor contabile, în cazul corectării unor erori care generează pierdere contabilă raportată, aceasta trebuie acoperită înainte de efectuarea oricărei repartizări a profitului. În notele la situațiile financiare se prezintă informații suplimentare cu privire la erorile constatate.

Managerii, acționarii, investitorii și angajatorii au în general așteptări diferite de la companii, activele și sursele acestora reprezentând dintotdeauna puncte comune de interes pentru persoanele în cauză, iar în funcție de aceste active și surse, s-au conferit așteptări diferite de la persoane interesate. Acest gen de așteptări reprezintă începutul tranzacțiilor frauduloase din cadrul companiilor. Din acest motiv, termenul fraudulos poate fi definit ca utilizarea în mod ilegal și în scop personal a activelor și surselor unei companii, având diferite scopuri, informațiile referitoare la aceste active fiind ascunse sau denaturate. Frauda înseamnă săvârșirea deliberată a unor acțiuni prestabilite. Frauda și manipularea reprezintă acțiunile săvârșite de persoanele din administrație sau responsabile de administrație, angajatorii sau persoanele terțe care acționează înșelător, cu scopul de a obține beneficii în mod ilegal.

În comunitatea modernă, săvârșirea fraudelor în cadrul companiilor reprezintă o problemă majoră. Companiile pierd mare parte din resurse din cauza diferitelor acte de corupție. Mai mult decât atât, pe lângă afectarea publicului larg și veniturile la nivel național scad. Pentru a preveni fraudă contabilă și manipularea, sunt necesare un sistem fiscal eficient, administrarea fiscală cu putere de aplicare/implementare a sistemului fiscal și conștiința publicului. Pentru a crea o comunitate conștientă din punct de vedere fiscal, trebuie explicată importanța cunoașterii noțiunilor fiscale și trebuie stabilit un mecanism de autocontrol. Altfel, natura umană va găsi diferite modalități de a comite fraude, motiv pentru care declarațiile financiare vor fi minuțios controlate, iar sistemul fiscal va fi atent dezvoltat.

Putem afirma că **eliminarea riscului de fraudă este un ideal**. Scopul final al sistemelor de control intern este de a reduce riscul producerii unor fraude până la un nivel care să poată fi considerat acceptabil de către guvernare sau de către proprietarii afacerilor, însă trebuie luat în seamă și elementul repetitiv care poate conduce la fraude semnificative. Tot în acest context, dorim să exprimăm ideea că pentru ca un audit financiar să respecte principiul independenței, se solicită auditorului financiar să nu își asume responsabilitatea asupra pregătirii situațiilor financiare sau pentru exercitarea controlului intern al entității, deoarece pornind de la această premisă, se vor evita neînțelegerile cu managementul entității, astfel acesta va înțelege faptul că este responsabilă pentru pregătirea situațiilor financiare, dar și pentru modul în care funcționează controlului intern, în vederea respectării principiului prezentării fidele.

Referitor la controlul intern, **în opinia noastră**, indiferent cât de eficient este, acesta nu îi poate oferi managementului decât o asigurare rezonabilă cu privire la atingerea obiectivelor financiare

ale entității, mai ales din pricina limitărilor inerente ale controlului intern, așa cum prevede și ISA 315: „Identificarea și evaluarea riscurilor de denaturare semnificativă prin înțelegerea entității și a mediului său”, punctul A46. Tot în acest context, subliniem că, indiferent de situație, un audit financiar independent nu poate fi considerat un înlocuitor al menținerii controlului intern necesar pentru pregătirea situațiilor financiare de către conducere respectând principiul imaginii fidele.

Considerăm că auditorul financiar, în condițiile în care îi este limitat domeniul de aplicare anterioară acceptării misiunii de audit, datorită conducerii sau guvernantei, iar această limitare ar avea drept efect imposibilitatea exprimării unei opinii de audit cu privire la situațiile financiare, nu ar trebui să accepte o astfel de misiune de audit¹²¹. În această situație, auditorul financiar ar trebui să discute acest aspect cu managementul entității, mai ales în situația în care este încălcat punctul care prevede faptul că **managementul este cel responsabil pentru pregătirea situațiilor financiare respectând principiul imaginii fidele**¹²².

Suntem de părere că auditorul financiar trebuie să convină asupra termenilor misiunii de audit împreună cu managementul sau persoanele însărcinate cu guvernanta, iar acest fapt trebuie concretizat în mod imperativ prin documentarea într-o scrisoare de misiune sau altă modalitate adecvată, sub forma unui acord scris, care trebuie neapărat să includă responsabilitățile auditorului, dar și, **cel mai important, responsabilitățile conducerii**¹²³.

O altă opinie pe care dorim să o exprimăm, în concordanță cu reglementările contabile conforme cu directivele europene¹²⁴ care prevăd, de asemenea, că responsabilitatea revine conducerii societății. În aceste reglementări sunt vizate printre multe obiective și **fiabilitatea informațiilor financiare, deci o prezentare fidelă a informațiilor** cuprinse în situațiile financiare, alături de aplicarea deciziilor luate de conducerea entității¹²⁵. Astfel, subliniem că **managementul trebuie să verifice dacă informațiile contabile, financiare și de gestiune cuprinse în situațiile financiare reflectă corect activitatea și situația entității**. Tot în acest context, menționăm că controlul intern contabil și financiar este un element major al controlului intern și trebuie să aibă în vedere ansamblul proceselor de obținere și comunicare a informației contabile și financiare și contribuie la realizarea unei informații fiabile și conforme exigențelor legale, de unde reiese încă o dată responsabilitatea întocmirii situațiilor financiare ale entității în vederea unei prezentări fidele¹²⁶.

Strâns legat de subiectul prezentului capitol ne exprimăm **opinia personală**, conform căreia controlul intern, atât cel contabil cât și cel financiar, trebuie să asigure¹²⁷:

¹²¹ ISA 210 „Convenire asupra termenilor misiunii de audit”, art. 7

¹²² ISA 210 „Convenire asupra termenilor misiunii de audit”, art. 8

¹²³ ISA 210 „Convenire asupra termenilor misiunii de audit”, art. 9 și 10

¹²⁴ Ordin 3055/2009 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, publicat în Monitorul Oficial nr. 766 din 10 noiembrie 2009 - SECȚIUNEA 11, CONTROLUL INTERN

¹²⁵ Ordin 3055/2009 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, cu modificările și completările ulterioare, art. 309, pct. 1

¹²⁶ Ordin 3055/2009 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, cu modificările și completările ulterioare, art. 315, pct. 2

¹²⁷ Ordin 3055/2009 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, cu modificările și completările ulterioare, art. 315, pct. 3

- conformitatea informațiilor contabile și financiare prezentate, împreună cu regulile care au fost aplicate;
- protejarea activelor;
- prevenirea și detectarea fraudelor și neregulilor contabile și financiare;
- fiabilitatea informațiilor difuzate și utilizate la nivel intern, în scop de control, în măsura în care ele contribuie la elaborarea unor informații contabile și financiare prezentate în situațiile financiare ale entității;
- fiabilitatea situațiilor financiare anuale prezentate și a altor informații comunicate pieței.

Tot în acest context al managementului, în vederea întocmirii și asumării responsabilității asupra informațiilor financiare, subliniem existența unei legături între Standardele Internaționale de Audit și în concordanță cu reglementările contabile conforme cu directivele europene, potrivit cărora se precizează că trebuie identificate cu claritate persoanele responsabile cu elaborarea informațiilor contabile și financiare publicate sau care participă la elaborarea situațiilor financiare¹²⁸.

Am avut în vedere Standardele Internaționale de Audit (ISA) și reglementările contabile conforme cu directivele europene¹²⁹, însă nu ne-am exprimat opinia și asupra responsabilității conducerii în prezentarea fidelă a situațiilor financiare și asumarea răspunderii asupra situațiilor financiare publicate, din perspectiva Standardelor Internaționale de Raportare Financiară. În acest sens, menționăm că, în conformitate cu IFRS, se prevede¹³⁰ că sarcina întocmirii situațiilor financiare revine managementului, mai precis acesta este obligat să prezinte situația modificării capitalurilor proprii¹³¹ și situația poziției financiare¹³². În cadrul caracteristicilor generale ale aceluiași standard, întâlnim conceptul de „prezentare fidelă și în conformitate cu IFRS-urile”, unde este precizat clar că managementului îi revine obligația prezentării fidele a poziției financiare, a performanței financiare și a fluxurilor de trezorerie a unei entități¹³³. Conform IFRS și în conformitate cu OMFP 3055/2009, prezentarea fidelă înseamnă reprezentarea exactă a efectelor tranzacțiilor, a altor evenimente și condiții, în conformitate cu definițiile și criteriile de recunoaștere pentru active, datorii, venituri și cheltuieli stabilite în cadrul general. De asemenea, prezentarea informațiilor suplimentare are drept rezultat o prezentare fidelă a situațiilor financiare.

Opinia pe care am prezentat-o, conform Standardelor Internaționale de Audit, prin care managementul își asumă responsabilitatea asupra elaborării situațiilor financiare este întărită de IFRS, care prevăd că entitatea care a prezentat situațiile financiare trebuie să întocmească și o declarație explicită, fără rezerve privind conformitatea cu IFRS-urile, și anume că satisfac toate dispozițiile IFRS-urilor, printre care și ceea ce ne interesează în mod direct, prezentarea fidelă¹³⁴.

¹²⁸ Ordin 3055/2009 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, cu modificările și completările ulterioare, art. 316, pct. 2

¹²⁹ Ordin 3055/2009 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, cu modificările și completările ulterioare

¹³⁰ IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare”

¹³¹ IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare”, IN5

¹³² IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare”, IN6

¹³³ IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare”, pct. 15

¹³⁴ IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare”, pct. 16

Un ultim aspect al opiniei personale pe care ne-am exprimat-o îl reprezintă faptul că situațiile financiare cuprind o prezentare fidelă nu numai când sunt respectate toate IFRS-urile, dar și atunci când conducerea selectează și aplică politici contabile, în conformitate cu IAS 8 „Politici contabile, modificări ale estimărilor contabile și erori”, când prezintă informații relevante, fiabile, comparabile și inteligibile, și în situația în care oferă informații suplimentare, atunci când dispozițiile IFRS-urilor sunt insuficiente¹³⁵. **O opinie personală** pe care dorim să o exprimăm se referă la responsabilitatea managementului privind imaginea fidelă din perspectiva ISA 210¹³⁶ „Convenire asupra termenilor misiunii de audit”. Subliniem încă de la început, în conformitate cu Standardele Internaționale de Audit, că pentru a stabili dacă sunt îndeplinite condițiile preliminare pentru efectuarea unei misiuni de audit financiar, auditorul financiar trebuie să obțină acordul conducerii cu privire la faptul că recunoaște și înțelege responsabilitatea sa. Mai precis, este important ca profesionistul contabil (managementul): (1) să pregătească situațiile financiare în conformitate cu cadrul de raportare financiar aplicabil, incluzând o prezentare fidelă; (2) să aplice un sistem de control intern pentru pregătirea situațiilor financiare, astfel încât acestea să nu conțină denaturări semnificative, fie datorate fraudei, fie datorate erorii, deci să prezinte o imagine fidelă a situațiilor financiare și (3) să îi ofere auditorului toate condițiile necesare pentru îndeplinirea misiunii sale de audit, precum accesul la personal, la documente și la informațiile solicitate conducerii.

¹³⁵ IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare”, pct. 17

¹³⁶ ISA 210 „Convenire asupra termenilor misiunii de audit”, art. 6, pct. a și b.

CAPITOL III

OBIECTIVE ȘI TEHNICI DE MANIPULARE A INFORMAȚIILOR FINANCIARE

3.1 Obiectivele manipulării informațiilor financiare

Cel mai important beneficiu al informației financiare este acela de a reduce costurile de finanțare ale unei companii. Această reducere de costuri este în principal corelată cu investitorii și percepția lor asupra riscului companiei. Din punct de vedere tehnic, riscul este măsurat prin coeficientul BETA. Coeficientul BETA al unei acțiuni este un indicator de măsurare a volatilității acesteia în comparație cu un indice de referință, reprezentativ pentru evoluția generală a pieței. Indicatorul arată cât de mult se va corela o acțiune cu trendul general al pieței și ce riscuri implică pentru compania respectivă. În concluzie, obiectivul manipulării informației financiare modifică aceste două măsuri de risc; cu alte cuvinte, se schimbă procentul de îndatorare a capitalului propriu și câștigul pentru fiecare acțiune deținută, în modul dorit¹³⁷.

Potrivit lui Dechow Sloan și Sweeney¹³⁸ obiectivele principale ale manipulării informației financiare (manipularea profitului) sunt: obținerea de resurse la costuri reduse și evitarea neîndeplinirii condițiilor contractuale de creditare și îndatorare. Beattz, Collins, Shackelford și Wahlen (2010) au observat următoarele detalii: când analizăm din perspectivă sectorială companiile care își desfășoară activitatea în sectorul financiar, se observă faptul că acestea își redirecționează uneori activitățile spre manipularea informațiilor economico-financiare. În acest context, observăm că **manipularea informațiilor economico-financiare are ca obiectiv optimizarea structurii de finanțare și, de asemenea, scăderea valorii bazei de impozitare.**

Stolowy și Breton (2010)¹³⁹ susțin că în literatura de specialitate nu există o unitate de opinii cu privire la scopurile manipulării datelor financiare. Fiecare cercetător a realizat o clasificare proprie. Cu toate acestea, există lucrări care subliniază mai multe scopuri comune. Unele dintre acestea sunt: menținerea la un anumit nivel a profitului sau scăderea variabilei profitului per acțiune, creșterea procentului profitului per acțiune aferent perioadelor viitoare prin scăderea ratei profitului perioadei curente (cu ocazia schimbărilor în administrație) și menținerea proporției datoriei-capital propriu la un anumit nivel. Primele cercetări privind manipularea datelor financiare au avut ca scop stabilirea existenței acesteia. Altfel spus, s-a căutat răspunsul la întrebarea **Societățile apelează la operațiuni de manipulare voit pentru reducerea fluctuațiilor profitului și circulației lichidităților?**, dar rezultatele nu au fost suficiente pentru formularea unei concluzii clare. Aceste descoperiri au condus la elaborarea unor noi lucrări privind scopurile și caracteristicile manipulării de date financiare.

Primele cercetări din acest domeniu au fost orientate către scăderea riscului sesizat de conducătorii societăților cu privire la afacerile lor, fiind testată acțiunea lor în scopul diminuării

¹³⁷ Stolowy, H., Breton, G., "A Review of Research on Accounts Manipulation", Paper for the Annual Congress of European Accounting Association, 2008.

¹³⁸ Dechow P.M., Sloan R.G., Sweeney A.P., Causes and Consequences of Earnings Manipulations: An Analysis of Firms Subject to Enforcement Actions by the SEC, Contemporary Accounting Research, pp. 1 – 36, 2011.

¹³⁹ Stolowy, H., Breton, G., Op.cit.

fluctuației profiturilor și scurgerilor de lichidități. Analizele următoare au evidențiat însă influența piețelor de capital și faptul că investitorii nu puteau fi dirijați prin manipularea datelor financiare. Astfel, s-au putut continua manipulările de date financiare de către conducătorii societăților care nu credeau în influența piețelor. Manipularea financiară nu este efectuată numai de conducătorii superiori. Chiar și conducătorii de la nivelurile medii și inferioare au instinctul de a face manipulări de date financiare, pentru a se prezenta dinaintea superiorilor lor într-un mod mai favorabil și pentru a părea mai competenți. Scopul aici este acela de a atinge țintele de performanță stabilite prin buget și de a-i prezenta conducerii superioare un succes mai mare în legătură cu propriile performanțe.

Analizând scopurile (motivațiile) manipulării financiare evidențiate în literatura de specialitate putem observa:

- influențarea prețului per acțiune și a riscului;
- menținerea unor relații favorabile cu creditorii, investitorii și angajații; manipularea salariilor conducerii;
- eliminarea riscurilor politice;
- diminuarea riscului sesizat de investitori cu privire la societatea comercială;
- transmiterea unor semnale pozitive privind performanța viitoare a societății comerciale;
- asigurarea unui avantaj fiscal.

Scopurile manipulării datelor financiare expuse mai sus și factorii incitativi sunt analizați în paragrafele următoare.

3.1.1 Piața de capital și factorii de influențare a prețurilor acțiunilor

O miză importantă a manipulării o constituie **influențarea prețului per acțiune**, fie prin reflectarea unui profit mărit sau, în cazul înregistrării de pierderi, declararea unei pierderi mai mici. În luarea deciziei de a efectua investiții, evaluarea potențialului entității de a genera performanță este esențială. Investitorii consimt să plătească prețuri crescute pentru acțiunile societăților cu putere mare de a genera profit. Puterea de a genera profit (earning power) reprezintă producerea de profit în mod constant și ascendent de către o societate comercială, rezultatul natural fiind acela de a produce lichidități. Această circulație de lichidități este suficientă pentru ca investitorii să conteze pe lichidități atât în perioada curentă cât și în perioada următoare.

Efortul întreprinderilor de a sensibiliza investitorii cu privire la capacitatea acestora de a genera profit ar trebui să se materializeze în creșterea prețului per acțiune. Creșterea prețului per acțiune va determina creșterea valorii de piață a firmei și diminuarea costului capitalului. Conducătorii societății își vor spori averea personală datorită prețului crescut per acțiune, în funcție de acțiunile deținute. Astfel, manipularea datelor financiare are ca obiectiv și o ameliorare a imaginii

întreprinderii în ceea ce privește forța ei de a genera profit. Mulford și Comiskey¹⁴⁰ descriu în lucrările lor că investitorii vor căuta atât informații privind capacitatea entității de a genera lichidități cât și informații privind volatilitatea (de dorit scăzută) a profitului, ca semnale ale unui risc scăzut al profitului per acțiune. O fluctuație scăzută a profitului firmei este interpretată ca o diminuare a nesiguranței privind profitul societății și astfel un risc scăzut, ceea ce duce la creșterea prețului per acțiune.

În cazul în care profitul firmei pare a fi sub așteptările pieței, evitarea unei scăderi semnificative a prețului per acțiune va fi unul din scopurile importante ale conducerii. În această situație, în vederea evitării unei eventuale scăderi a prețului per acțiune și a atingerii nivelului de profit așteptat pe piață, pot fi inițiate manipulări prin instrumente precum: creșterea vânzărilor până la sfârșitul perioadei respective, accelerarea transferului de mărfuri pentru indicarea unei vânzări mai mari și creșterea astfel a veniturilor din vânzări. Bineînțeles că nivelul vânzărilor reflectate pentru acea perioadă va fi mult peste nivelul care poate fi menținut în perioadele următoare, iar rezultatele financiare vor fi prezentate ca atingând nivelul de profit așteptat pe piață.

Atingerea unei ținte de profit la nivelul așteptărilor pieței poate fi realizată și prin vânzarea profitabilă a unui bun sau a unei imobilizări corporale. În această situație analiștii vor lua în considerare faptul ca profitul obținut prin vânzarea activului imobilizat este specific doar acelei perioade, fiind așadar nerepetitiv, și vor constata neatingerea previziunilor lor privind profitul societății respective. Drept urmare, chiar dacă ținta de profit așteptată pe piață este prezentată ca fiind rezultat al activității, tehnica folosită în manipularea de date financiare (gestionarea profitului) nu va putea fi efectivă, prețul per acțiune urmând a fi scăzut datorită neatingerii țintei de profit așteptate pe piață, iar prețul acțiunilor va scădea. Profitul la nivelul așteptărilor pieței poate fi atins prin subevaluarea unor cheltuieli aferente acelei perioade și, în acest caz, datorită faptului că piața nu va cunoaște această metodă neprezentată publicului, va fi posibilă, prin manipulare, evitarea unor rezultate negative¹⁴¹.

3.1.2 Îndeplinirea condițiilor din contractul de creditare (compliance with debt covenants clauses)

Profitul mare declarat de către o societate semnifică o avere considerabilă, mai puține responsabilități, un capital propriu mărit, ceea ce indică o credibilitate și o capacitate mai mare a societății de a-și plăti creditele și de a-și continua activitatea. În consecință având în vedere atât profitul realizat cât și ceilalți indicatori financiari, costul de îndatorare al firmei este scăzut.

Un contract de creditare tipic include anumite condiții. Aceste condiții pot consta în monitorizarea situației financiare a societății, bonitatea acesteia și restricționarea anumitor operațiuni, pentru protejarea creditorului. Condițiile de creditare pozitive sau favorabile (positive loan covenants) tipice presupun îndeplinirea de către societate a condițiilor financiare minime și maxime. Spre exemplu, asigurarea valorii doi a ratei curente sau unu a raportului maxim de îndatorare

¹⁴⁰ **Mulford C. W., Comiskey E.E.**, "The Financial Numbers Game, Detecting Creative Accounting Practices", John Wiley & Sons, 2009.

¹⁴¹ **Abdolmohammadi, M. J., D. G. Searfoss and J. Shanteau**, *An investigation of the attributes of top industry audit specialists*. Behavioral Research in Accounting nr. 16, pag. 1-18, 2007;

(datorii/capital propriu) ori a unei ponderi a profitului de cinci ori mai mare decât cheltuielile cu dobânzile (profitul calculat înaintea scăderii cheltuielilor cu dobânzile, impozitelor și amortizării este de cinci ori mai mare decât cheltuielile cu dobânzile). În cazul neîndeplinirii acestor condiții, datorită unui comportament contrar contractului de creditare, pot apărea situații precum creșterea de către creditor a ratei dobânzii, solicitarea unei garanții suplimentare pentru credit sau solicitarea plății înainte de termen a ratelor creditului. Pe lângă acestea, există și condiții negative de creditare (negative loan covenants) care presupun limitarea în favoarea creditorului a anumitor operațiuni sau activități ale firmei care se îndatorează. Putem exemplifica condițiile care previn îndatorarea suplimentară a societății, care limitează distribuirea profitului sau cumpărarea ori preluarea de către societate a unei alte firme¹⁴².

Manipularea de date financiare în forma redată mai sus asigură relaxarea restricțiilor financiare și limitează aria de activitate a societății. Prin urmare, prin operațiunile menite să sporească profitul societății, să crească activele curente și capitalul propriu și în unele cazuri să reducă responsabilitățile, sunt soluționate problemele generate de contractele de creditare. În plus, aceste condiții financiare devin mai puțin restrictive. Analizând literatura de specialitate privind acest subiect, formulăm concluzia că societățile apelează pe scară largă la manipularea de date financiare (operațiuni manipulatorie) în vederea îndeplinirii condițiilor din contractele de creditare. S-a constatat, de asemenea, că firmele care și-au declarat falimentul apelasera în anii anteriori falimentului la manipularea de date financiare. Drept urmare, anumiți cercetători au încercat să stabilească dacă societățile, pentru a îndeplini condițiile din contractele de creditare, au scăzut sau nu cantitatea profitului distribuit, însă nu au reușit să stabilească acest lucru în cadrul analizelor efectuate¹⁴³.

3.1.3 Salariile și primele conducerii

O practică tipică privind pachetele de salarizare (primele de stimulare) destinate conducerii societății și anumitor salariați este opțiunea plății în numerar a părții sociale și/sau în raport cu valoarea părții sociale. În cadrul acestui sistem de stimulare, conducătorilor societății le este oferită ca primă opțiunea de a achiziționa părți sociale la un preț mai scăzut sau le sunt făcute plăți în numerar în concordanță cu prețul părților sociale deținute.

Dacă aceste sisteme de stimulare sunt planificate corespunzător, interesele conducătorilor și salariaților se suprapun în mod fericit cu interesele societății. În general, primele de stimulare sunt calculate luând ca bază ținta de profit a societății înaintea impozitării. Calcularea primelor de stimulare în funcție de ținta de profit a societății înaintea impozitării îi determină pe conducătorii firmei să manipuleze datele financiare în scopul creșterii profitului societății, pentru a beneficia de o primă mai consistentă¹⁴⁴. În acest context, dacă profitul firmei este puțin peste ținta maximă de profit necesară pentru acordarea primei de stimulare sau se află puțin sub maximul necesar pentru

¹⁴² Agoglia, C. P., C. Beaudoin and G. T. Tsakumis, *The effect of documentation structure and task-specific experience on auditors' ability to identify control weaknesses*. Behavioral Research in Accounting nr. 21, pag. 1-17, 2008;

¹⁴³ Albrecht W. S. & Albrecht C. & Albrecht Ch.O. & Zimbelmam, F., *Fraud examination*, 3rd edition. South-Western Cengage Learning, 2009;

¹⁴⁴ Mulford C. W., Comiskey E.E., "The Financial Numbers Game, Detecting Creative Accounting Practices", John Wiley & Sons, p. 6-7, 2009;

o primă mai mare, scopul manipulării va fi acela de a menține performanța între valorile țintă minime și maxime ale profitului, în vederea obținerii unei prime de stimulare de valoare maximă.

În literatura de specialitate primul care a atras atenția asupra acestui fapt este Healy P. M.¹⁴⁵. Potrivit lui Healy P. M., una dintre cele mai bune metode de recompensare a conducerii societății este prima de stimulare având la bază profitul. Pornind de aici, pentru a asigura un nivel stabil al propriei salarizări, conducătorii societății manipulează profitul societății. Această opinie este conformă cu observațiile privind conceptul big Bath „marea îmbăiere” (big Bath accounting). Potrivit cercetării efectuate de Healy P.M. în acest sens, în cazul în care salariile lor nu sunt influențate de nivelul profitului sau, altfel spus, dacă salariile lor nu se modifică chiar și în cazul declarării unui profit scăzut, conducătorii firmelor desfășoară activități de scădere a veniturilor, transfer sau alte operațiuni contabile. Healy P.M. ajunge la concluzia că cea mai importantă motivație a firmelor care își modifică politicile contabile o reprezintă pachetele de salarizări-prime de stimulare. În cadrul cercetării s-a ajuns la concluzia că dacă profitul anterior transferului forțat este sub pragul inferior de rezistență al pachetelor de salarizare ale conducătorilor societății, atunci conducătorii firmelor apelează la politica de transfer forțat pentru a crește veniturile. Dar această situație nu corespunde cu politica de salarizare a conducătorilor societăților, promovată de Healy P.M., ci cu politica de stabilizare a profitului.

În momentul în care ating nivelul maxim al primei de stimulare, conducătorii firmelor adoptă o politică de scădere a profitului perioadei curente, în scopul creșterii cuantumului primei de stimulare pe care urmează să o primească în perioada respectivă. Anumiți cercetători susțin că tentativele de manipulare a datelor financiare sub forma stabilizării profitului sunt utilizate de conducătorii firmelor în funcție de pachetele de salarizare, acesta fiind un factor de stimulare. În acest context, pachetul de salarizare a conducătorului firmei în funcție de profit încurajează manipularea datelor financiare (stabilizarea profitului). În cercetările sale, Moses (2009) a ajuns la concluzii care susțin această situație. Alți cercetători au analizat această temă în contextul teoriei agenției. Spre exemplu, potrivit lui Lambert (2010), propunerea de către acționarii firmei a pachetului de salarizare optimă conducătorilor (agenții), poate avea ca rezultat manipularea profitului de către conducătorii firmelor.

3.1.4 Diminuarea anumitor costuri din motive politice sau organizaționale (to minimize certain political costs)

La societățile mari, cu potențial de profit, există tendința de a prezenta un profit scăzut pentru a nu atrage atenția autorităților de sort.

Un exemplu de situație semnificativă în acest sens întâlnită în ultimii ani a fost cel privind compania americană Microsoft. Această companie, care deține 90% din piața de computere personale, a susținut în apărarea sa în fața unui tribunal federal că nu are putere de monopol. A avut o atitudine destul de conservatoare declarând un profit scăzut, asemeni companiilor petroliere în anii 1970. Microsoft a înregistrat costurile de dezvoltare a softului ca și cheltuieli ale perioadei respective, netransformând nici un cost în activ. În anii 2008, 2009 și 2010 au fost înregistrate la cheltuieli cheltuielile de dezvoltare a softului în valoare de 1,8 miliarde (28%), 2,6 miliarde

¹⁴⁵ **Healy P.M. and J. M. Wahlen**, Arieview of the Earnings Management Literature and Its Implications for Standard Setting, Accounting Horizons, 2007;

(29%) și respectiv 3 miliarde (23%) de dolari. Astfel, profitul companiei a scăzut, scopul fiind acela de a nu intra în atenția autorităților competente, ca fiind o entitate profitabilă. O altă practică a Microsoft a fost aceea ca, în timpul vânzărilor, o parte a vânzărilor să fie estimată ca și cost al serviciilor care urmau a fi oferite, venitul din produsul vândut fiind înregistrat, în cadrul perioadei de viață a produsului. Astfel, veniturile din vânzări au fost contabilizate în mod deosebit de conservator, profiturile fiind reduse. În nota de subsol a tabelului financiar ale companiei din iunie 2010, se afla următoarea explicație: o parte a veniturilor companiei este realizată în cadrul duratei estimate de viață a produsului vândut sau în cadrul duratei abonamentelor din contractul de licență. Utilizatorul final achiziționează în timpul duratei de utilizare a produsului produsele firmei, elemente precum tehnologia browser și sprijinul tehnic. Prin urmare, veniturile companiei includ și valorile acestor tipuri de elemente privind perioada de utilizare a produsului. Astfel, firma amână o parte a încasărilor din vânzări ca fiind contravaloarea serviciilor legate de produs și care vor fi câștigate în viitor. Cât din veniturile obținute din vânzări va fi astfel amânat depinde de estimările companiei. Procentul acestei estimări a fost întâi ridicat, iar în ultimul trimestru al lui 2010, conform declarației companiei, procentul veniturilor amânate provenind din servicii și produse încă neprestate sau nevândute a scăzut, ducând astfel la creșterea veniturilor din vânzările aferente perioadei curente. Astfel că firma, în anii 2008, 2009 și 2010, a înregistrat în bilanț venituri din vânzări de 1,4, 2,9 și respectiv 4,2 miliarde de dolari, ca fiind venituri încă neîncasate¹⁴⁶.

Pe de altă parte, solicitările din cadrul discuțiilor purtate cu sindicatele unei firme deosebit de profitabile pot fi considerabil mai dificile decât în cazul firmelor cu profit scăzut. În astfel de situații, firmele apelează la manipularea de date financiare în sensul diminuării profitului și creării unei imagini de societate mai puțin profitabilă, în scopul diminuării pretențiilor sindicatelor. Un alt scop al manipulării îl reprezintă evitarea controlului public datorat comportamentului inadecvat (ill behavior) sau practicilor neconforme regulamentelor din sectorul respectiv. Astfel de companii sau sectoare sunt cele în care marja profitului mediu este peste cea a sectorului respectiv sau cele în care sunt înregistrate accidente de muncă repetate (tanker breaks) care duc la poluarea mediului, ori firmele sau sectoarele aflate în situația unui cartel. Comportamentul normal al acestor sectoare sau companii, pentru a nu da impresia unei situații de monopol sau a unor practici ilegale ori pentru a nu da impresia unui profit care poate compensa pagubele pricinuite mediului, este acela de a declara un profit cât se poate de scăzut.

Un studiu privind acest aspect îi aparține lui Jones (2008). În lucrarea sa, Jones a cercetat dacă firmele din SUA au declarat un profit mai scăzut apelând la manipularea datelor financiare în perioada în care au fost supuse cercetării Comisiei de Comerț a SUA. Facilitățile vamale erau condiționate de diverse criterii stabilite de Comisia de Comerț, unul dintre acestea fiind productivitatea industriei, ținta de profit. Această situație a fost un element de stimulare pentru că managerii societăților să declare un profit scăzut înaintea impozitării, pentru a putea beneficia de facilitățile vamale. Potrivit lui Jones, în perioada cercetată de Comisia de Comerț, conducătorii societăților au apelat la manipularea datelor financiare scăzând profitul anterior impozitării prin utilizarea transferurilor la rezerve. Navissi (2008) a ajuns la concluzia că în anii în care prețurile produselor industriei din Noua Zeelandă crescuseră, societățile au apelat la manipularea datelor financiare în vederea diminuării profitului. Într-un studiu asemănător, Lim și Matolcy (2008) au

¹⁴⁶ Pricewaterhouse Coopers, Rhe Global Economic Crime Survey. Economic crime in a downturn, 2011;

ajuns la concluzia că în Australia firmele ale căror produse erau supuse controlului din punct de vedere al prețurilor, pentru a putea solicita creșterea prețurilor produselor lor, au apelat la manipulare (folosind transferurile forțate) comunicând publicului un profit scăzut¹⁴⁷.

Societățile din sectorul financiar și cele a căror activitate este de importanță strategică, precum energie, gaze și telecomunicații, sunt supuse unui sistem mai diferit de monitorizare și control. În cazul acestor societăți, vorbim despre un control și o monitorizare publice, bazate pe datele contabile. În acest context, datele contabile ale băncilor și instituțiilor intermediare trebuie să fie conforme cu regulamentele privind capitalul minim, societățile de asigurări trebuie să aibă o structură financiară minimă, iar prețurile practicate de firmele de energie și telecomunicații trebuie să corespundă celor indicate de autoritățile competente. Această situație atrage după sine necesitatea realizării sau declarării unui anumit nivel de profit. Astfel că, din punctul de vedere al acestor firme, îndeplinirea condițiilor impuse de legislația căreia i se supun este un scop al manipulării datelor financiare.

Societățile de asigurări cu o structură financiară insuficientă practică manipularea pentru a nu atrage atenția instituției de reglementare, prin metode precum neînregistrarea decât parțială a valorilor daunelor nesigure și operații precum reasigurarea¹⁴⁸.

3.1.5 Creșterea cuantumului fondurilor atrase prin apelul public la economisire sau la creșterea capitalului

Multe companii colectează prin subscripții publice sume importante de bani prin emisiunile publice de majorare de capital. Tentația de a sustrage banii astfel obținuți este foarte mare. Desigur, se pot realiza vânzări sub costuri, dar acest lucru durează, însă apare ideea, în acest context, de a împrumuta banii și de a-l obliga pe debitor să îi utilizeze cumpărând ceva de la tine. Iată un exemplu de transfer al banilor din bilanț în vânzări: în anul 2009, Microsoft a investit 250 de milioane de dolari în Healthon/WebMD, și acesta a garantat companiei venituri suplimentare în valoare de 150 de milioane, proveniți din taxa de acces la internet, de 29,95 USD, pe care o plăteau mii de medici. Cu toate acestea, înaintea deschiderii subscripției publice, există un preț de piață al părților sociale. Astfel că în cazul sporirii profitului societății prin manipulare, datorită prețului ridicat de emisiune, este posibilă obținerea unor fonduri mai mari. Dorința societății de a-i raporta publicului o performanță seducătoare (toată lumea dorește să aibă o imagine bună) este, în principiu, o situație frecvent întâlnită pe piață. Astfel, analiștii vor studia dacă societățile care fac apel public la economisire au apelat sau nu la manipularea datelor financiare, iar în cazul în care vor bănuia acest lucru, vor dispune stabilirea unui preț mai scăzut pentru acțiuni¹⁴⁹.

Deschiderea către public este puțin diferită de mărirea capitalului societății deschise publicului. Cum pe piață nu există un preț al acțiunilor firmei nou deschise către public, investitorii nu pot accesa aceste date. Astfel, singurele informații pe care își pot baza deciziile de investiții sunt datele din situațiile financiare. În această situație, manipularea profitului reprezintă pentru

¹⁴⁷ Allen, R. D., D. R. Hermanson, T. M. Kozloski and R. J. Ramsay, *Auditor risk assessment: Insights from the academic literature*. Accounting Horizons, Iunie, pag. 157-177, 2008;

¹⁴⁸ Beatty A., Chamberlain S. and Magliolo J., "Managing Financial Reports of Commercial Banks: The Influence of taxes, regulatory capital and earnings", *Journal of Accounting Research*, Vol:33, No:2, pg:231 – 261, 2010;

¹⁴⁹ Mulford C. W., Comiskey, E.E., "The Financial Numbers Game, Detecting Creative Accounting Practices" John Wiley & Sons. P.6-7, 2009;

asociații societății deschise publicului o ocazie tentantă de a-și spori averea personală. Friedlan (2011), cel care a investigat această situație, a ajuns la concluzia că societățile își manipulează profitul chiar înainte de a se deschide către public, și că se deschid către public în perioadele de creștere, dând impresia că profitul excedentar se datorează creșterii. Mai mult, în 94% din cazuri, firmele supuse controlului au trecut de la pierdere la profit prin transferuri menite să crească profitul.

Pe de altă parte, anumiți cercetători din SUA, în cadrul studiilor lor privind manipularea prin transferuri în vederea creșterii profitului, au împărțit societățile analizate în două grupuri. Primul dintre acestea este format din societățile în cazul cărora nu s-a putut concluziona că și-au manipulat profitul prin transferuri, deoarece dețineau instituții intermediare de o calitate deosebită (underwriter) și firme de control independente. Firmele din grupul celor în cazul cărora s-a putut concluziona că și-au manipulat profitul erau mai mici, cu un grad de îndatorare ridicat, care lucrau mult mai puțin cu instituții intermediare de o foarte bună calitate și firme independente de control foarte bune. Potrivit rezultatului studiului, societățile care în momentul primei deschideri către public foloseau instituții intermediare de o calitate mai scăzută, mici și cu un procent mai mare de creștere, apelează la manipulare în vederea creșterii profitului prin transferuri¹⁵⁰.

Într-un alt studiu efectuat pe această temă, Teoh, Welsh și Wong (2009) au cercetat dacă societățile care și-au mărit capitalul după prima deschidere către public și-au manipulat sau nu profitul aferent perioadelor de creștere a capitalului. Punctul de plecare a studiului a fost reprezentat de descoperiri ale studiilor anterioare, precum „prețul acțiunilor societăților care și-au mărit capitalul după o perioadă de 5 ani de la ultima creștere, a scăzut în proporție mai mare decât cel al societăților care nu și-au mărit capitalul”. Această situație conduce la întrebarea de ce investitorii au achiziționat acțiunile firmelor care și-au mărit capitalul. Pornind de aici, s-a cercetat dacă investitorii s-au ghidat după informațiile financiare pozitive rezultate din manipulare în timpul procesului de mărire a capitalului, altfel spus, dacă societatea a devenit mai tentantă pentru investitori datorită unor așteptări mai înalte privind viitorul firmei. În acest proces, investitorul, pornind de la informațiile financiare manipulate, apreciază un preț mai mare pentru acțiuni, iar după achiziționarea acțiunilor, neobținând profitul scontat, își schimbă așteptările în legătură cu societatea, pe fondul scăderii prețului acțiunilor, deoarece performanța societății este mai scăzută în raport cu cea a unor societăți similare.

Acțiuni precum accelerarea vânzărilor, înregistrarea în avans a anumitor venituri și reflectarea lor în perioada curentă, amânarea pentru perioada următoare a înregistrării anumitor cheltuieli, efectuate în scopul înregistrării unui profit mai mare în perioada măririi capitalului, aduc cu ele un profit scăzut în perioada următoare, datorită influenței inverse a acestor transferuri¹⁵¹.

¹⁵⁰ **Armstrong, D.**, *Research Methods and Audit for General Practice*, Oxford University Press, Cary, North Carolina, U.S.A., 2007;

¹⁵¹ Acest aspect este explicat în lucrare în felul următor: Contabilitatea transferurilor se bazează pe prezumția că activitățile și operațiunile din cadrul unei societăți influențează circulația lichidităților societății în viitor, astfel că toate activitățile și operațiunile care influențează starea economică a societății trebuie înregistrate, stabilindu-se astfel performanța economică a firmei. Astfel, datorită faptului că activitățile și acțiunile care nu produc mișcarea imediată a lichidităților influențează situația economică a societății, profitul perioadei care indică adevărata performanță economică a firmei trebuie calculat prin intermediul acestor operațiuni, care nu duc imediat la mișcarea lichidităților, dar care trebuie reflectate în situațiile financiare prin transferuri. În procesul de efectuare a acestor transferuri, conducătorii societăților trebuie să ia inițiativa, astfel că această situație este necesară, pe de o parte,

Conducătorii firmelor pot modifica transferurile curente, de exemplu prin înregistrarea în avans a veniturilor rezultate din vânzările pe credit, prin amânarea înregistrării cheltuielilor pentru perioada următoare și prin alocarea unei cote scăzute veniturilor nesigure. În același fel, și transferurile pe termen lung pot fi modificate prin scăderea amortizărilor, prin micșorarea impozitelor amânate și prin înregistrarea unor venituri extraordinare. În acest scop, au fost analizate situațiile financiare aparținând unui număr de 1.265 de firme din sectoare diferite, care au procedat la mărimi de capital.

În urma unui studiu, s-a descoperit că transferurile curente forțate sunt mari înaintea măririi capitalului, ating cel mai înalt nivel în timpul măririi capitalului, iar ulterior măririi capitalului scad. Acest model al transferului forțat, în pofida structurii activității, are ca rezultat lichidități modeste înaintea măririi capitalului și lichidități importante ulterior acesteia. Un alt efect este creșterea profitului înaintea creșterii capitalului, atingerea punctului maxim în timpul măririi capitalului și scăderea sa ulterioară. Altfel spus, performanța scăzută de după mărirea capitalului indică o manipulare a performanței financiare printr-un nivel ridicat al transferurilor forțate înaintea măririi capitalului¹⁵².

Studiile au relevat o legătură negativă între transferurile forțate anterioare creșterii capitalului, profitul ulterior creșterii capitalului și scăderea valorilor părților sociale (performanță scăzută). Cu alte cuvinte, ca rezultat firesc al principiului transferului, cu cât profitul a fost manipulat mai mult prin transferuri forțate anterioare creșterii capitalului, cu atât profitul și prețurile părților sociale vor fi mai scăzute după creșterea capitalului. În studiile lui Teoh, Welch și Wong (2009) privind primul apel public la economisire, s-a ajuns la concluzii similare. În cazul societăților care s-au deschis către public, în situațiile financiare aferente perioadei de deschidere transferurile forțate au atins punctul maxim, iar în perioadele următoare au scăzut.

3.1.6 Lichidări și fuziuni – impactul manipulării privind valoarea întreprinderilor (management buy-out)

Uneori, societățile se închid publicului prin intervenția managerilor și retragerea titlurilor aflate în circulație. Această temă face obiectul mai multor studii de referință din literatura de specialitate. Aceste operațiuni, denumite preluarea societăților de către conducere (management buy-out) se realizează în contextul unui evident conflict de interese. Conducătorul firmei este obligat, pe de o parte, să apere interesele acționarilor firmei deschise publicului, iar pe de altă parte, are interesul de a recupera titlurile de la populație la un preț cât mai scăzut. În cadrul acestei acțiuni, se analizează apelarea de către conducătorii firmelor la manipulare cu scopul de a declara un profit scăzut înaintea preluării societății. Primul studiu la care facem referire, în acest context, îi aparține lui DeAngelo (2009). El a analizat apelarea la manipulare înaintea preluării societăților deschise publicului de către conducătorii acestora.

pentru prezentarea corectă către public a performanței economice reale a societății și, pe de altă parte, este un prilej pentru manipularea datelor financiare. În acest context, conducătorii societăților măresc profitul aferent perioadei prin transferuri menite să crească profitul, dar profitul perioadei următoare va fi mai scăzut, datorită veniturilor din vânzările înregistrate în avans și cheltuielilor amânate pentru perioada respectivă. Existența sistemului independent de control va limita utilizarea transferurilor de către conducătorii firmelor.

¹⁵² **Ballou, B. and J. M. Mueller**, Helecome Communications: Considering fraud risk on an engagement before and after analyzing a key business process. *Issues In Accounting Education* Februarie, pag. 99-118, 2008;

Un alt studiu pe această temă le aparține lui Perry și Williams (2009). Cei doi au studiat 175 de cazuri de preluare a societăților de către conducătorii lor în perioada 2008-2010. Potrivit rezultatelor investigației sale, în cadrul acelor firme a fost manipulat profitul, în sensul că a fost declarat scăzut în anii de dinaintea preluării, în scopul preluării societăților la un preț scăzut. Profitul scăzut al firmelor în perioada respectivă nu se datora societăților sau deteriorării situației economice a sectorului respectiv, ci manipulărilor de date financiare. Într-un alt studiu, Wu (2010) a ajuns la concluzia că, înainte de a propune preluarea firmei, conducătorii acesteia au efectuat manipulări de date financiare în scopul diminuării profitului.

După cum s-a observat și în lucrările menționate mai sus, conducătorii care se pregătesc să propună preluarea firmelor pe care le conduc, apelează la manipularea datelor financiare în scopul scăderii profitului aferent perioadei anterioare preluării. Astfel, profitul scăzut duce la scăderea prețului nominal al titlurilor, situație în care este diminuat costul preluării firmei de către conducătorii acesteia. Astfel, scopul manipulării datelor financiare îl reprezintă diminuarea prețului preluării firmei din perspectiva conducătorilor acesteia¹⁵³.

3.1.7 Scăderea cuantumului impozitelor de plată

Potrivit lui Maydew (2009), pentru ca societățile care prin definiție sunt profitabile să plătească impozite mai mici, ele manipulează date financiare prin scăderea profitului activităților. Eilifsen, Knivsfla și Sættem (2009) au constatat că manipularea este cu atât mai evidentă cu cât venitul impozabil are legătură cu profitul contabil.

În scopul scăderii profitului unei perioade au fost aplicate tehnici de manipulare a datelor financiare. Chiar dacă scopul acestei manipulări menite să diminueze profitul este transferul profitului de la o societate deschisă publicului prin definiție către o societate sau societăți predominant închise publicului, unul dintre scopurile transferului ascuns al profitului este plata unui impozit cât mai mic posibil. Astfel, **una dintre opiniile** recurente din România și Turcia este că manipularea datelor financiare are ca scop plata unui impozit cât mai scăzut de către un grup în cadrul căruia există atât societăți deschise cât și închise publicului. Drept urmare, în țări precum România și Turcia, putem spune că unul dintre cele mai importante scopuri ale manipulării datelor financiare îl reprezintă diminuarea costului fiscal.

Un exemplu concludent în acest sens îl reprezintă practicile societății Çukurova Elektrik A.Ş.'nin (ÇEAŞ), din Turcia, în perioada 2008-2010. În vederea diminuării cuantumului impozitului de plată în acei ani, ÇEAŞ, în loc să capitalizeze cheltuielile financiare privind creditele aferente investițiilor în curs, le-a imputat contului de profit și pierdere și a declarat în anii 2008, 2009 și la 30.06.2010 un profit scăzut și, în consecință, o bază de impozitare mică, de 14,7 milioane TL, 49,2 milioane TL și, respectiv, 32,5 milioane TL.

3.1.8 Asigurarea reflectării în viitor a unei performanțe mai bune a societății

Modificarea conducerii superioare a societății este un prilej prielnic pentru eliminarea din registre a anumitor active neperformante. Motivele sunt, pe de o parte, învinuirea fostei conduceri de

¹⁵³ **Bame-Aldred, C. W. and T. Kida**, *A comparison of auditor and client initial negotiation positions and tactics*. Accounting, Organizations and Society nr. 32, pag. 497-511, 2007;

lipsă de performanță și, pe de altă parte, posibilitatea îndeplinirii cu ușurință de către noua conducere a angajamentului privind creșterea profitabilității, deoarece, în această situație, crește profitabilitatea activelor societății în perioadele următoare¹⁵⁴.

Un exemplu real al acestei situații poate fi văzut într-un articol de ziar, în care era citat Dl. Zetsche, noul CEO al Daimler Chrysler AG: “Există multe zvonuri potrivit cărora Dl. Zetsche depune eforturi considerabile pentru a arăta profitul ultimului trimestru al anului 2009 la un nivel cât mai scăzut posibil, lăsând astfel în urmă cele mai mari probleme ale societății. Această situație a reprezentat o ocazie pentru ca noul CEO să își învinovățească predecesorul”¹⁵⁵.

O situație asemănătoare poate fi văzută și în perioadele în care societățile trec printr-un proces de restructurare. Când societățile se află în perioada de restructurare își anticipează cheltuielile, înregistrând o parte a acestora drept cheltuieli ale perioadei curente. Luându-se în considerare că restructurarea va spori profitabilitatea societății și, după cum afirmă Levitt, Wall Street nu se va concentra asupra pierderii dintr-o perioadă, ci asupra profiturilor viitoare. Estimând cheltuieli ridicate la început și înregistrarea unor cheltuieli mai mari în perioada curentă, și implicit efectuarea unor cheltuieli mai scăzute în viitor, pe lângă avantajele restructurării, va fi posibilă și înregistrarea suplimentară a “venitului aferent cheltuielilor al căror obiect nu mai este valabil”. Aceasta înseamnă un profit și o profitabilitate mai mari pentru perioadele următoare¹⁵⁶.

3.1.9 Stabilizarea profitului în cadrul unui trend de lungă durată (smoothing and managing toward a long-term trend)

Stabilizarea profitului în cadrul unui trend de lungă durată face, în același timp, obiectul manipulării de date financiare. **Ca opinie generală**, variația excesivă a prețurilor acțiunilor este considerată un semn al unei societăți cu risc crescut, iar această situație are ca rezultat creșterea prețului acțiunilor societății și stabilirea unui preț mai scăzut per acțiune. Acest punct de vedere a accelerat manipularea datelor financiare având ca scop stabilizarea profitului.

Scăderea variațiilor excesive ale profitului declarat public, altfel spus o politică de profit stabilă și de lungă durată, poate fi un scop important al conducerii societăților. Manipularea datelor financiare reprezintă unul dintre scopurile aplicațiilor utilizate pentru ca această situație să nu modifice, datorită unor condiții favorabile sau nefavorabile, trendul privind profitul. În acest context, manipularea datelor financiare își asumă sarcina de a-i dezvălui publicului datele privind trendul pe termen lung al conducerii societății privind profitul. Din acest motiv, Scott (2009) constată că administrarea profitului este un instrument de comunicare a datelor interne ale conducerii către opinia publică, către investitori.

¹⁵⁴ **Barrett, M. D. J. Cooper and K. Jamal**, *Globalization and the coordinating of work in multinational audits. Accounting, Organizations and Society* nr. 30, pag. 1-24. 2008;

¹⁵⁵ Mulford, C. W., Comiskey, E.E., op.cit.

¹⁵⁶ **Baspinar Ahmet**, *Mali Tablo Denetimlerinde Yolsuzluk ve Hataya Iliskin Denetçinin Sorumlulugu*, Maliye Bakanlığı Teftis Kurulu, Nr: 46, Active Dergisi, pag. 12, 2009;

3.2 Tehnici de manipulare a informațiilor financiare

Contabilitatea de subzistență face apel la diverse tehnici de contabilitate creativă. În accepțiunea lui K. Naser¹⁵⁷, contabilitatea creativă reprezintă „procesul prin care, dată fiind existența unor breșe în reguli, se manipulează cifrele contabile și, profitând de flexibilitate, se aleg acele practici de măsurare și informare ce permit transformarea documentelor de sinteză din ceea ce ele ar trebui să fie în ceea ce managerii doresc. În acest sens, putem defini contabilitatea creativă ca fiind și procesul prin care tranzacțiile sunt structurate de asemenea manieră încât să permită “producerea” rezultatului contabil dorit.

În exercitarea mandatului său, auditorul extern are în vedere un aspect principal, și anume tehnicile de contabilitate creativă utilizate datorită efectelor acestora, precum:

- Diminuarea sau majorarea cheltuielilor. Quantumul cheltuielilor care aparțin unui exercițiu financiar poate fi variabil, datorită normelor contabile care prevăd aspecte precum, pentru anumite active este indicat numărul maxim și minim de ani în care activele respective trebuie amortizate. Această variabilă care este conferită de alegerea unei durate mai reduse sau mai crescute a cheltuielilor cu amortizarea afectează mărimea rezultatului financiar-contabil. Similar, auditorul poate analiza și ajustările cu deprecierea și posibilitatea activării unor anumite cheltuieli.
- Diminuarea sau majorarea veniturilor. Prin aplicarea principiului prudenței sau a principiului corelării cheltuielilor la venituri, în unele cazuri, se poate realiza o creștere sau o descreștere a recunoașterii veniturilor.
- Diminuarea sau majorarea activelor. Diminuarea sau majorarea valorii nete a activelor cuprinse în cadrul situațiilor financiare pot fi influențate de existența unei flexibilități raportate la calculul ajustărilor pentru depreciere și amortizare. O situație similară o reprezintă stocurile, care pot fi evaluate prin metode diferite și, astfel, valoarea lor poate fi diferită din perspectiva contului de rezultat.
- Diminuarea sau majorarea fondurilor proprietarilor. Mărimea rezervelor este influențată de mărimea rezultatului, care la rândul său este determinat de modificarea cheltuielilor și veniturilor. În acest mod este modificată valoarea fondurilor proprietarilor și a tuturor ratelor calculate pe baza acestor fonduri.
- Diminuarea sau majorarea datoriilor. În anumite țări, normele contabile oferă posibilitatea regularizării anumitor datorii, ca de pildă regularizarea datoriilor cu pensionarea. Drept urmare, o entitate al cărei management dorește majorarea rezultatului exercițiului va repartiza datoria pe o perioadă de timp mai îndelungată.
- Reclasificarea datoriilor și activelor. Încadrarea unor anumite elemente într-o categorie sau alta poate fi uneori ambiguă. Un exemplu în acest sens îl reprezintă cazul titlurilor, care, în funcție de intenția managementului, trebuie recunoscute fie ca active imobilizate, fie ca active circulante. Utilizatorilor externi le pot fi afectate deciziile cu ușurință, datorită lipsei

¹⁵⁷ Naser K., Creative financial accounting: its natura an duse, Practice Hall, 2008;

unor informații relevante sau datorită manipulării informațiilor cuprinse în notele explicative ale situațiilor financiare.

- Prezentarea informațiilor. Creativitatea poate fi manifestată de către profesionistul contabil prin criteriile utilizate în prezentarea informațiilor contabile.

Cea mai simplă metodă de manipulare a informațiilor financiare este de a folosi flexibilitatea de care dau dovadă standardele contabile. Conform lui Levitt, standardele contabile trebuie interpretate în conformitate cu scopul pe care și-l asumă raportarea financiară, nefiind de dorit o raportare înșelătoare pentru utilizatorii situațiilor financiare¹⁵⁸. Manipularea informațiilor financiare vizează, evident, ambiguitatea evaluărilor și estimărilor, dificultatea redării unor tranzacții complexe și, mai cu seamă, prezentarea falsă a unor tranzacții și evenimente de rutină. Dintr-un studiu realizat de SEC asupra situațiilor de manipulare a informațiilor financiare prin rapoarte înșelătoare, reiese că 70% sunt manipulări cu scopul maximizării profitului.¹⁵⁹ În manipularea informațiilor financiare sunt folosite, de regulă, două tehnici de bază. Prima constă în schimbări de prezentare a unor elemente în situațiile financiare și în raportul anual, iar cea de-a doua vizează transferul veniturilor și cheltuielilor dintr-o perioadă contabilă în alta (Stolowy și Breton, 2010). În acest context, se efectuează operații precum recunoașterea ca elemente extraordinare a unor venituri ordinare, transferarea veniturilor din viitor în perioada contabilă curentă sau transferarea unor venituri sau cheltuieli din perioada contabilă curentă în una din viitor.

Manipularea informațiilor financiare în scopul optimizării performanței financiare se poate realiza pe multe căi. Două sunt însă foarte utilizate: prima constă în selectarea nejustificată, interpretarea distorsionată și aplicarea cu intenție a unor baze de evaluare și, respectiv, a unor tehnici de estimare cu intenția de interpretare eronată a aplicării dispozițiilor de evaluare a standardelor contabile în timpul pregătirii rapoartelor financiare; cea de-a doua are în vedere manipularea informațiilor financiare privind operațiunile sau activitățile legate de investiții, producție sau vânzări¹⁶⁰.

În timpul exercițiului financiar-contabil, manipularea informațiilor financiare poate viza aspecte legate de recunoașterea elementelor care compun situațiile financiare și evaluarea acestora ținând cont de anumite intenții ale managementului cu privire la realizarea unor active, decontarea unor datorii, realizarea unor cheltuieli sau venituri. În acest context, este vorba de recunoașterea de provizioane mai mari, în anii când profitul este mai mare sau recunoașterea de amortizări și provizioane mai mici, în anii când se așteaptă un profit mai mic.

La sfârșitul exercițiului financiar, bazându-se pe datele colectate pe parcursul anului, managerii pot schimba deciziile privind producția și/sau investițiile în scopul manipulării informațiilor financiare, acestea fiind legate de calendarul acțiunilor menite să controleze evenimentele economice, sau al deciziilor privind selectarea proiectelor, cumpărarea sau vânzarea de active (în

¹⁵⁸ **Levitt A.**, 'The Numbers Game', Speech at New York University, 2008;

¹⁵⁹ **Cox R., Weirich T.**, "The Stock Market Reaction To Fraudulent Financial Reporting", *Managerial Auditing Journal*, Vol : 17, No: 7 , pg: 374 -382, 2009;

¹⁶⁰ **Bedard, J. C., C. Jackson, M. L. Ettredge and K. M. Johnstone**, *The effect of training on auditors' acceptance of an electronic work system*. *International Journal of Accounting Information Systems* nr. 4, pag. 227-250, 2009;

special titluri de valoare)¹⁶¹. Astfel, ajung pe ordinea de zi decizii și acțiuni legate de activități precum transferul unor venituri în altă perioadă contabilă, accelerarea recunoașterii unor cheltuieli spre sfârșitul perioadei sau vânzarea de titluri de valoare și active fixe.

Punctele de vedere exprimate de reprezentanți ai organismelor cu atribuții de reglementare a pieței de capital și cei ai comunităților academice sunt uneori divergente în ceea ce privește aplicațiile manipulării de informații financiare¹⁶². Primele de reglementare sunt interesante doar dacă operațiunile derulate și interpretările normelor au fost înșelătoare sau nu. Cu alte cuvinte, dacă prezentarea poziției financiare și a performanței financiare este diferită de situația reală, în orice fel sau formă, cei vinovați de manipulare putând fi supuși unor proceduri administrative, legale sau penale. În urma unui sondaj efectuat în rândul unui grup de auditori independenți¹⁶³, au fost identificate cele mai frecvent întâlnite elemente care fac obiectul manipulării informațiilor financiare: contabilizarea veniturilor, fuziunile, activele intangibile, activele fixe, operațiuni de investiții și leasing, provizioane.

Mai jos sunt descrise în detaliu tehnicile de manipulare a informațiilor financiare, conform acestor titluri.

3.2.1 Contabilizarea veniturilor în contextul tehnicilor de manipulare a informațiilor financiare

3.2.1.1 Contabilizarea veniturilor înainte de realizarea lor

Conform lui Lewitt (2009), firmele încearcă supraevaluarea profitului prin manipularea recunoașterii veniturilor. „Dopul unei sticle nu se scoate până când vinul nu s-a maturat, însă firmele au un comportament diferit, în sensul că manipulează veniturile prin contabilizarea lor înainte de finalizarea vânzării, înainte de livrarea produsului sau în cazul probabil al anulării unei tranzacții de vânzare¹⁶⁴. Contabilizarea veniturilor în perioada curentă, înaintea realizării lor, contrar principiului independenței exercițiilor, este una dintre cele mai întâlnite practici în manipularea informațiilor financiare. Vorbim în acest context despre operațiuni precum înregistrarea veniturilor din vânzarea mărfurilor ce vor fi livrate cu certitudine într-o altă perioadă contabilă sau a mărfurilor ce nu au fost livrate încă. Legat de aceasta, se mai practică și înregistrarea valorii totale a unei vânzări, chiar dacă livrarea s-a efectuat doar parțial.

3.2.1.2 Recunoașterea veniturilor aferente bunurilor predate în regim de consignație

Predarea în regim de consignație este o metodă de vânzare prin care mărfurile sau bunurile sunt predate unui agent, sucursală sau vânzător în vederea realizării tranzacției de vânzare de către intermediar. De aceea, în cazul acestui tip de tranzacție, vânzarea trebuie înregistrată de către firmă în data la care vânzarea se realizează și intermediarul anunță efectuarea vânzării. Ca tehnică de manipulare se pot identifica înregistrări ale vânzărilor în momentul predării în regim de consignație, și chiar o accelerare a acestor tranzacții în apropierea sfârșitului perioadei contabile.

¹⁶¹ **Stolowy, H., Breton, G.**, “A Review of Research on Accounts Manipulation”, Paper for the Annual Congress of European Accounting Association, 2008;

¹⁶² Mulford C. W., Comiskey E.E, op.cit.

¹⁶³ **Nelson M.W., Elliott J.A., Tarpley, R.L.**, “Evidence from Auditors about Managers’ and Auditors’ Earnings Management Decisions”, The Accounting Review, Vol: 77, pg: 175-202, 2008;

¹⁶⁴ **Levitt A.**, ‘The Numbers Game’, Speech at New York University, 2008;

Este cunoscut cazul firmei Advanced Medical Products (SUA) care a recunoscut în anul 2009 venituri din vânzări de mărfuri în momentul predării lor la reprezentanțele de vânzare, chiar dacă acestea nu fuseseră vândute de facto (nu se cedase controlul asupra acestora)¹⁶⁵.

3.2.1.3 Contabilizarea veniturilor din software

După cum se știe, un venit va trebui recunoscut atunci când sunt îndeplinite condițiile de recunoaștere. Aceste condiții sunt expuse în cadrul conceptual și completate cu condiții suplimentare, ținând seama de natura veniturilor ce urmează a fi recunoscute (venituri din vânzări de bunuri, din servicii, din dobânzi și dividende etc.). Ceea ce contează este probabilitatea obținerii de beneficii economice viitoare. De exemplu, în cazul vânzărilor de bunuri, probabilitatea există, de regulă, la momentul livrării. Cu toate acestea, au fost identificate situații în care data de livrare a fost manipulată deliberat. Spre exemplu, compania de software BMC (SUA) contabiliza lucrările în momentul primirii comenzii de la client și acceptarea acesteia, fără a mai aștepta livrarea produsului către client. Astfel, vânzarea era contabilizată în prima etapă a producției, înainte de finalizare, mărin­d venitul și deci profitul perioadei contabile curente.

Într-un alt caz, o companie americană de software contabiliza o mare parte a vânzărilor la data expedierii „manualului de utilizare”, indiferent de stadiul de livrare a produsului în sine¹⁶⁶. După aceste evenimente, regulile privind contabilizarea vânzărilor de software s-au înăspri­, restricționându-se pe cât posibil recunoașterea veniturilor înainte de livrare. Da chiar și după această înăsprire, regulile au rămas încă destul de flexibile. Compania Computer Associates (SUA) deși impune ca cerință minimă pentru contabilizare doar expedierea produsului, așteaptă confirmarea din partea clientului. În mod similar, compania Microsoft majora veniturile perioadei contabile curente prin înregistrarea în contabilitate a serviciilor legate de software odată cu licența. De aceea, deciziile manageriale și flexibilitatea regulilor creează premisele manipulării.

Pentru obținerea de stocuri sau executarea unor servicii este necesară uneori o perioadă mai îndelungată de timp. În multe referențiale contabile sunt prezente două metode de recunoaștere a veniturilor la care fac apel frecvent entități din domeniile construcției civile, construcția de nave, construcții de drumuri sau căi ferate, mașini industriale, servicii de inginerie și programare de calculatoare. Prima metodă este cea a procentului de avansare a lucrărilor, iar cea de-a doua este cea de la finalizarea lucrărilor.

3.2.1.4 Manipularea procentului de avansare a lucrărilor

Dintre cele două, metoda procentului de avansare este cea mai des folosită în contabilizarea veniturilor din produse și servicii. Astfel, raportarea unui venit ce nu este proporțional cu procentul de avansare este o tehnică de manipulare frecventă. Firmele care doresc să raporteze un profit mai mare raportează un procent de avansare mai mare, în timp ce firmele care doresc să raporteze un profit mai mic raportează un procent de avansare mai mic. De exemplu, firma 3Net

¹⁶⁵ **Mulford C. W., Comiskey E.E.**, “The Financial Numbers Game, Detecting Creative Accounting Practices” John Wiley & Sons, 2009;

¹⁶⁶ **Mulford C. W., Comiskey E.E.**, “The Financial Numbers Game, Detecting Creative Accounting Practices” John Wiley & Sons. p.22,23, 2009;

Systems (SUA) a prezentat în anul 2010 procente mărite de finalizare a proiectelor software în derulare, raportând astfel un profit mai mare.

În plus, în multe referențiale sunt recomandate două metode de estimare a procentului de avansare: metoda contabilă și metoda bazată pe studii tehnice. Ambele lasă loc de manipulare. Prima va conduce la ideea că procentul de avansare a lucrărilor este mai mare, în cazul în care se înregistrează creșteri de cheltuieli necorelate cu volumul de activitate realizat. Cea de-a doua constă în manipularea studiilor tehnice pornind de la ideea că auditorii vor veni mai târziu, nu pot fi prezenți tot timpul în toate unitățile comerciale și nu mai pot reconstitui istoricul tuturor operațiunilor¹⁶⁷.

3.2.1.5 Înregistrarea veniturilor fictive

În 2010, firma Midisoft (SUA) a înregistrat venituri fictive în valoare de 811 milioane de dolari (16% din vânzări). Înregistrarea de venituri fictive poate însemna și înregistrarea veniturilor în momentul expedierii către o altă unitate a companiei (ex: depozit), în momentul unor operațiuni ce nu au legătură cu vânzarea, precum modificarea datei calendaristice pe documentele de vânzare, sau neînregistrarea anumitor operațiuni¹⁶⁸.

Un exemplu de înregistrare fictivă de venituri este și operațiunea întreprinsă de firma Soksa A.S. (Turcia). În anul 2008, firma a manipulat veniturile prin înregistrarea de documente neconforme cu realitatea, efectul fiind raportarea unor active fictive în bilanțul contabil, și a unui profit de 80 de milioane TL, în locul unei pierderi de 1 mld. TL.

Un alt exemplu legat de acest subiect sunt operațiunile firmei Stirling Homex (SUA), efectuate în 2009. Aceasta, în lipsa oricărui contract cu vreun client sau a vreunei oportunități de vânzare, trimitea materialele de construcții pe care le fabrica la depozitele sale aflate la distanțe mari, înregistrând aceste mărfuri ca vânzări în momentul expedierii către depozite¹⁶⁹.

3.2.2 Tehnici de manipulare în contabilizarea cheltuielilor și provizioanelor

Aceste tehnici pot include capitalizarea nejustificată a unor cheltuieli, înregistrarea unor cheltuieli mai mici sau mai mari decât în realitate, modificări ale calculului amortizărilor, contabilizarea cheltuielilor aparținând altor perioade contabile, contabilizarea întregului fond comercial apărut cu ocazia unei fuziuni, în perioada contabilă curentă, sau contabilizarea pe o perioadă foarte lungă, contabilizarea totală a cheltuielilor de restructurare în perioada contabilă curentă.

3.2.2.1 Capitalizarea nejustificată a cheltuielilor

Această metodă presupune operațiuni de reducere a cheltuielilor cu scopul de a raporta un profit mai mare în perioada contabilă curentă. În acest context, firmele adaugă unele cheltuieli, cum ar fi dobânzile, la costul unor active. În general, standardele contabile aplicabile prevăd că în costul

¹⁶⁷ Bell, T. B., W. R. Landsman and D. A. Shackelford, *Auditors' perceived business risk and audit fees: Analysis and evidence*. Journal of Accounting Research Junie, pag. 35-43, 2007;

¹⁶⁸ Benny K. , *Accounting Irregularities in Financial Statements: A Definitive Guide for Litigators, Auditors*, Grover Publishing Limited, 2009;

¹⁶⁹ Mulford C. W., Comiskey E.E., "The Financial Numbers Game, Detecting Creative Accounting Practices" John Wiley & Sons. P., 2009

unui activ se includ costurile de achiziție, producție sau import, la care se adaugă cheltuielile survenite până la punerea bunului în stare de funcțiune. Sunt luate în calcul în acest caz și diferențele de curs valutar survenite în această perioadă, precum și dobânda creditelor relevante pentru acel activ¹⁷⁰.

Dar, după cum vom detalia ulterior în cadrul acestei cercetări, această regulă de contabilitate poate fi folosită pentru manipularea informațiilor financiare. Există posibilitatea, atunci când o firmă nu atinge obiectivele sau așteptările legate de profit, să contabilizeze dobânzile și diferențele de curs valutar, ce nu au legătură cu vreun activ, în costul imobilizărilor corporale sau al stocurilor, raportând astfel cheltuieli mai mici în contul de profit și pierdere și atingând obiectivul legat de profit.

3.2.2.2 Manipularea duratei și a metodei de amortizare. Amortizarea fondului comercial

O altă tehnică de manipulare a informațiilor financiare cu scopul ajustării profitului face referire la amortizări. Firmele ce doresc o majorare a profitului trec de la metode de tip progresiv la metoda liniară sau măresc perioada de amortizare. La polul opus, firmele ce doresc o micșorare a profitului trec de la metoda liniară la cea progresivă sau micșorează perioada de amortizare.

Fondul comercial și amortizarea acestuia fac obiectul unor alte tehnici de manipulare a informațiilor financiare. Fondul comercial reprezintă diferența dintre prețul plătit pentru active și valoarea lor contabilă apărută cu ocazia fuziunilor, a cumpărării sau preluării controlului unei alte firme. Fondul comercial se bazează pe faptul că avantajele oferite de activele preluate vor fi mai mari decât valoarea lor contabilă (spre exemplu, toate activele au o valoare mai mare dacă sunt utilizate împreună decât dacă ar fi separate)¹⁷¹. Motivele care duc la apariția și plata fondului comercial sunt diverse: firma preluată deține anumite mărci comerciale, o listă de clienți, un sistem de distribuție, tehnologii de fabricație sau experiență. În practică, amortizarea fondului comercial se face pe o perioadă cuprinsă între durata de viață a activelor și 40 de ani, iar valoarea ce urmează a fi amortizată poate fi diferită. Se observă previziuni diferite ale duratelor de viață (între 5 și 40 de ani) folosite în calculul amortizării fondului comercial, chiar și pentru firme din același sector de activitate. În acest context, firmele ce doresc să raporteze un profit mai mare în perioada contabilă curentă definesc o perioadă de amortizare mai lungă, iar firmele ce doresc să raporteze un profit mai mic definesc o perioadă de amortizare mai scurtă. Folosind această metodă de raportare a unui profit mai mare sau mai mic, putem spune că este vorba despre o manipulare a informațiilor financiare¹⁷².

¹⁷⁰ **Breton G., Taffler** - *Creative Accounting and Investment Analyst Response*, Accounting and Business Research, vol. 25, no.98, 2008;

¹⁷¹ **Brian P. West**, *Professionalism and Accounting Rules*, Inc NetLibrary – 2007;

¹⁷² **Calderon, T. G., A. Chandra and J. J. Cheh**, *Modeling an intelligent continuous authentication system to protect financial information resources*. International Journal of Accounting Information Systems nr. 7, pag. 91-109, 2008;

3.2.2.3 Transferul profitului pentru anii viitori prin raportarea unor provizioane mai mari (*Storing earnings for future years*)

Istoria raportării financiare a corporațiilor este una de acceptabilitate temporară a standardelor contabile conținute de cadrul de raportare, mai întâi informal, iar apoi formal. De exemplu, la sfârșitul secolului XIX, în Regatul Unit, multe dintre companii nu depreciau activele fixe. În cel mai bun caz, unele companii transferau sume la întâmplare din profit spre alte rezerve, dar alte companii nu făceau nici un provizion pentru cheltuiala și uzura activelor fixe. În aceste cazuri, profiturile erau supraestimate și dividendele plătite acționarilor erau mai mari decât ar fi fost cazul. În cazuri extreme, erau plătite dividende, fapt ce avea drept consecință falimentul companiei. Cazuri ajunse în instanță au dezvăluit aceste practici și, treptat, contabilii și managerii corporațiilor și-au schimbat practicile contabile pentru a include scăderea sistematică a valorii deprecierii din profit.

Un alt exemplu istoric al caracterului temporar al cadrului de raportare a fost folosirea de către companii a așa-numitei „contabilități a rezervelor ascunse sau oculte” (americani o numesc astăzi cookies-jar accounting). În perioadele în care rar se publicau declarații detaliate privind profitul, companiile subestima valorile contabile din bilanț ale activelor fixe și ale stocurilor pentru a putea micșora profiturile raportate în anii în care acestea au fost substanțiale. Ideea de bază era de a crea rezerve secrete care să poată să fie folosite în anii mai slabi pentru a crește profiturile joase prin supraestimarea activelor fixe și a stocurilor. Ceea ce era esențial era faptul că managerii companiilor și directorii “aranjau” tendința profiturilor raportate prin aceste ajustări cu ajutorul contabilității rezervelor secrete.

A fost o practică general acceptată, făcută în numele protejării bunăstării financiare a companiilor raportoare și elimina orice fluctuație naturală a profitabilității pe baza ciclurilor economice din afaceri. Totuși, a fost o practică folosită excesiv de unii manageri și directori pentru a acoperi falimentul iminent al companiilor. Și, totuși, la sfârșitul anului 1930, în regatul Unit, un caz spectaculos a fost adus în instanță, care în final a dus la scoaterea contabilității rezervelor oculte din rândul practicilor acceptate aproape peste noapte¹⁷³.

Un exemplu relevant pentru această situație este cazul Sun Trust Bank (SUA). Banca practica o politică foarte conservatoare, alocând provizioane mari pentru creditele emise. În urma controalelor, s-a stabilit că banca practica o politică mult prea conservatoare, drept pentru care a fost obligată să modifice datele financiare pentru anii 2007-2009. Micșorând provizioanele cu 100 milioane de dolari, au fost majorate profiturile cu 40, 35 și respectiv 25 milioane de dolari. În același mod, banca a fost obligată să scadă provizioanele pentru anul 2010 cu 100 milioane de dolari, antrenând o majorare a capitalului de 61,1 milioane de dolari și o creștere a prețului acțiunilor¹⁷⁴.

¹⁷³ **Cardwell H, Edwards R.T.**, *Principles of Audit Surveillance*, Inc., 2007;

¹⁷⁴ **Mulford C. W., Comiskey E.E.**, “The Financial Numbers Game, Detecting Creative Accounting Practices” John Wiley & Sons, p.184, 2009

3.2.2.4 Contabilizarea cheltuielilor cu studiile de cercetare și dezvoltare (*Purchased in-process research and development*)

O situație cu care ne putem confrunta în momentul fuziunii sau al preluării unei societăți tehnologice este preluarea de către o altă societate a studiilor de cercetare-dezvoltare în curs de finalizare. Pentru astfel de studii, putem da ca exemplu studiile clinice încă nefinalizate pentru un medicament sau studiile nefinalizate ale unui prototip de produs electronic nou.

În conformitate cu standardele contabile americane existente, în cazul în care există o altă alternativă de utilizare a proiectului, în afară de proiectul de cercetare și dezvoltare existent, care este preluat prin cesiune, valoarea cheltuielilor realizate cu studiile pentru acest proiect se poate actualiza. De asemenea, în mod similar, și cheltuielile legate de proiectele de dezvoltare de software pot fi actualizate. Cu toate acestea, dacă studiile de cercetare și dezvoltare preluate pot fi utilizate numai pentru proiectul prevăzut în cadrul societății sau dacă studiile de dezvoltare a software-ului au atins un nivel tehnologic fezabil, atunci, costurile suportate în acest caz sunt înregistrate drept cheltuieli trimestriale de fuziune sau de preluare de cesiune. Această regulă contabilă este una și aceeași cu contabilizarea cheltuielilor de cercetare - dezvoltare efectuate în cadrul unei societăți.

Societățile care doresc să utilizeze aceste reguli contabile cu scopul de a manipula informațiile financiare mai întâi de toate vor realiza o legătură între o bună parte dintre costul preluării și proiectul de cercetare - dezvoltare, având astfel oportunitatea de a înregistra o cheltuială pentru o sumă mai mare pentru acea perioadă. Este posibil, astfel, ca prin procesul de contabilizare costul de preluare să fie luat în considerare în cadrul valorii contractuale și astfel să fie scăzut la minim. Astfel, în perioadele următoare, dat fiind că valoarea contractuală va fi amortizată, va exista tentația ca aceasta să fie declarată mai mică și, din această cauză, sumele ce vor fi înregistrate drept cheltuieli vor fi din ce în ce mai mici.¹⁷⁵

Cel mai elocvent exemplu pentru această practică este operațiunea de preluare a Societății Cisco Systems (SUA), în perioada 2008-2009. În această perioadă, societatea a efectuat o legătură între 86% din cota de 63% achitată de către societate pentru activitățile tehnologice a proiectelor ce nu par prea fezabile din punct de vedere al dezvoltării de software și care încă nu sunt finalizate, cu operațiunile de cercetare și dezvoltare care nu au o utilizare alternativă și, drept rezultat, a înregistrat cheltuieli trimestriale de 508, 594 și respectiv 471 milioane de dolari. În același fel, în 1998, când Societatea Worldcom (SUA) a preluat o societate de telecomunicații, cu denumirea de MCI, a efectuat o plată de aproximativ 40 miliarde de dolari, 6-7 miliarde de dolari din suma mai sus-menționată având legătură cu operațiunile de cercetare și dezvoltare în curs de finalizare și, astfel, a reieșit faptul că s-a prevăzut că valoarea contractuală va putea fi amortizată în 40 de ani.

Cu toate acestea, SEC i-a cerut Societății, în anul 1998, ca suma solicitată, însă neaprobată, spre a fi cheltuită pentru cercetare și dezvoltare, în valoare de 6-7 miliarde de dolari, și prevăzută spre a fi înregistrată în cheltuieli, să fie diminuată. Drept urmare, Societatea a creat o legătură între operațiunile de cercetare și dezvoltare încă nefinalizate de 3,1 miliarde de dolari din totalul de 40 de miliarde de dolari, iar în urma cererii formulate de SEC de corectare, valoarea fondului

¹⁷⁵ **Cemal Küçüksözen**, Finansal Bilgi Manipülasyonu: Nedenleri, Yöntemleri, Amaçları, Teknikleri, Sonuçları Ve İmkb Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma, pag. 15, Ankara-2009;

comercial ce a rezultat din această tranzacție a fost de 26 miliarde de dolari. Prin urmare, în 1998, Societatea a fost nevoită ca, în locul sumei de 6-7 miliarde de dolari, sumă ce urma a fi înregistrată drept cheltuială directă, să înregistreze suma de 3,1 miliarde de dolari.

3.2.2.5 Cheltuieli speciale (Special charges)

Cheltuielile pentru reorganizare reprezintă un alt element care permite manipularea informației financiare. Fuziunile creează synergii. Aceste synergii pot fi legate de realizarea funcțiilor de producție, distribuție sau administrație. După fuziune, sunt așteptate performanțe superioare de la societățile care au fuzionat. Prin urmare, unele dintre cheltuielile speciale, cum ar fi plățile compensatorii, salariile compensatorii pentru rezilierea contractelor de muncă, cheltuielile datorate încetării operațiunilor de leasing și cheltuielile datorate montării și dezafectării activelor, sunt contabilizate și astfel se asigură apariția sinergicilor așteptate în viitor. Prin urmare, pe lângă pierderile și cheltuielile care apar în timpul operațiunilor de fuziune, de preluare, cheltuielile menționate mai sus vor fi contabilizate. În cadrul acestui proces de fuziune, investitorii ignoră cheltuielile înregistrate legate de preluare și se concentrează pe profitul viitor, de după preluare – fuziune. Recunoașterea imediată a cheltuielilor legate de preluare, chiar dacă ele sunt angajate într-o perioadă ceva mai lungă și care corespunde cu durata procesului de fuziune, are ca efect ameliorarea performanței perioadei următoare¹⁷⁶.

Un exemplu în acest sens îl reprezintă operațiunile realizate în anul 2010 de către societatea Fine Host (SUA), care a înregistrat în anul 2010 cheltuieli anormale legate de preluare, pentru ca în exercițiul următor să raporteze un profit mai mare.

3.2.2.6 Manipulări în prezentarea elementelor care compun situațiile financiare

Manipularea informațiilor financiare nu vizează doar imputarea eronată în situațiile financiare a efectelor unor tranzacții sau evenimente, ci și prezentarea informațiilor. Alocarea unor active necurente în categoria celor curente și invers, alocarea unor elemente de datorie la capitaluri proprii, alocarea unor cheltuieli ordinare în categoria elementelor extraordinare, includerea în cifra de afaceri a unor venituri care nu au legătură cu exploatarea sunt practici utilizate de unele companii pentru a manipula comportamentul publicului¹⁷⁷.

Prima anchetă referitoare la manipularea de informații financiare prin clasificarea inadecvată a elementelor din situațiile financiare a fost realizată de către Ronen și Sadan¹⁷⁸. În cadrul acesteia, s-a ajuns la concluzia că managerii au manipulat profitul (profit operațional) prin utilizarea elementelor extraordinare. Godfrey și Jones (2009)¹⁷⁹ au analizat o anchetă îndreptată către unele societățile din Australia, compuse în principal din lucrători ce fac parte dintr-un sindicat și unde presiunea sindicală este mare. Sub această presiune, administratorii societăților au înregistrat un profit net constant din exploatare, prin înregistrarea unor cheltuieli/venituri extraordinare drept

¹⁷⁶ **Charles W. Mulford, Comiskey E. E.,** *The Financial Numbers Game Detecting Creative Accounting Practices*, JOHN WILEY & SONS, INC. Rosewood Drive, Danvers, 2010;

¹⁷⁷ **Charles W. Mulford, Comiskey E. E.,** *The Financial Numbers Game Detecting Creative Accounting Practices*, JOHN WILEY & SONS, INC. Rosewood Drive, Danvers, 2010;

¹⁷⁸ **Barnea A., Ronen J., Sadan S.,** "Classificatory smoothing of income with extraordinary items", *The Accounting Review*, pg: 110-122, 2007;

¹⁷⁹ **Godfrey J.M., Jones K.L.,** "Political cost influences on income smoothing via extraordinary item classification", *Accounting and Finance*, Vol: 39, No:3, pg: 229-254, 2009;

cheltuieli/venituri ordinare. Aceste tehnici sunt menționate în literatura de specialitate drept practici de contabilitate creativă și au ca efecte manipularea imaginii performanței financiare și a fluxurilor de trezorerie.

3.2.2.7 Modificarea clasificării elementelor rezultatului global

O altă tehnică de manipulare constă în clasificarea venitului extraordinar în categoria veniturilor ordinare sau venituri din alte activități și, respectiv, clasificarea cheltuielilor de exploatare în categoria cheltuielilor extraordinare. Pot exista manipulări și în alocarea unor elemente de venituri și cheltuieli între rezultatul din activități continue și rezultatul din activități abandonate sau întrerupte. Prin aceste practici, fără a schimba suma de venituri sau cheltuieli, s-a încercat a se da impresia că profitul operațional al societății a crescut sau a scăzut sau că a crescut marja brută.

Un exemplu în ceea ce privește această practică este operațiunea realizată în anul 2007 de către societatea IBM (SUA). Societatea, în urma vânzării unei filiale (vânduse Global Network către AT&T), a încasat 4 miliarde de dolari și a inclus în suma respectivă cheltuielile administrative și de desfacere, efectul fiind înregistrarea unui profit operațional egal cu această valoare. Astfel, societatea a economisit o sumă importantă diminuând cheltuielile de exploatare a companiei și s-a dat impresia că a crescut profitul operațional.

3.2.2.8 Modificarea clasificării elementelor din tabloul fluxurilor de trezorerie

Pentru ca o entitate să dea impresia că are forța de a obține o performanță ridicată și durabilă, nu va realiza doar operațiuni care să arate un profit impunător. Pe lângă acestea, va încerca să dea impresia că are un flux de numerar suficient și asigurător atât pentru creditorii cât și pentru investitori. După cum se știe, la baza tabloului fluxurilor de trezorerie stau trei surse: activitățile din exploatare, activitățile de investiții și activitățile de finanțare. În acest context, fluxul net asigurat din activitățile de exploatare indică faptul că societatea are puterea de a genera în viitor fluxuri de trezorerie mari¹⁸⁰.

În acest context, societățile, ca să poată etala un numerar mare din activitățile de exploatare, pot prezenta anumite plăți în categoria fluxurilor de investiții sau de finanțare. În urma acestor tranzacții, nu se schimbă fluxul de trezorerie total, se schimbă însă natura intrării sau ieșirii de numerar și astfel se creează impresia că societatea are o putere mare de generare a numerarului.

Spre exemplu, o firmă care își capitalizează în cea mai mare parte sau în întregime cheltuielile de dezvoltare a softului va etala plățile atașate acestor cheltuieli în cadrul fluxurilor de investiții. Dacă, dimpotrivă, cheltuielile sunt imputate contului de profit și pierdere, plățile atașate vor fi recunoscute ca plăți din activitatea de exploatare.

Un alt exemplu referitor la această tehnică de manipulare este operațiunea efectuată de firma XEROX în anul 2007. Firma a prezentat în tabloul fluxului de trezorerie aferent anului 2007 un cash de 1,5 miliarde de dolari, obținut din vânzarea de valori mobiliare, ca fiind un cash obținut din activități de exploatare, ceea ce înseamnă că firma a încercat să dea impresia unei rentabilități comerciale mai ridicate și a unui flux din exploatare mai mare. O altă tehnică de manipulare constă în anumite breșe ale normelor care permit o flexibilitate în ceea ce privește prezentarea

¹⁸⁰ Churyk, T., C. Lee, B. D. Clinton, *Can we detect fraud earlier?* Strategic Finance Octombrie, nr. 50-54, 2009;

unor fluxuri de trezorerie în valori brute sau în valori nete. Uneori, din raportul anual nu rezultă clar sau nu rezultă deloc dacă s-au prezentat în valori nete fluxurile de trezorerie, iar efectul în planul analizei financiare și a deciziilor unor utilizatori poate fi semnificativ.

3.2.3 Nerecunoașterea sau recunoașterea eronată a unor active și datorii (Misreported assets and liabilities)

Există situații în care entitatea recurge la recunoașterea unor venituri fictive sau la recunoașterea timpurie a unor venituri în contul de profit și pierdere. Efectul în bilanț va fi supraevaluarea unor creanțe. Referitor la evaluarea stocurilor, tehnica cea mai întâlnită de manipulare vizează utilizarea abuzivă a metodelor de evaluare a ieșirilor de stocuri (FIFO, CMP, spre exemplu). În funcție de evoluția prețurilor pe piață, valoarea stocului final va fi mai mare sau mai mică, iar efectul va fi invers în contul de profit și pierdere, în ceea ce privește dimensionarea cheltuielilor. Evident că și marja comercială va fi afectată și se poate ajunge la report de marjă de la o categorie de stoc la alta, cu decizii uneori nefaste în ceea ce privește gestiunea stocurilor¹⁸¹.

Potrivit lui Mulford și Comiskey (2009), prețul mărfii vândute prin metoda LIFO este stabilit ca fiind mult mai conform cu realitatea, cu alte cuvinte, se reflectă în contul de profit și pierdere la cea mai apropiată valoare, iar opinia publică este informată mult mai corect cu privire la performanța firmei și marja comercială. Cu toate acestea, aplicarea metodei va duce în bilanț la un stoc evaluat la un preț destul de mic, comparativ cu valoarea curentă. Conform standardelor de contabilitate americană, este obligatoriu ca metoda de evaluare a stocurilor la ieșire, utilizată în prezentarea situațiilor financiare, să fie recunoscută de autoritatea fiscală.

În multe situații, activele financiare nu sunt supuse unor teste de depreciere și, prin urmare, valoarea lor bilanțieră va fi mai mare, efectul fiind de supraevaluare a rezultatului contabil. Uneori se recurge la subevaluarea unor datorii față de furnizori sau la recunoașterea parțială a acestora într-un exercițiu și la amânarea recunoașterii diferenței într-un exercițiu viitor. În ceea ce privește manipularea valorii activelor amortizabile, sursele de manipulare sunt diverse: durata de utilizare, valoarea reziduală, metoda de amortizare, valoarea justă, costurile de cesiune, valoarea de utilizare etc. Alte tehnici de manipulare a informațiilor financiare folosite în contextul prezentării eronate a activelor și datoriilor în situațiile financiare ar putea fi:

- cu scopul subevaluării ratei de îndatorare se va evita recunoașterea unor provizioane sau prezentarea unor datorii contingente în note;
- instrumentele financiare derivate cu scop speculativ sunt prezentate drept instrumente derivate de acoperire a riscului.

Potrivit Standardului Internațional de Contabilitate 16 „Imobilizări corporale”: „costul unui element de imobilizări corporale va fi recunoscut ca activ dacă, și numai dacă: a) este posibilă generarea către entitate de beneficii economice viitoare aferente activului; și b) costul activului poate fi măsurat în mod credibil.”

De asemenea, pentru **ca un activ să fie recunoscut ca imobilizare corporală**, în conformitate cu definiția dată de standard (la paragraful 6), este necesară **îndeplinirea a două condiții**. Astfel,

¹⁸¹ **Corner Michael J.**, *Investigating Corporate Fraud*, Grower Publishing Limited, pag.4-6, 2009;

„imobilizări corporale sunt acele elemente tangibile care: a) sunt deținute pentru a fi utilizate în producția de bunuri sau prestarea de servicii, pentru a fi închiriate terților, sau pentru a fi folosite în scopuri administrative; și b) este posibil a fi utilizate pe parcursul mai multor perioade.”

Îndeplinirea primei condiții pentru ca un activ să fie recunoscut ca o imobilizare corporală necesită ca:

- activul să fie deținut de întreprindere;
- activul să aibă una din *următoarele destinații*:
 - producția de bunuri,
 - prestarea de servicii,
 - închirierea către terți,
 - utilizarea în scopuri administrative.

Cea de-a doua condiție de recunoaștere a activului ca imobilizare corporală implică **utilizarea acestuia pe o durată mai mare de timp**, condiție ușor de îndeplinit pentru activele imobilizate a căror folosință este, de regulă, îndelungată, desfășurându-se pe mai multe exerciții.

Deci, pentru ca un bun să fie recunoscut ca imobilizare corporală este necesară îndeplinirea a două criterii pentru ca acesta să fie recunoscut ca activ și, respectiv, două condiții pentru ca bunul să fie recunoscut ca imobilizare corporală. Primul criteriu ridică unele probleme, deoarece întreprinderea trebuie să estimeze gradul de certitudine a fluxului de beneficii economice viitoare pe baza evidențelor disponibile în momentul recunoașterii. Pentru a satisface acest criteriu, este necesar să se stabilească dacă activul patrimonial va contribui, direct sau indirect, la generarea fluxurilor de trezorerie către întreprindere. Totodată, întreprinderea trebuie să preia atât beneficiile cât și riscurile aferente activului respectiv.

Standardul Internațional de Contabilitate 16 „Imobilizări corporale” permite **recunoașterea activelor corporale pe părți sau componente**, dacă se poate demonstra că respectivele elemente au durate sau ritm de utilizare diferite de cele ale imobilizării ca ansamblu sau necesită înlocuiri la intervale regulate de timp.

Cadrul general de prezentare și raportare a situațiilor financiare IFRS și reglementările din România prevăd *utilizarea de diverse baze de evaluare în cadrul situațiilor financiare*, precum:

- **costul istoric:** activele sunt înregistrate la suma plătită în numerar sau echivalente de numerar la valoarea justă din momentul cumpărării lor;
- **costul curent:** activele sunt înregistrate la suma plătită în numerar sau echivalente de numerar, care ar trebui plătită dacă același activ sau unul asemănător ar fi achiziționat în prezent;
- **valoarea realizabilă:** activele sunt înregistrate la suma plătită în numerar sau echivalente de numerar, care poate fi obținută prin vânzarea normală a activelor;

- **valoarea actualizată:** activele sunt înregistrate la valoarea actualizată a viitoarelor intrări nete de numerar, care urmează să fie generate în derularea normală a activității întreprinderii.

Baza de evaluare cel mai frecvent adoptată de întreprinderi în elaborarea situațiilor financiare este costul istoric. Acesta este de obicei combinat cu alte baze de evaluare. Unele întreprinderi utilizează costul curent ca răspuns la incapacitatea modelului contabil bazat pe costul istoric de a rezolva problemele legate de efectul modificării presiunilor activelor nemonetare.

Potrivit definiției date de **Standardul Internațional de Contabilitate 16 „Imobilizări corporale”**, **costul** reprezintă „suma plătită în numerar sau echivalente de numerar, ori valoarea justă a altor contraprestații efectuate pentru achiziționarea unui activ, la data achiziției sau construcției acestuia, sau, acolo unde este cazul, valoarea atribuită acelui activ la recunoașterea inițială, în conformitate cu cerințele specifice altor IFRS-uri, de exemplu, IFRS 2 „Plata pe bază de acțiuni”.

Din definiția prezentată de standard, rezultă că poate fi **considerat drept cost al unei imobilizări corporale:**

- fie ***suma plătită în numerar sau echivalente de numerar*** pentru achiziționarea și punerea în stare de utilizare sau de funcționare a activului respectiv;
- fie valoarea justă a altor contraprestații efectuate pentru achiziționarea și punerea în stare de utilizare sau de funcționare a activului respectiv; în acest caz, evaluatori specializați¹⁸² vor determina valoarea justă a contraprestației convenite a fi efectuată, iar această valoare va fi atribuită activului de natura imobilizărilor corporale achiziționate.

Referitor la valoarea contabilă, aceasta este „valoarea la care un activ este recunoscut în bilanț, după scăderea amortizării cumulate până la acea dată, precum și a pierderilor cumulate prin depreciere.” Se consideră că în determinarea valorii contabile a unui activ sunt necesare elementele următoare:

- **valoarea de recunoaștere în bilanț**, care poate fi orice tip de valoare, precum: *costul, valoarea de utilizare sau valoarea justă*; de exemplu, *în cadrul achiziționării unui activ imobilizat prin schimb cu un alt activ*, evaluarea se face la nivelul valorii juste a activului primit în schimb sau, dacă tranzacția nu are conținut comercial, la valoarea contabilă netă a activului cedat; tot astfel, valorile reevaluate la un moment dat devin valori contabile la elaborarea bilanțului contabil;
- **suma amortizării cumulate** de la data intrării activului în întreprindere sau de la data punerii în funcțiune și până la data includerii în bilanț;
- **pierderile cumulate pentru deprecieri**, altele decât cele cauzate de amortizarea activului.

Deprecierea valorii era soluționată prin intermediul structurilor contabile de natura amortismentelor și provizioanelor. Pentru măsurarea deprecierei valorii reversibile, potrivit normelor contabile românești, atenția se oprea asupra evaluării la inventariere. Evaluarea

¹⁸² În România membrii ANEVAR

activelor¹⁸³, la inventar, punea accentul, mai ales în practică, pe latura cantitativă decât pe cea calitativă. **Cu ocazia inventarierii, evaluarea activelor imobilizate se făcea la valoarea actuală sau de utilitate a fiecărui element, denumită și valoare de inventar**, stabilită în funcție de utilitatea bunului în întreprindere, de starea fizică a acestuia și de prețul pieței.

Pentru imobilizările (corporale și necorporale) amortizabile, valorile reținute la inventariere trebuiau să țină cont de amortizarea calculată în sensul deducerii acesteia, valoarea de inventar fiind dată de **valoarea netă contabilă** rezultată din planul de amortizare exceptând situația în care valoarea actuală era considerată ca fiind inferioară valorii nete contabile.

La închiderea exercițiului valoarea de intrare a imobilizărilor se compara cu **valoarea de utilitate (valoarea actuală)** stabilită cu ocazia inventarierii.

În urma acestei comparații, rezultau două situații:

- constatarea unor plusuri de valoare între valoarea de inventar și valoarea de intrare, care, prin aplicarea principiului prudenței, nu se înregistrau în contabilitate;
- **constatarea unor minusuri de valoare între valoarea de inventar și valoarea de intrare** a imobilizărilor care se înregistrau în contabilitate sub forma unei **amortizări** excepționale, atunci când deprecierea era ireversibilă sau se constituia un **provizion**, atunci când deprecierea era reversibilă, **generată de factori precum:**
 - apariția unei uzuri morale de care nu s-a ținut seama cu ocazia amortizării;
 - supraevaluarea activelor imobilizate, prin aplicarea unor coeficienți neadecvați, cu ocazia evaluării lor;
 - *lipsa de utilitate a acestora pentru întreprindere*, în momentul inventarierii (aflate în conservare, neutilizabile pentru activitățile desfășurate în momentul inventarierii etc.)
 - alte cauze care determinau o valoare actuală mai scăzută a activelor imobilizate decât valoarea cu care acestea figurau în contabilitate.

Standardele Internaționale de Raportare Financiară tratează diferit problematica deprecierei; s-a introdus termenul de valoare depreciabilă (deprival value) cu altă semnificație decât cea uzitată de practica românească. Se recomandă ca necesară reflectarea unui activ în situațiile financiare la o valoare care să nu depășească suma recuperabilă obținută din utilizarea acestuia sau tranzacționarea pe o piață activă. Conceptul a fost dezvoltat tocmai pentru a asigura o mai bună și credibilă reflectare a valorii unui activ, la data bilanțului, în situațiile financiare ale unei întreprinderi. Și aceasta deoarece, în practică, în multe jurisdicții europene, deși existau obligații statutare de a compara valoarea contabilă a activelor cu valoarea de piață a acestora, cerințele nu erau aplicate neapărat riguros. Mai mult, anumite jurisdicții, în mod special cele cu tradiție legislativ-comercială britanică, nu impuneau reflectarea deprecierei decât dacă se făcea în mod permanent. Abordarea mult mai riguroasă a Standardului Internațional de Contabilitate 36

¹⁸³ **M. Ristea**, „Ghid pentru înțelegerea și aplicarea Standardelor Internaționale de Contabilitate – IAS 36”, Editura CECCAR, București, 2004

„Deprecierea activelor” reflectă faptul că autoritățile de reglementare au devenit conștiente că acesta a fost un domeniu neglijat în raportarea financiară.

Astfel, la data bilanțului, în conformitate cu prevederile *Standardului Internațional de Contabilitate 36 „Deprecierea activelor”*, se compară valoarea contabilă a activului imobilizat cu valoarea justă și valoarea actualizată a fluxurilor de trezorerie estimate a fi generate prin utilizare – *valoare de utilizare*. Dacă cea mai mare dintre aceste valori viitoare este mai mică decât valoarea contabilă, se recunoaște o depreciere pentru diferența dintre acestea. Scopul normei mai sus-amintite este tocmai acela de a prescrie toate procedurile pe care o întreprindere le aplică pentru a se asigura că activele ei nu sunt înregistrate la o valoare mai mare decât valoarea lor recuperabilă.

O întreprindere are două posibilități evidente de a recupera valoarea activelor sale:

- prin utilizare sau
- prin valorificare pe piață.

Dacă valoarea de utilizare este mai mică decât cea obținută pe piață, o întreprindere competitivă ar prefera să vândă activul decât să îl utilizeze, și invers. De aceea, în spiritul *Standardului Internațional de Contabilitate 36 „Deprecierea activelor”*, valoarea recuperabilă este, potrivit definiției, maximum dintre valoarea justă minus costurile de vânzare a activului și valoarea lui de utilizare; altfel spus, valoarea recuperabilă este suma pe care întreprinderea se așteaptă să o recupereze din utilizarea viitoare a unui activ, inclusiv valoarea sa reziduală din momentul înstrăinării.

Prin Ordinul ministrului Finanțelor Publice 3055/2009, evaluarea elementelor de activ este aliniată la prevederile standardelor. *Evaluarea în situațiile financiare se face respectând principiul prudenței ținând seama de toate ajustările de valoare datorate depreciilor; astfel, potrivit paragrafului 33 al secțiunii 3 Prevederi referitoare la elementele de bilanț, “ajustările de valoare cuprind toate corecțiile destinate să țină seama de reducerile valorilor activelor individuale, stabilite la data bilanțului, indiferent dacă acea reducere este sau nu definitivă. Ajustările de valoare pot fi: ajustări permanente, denumite în continuare amortizări, și/sau ajustările provizorii, denumite în continuare ajustări pentru depreciere sau pierdere de valoare, în funcție de caracterul permanent sau provizoriu al ajustării activelor.”*

Deprecierea de valoare, în viziunea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară, este, de asemenea, un proces de deteriorare reversibilă a valorii unui activ apărută pe parcursul duratei de viață utilă, cauzată de diverși factori – interni sau externi. Diferențele apar din chiar modul de determinare a celor două structuri: dacă provizioanele pentru depreciere se stabilesc ca diferență între valoarea contabilă de intrare (brută) și valoarea de inventar, deprecierea de valoare este ecartul între valoarea contabilă netă și valoarea recuperabilă.

Se remarcă distincția clară între termeni diferiți, precum valoare contabilă brută – valoare contabilă netă, respectiv valoare de inventar – valoare recuperabilă. Mai mult, deprecierea de valoare este o deteriorare a valorii unui activ cu puține șanse de a dispărea în viitor, cauzată de

factori specifici și care presupune debitarea directă a contului de activ depreciat, tocmai pentru a evidenția influența directă a diminuării de valoare¹⁸⁴.

În ceea ce privește anularea, reluarea celor două structuri se remarcă și aici diferențe:

- în cazul **ajustărilor pentru depreciere**, anularea se realizează atunci când valoarea de inventar devine mai mare decât valoarea de intrare sau mai mare decât valoarea de inventar din anul precedent și implică debitarea contului de provizioane de valoare în contrapartida unui cont de venituri corespunzător, neexistând limitări valorice ale reluării;
- **anularea pierderii din depreciere**, în schimb, se realizează atunci când valoarea recuperabilă devansează valorile înregistrate în exercițiile trecute, presupunând debitarea directă a contului de activ corespunzător; reluarea deprecierei anterior recunoscută se va face nu mai mult decât costul istoric amortizat.

Din modul de determinare, evidența contabilă, respectiv reluarea, anularea celor două structuri se remarcă distincția clară care împiedică confuzia asimilării lor.

Potrivit reglementărilor românești actuale – Ordinul ministrului Finanțelor Publice 3055/2009 - *deprecierea de valoare* este soluționată prin structurile de „*ajustări de valoare care se prezintă în bilanț ca deduceri clare din elementele corespunzătoare*” asigurându-se astfel o aliniere a prevederilor românești în materie la cerințele Standardelor de Raportare Financiară.

Pentru îndeplinirea obiectivului mai sus-amintit se parcurg etapele următoare:

- Stabilirea deprecierei de valoare cu identificarea activelor ce ar putea fi depreciate;
- Aplicarea testului de depreciere și evaluarea valorii recuperabile;
- Recunoașterea și alocarea pierderii din depreciere.
- Identificarea activelor ce pot fi depreciate

Pentru identificarea activelor depreciate, standardul prevede un set de indicii de depreciere potențială și sugerează că acestea reprezintă o listă minimă de factori ce se vor lua în considerare. Întreprinderea ar putea identifica și **alți indicatori ai deprecierei în corelație cu specificul ramurii de activitate sau al entității**. La o primă analiză, se vor lua în considerare semnale, criterii de depreciere, grupate în: *criterii externe și criterii interne*.

Criteriile sau indiciile externe sunt, în principal, rezultatul unei rupturi tehnologice la nivelul întreprinderii, al scăderii nivelului de activitate, al diminuării prețului produselor, al degradării perspectivelor în activitatea viitoare a întreprinderii, al evoluției ratei de actualizare. **Indiciile interne** sunt generate de *uzura, respectiv degradarea performanțelor activului, sau de modificările apărute în desfășurarea activității întreprinderii* (restructurarea sau încetarea activității) etc. Este vorba despre toate informațiile interne care conduc la ideea că, în viitor, performanțele activului vor fi mai mici. Dintre cele două categorii de surse, o pondere importantă

¹⁸⁴ Accounting Auditing and Accountability Journal, ISSN: 0951-3574

și *o atenție deosebită necesită criteriile sau sursele externe, care sunt exterioare întreprinderii*, și nu pot fi influențate de aceasta sau de conducere.

În identificarea activelor depreciate, următoarele surse externe au un aport important:¹⁸⁵

- „pe parcursul perioadei, valoarea de piață a activului a scăzut semnificativ mai mult decât ar fi fost de așteptat, ca rezultat al trecerii timpului sau al utilizării;”
- „pe parcursul perioadei au avut loc modificări semnificative, cu efect negativ asupra întreprinderii sau astfel de modificări se vor produce în viitorul apropiat asupra mediului tehnologic, comercial, economic sau juridic în care întreprinderea își desfășoară activitatea sau pe piața pe care activul este consacrat;”
- **„ratele dobânzilor pe piață sau alte rate de piață ale rentabilității investițiilor au crescut în cursul perioadei**, fiind probabil ca aceste creșteri să afecteze rata de actualizare utilizată la calculul valorii de utilizare a unui activ și să ducă la scăderea semnificativă a valorii recuperabile a activului;”
- „valoarea contabilă a activelor nete ale întreprinderii este superioară capitalizării sale bursiere;”
- „în cursul perioadei s-a înregistrat o scădere a cererii pe piață pentru diverse sortimente de produse;”
- „aparitia pe piață a unor active mai performante;”
- „interzicerea utilizării unor active sau utilizarea la parametrii normali.”¹⁸⁶

Dintre sursele interne ce pot conduce la identificarea activelor depreciate se pot aminti următoarele:

- „există indicii de uzură fizică sau morală a unui activ;”
- „pe parcursul perioadei au avut loc modificări semnificative, cu efect negativ asupra întreprinderii, sau astfel de modificări se vor produce în viitorul apropiat, în ceea ce privește gradul sau modul în care activul este utilizat sau se așteaptă să fie utilizat. Astfel de modificări includ situațiile în care un activ devine neproductiv, planurile de restructurare sau de întrerupere a activității căreia îi este dedicat activul, planificarea cedării activului înainte de data așteptată anterior, precum și reevaluarea duratei de viață utilă a unui activ ca fiind finită, și nu nedeterminată;”
- „este disponibilă dovada din raportarea internă care indică faptul că performanța economică a unui activ este sau va fi mai slabă decât se anticipase;”
- „înregistrarea, în ultima perioadă a unui declin semnificativ al fluxurilor de trezorerie previzionate;”
- „pierderea, în ultima perioadă, a unor salariați cheie;”
- „schimbări în competitivitatea firmei sau a mediului ei de piață.”

Situațiile anterior prezentate nu sunt singurele criterii sau indicii potrivit cărora un activ ar putea fi depreciat. Se pot identifica și altele care îi impun întreprinderii să determine valoarea recuperabilă a activelor sale. Potrivit **Standardului Internațional de Contabilitate 36 „Deprecierea activelor”** dovada din raportarea internă care indică faptul că **un activ poate fi depreciat include și existența următoarelor elemente:**

¹⁸⁵ IAS 36 “Deprecierea Activelor”

¹⁸⁶ IAS 36 “Deprecierea Activelor”

- fluxurile de trezorerie pentru achiziționarea activului sau necesarul ulterior de numerar pentru exploatarea sau întreținerea activului care sunt semnificativ mai mari decât cele prevăzute inițial în buget;

- fluxurile de trezorerie nete reale sau profitul, respectiv pierderea din exploatare generat(ă) de activ sunt vizibil inferioare celor prevăzute inițial în buget;

- **o scădere semnificativă a fluxurilor nete de trezorerie prevăzute în buget** sau a profitului din exploatare prevăzut în buget, respectiv o creștere semnificativă a pierderilor prevăzute în buget, generate de activ; sau

- pierderi din exploatare sau ieșiri nete de fluxuri de trezorerie aferente activului, atunci când sumele perioadei curente sunt agregate cu sumele viitoare prevăzute în buget.”

Simplul fapt că unul sau mai multe dintre semnalele mai sus-menționate sugerează că ar putea exista motive de îngrijorare cu privire la posibila depreciere a unui activ nu implică neapărat faptul că trebuie să se opereze o testare pentru depreciere. Totuși, ***în absența unei explicații plauzibile a motivului pentru care semnalele de posibilă depreciere nu ar trebui să fie luate în considerare mai departe***, ar rezulta faptul că prezența unuia sau mai multora dintre aceștia ar necesita anumite investigații de monitorizare.

Se lasă la latitudinea întreprinderii aprecierea semnalelor unei eventuale pierderi de valoare cu respectarea prevederilor Standardului Internațional de Contabilitate 36 „Deprecierea activelor” care consideră ***obligatorie investigația anuală, a tuturor indiciilor unei deprecieri***, astfel: „***cu ocazia fiecărei date de raportare, entitățile vor verifica dacă există indicii ale deprecierii activelor. În cazul în care sunt identificate astfel de indicii, entitatea va estima valoarea recuperabilă a activului.***”

Testul de depreciere

Testul deprecierii și măsurarea valorii recuperabile **implică parcurgerea etapelor următoare:**

- testul deprecierii: există indicii potrivit cărora valoarea recuperabilă este inferioară valorii nete contabile?

- dacă da, se estimează valoarea justă, mai puțin costurile de vânzare;

- dacă valoarea justă, mai puțin costurile de vânzare, devansează valoarea netă contabilă, activul nu este depreciat, iar *testul deprecierii se încheie*;

- dacă valoarea justă, mai puțin costurile de vânzare, nu se poate estima sau este inferioară valorii nete contabile, *se impune estimarea valorii de utilizare*;

- dacă valoarea de utilizare este superioară valorii nete contabile, *activul nu este depreciat*;

- dacă valoarea de utilizare este inferioară valorii nete contabile, *se va recunoaște pentru activ o pierdere din depreciere*, diminuând valoarea contabilă până la nivelul celei mai mari valori dintre valoarea justă, mai puțin costurile de vânzare și valoarea de utilizare.

3.2.3.1 Recunoașterea și evaluarea pierderilor din depreciere

Aplicarea testului deprecierii și măsurarea valorii recuperabile au ca finalitate identificarea unei eventuale pierderi din depreciere pentru activul supus analizei și recunoașterea acesteia în situațiile financiare. În evaluarea unei pierderi din depreciere se măsoară ecartul dintre valoarea contabilă netă, mai mare, și valoarea recuperabilă, mai mică, cu respectarea prevederilor paragrafului 59 al Standardului Internațional de Contabilitate 36 „Deprecierea activelor” care consideră că, „dacă și numai dacă valoarea recuperabilă a unui activ este mai mică decât valoarea

sa contabilă, valoarea contabilă a activului va fi redusă pentru a fi egală cu valoarea recuperabilă. O astfel de reducere reprezintă o pierdere din depreciere.”

Pierderea din depreciere astfel măsurată va fi recunoscută potrivit paragrafelor 59 - 64 ale Standardului Internațional de Contabilitate 36 „Deprecierea activelor”, care presupune *tratamente contabile diferite în funcție de cum sunt evidențiate activele în contabilitate, la cost istoric sau potrivit valorii reevaluate (model de reevaluare)*. Astfel, „o pierdere din depreciere va fi recunoscută imediat în profitul sau pierderea perioadei, cu excepția situațiilor în care activul este raportat la valoarea reevaluată, în conformitate cu prevederile unui alt Standard (de exemplu, în conformitate cu modelul de reevaluare din Standardul Internațional de Contabilitate 16 „Imobilizări corporale”). Orice pierdere din depreciere în cazul unui activ reevaluat va fi considerată ca fiind o descreștere generată din reevaluare, în conformitate cu celălalt Standard.”

Așa cum reiese din paragraful de mai sus, prevederile IFRS în soluționarea recunoașterii unei pierderi din depreciere se diferențiază în funcție de tratamentul contabil aplicat activelor de către întreprindere:

- pentru activele imobilizate contabilizate la cost, se va recunoaște imediat o cheltuială în contul de profit și pierdere, valoarea contabilă fiind adusă la nivelul valorii recuperabile;
- pentru activele imobilizate reevaluate, pierderea din depreciere se va recunoaște ca o descreștere din reevaluare.

Este cunoscut faptul că *reevaluarea activelor se bazează pe valoarea justă*. De obicei, valoarea justă este dată de valoarea de piață a respectivelor active. Apar însă și situații când valoarea justă nu se poate măsura pe piață – dacă activele nu dispun de o piață dinamică unde să poată fi tranzacționate – condiție ce implică stabilirea valorii juste prin modelări proprii întreprinderii.

La celălalt pol, deprecierea de valoare necesită măsurarea valorii recuperabile. Standardele Internaționale de Raportare Financiară au instituit pentru stabilirea acesteia posibilitatea de a opta între două valori – valoarea justă minus costurile de vânzare, respectiv valoarea de utilizare în varianta maximului dintre cele două. ***Valoarea justă minus costurile de vânzare, fiind rezultatul cererii și ofertei pe piață, este exponentul valorii de piață***. Dacă se consideră că valoarea de piață presupune, asemenea valorii juste, ***o piață aproape perfectă***, valoarea justă, minus costurile de vânzare, este ***valoarea de piață a activului***. Dar valoarea justă nu presupune în mod obligatoriu o piață și respectiv o valoare de piață. ***Am văzut că, în absența măsurării fiabile, pe piață, a valorii unui activ, valoarea justă este dată de modelele proprii fiecărei întreprinderi***.

În plus, ***valoarea recuperabilă este maximul a două valori***, deci cum valoarea justă netă nu este singurul etalon al măsurii acesteia, se poate ca valoarea de utilizare să devanseze valoarea justă minus costurile de vânzare – situație ce schimbă quantumul valorii recuperabile. Mai mult, ***procesul deprecierei de valoare este unul complex, generat de evenimente speciale – declin tehnologic, scăderea cotei de piață, diminuarea prețurilor produselor, scăderea nivelului de activitate, evoluția ratei de actualizare, degradarea perspectivelor în activitatea viitoare a întreprinderii*** – cu puține șanse de a dispărea în viitor ce se delimitează cu certitudine de reevaluare, ca proces neputând fi asimilată acesteia.

Tocmai pentru a înlătura suspiciunile că o pierdere prin depreciere nu este altceva decât o reevaluare descendentă, Standardul Internațional de Contabilitate 36 „Deprecierea activelor” **solicită mai multe informații cu privire la modul în care este măsurată pierderea din depreciere** decât Standardul Internațional de Contabilitate 16 „Imobilizări corporale”, referitor la recunoașterea unei reevaluări, astfel:

- valoarea pierderilor din depreciere recunoscute în contul de profit și pierdere în timpul perioadei;
- valoarea reluărilor pierderilor din depreciere recunoscute în contul de profit și pierdere în timpul perioadei;
- valoarea pierderilor din depreciere recunoscute în mod direct în capitalurile proprii în timpul perioadei;
- valoarea reluărilor pierderilor din depreciere recunoscute în mod direct în capitalurile proprii în timpul perioadei (paragraf 126);
- evenimentele și circumstanțele care au condus la recunoașterea sau reluarea pierderilor din depreciere (paragraf 130);
- dacă valoarea recuperabilă a activului este prețul net de vânzare sau valoarea de utilizare;
- dacă valoarea recuperabilă este prețul net de vânzare, baza utilizată pentru determinarea prețului net de vânzare (dacă a fost determinat prin referire la o piață activă sau în alt mod);
- dacă valoarea de recuperare este valoarea de utilizare, rata (ratele) de actualizare folosite în estimarea curentă și estimarea anterioară (dacă există vreuna) a valorii de utilizare.

Standardul Internațional de Contabilitate 36 „Deprecierea activelor” subliniază, la paragrafele 60, respectiv 119, obligativitatea recunoașterii pierderii din depreciere prin debitarea unui cont de cheltuieli și a casării pierderii din depreciere prin creditarea unui cont de venituri. Nu se face însă o precizare strictă privind conturile ce intră în corespondență, dar se impune ca *valoarea contabilă a activului să fie ajustată*.

Practica europeană folosește pentru recunoașterea pierderilor de valoare temporare structura de **ajustări pentru depreciere**, utilizând pentru evidențierea depreciierilor conturi rectificative, activele fiind menținute în situațiile financiare la cost. Deși, **indiferent de modalitatea de înregistrare a pierderii, valoarea din bilanț a activului depreciat este aceeași**, recunoașterea pierderii de valoare prin conturi rectificative de ajustări pentru depreciere nu răspunde în întregime raționamentului de constituire și reluare a unor astfel de structuri contabile. În plus, recunoașterea deprecierei prin conturi de ajustare implică, la o eventuală cedare a activului, neluarea în calcul a câștigului aferent cedării și a efectului reluării deprecierei¹⁸⁷. În situația în care pierderea din depreciere depășește valoarea contabilă a activului supus testului deprecierei, potrivit paragrafului 62 al Standardului Internațional de Contabilitate 36 „Deprecierea activelor”, „se va

¹⁸⁷ Journal of Accounting Research, ISSN: 0021-8456

înregistra o datorie dacă și numai dacă această recunoaștere este conformă cu prevederile unui alt Standard.”

Paragraful face referire la provizioanele pentru riscuri și cheltuieli tratate de Standardul Internațional de Contabilitate 37 „Provizioane, datorii și active contingente.” Deoarece, potrivit paragrafului 15 al Standardului Internațional de Contabilitate 16 „Imobilizări corporale”, întreprinderea poate capitaliza în costul de achiziție al activelor imobilizate valoarea estimată a viitoarelor cheltuieli privind demontarea, mutarea sau restaurarea amplasamentelor, situația prevăzută de paragraful 61 al Standardului Internațional de Contabilitate 36 „Deprecierea activelor” este destul de rar întâlnită. Totuși, acolo unde nu au fost recunoscute, la momentul achiziției, costurile necesare a fi suportate la sfârșitul duratei de viață utilă, întreprinderea va recunoaște, în spiritul Standardului Internațional de Contabilitate 37 „Provizioane, datorii și active contingente”, o datorie.

Ulterior recunoașterii unei pierderi din depreciere „cheltuiala cu deprecierea (amortizarea) aferentă activului va fi ajustată în perioadele viitoare, în vederea repartizării valorii contabile revizuite a activului, mai puțin valoarea sa reziduală (dacă există), în mod sistematic, pe toată durata de viață utilă rămasă.”¹⁸⁸ Principala consecință a recunoașterii pierderii de valoare a unui activ este, în concepția IFRS, modificarea prin ajustare a amortizării exercițiilor viitoare, pornind de la valoarea recuperabilă ca nouă valoare contabilă recunoscută în situațiile financiare pentru respectivul activ. Baza amortizabilă va fi acum valoarea recuperabilă, ce va fi alocată pe durata de viață rămasă; similar, ajustarea amortizării se va efectua și în situația reluării unei deprecieri anterior recunoscută.

Contabilitatea românească recunoaște pierderile din depreciere ca ajustări temporare de valoare în conformitate cu Ordinul Ministrului Finanțelor Publice 3055/2009, astfel: „ajustările de valoare cuprind toate corecțiile destinate să țină seama de reducerile valorilor activelor individuale, stabilite la data bilanțului, indiferent dacă acea reducere este sau nu definitivă... ajustările de valoare pot fi: ajustări permanente, denumite în continuare amortizări, și/sau **ajustările provizorii, denumite în continuare ajustări pentru depreciere sau pierdere de valoare**, în funcție de caracterul permanent sau provizoriu al ajustării activelor.”

Conceptul de **ajustare de valoare** vine să reconsidere reducerile de valoare ale activelor; dacă anterior armonizării contabilității românești cu Standardele Internaționale și cu Directivele Europene se recunoșteau **provizioane pentru deprecierea reversibilă**, cauzate de factori precum: *aparitia unei uzuri morale de care nu s-a ținut seama cu ocazia amortizării, supraevaluarea activelor prin folosirea unor coeficienți neadecvați cu ocazia evaluării, lipsa de utilitate a activelor pentru întreprindere, alte cauze ce determinau o valoare actuală mai scăzută a activelor decât cea cu care acestea figurau în contabilitate*, **ajustarea** ca proces din perspectiva Standardelor Internaționale de Raportare Financiară sau Standardelor Internaționale de Raportare Financiară **este rezultanta unor factori diverși, interni și externi**, dintre care amintim: *scăderea valorii de piață a activului, diminuarea cererii pe piață pentru diverse sortimente de produse, apariția pe piață a unor active mai performante, imposibilitatea utilizării activelor la parametrii normali, modificări semnificative în mediul tehnologic, de piață, economic sau juridic, cu efect negativ*

¹⁸⁸ IAS 36 “Deprecierea Activelor”

asupra întreprinderii etc., ce fac ca **valoarea contabilă să devanseze valoarea recuperabilă măsurată pe piață pentru respectivul activ**. S-ar putea concluziona că ajustările de valoare reversibile – în viziunea Ordinului ministrului Finanțelor Publice 3055/2009 – țin seama de toate modificările apărute în mediul specific și de utilitatea activului pentru întreprindere, lărgind astfel sfera de cuprindere a pierderilor de valoare.

Urmărind filiera recunoașterii ajustărilor, se consideră, la închiderea exercițiului financiar, evaluarea și reflectarea activelor în situațiile financiare anuale la **valoarea de intrare, pusă de acord cu rezultatele inventarierii**. Valoarea de inventar, fiind rezultatul modelării unor parametri precum: *utilitatea respectivelor active pentru întreprindere, starea acestora, respectiv prețul pieței*, se poate considera similară valorii recuperabile consacrate de practica internațională, fiind, în definitiv, un exponent atât al valorii de piață cât și al valorii de utilizare, în accepțiunea dată de Standardele Internaționale de Contabilitate / Standardele Internaționale de Raportare Financiară.

În acest mod, pentru **activele la care se constată diferențe în minus, reversibile între valoarea de inventar și valoarea contabilă netă**, se efectuează o ajustare pentru depreciere sau pierdere de valoare, diminuând valoarea activului prin utilizarea de conturi rectificative de ajustare. Chiar dacă **prevederile românești nu respectă întocmai precizările Standardelor Internaționale de Raportare Financiară**, utilizând conturi rectificative pentru ajustarea elementelor de activ depreciate temporar și nu ajustarea directă a conturilor de active corespunzătoare, **rezultatul este în final același, și anume, ajustarea activului considerat depreciat**. Probleme vor apărea la reluarea ajustărilor, când, potrivit practicii românești, se poate trece pe venituri întreaga valoare a ajustării anterior recunoscute. De asemenea, practica românească nu admite modificarea planului de amortizare ca rezultat al pierderilor de valoare recunoscute, în dezacord cu prevederile Standardului Internațional de Contabilitate 36.

3.2.3.2 Efectuarea de tranzacții în scopul recunoașterii deliberate de venituri

În situațiile în care se constată că profitul planificat nu poate fi atins, în scopul realizării obiectivului de performanță, societățile realizează venituri prin vânzarea de active circulante sau participații, vânzarea de active imobilizate, cum ar fi companii afiliate sau bunuri imobile. Dacă aceste operațiuni nu contravin intereselor pe termen lung ale societății și sunt justificate, imputarea lor în situațiile financiare nu poate fi considerată o tehnică de manipulare. Punerea efectelor acestor tranzacții pe seama performanței din exploatare și a fluxurilor de trezorerie din exploatare va induce în eroare utilizatorii¹⁸⁹.

Un exemplu în acest sens îl constituie politica aplicată de societatea General Electric (GE-SUA). Ani de-a rândul, GE a declarat profituri ce creșteau permanent. Ceea ce este interesant aici este cum de o societate ce-și desfășoară activitatea într-o serie de domenii atât de diverse (industria aeronautică, instalații și mașini electrice, iluminat industrial, locomotive, sisteme de sănătate și servicii financiare) și care este afectată de caracterul sezonier al unora dintre activități poate atinge un nivel atât de înalt al profitului. În esență, diversificarea domeniilor de activitate diminuează volatilitatea profitului. Cu toate acestea, trendul de creștere constantă a profitului este rodul unor politici direcționate către manipularea datelor financiare, în special către aducerea profitului la o evoluție constantă. Societatea GE a fost calificată ca lider în aplicarea agresivă a manipulării

¹⁸⁹ **Cosserat, Graham W**, *Modern auditing*, Editura John Wiley & Sons, New York, 2008;

datelor financiare. Printre politicile aplicate de societate menționăm eșalonarea cheltuielilor de restructurare.

Vânzarea de bunuri mobile (în acest context, deoarece se prefigura că profitul anului 2007 va fi mai mic cu 10,8% față de profitul anului 2006, societatea și-a vândut acțiunile dintr-o participație asigurându-și un profit de 1,538 miliarde de dolari, astfel, profitul pe anul 2007, înaintea achitării impozitelor, s-a ridicat la un total mai mare cu 3,5% față de profitul din 2006).

3.2.3.3 Operațiuni de disimulare a practicilor de manipulare a situațiilor financiare

Acțiunile de disimulare în vederea recurgerii la tehnicile de contabilitate creativă au scopul de a împiedica descoperirea lor de către auditorii independenți sau de către autoritățile interesate și sunt clasificate drept infracțiune¹⁹⁰. În acest context, Mulford și Comiskey (2010) fac referire la:

- întocmirea de facturi, formulare de comandă ale clienți și avize de însoțire a mărfii false în scopul recunoașterii unor venituri fictive;
- distrugerea unor documente ale clienților pentru tranzacții fictive;
- gestiuni de stocuri inexistente prin scanarea de coduri de bare;
- produse din game noi, ambalate în ambalaje ale unor produse deja existente sau ambalaje fără conținut;

Exemplu: în timpul controlului efectuat de SEC la societatea Cetennial Technologies (SUA), au fost descoperite, în depozitele cu stocuri, 27.000 de bucăți de cârduri PC, cu exterior similar, dar cu conținut diferit.

- pentru menținerea prețului de vânzare, se va scădea cuantumul datoriei către furnizori și se vor face așadar înregistrări de datorii false în contul curent al sucursalei sau al reprezentanțelor sale, astfel încât să se majoreze profitul;
- se schimbă scadența creanțelor;
- fără a preciza că în stoc există produse de tranzit, care nu aparțin firmei, angajații autorităților de control fiind deci înșelați;
- pentru a nu tipări o dată a unei facturi greșite, în afara perioadei prevăzută de lege, este modificată data computerului;
- pentru a înregistra operațiunile care depășesc perioada în cauză, registrele legale continuă să fie ținute deschise;
- pentru a ascunde înregistrarea venitului fictiv, sunt întocmite contracte de licență sau alte contracte cu data expirată;
- pentru a sprijini falsele operațiuni și practici efectuate, în registre se fac intrări false;
- datele din contracte și înțelegeri sunt modificate pentru a putea deveni retroactive;

¹⁹⁰ Churyk, T., C. Lee, B. D. Clinton, *Can we detect fraud earlier?* Strategic Finance Octombrie, nr. 50-54, 2009;

- documentele reale sunt scanate si apoi sunt modificate ;
- în registrele mari sunt făcute corecturi, fără a avea acte la bază.

Operațiuni și practici de genul celor prezentate mai sus sunt observate și în faptele de manipulare a informațiilor financiare constatate atât în Turcia cât și în România. Pe lângă operațiunile și practicile specificate mai sus, în scopul de a ascunde faptul că informațiile din situațiile financiare sunt false, putem spune că este vorba de activități precum: înșelarea angajaților, a autorităților de control sau a reprezentanților societăților de control independente, nereflectarea în situațiile financiare a informațiilor importante și nedeclararea acestora opiniei publice, ori declararea către opinia publică a unor informații financiare înșelătoare. Această situație demonstrează faptul că există manageri care, în scopul manipulării informațiilor financiare, își asumă riscurile unor acțiuni ce țin de domeniul penal pasibile de pedeapsa cu închisoarea. În concluzie, deci manipularea informațiilor financiare a devenit o problemă foarte importantă¹⁹¹.

3.3 Beneficiile și avantajele prezentării corecte în cadrul situațiilor financiare

În condițiile de astăzi, rivalitatea în activitatea comercială a atins un nivel înalt, iar dorința societăților de a prezenta informațiile financiare într-un anumit mod este o metodă rațională. Există piețe pe care sunt mai multe societăți comerciale, numitele societăți le transmit informații investitorilor prin intermediul rapoartelor care arată activitățile societății, rapoartele ajutând investitorii să asigure fondurile necesare. Societățile acționează astfel pentru a prezenta situațiile financiare.

Raportarea financiară în piețele de capital emergente ar trebui să se bazeze pe trei elemente. Primul element ar fi ca informația contabilă să fie disponibilă, adecvată, furnizată în timp util și accesibilă. Cel de-al doilea element ar trebui să asigure raportări financiare bazate pe reglementări contabile general acceptate și înțelese în lumea financiară. Cel de-al treilea element este legat de faptul că informația financiară trebuie să fie comparabilă. Comparabilitatea este asigurată prin politici contabile specifice care sunt utilizate pentru întocmirea situațiilor financiare și pentru nevoia de înțelegere a semnificației contextuale a informării financiare. Un set universal de standarde contabile general acceptate este soluția optimă pentru respectivele probleme¹⁹².

3.3.1 Beneficii pentru investitori

Investitorii care asigură capital își asumă și riscul de capital, iar consilierii pe care-i consultă sunt interesați să cunoască riscul de investiție și veniturile obținute din investiție. Investitorii au nevoie de informații pentru a lua hotărâri în legătură cu achizițiile, păstrarea sau vânzarea acestora. Acționarii din cadrul societăților au nevoie de informații cu privire la capacitatea societăților de a distribui dividende.

Situațiile financiare reprezintă o sursă foarte importantă de informații financiare pentru investitori. La finalul aprecierii situației, investitorii decid dacă să investească sau nu. Nivelul utilizării

¹⁹¹ **Curtis, E., S. Turley**, *The business risk audit - A longitudinal case study of an audit engagement*. Accounting, Organizations and Society nr. 32, pag. 439-461, 2007;

¹⁹² **Paul Diaconu**, Adoptarea Standardelor Internaționale de Contabilitate – Un Proces Evolutiv, ASE București, Rev. Contabilitatea, Expertiza și Auditul Afacerilor, nr.2/2007.

situațiilor financiare diferă în funcție de limita investiției, beneficiul adus de investiție, riscul sau lipsa de risc a investiției. Utilizatorii informațiilor financiare care sunt interesați de societățile respective au nevoie de informații de încredere. Dacă respectivele informații financiare conțin erori și fraude care au fost obținute prin cosmetizarea datelor financiare, atunci, această situație ar putea duce la luarea de decizii greșite și la daune și prejudicii aduse publicului¹⁹³.

Așteptările și necesitățile utilizatorilor informațiilor financiare diferă în ceea ce privește informațiile dezvăluite publicului. De exemplu, creditorii care asigură surse externe de finanțare de scurtă durată solicită mai puține informații, pe când creditorii care asigură o sursă de investiții pe termen lung au nevoie de mai multe informații financiare. Scopul utilizării informațiilor financiare diferă de la utilizator la utilizator, în raport de tipul societății comerciale. Informațiile financiare trebuie să-l ajute pe utilizator să se hotărască în mod corect cu privire la investiție sau la colaborarea cu societățile comerciale. Scopul principal al investitorilor actuali și al potențialilor investitori pentru viitor este de a obține informații financiare corecte cu privire la valoarea stocurilor, deoarece acest lucru contribuie la obținerea unor informații financiare corecte pentru societăți. Aceste informații sunt foarte importante în legătură cu profitul investiției efectuate sau cu investiția care urmează a fi făcută.

În acest secol, societățile dețin cea mai mare parte a surselor economice ale țărilor. Informațiile financiare asigură două funcții importante: 1 – selecția surselor economice nenumărabile; 2 – măsurarea succesului obținut prin utilizarea surselor economice. Societățile încearcă să-și sporească patrimoniul prin resurse limitate, iar investitorii încearcă să-și investească banii în domenii profitabile. Prin urmare, se încearcă transferarea fondurilor de investiții în anumite domenii¹⁹⁴.

3.3.2 Beneficii pentru companie și stat

Managerii sunt responsabili față de acționari, prin urmare, în mod evident, au nevoie de informații financiare, în scopul controlării și măsurării profitabilității societății și planificării activităților comerciale ale societății. Informațiile financiare îi ajută pe manageri să ia decizii în viitor și să stabilească responsabilitățile. Managerii sunt cei care au primii acces la informațiile furnizate de situațiile financiare, deci ei sunt cei care pot să manipuleze rezultatul și, în consecință să influențeze performanța.

Corporația reprezintă un lanț sistemic care este fondat în scopul deservirii intereselor diferitelor grupuri. Acționarii care asigură fonduri pentru corporație în scopul finanțării activităților acesteia vor participa la profit fără a-și asuma responsabilități. Administrația este responsabilă de conducerea corporației, dar nu este responsabilă de asigurarea fondurilor. Pe de o parte, acționarii nu sunt responsabili de activitățile corporației, iar pe de altă parte, aceștia doresc ca investițiile lor să fie sigure și să genereze un profit acceptabil. În scopul punerii în practică acestui scop, aceștia trebuie să se implice în mod indirect în administrarea corporației. Comitetul director este compus din membri cooptați de către acționari, fiind responsabil cu stabilirea obiectivelor corporației, cu

¹⁹³ **Dechow P. M., Skinner D. J.**, Earnings Management: Reconciling the Views of Accounting Academics, Practitioners and Regulators, Accounting Horizons, Vol.14, Nr. 2, 2008;

¹⁹⁴ **Diaz, M. C., T. Loraas**, Learning new uses of technology while on an audit engagement: Contextualizing general models to advance pragmatic understanding. International Journal of Accounting Information Systems nr. 11, pag. 61-77, 2010;

dezvoltarea politicilor comitetului în scopul realizării acestor obiective, și cu implementarea numitelor politici prin alegerea unui personal de nivel înalt. În plus față de cele mai sus-menționate, una din sarcinile comitetului este de a se asigura dacă societatea este bine condusă și dacă interesele acționarilor sunt protejate. Pentru a obține performanțe manageriale, acestea trebuie evaluate și revăzute periodic.

Practic, comitetul director este răspunzător față de acționari. Totuși, în ultimii ani, dezvoltarea conceptelor de „acționari” și „responsabilitate socială corporativă” a trebuit să fie reconsiderată pentru a se stabili față de cine este răspunzător comitetul director. Deși legile care determină responsabilitățile comitetului director și standardele variază de la țară la țară. Putem să identificăm care sunt principalele responsabilități ale comitetului director¹⁹⁵. Standardele Internaționale de Contabilitate sunt aplicate, de regulă, în țările dezvoltate, de societățile ce sunt cotate pe piețele financiare. De exemplu, la nivel european, s-a decis ca, până în 2005, societățile cotate la bursele de valori europene să folosească în raportarea financiară referențialul Consiliului Standardelor Internaționale de Contabilitate (IASB - International Accounting Standards Board)¹⁹⁶.

Principalele aspecte cu privire la guvernarea corporativă în România, identificate în Cartea albă privind guvernarea corporativă în Europa de Sud-Est (OECD) sunt:

- un cadru instituțional slab este unul dintre impedimentele semnificative în stabilirea unui climat de investiții; implementarea și punerea în aplicare a legilor deja existente ar trebui să reprezinte o prioritate;
- sectorul privat ar trebui să preia inițiativa dezvoltării uneltelor de implementare și a promovării dezbaterilor publice cu privire la aspectele guvernării corporative;
- referiri la cele mai des întâlnite puncte slabe – violarea drepturilor acționarilor minoritari.

Guvernanța corporatistă se caracterizează prin anumite principii elaborate în mai multe țări, în vederea exercitării unui bun comportament corporativ. Principiile guvernantei corporative vizează, în general, companiile tranzacționate public, totuși menționăm că aceste principii pot să contribuie și la îmbunătățirea guvernantei în alte forme de societăți. Subliniem că nu există un model singular pentru o guvernanta corporativă solidă. Practicile și structurile consiliilor variază de la o țară la alta. Exercițarea unui raționament obiectiv cu privire la afacerea corporație reprezintă un principiu comun caracteristic structurii de guvernanta, pe lângă raportarea financiară, care trebuie exercitate într-un mod independent în special față de management. Consiliul de supraveghere (care nu exercită atribuții executive), precum și consiliul de conducere (care exercită atribuții executive) reprezintă separarea funcției de supraveghere și a celei de management, caracteristică prezentă în anumite țări. În alte țări, cele două funcții se regăsesc împreună și printr-un consiliu unitar reprezintă responsabilitatea juridică. Totuși, menționăm și existența unui comitet de audit, care sprijină consiliul unitar în ceea ce privește responsabilitățile de raportare financiară, specifice guvernantei.

¹⁹⁵ **Hunger David T. – Wheelen Thomas L.**; „Elemente Esențiale ale Managementului Strategic”, Pearson - Education, 3. Edition, p.110, 2009;

¹⁹⁶ **Neluța MITEA**, Asimilarea Standardelor Internaționale de Contabilitate, Analiză și Evaluare, Editura Tribuna Economică, Nr. 32 , 2006;

În România, acest separatism al funcțiilor de supraveghere și management se regăsește numai în cadrul formei duale de administrare a societăților pe acțiuni, conform modificărilor aduse Legii 31/1990 privind societățile comerciale. Astfel, forma duală presupune existența unui consiliu de supraveghere și a unui directorat care își desfășoară activitatea sub controlul consiliului de supraveghere.

ISA 260 „Comunicarea cu persoanele însărcinate cu guvernanta” identifică factorii pe care auditorul îi va lua în considerare atunci când hotărăște dacă va comunica verbal sau în scris¹⁹⁷. Datorită naturii și diversității fraudelor în care este implicată conducerea superioară sau a fraudelor care produc denaturarea semnificativă a situațiilor financiare, auditorul raportează astfel de aspecte în timp util și poate considera necesar să raporteze aceste aspecte și în scris. De asemenea, persoanele însărcinate cu guvernanta pot dori să fie informate despre astfel de circumstanțe. Înțelegerea de la începutul auditului dintre auditor și persoanele însărcinate cu guvernanta asupra naturii și ariei de cuprindere a comunicărilor auditorului în această privință facilitează procesul de comunicare.

3.3.3 Importanța informațiilor financiare corecte, în cadrul organizației și a mediului de afaceri, pentru luarea de decizii economice eficiente

Situațiile financiare constituie o parte a procesului de raportare financiară și cuprind un set complet de documente alcătuit, de regulă, din bilanț, cont de profit și pierdere, o situație a modificărilor poziției financiare, note, alte situații explicative, tabele și orice informații suplimentare sau derivate. Ca obiectiv principal, situațiile financiare furnizează informații despre poziția financiară, performanța companiei și modificările poziției financiare, informații necesare unei palete largi de utilizatori, în vederea luării deciziilor economice.

Managerii sunt cei care conduc, iau decizii, întocmesc planuri de activitate, cu alte cuvinte, sunt cei care hotărăsc asupra activității societății. Prin urmare, cea mai bună sursă de informații specifice cu privire la activitatea comercială a societății o reprezintă managerii. Hotărârile managerilor afectează în mod direct activitățile viitoare ale societății. Prin urmare, înțelegerea perspectivei managerilor și a planurilor acestora pentru viitor va furniza elemente cheie cu privire la managementul firmei¹⁹⁸.

Evaluarea obiectivă a informațiilor înseamnă interpretarea corectă a acestora și utilizarea informațiilor financiare la locul potrivit. Informațiile reprezintă elementul cheie în procesul de luare a deciziilor. Există o relație strânsă între calitatea informațiilor și semnificația deciziei. Calitatea informațiilor se referă la informații precise, acces rapid la informații, la momentul potrivit și la cele mai mici costuri¹⁹⁹.

¹⁹⁷ ISA 260 „Comunicarea cu persoanele însărcinate cu guvernanta”, paragraful A42.

¹⁹⁸ Donald H. Taylor, G. William Gleyen – *Auditing: Integrated Concepts and Procedures*, 2005;

¹⁹⁹ Dowling, C., S. A. Leech, R. Moroney, *Audit support system design and the declarative knowledge of long-term users*. Journal of Emerging Technologies in Accounting nr. 5, pag. 99-108, 2008;

3.3.4 Beneficii pentru economia țării

Statul este principalul utilizator extern al informațiilor contabile. Această situație se explică în România, prin faptul că, în ciuda unei privatizări a sectorului public, altminteri lentă și restrictivă, colectarea impozitelor este esențială pentru a alimenta cu resurse bugetul statului.

Impozitele sunt, pe de o parte, surse de finanțare a activităților statului, iar pe de altă parte, sunt și instrumentele cu ajutorul cărora statul redistribuie venitul, deci constituie o componentă principală a politicii fiscale. În această situație, putem enumera caracteristicile sistemului fiscal, și anume: respectarea principiului individualității impozitelor, caracterul nediscriminatoriu pentru toate categoriile sociale, stabilitatea fiscală, echitatea impunerii, în sensul diferențierii sarcinii fiscale de la o persoană la alta, în funcție de mărimea masei impozabile, de natura și proveniența veniturilor, capacitatea de control asupra economiei, în sensul existenței posibilității corelării sau intervenirii în dezvoltarea anumitor ramuri economice. Impozitele achitate de către persoanele fizice și juridice sunt considerate de către specialiști **remunerații ale serviciilor de orice natură pe care le asigură statul prin instituțiile sale**. Persoanele care se sustrag impozitării, în funcție de valoarea masei impozabile, generează fenomenul numit **evaziune fiscală**, și pot utiliza fondurile după cum doresc (economie subterană – componentă esențială a evaziunii fiscale). Această situație duce la concurență neloială (funcționarea piețelor paralele, existența prețurilor paralele și a trapelor economice), iar consecințele evaziunii fiscale au efecte nefaste asupra economiei țării.

Statul, prin organele sale competente, constituie principalul utilizator al informațiilor financiare și principalul beneficiar al rezultatelor obținute de companii prin cota de impozite și taxe datorate de către acestea. Mecanismul economico-financiar, dinamismul acestuia ridică și continuă să ridice probleme serioase în aplicarea corectă a prevederilor legislației fiscale. Acesta reprezintă ansamblul metodelor și instrumentelor de conducere a unei economii naționale pe o anumită perioadă, corespunzător obiectivelor ce guvernează respectivul stat. O componentă a mecanismului economic este mecanismul financiar care are în structura sa sistemul financiar, metode administrative și de conducere în domeniul finanțelor, cadrul instituțional, cadrul juridic (legi, hotărâri, ordonanțe). Politica fiscală cuprinde ansamblul deciziilor prin care se realizează modelarea structurală a sistemului fiscal, asigurarea funcționalității acestuia în scopul obținerii obiectivelor dorite de către stat, obiective care sunt de natură financiară, economică și socială.

În etapa contemporană, credibilitatea informației financiar-contabile conduce la structurarea de noi repere privind contribuția contabilității în procesul managerial, iar ameliorarea calității informațiilor contabile va genera noi coordonate ale funcției de comunicare a contabilității. Prelucrarea materiei prime de natură informațională are la bază un set de reguli și principii contabile și de audit. Cu cât acestea sunt mai riguros definite și lipsite de ambiguitate, reflectarea activității economice a unei entități, prin intermediul informației contabile, va oglindi mai fidel realitatea în fapt. Ulterior, în măsura în care și canalele de difuzare a informației contabile prelucrate vor funcționa eficient, contabilitatea va putea fi abordată și ca un instrument de

intermediere socială, în special din perspectiva implicațiilor sale asupra mediului social-economic. În caz contrar, ambiguitatea normelor contabile va **potența activitățile cu caracter evazionist**²⁰⁰.

Evaluarea pozitivă a performanței actului guvernamental și îndeplinirea standardelor de performanță în vederea atingerii unui nivel al țării noastre similar cu cel din Uniunea Europeană sunt determinate de limitarea cât de mult posibil a dimensiunii economiei necontabilizate, împreună cu amplificarea gradului de transparență fiscală. Considerăm că piața comunitară nu acceptă denaturarea mediului concurențial prin comercializarea unor produse care au beneficiat de „facilități” fiscale, în sensul sustragerii de la plata sarcinilor fiscale, astfel că o economie de piață cu tendințe evazioniste nu ne-ar aduce decât o poziție și un rol negative în rândul „familiei europene”.

În condițiile în care evaziunea fiscală devine omniprezentă, ea ar putea reprezenta o amenințare pentru însăși constituirea resurselor financiare publice, punând în pericol îndeplinirea funcțiilor statului și determinând convulsii de ordin social prin decalarea datei plății salariilor, pensiilor, ajutoarelor de șomaj etc., sau, în cel mai nefericit caz, poate antrena chiar neplata acestora, dacă fenomenul atinge cote alarmante și este scăpat de sub orice formă de coerciție²⁰¹. În condițiile acestui nedorit scenariu, are loc scăderea productivității muncii și creșterea șomajului – pe piața oficială a forței de muncă – cu efecte devastatoare cuantificabile în creșterea necontrolată a inflației, pe fondul unei pauperizări continue a majorității populației și, implicit, în accentuarea polarizării sociale. Pe acest fond, are loc răsturnarea sistemului de valori tradiționale ale societății, cu efecte extrem de nefaste, pe termen mediu și lung, ce pot antrena, spre exemplu, scăderea gradului de cultură, a preocupării pentru educație ș.a., efecte care însă nu pot fi calculate într-un mod strict valoric²⁰².

3.4 Concluzii, propuneri și opinii

În concluzie, în cazul în care pachetele de salarizare a conducătorilor firmei sau primele de stimulare se modifică în funcție de profitul declarat public, conducătorii firmelor pot apela la manipularea datelor financiare pentru a-și mări salariile sau primele de stimulare²⁰³.

O **opinie personală** pe care dorim să o exprimăm se referă la modul de raportare financiar-contabilă a entităților în România, în prezent, care poate fi îmbunătățită și aplicată la nivel regional, și chiar și la nivel mondial. Astfel, în România, situațiile financiare semestriale și anuale se pot publica și on-line, și tot on-line se depun și raportările financiare precum Declarația anuală privind impozitul pe profit (101), Declarația trimestrială privind impozitul pe profit / venitul microîntreprinderilor (100), Declarația trimestrială privind situația contribuțiilor sociale datorate de entitate (112), Decontul de TVA lunar/trimestrial (300/301), precum și Declarația informativă

²⁰⁰ **Dunn, C.**, Business process modeling approaches in the context of process level audit risk assessment: An analysis and comparison: Discussion comments. *International Journal of Accounting Information Systems* nr. 7, pag. 205-207, 2006;

²⁰¹ **Erdogan Melih**, *Denetim, Maliye ve Hukuk Yayınları*, Nr. 2. Edition, Ankara, 2011;

²⁰² **Flesher, D. L., G. J. Previts, W. D. Samson**, *Auditing in the United States: A historical perspective*. Abacus nr. 41, pag. 21-39, 2006;

²⁰³ **Allen, C., C. E. Landes and L. A. Snyder**, Navigating the crossroads of control and independence: Practical guidance for private company auditors. *Journal of Accountancy* Decembrie, nr. 42-46, . 2007;

privind TVA (394). În cazul raportărilor financiare lunare sau trimestriale enumerate, menționăm că acestea nu sunt destinate publicului larg, ci doar Agenției Naționale de Administrare Fiscală.

Standardul Internațional de Contabilitate 1 „Prezentarea situațiilor financiare” se referă la modul de prezentare și descriere a primelor de stimulare și a salariilor. Astfel, deși prevăzut ca un subcapitol distinct, „Prezentarea dividendelor”, IN16 prevede ca distribuirea dividendelor să fie prezentată în situația modificărilor capitalurilor proprii. În același context, în cadrul subcapitolului „Informații care trebuie prezentate în situația modificărilor capitalurilor proprii, fie în note”, se menționează la pct. 106A că trebuie prezentată fie în situația modificării capitalurilor proprii, fie în note valoarea dividendelor recunoscute drept distribuiri către proprietari.

Considerăm că este necesară, în mod similar, prezentarea în note și a primelor de stimulare sau a salariilor managementului, toate fiind în strânsă legătură cu performanțele entității. Prezentarea în mod distinct în situațiile financiare este, **în opinia noastră necesară**, datorită faptului că acestea pot fi asimilate dividendelor, mai mult, fără nici o investiție sau risc asumat, managementul beneficiază de disponibilități bănești, înainte ca proprietarii să își recupereze investiția.

Referitor la modul cum ar trebui făcută prezentarea în note, menționăm că aceasta ar trebui să respecte prevederile subcapitolului „Prezentare”, pct. 66 din cadrul Standardului Internațional de Contabilitate 33, „Rezultatul pe o acțiune”. Astfel, influența salariilor și primelor de stimulare ale managementului ar trebui descrisă în raport cu rezultatul global al entității, precum și ce pondere au în acesta și cum îl influențează. Manipularea a fost constatată și dovedită la societățile care activează în sectoare precum cel financiar, supus unor reglementări, monitorizări și controale atente, la societățile ale căror tarife sunt stabilite de către public, la cele care doresc să beneficieze de facilități vamale ori la cele care activează în sectoare de importanță strategică.

Creșterea fondurilor obținute prin apelul public la economisire sau sporirea capitalului reprezintă unul dintre scopurile importante ale manipulării datelor financiare. În acest scop, societățile care se deschid publicului sau cele care își măresc capitalul, apelează la manipulare pentru creșterea fondului obținut prin deschiderea către public sau creșterea capitalului, măbind profitul reflectat în situațiile financiare ale perioadelor respective.

În final, exprimăm o **opinie personală** referitoare la combaterea unor astfel de acțiuni menite să manipuleze utilizatorii situațiilor financiare. Elementul cheie în rezolvarea acestei probleme îl reprezintă „cosmetizarea profitului”. Deși societățile cotate pe piața de capital sunt supuse auditului financiar, cel puțin în țara noastră, deseori se întâlnesc cazuri în care contabilitatea creativă își pune amprenta asupra situațiilor financiare. Vina în nici un caz nu le poate fi atribuită profesioniștilor auditori financiari, deoarece auditul financiar, după cum urmează să prezentăm în Capitolul V, este efectuat conferind o asigurare rezonabilă și utilizând printre numeroase tehnici și tehnica sondajului, acțiune de înțeles, deoarece nu există timp fizic la un volum enorm de lucru cum este cazul societăților cotate pe piața de capital, de unde și posibilitatea apariției elementelor care influențează rezultatul financiar-contabil al entității.

O modalitate de combatere a acțiunilor de „cosmetizare a rezultatului” o reprezintă, deși **în opinia noastră** are o denumire tocmai atrăgătoare, aplicarea principiului „scepticismului profesional”, conform căruia potențialii investitori pe piața de capital ar trebui să fie vigilenți și să acorde o atenție sporită entităților care, cotate pentru prima dată pe piața de capital, prezintă o situație

foarte atrăgătoare, și să nu le scape din vedere niciodată că situațiile financiare pot fi „cosmetizate”.

O altă modalitate și propunere pentru potențialii investitori o reprezintă aprofundarea unor discipline economice cu profil specific, precum „Piețe de capital”, „Contabilitate financiară”, „Control și audit financiar”, ș.a.m.d. pentru înțelegerea în amănunt a proceselor care se desfășoară în interiorul entităților și pe piața de capital.

O ultimă propunere pe care o înaintăm o reprezintă analizarea entității în care se dorește a se investi, pornind de la pachetul majoritar de acțiuni, Consiliul de Administrație, reputația entității până la situațiile financiare și notele explicative, de unde pot reieși indicii de „cosmetizare contabilă”. Deoarece ne confruntăm cu un fenomen extrem de complex, le recomandăm celor care nu dețin suficiente cunoștințe economice să apeleze la un consultant specializat, de preferință un auditor financiar, care cu siguranță va emite o recomandare profesională și la obiect.

În schimb, studiile academice sunt axate cu precădere pe verificarea măsurii în care deciziile și practicile managerilor sunt compatibile cu scopul manipulării informațiilor financiare. Se testează, spre exemplu, „ipoteza comportamentului de creștere a profitului cu scopul obținerii de bonusuri mai mari în cazul unui sistem de prime bazat pe profit”, dar fără o încercare de delimitare a tehnicilor de manipulare a informațiilor financiare în tehnici întreținute de standardele contabile aplicabile (white), tehnici care forțează limitele regulilor admise (grey) și, respectiv, tehnici aflate în afara limitelor admise (black region). Healy și Wahlen (2009) susțin că manipularea informațiilor financiare intervine în următoarele momente:

- în etapele de obținere a informațiilor contabile și de interpretare a standardelor contabile aplicabile;
- în momentul încheierii de contracte în care societatea este parte;
- în momentul realizării unor tranzacții și activități.

Referitor la impactul manipulării duratei și a metodei de amortizare asupra situației financiare și a rezultatului global, menționăm că o astfel de manipulare nu este decât o altă tehnică de „cosmetizare” a contabilității ce are drept rezultat alterarea imaginii fidele a situațiilor financiare. Astfel, subliniem prevederile Standardului Internațional de Contabilitate 1 „Prezentarea situațiilor financiare” referitoare la modul în care trebuie prezentate activele imobilizate, conform pct. 61 care prevede că o entitate trebuie să prezinte valoarea pe care se așteaptă să o recupereze după o perioadă mai mare de douăsprezece luni. În cazul prezentat în care fondul comercial este prezentat în funcție de „nevoile” managementului sau ale guvernantei nu este respectat acest principiu, mai mult nu are influență negativă numai asupra poziției financiare, ci și asupra rezultatului global. De la bun început, modificarea amortizării fondului comercial atrage o diminuare sau o creștere a cheltuielilor cu amortizarea în cadrul contului de profit și pierdere, dar și o supraevaluare sau subevaluare a valorii contabile nete a fondului comercial, deci avem de-a face cu o influență negativă cu dublu impact.

Propunem elaborarea și adoptarea, la nivel regional sau mondial, a unui sistem de raportare on-line precum cel mai sus-menționat și pentru situațiile financiare semestriale și anuale în România și în cazul celorlalte raportări financiare și, de asemenea, upload-area lunară a Balanței sintetice

de verificare destinată oricăror persoane interesate de situația unei entități. În acest fel, s-ar realiza o informare mai ușoară pentru orice utilizator de informație financiară, accesibilă nu numai investitorilor și creditorilor entității, și s-ar atinge o transparență și o comparabilitate a informațiilor prezentate, bineînțeles de către orice persoană care dorește să își creeze o imagine de ansamblu asupra poziției și performanței financiare a entității respective.

În momentul preluării unei societăți tehnologice, este posibil ca societatea să aibă un proiect de cercetare – dezvoltare încă nefinalizat. Din această cauză, o parte din banii achitați pentru preluarea societății pot fi relaționați cu acest proiect. În cazul în care proiectul de cercetare și dezvoltare preluat nu are o altă utilizare alternativă, în conformitate cu standardele contabile, cheltuiala efectuată va fi trecută drept cheltuială directă.

În **opinia noastră** este necesară adaptarea și aplicarea unui singur cadru general, precum Standardele Internaționale de Raportare Financiară, la nivel regional sau chiar mondial, astfel încât să se ajungă la un „numitor comun”, iar entitățile, indiferent de zona geografică, ar respecta același set de reguli, indiferent că vorbim de evaluare, recunoaștere, prezentare sau descriere. Astfel, s-ar putea efectua cu ușurință o comparație referitoare la poziția financiară sau la performanța entităților, indiferent de zona geografică, și s-ar diminua fenomenul „cosmetizării” situațiilor financiare ale entităților. Modalitatea propusă le servește în principal utilizatorilor informațiilor financiar-contabile, fie ei investitori sau creditori ai entității.

Bineînțeles, **această opinie** și această recomandare ar afecta suveranitatea națională, și politica fiscală a statelor, care nu vor dori să renunțe cu ușurință la această modalitate de a-și atrage venituri la bugetul general consolidat.

CAPITOL IV

CONSECINȚELE FRAUDEI ASUPRA PREZENTĂRII SITUAȚIILOR FINANCIARE

4.1 Frauda în prezentarea situațiilor financiare

4.1.1 Fraudarea situațiilor financiare și responsabilitatea auditorului financiar

Frauda cuprinde o serie de neregularități și acțiuni ilegale caracterizate prin eludarea intenționată pentru obținerea unor avantaje financiare. Cei trei factori esențiali care indică activitatea frauduloasă sunt: presiunea susținută, o oportunitate recunoscută și o modalitate de a explica în mod rațional conduita. Frauda este un domeniu extrem de controversat, iar gradul responsabilității auditorului în procesul de prevenire și detectare a fraudei a generat destul de multe dezbateri în ultimii ani. În planificarea și efectuarea auditului, pentru a reduce riscul la un nivel acceptabil, auditorul trebuie să ia în considerație riscul apariției unor denaturări semnificative în situațiile financiare, datorate fraudei.

ISA 240 „Responsabilitățile auditorului privind fraudă în cadrul unui audit al situațiilor financiare” a fost emis în decembrie 2006 și a intrat în vigoare pentru auditurile situațiilor financiare începând cu 15 decembrie 2008. Proiectul pentru Claritate al Consiliul pentru Standardele Internaționale de Audit și Asigurare (IAASB) al IFAC a fost lansat în 2004 cu scopul de a încuraja utilizarea pe o scară mai largă a standardelor emise de acest organism și pentru a facilita procesul de traducere a acestor standarde în alte limbi²⁰⁴. În general, fraudă poate fi definită ca acea activitate prin care o persoană fizică sau juridică acționează cu intenția de a-și procura un beneficiu nelegitim, încălcând o obligație legală și contractuală. Noțiunea de fraudă trebuie desprinsă și examinată distinct în raport cu viciile de consimțământ pe care le prevede art. 953 din Codul civil, potrivit căruia „creditorii pot, în nume propriu, să atace acțiunile făcute de debitori în prejudiciul drepturilor. În orice formă de fraudă, reaua credință se concretizează printr-un act ilicit²⁰⁵”.

Frauda poate intra sub incidența legii civile, având consecințele prevăzute de art. 998 din Codul civil, ori sub incidența legii penale, în această situație apărând atât răspunderea penală, cât și răspunderea civilă delictuală. În ambele situații existența unui prejudiciu material sau moral este unul din elementele esențiale ale fraudei. Frauda se poate concretiza într-un act, dar în multe situații constituie numai amprenta voinței; în acest din urmă caz, fraudă se confundă cu reaua credință. Aria de desfășurare a fraudei cuprinde toate domeniile legate de nevoile umane, deoarece fiecare dintre ele prezintă oportunități pentru înșelătorie.

Din multitudinea de forme și activități frauduloase le menționăm pe cele mai importante, astfel :

²⁰⁴ **Martyn Jones**, „Auditorii și fraudă - sfârșitul „câinilor de pază” și al „copoilor” din domeniul financiar”, Audit FINANCIAR Nr. 4 p.46, 2010;

²⁰⁵ **Sorin Briciu, Ciprian Teodor Mihăilescu & Ana Maria Cordos**, “Considerații privind responsabilitatea și răspunderea auditorului independent în auditul statutar privind fraudă” Audit Financiar Nr. 12 p.22, 2009;

- Activitatea frauduloasă de falsificare;
- Contrabanda;
- Acțiuni frauduloase și abuzuri de situație economică comise de întreprinzători din societățile multinaționale;
- Obținerea frauduloasă de subvenții de către persoane care nu au dreptul la astfel de finanțări;
- Deturnarea utilizării subvențiilor pentru alte scopuri;
- Practici frauduloase în domeniul informației (altele decât cele ce pot fi calificate ca înșelăciune);
- Înființarea de societăți comerciale cu capitaluri fictive;
- Distribuirea de dividende nerealizate;
- Organizarea frauduloasă a insolvenței și continuarea obținerii de credite dirijate, fără perspective rezonabile de respectare a angajamentelor asumate;
- Practici frauduloase privind munca la negru;
- Spălarea banilor (albirea banilor);
- Practici ilicite (frauduloase) în afacerile imobiliare de vânzări-cumpărări imobile, fără o expertiză de specialitate privind valoarea justă a bunurilor;
- Afaceri veroase (ilicite) ale unor bancheri, la adăpostul secretului profesional, la care autoritățile nu au instrumentul legislativ pentru a pătrunde și a le dezamorsa;
- Frauda fiscală.

4.1.1.1 Evaluarea riscurilor de denaturare semnificativă în concordanță cu ISA 240

ISA 240 stipulează clar cine are responsabilitatea principală pentru prevenirea și detectarea fraudei: „Responsabilitatea primară pentru prevenirea și detectarea fraudei revine atât persoanelor însărcinate cu guvernarea entității, cât și conducerii”²⁰⁶. ISA 240 merge mai departe afirmând totuși că: „Un auditor ce efectuează un audit în conformitate cu ISA este responsabil pentru obținerea unei asigurări rezonabile cu privire la faptul că, situațiile financiare, considerate în totalitatea lor, nu conțin denaturări semnificative, fie ca rezultat al fraudei, fie al erorii”²⁰⁷. Entitatea și auditorul au responsabilități în detectarea fraudei sau a erorii. Am putea afirma că managementul și cei însărcinați cu guvernarea au responsabilitatea principală de a detecta fraudă și eroarea, în timp ce auditorul are o responsabilitate secundară.

²⁰⁶ ISA 240 (clarificat) paragraf 4

²⁰⁷ ISA 240 (clarificat) paragraf 5

4.1.1.2 Asimetrie între fraudă și eroare

Fraudele sau erorile pot determina denaturarea situațiilor financiare. Diferența între fraudă și eroare este influențată de modul intenționat sau neintenționat al unei acțiuni care a avut drept rezultat denaturarea situațiilor financiare.

În situația în care situațiile financiare sunt denaturate ca urmare a unei/unor eroare/erori, eroarea reprezintă o denaturare a situațiilor financiare neintenționată, incluzând omiterea unei sume sau prezentări, precum:

- Situațiile financiare sunt întocmite ca urmare a colectării sau procesării datelor, proces în care a intervenit o greșeală;
- Interpretarea greșită a faptelor sau neacordarea atenției cuvenite datorită unei estimări contabile incorecte;
- Politici contabile care au în vedere evaluarea, recunoașterea, clasificarea, prezentarea sau descrierea informațiilor aplicate în mod greșit, eronat.

„Frauda” se referă la o acțiune cu caracter intenționat întreprinsă de una sau mai multe persoane din rândul conducerii, al celor însărcinați cu înșelăciunii în scopul obținerii unui avantaj injust sau ilegal. Deși fraudă cauzează o denaturare semnificativă în situațiile financiare este posibil ca denaturarea situațiilor financiare să nu fie obiectul unor fraude. Auditorii nu stabilesc din punct de vedere legal dacă fraudă a apărut sau nu. Fraudă care implică unul sau mai mulți membri din conducere sau din structura însărcinată cu guvernanta este denumită „fraudă managerială”; fraudă care implică numai angajații unei entități este denumită „fraudă cu asocierea angajaților”. În oricare din cele două cazuri, pot exista asocieri cu terțe părți din afara entității în vederea săvârșirii fraudelor²⁰⁸.

Factorul cheie care face diferența între fraudă și eroare este dacă acțiunea de bază care a dus la denaturarea situației financiare este intenționată sau neintenționată. Termenul de fraudă este un concept juridic foarte vast, dar auditorul are în vedere fraudă care provoacă o denaturare semnificativă în situațiile financiare²⁰⁹. ISA 240 definește fraudă ca: „Un act intenționat comis de unul sau mai mulți indivizi din cadrul conducerii, persoanelor însărcinate cu guvernanta, angajaților sau unor terțe părți, ce implică utilizarea înșelăciunii pentru a obține un avantaj injust sau ilegal”²¹⁰. Cele două tipuri de fraudă relevante pentru auditor, în conformitate cu IAS 240 sunt denaturările care rezultă din raportarea financiară frauduloasă și denaturările care rezultă din deturnarea activelor. În contrast cu fraudă, termenul „eroare” se referă la denaturarea neintenționată a situațiilor financiare, incluzând omiterea unei sume sau a unei divulgări. În ISA 240 (clarificat) se menționează: „Factorul care face distincția între fraudă și eroare este măsura în

²⁰⁸ **Fogarty, J. A., L. Graham, D. R. Schubert**, *Assessing and responding to risks in a financial statement audit*. Journal of Accountancy Iulie, pag. 43-47, 2009;

²⁰⁹ **Martyn Jones**, „Auditorii și fraudă - sfârșitul "câinilor de pază" și al "copoilor" din domeniul financiar”, Audit FINANCIAR Nr. 4, p.46, 2010;

²¹⁰ **ISA 240** (clarificat) paragraf 11

care acțiunea ce a stat la baza denaturării situațiilor financiare este intenționată sau neintenționată”²¹¹.

Frauda poate implica scheme sofisticate și atent organizate, construite pentru a ascunde activitatea frauduloasă, cum ar fi: falsul, acțiunea deliberată de a nu înregistra tranzacții sau prezentarea în fața auditorului a unor situații fraudate în mod intenționat. În orice caz, pentru a înțelege mai bine eroarea, este necesar să se acorde mai multă atenție eficacității controlului intern²¹².

4.1.1.3 Fraudă și eroare – importanța principală a denaturărilor situațiilor financiare

Denaturări ale situațiilor financiare pot apărea fie ca rezultat al unei fraude, fie al unei erori. Factorul care face distincția între fraudă și eroare este măsura în care acțiunea ce a stat la baza denaturărilor situațiilor financiare este intenționată sau neintenționată²¹³. Nerespectările cadrului normativ, încălcările codului procedural constând în omisiuni, erori sau greșeli neintenționate reprezintă deficiențe, abateri și disfuncționalități.

Conceptul de fraudă are mai multe înțelesuri, pe care le prezentăm în continuare²¹⁴:

- Frauda reprezintă totalitatea iregularităților și acțiunilor ilegale comise cu intenția de a înșela;
- Frauda înseamnă orice acțiune sau omisiune intenționată în legătură cu utilizarea sau prezentarea de declarații ori documente.

În practică, toate elementele legate de nereguli sau fraude sunt importante și reprezintă o problemă atât pentru manageri cât și pentru auditori. Având în vedere faptul că fraudele apar în diferite zone ale domeniilor audiable, dar și ideea că ele reprezintă obiective ale auditului, se ridică problema gradului de implicare a auditorilor în prevenirea și combaterea fraudei și, mai concret, până unde se recomandă implicarea acestora, astfel încât să-și poată păstra independența și obiectivitatea, care reprezintă caracteristici indispensabile ale oricărei profesii.

Așa cum s-a prezentat, fraudă este un concept juridic larg din punct de vedere al cerințelor IAS, auditorul este interesat de acele fraude care produc denaturări semnificative ale situațiilor financiare, dar responsabilitatea primară pentru prevenirea și detectarea fraudelor și erorilor revine atât persoanelor însărcinate cu guvernanta, cât și conducerii unei entități.

În același timp, auditorii, când își planifică activitatea, când colectează și evaluează probele de audit și când își **exprimă opinia asupra situațiilor financiare** prin intermediul raportului de audit, trebuie să ia în considerare riscul apariției unor denaturări semnificative datorate unor fraude sau erori²¹⁵. Managementul entităților asigură gestionarea activităților cotidiene și răspunde

²¹¹ ISA 240 (clarificat) paragraf 2

²¹² **Fuerman, R. D.**, *Comparing the auditor quality of Arthur Andersen to that of the big 4*. Accounting and the Public Interest nr. 6, pag. 135-161, 2009;

²¹³ **ISA 240** Responsabilitățile auditorului privind fraudă în cadrul unui audit al situațiilor financiare

²¹⁴ **Geiger, M. A., D. V. Rama**, *Audit firm size and going-concern reporting accuracy*. Accounting Horizons Martie, pag. 1-17, 2006;

²¹⁵ **IFAC**, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit financiar 2009*, coeditare CAFR - editura IRECSON, București, 2009: ISA 240 - Responsabilitățile auditorului privind fraudă în cadrul unui audit al situațiilor financiare, pag. 173

de organizarea și funcționarea unui control intern adecvat, de adoptarea unui sistem contabil și a unor politici contabile corespunzătoare, de protejarea patrimoniului și de recunoașterea și prezentarea corectă a informațiilor prin intermediul situațiilor financiare.

Răspunderea persoanelor însărcinate cu guvernanta diferă de la țară la țară, cei însărcinați cu guvernanta au responsabilitatea să supravegheze conducerea executivă în ceea ce privește eficacitatea controlului intern, integritatea sistemului contabil, monitorizarea riscurilor, asigurarea unor raportări financiare conform reglementărilor aplicabile cu bună credință²¹⁶. Obținerea unei asigurări rezonabile privind prezența sau absența denaturărilor semnificative a situațiilor financiare rezultate din fraude și erori reprezintă răspunderea auditorului financiar privind planificarea și efectuarea auditului financiar. Situațiile prevăzute de Standardele Internaționale de Audit prevăd două alternative ale auditorului financiar în situația în care raportările financiare nu prezintă o imagine fidelă: să se retragă din misiune sau să exprime o **opinie modificată**.

Răspunderea auditorului ține de respectarea Standardelor Internaționale de Audit, și nu de depistarea denaturărilor în totalitate din cadrul situațiilor financiare. Responsabilitatea auditorului financiar este de a obține o asigurare rezonabilă asupra faptului că situațiile financiare nu prezintă anomalii care să depășească pragul de semnificație. În situația în care deciziile utilizatorilor situațiilor financiare sunt afectate de efectul combinat al fraudelor și erorilor atunci întâlnim prezentări înșelătoare al căror efect este semnificativ în afectarea judecății utilizatorilor. „Frauda” ca și termen reprezintă acțiunile întreprinse de una sau mai multe persoane din cadrul conducerii, a guvernantei, a salariaților sau terților, acțiuni întocmite cu un caracter intenționat.

4.1.2 Importanța pragului de semnificație pentru a minimiza riscul de fraudă și eroare în situațiile financiare

În acest sens, pragul de semnificație are un rol important. Standardul de Audit 320 Obiectivul unui audit al situațiilor financiare este de a permite unui auditor exprimarea unei opinii, potrivit căreia situațiile financiare au fost întocmite sub toate aspectele semnificative, în conformitate cu un cadru general de raportare financiară identificat. Pragul de semnificație (nivelul de materialitate) adoptat va constitui valoarea în raport cu care se determină dacă erorile, omisiunile sau greșelile identificate în conturi, considerate individual sau cumulat, indică dacă acele conturi oferă o imagine fidelă, completă și exactă rezultatului, a situației financiare și a patrimoniului întreprinderii²¹⁷. Pragul de semnificație reprezintă nivelul, mărimea unei sume peste care auditorul financiar consideră că o omisiune, inexactitate sau eroare conduce la afectarea regularității și a sincerității situațiilor financiare, precum și imaginea fidelă a rezultatului, situațiilor financiare și a patrimoniului întreprinderii. Conform contabilității anglo-saxone, pragul de semnificație poartă și denumirea de materialitate, adică nivelul de eroare sub care interpretarea și înțelegerea situațiilor financiare nu sunt afectate în mod semnificativ.

Altfel spus, pragul de semnificație exprimă nivelul maxim admisibil de eroare acceptat pentru a putea decide dacă conturile sunt corecte sau nu. Există o corelație strânsă între pragul de semnificație și riscul de audit. În „Cadrul general pentru întocmirea și prezentarea situațiilor

²¹⁶ **Gielen, F., Hilara Barros, Ana Cristina;** *Control legal des comptes* - Raport la sesiunea din iunie, 2005 a Comité Reglementaire de l'Audit.

²¹⁷ **Glover, S. M., D. F. Prawitt, J. T. Liljegren, W. F. Messier Jr.,** *Component materiality for group audits.* Journal of Accountancy Decembrie, pag. 42-47, 2008;

financiare” al Comitetului pentru Standarde Internaționale de Contabilitate, pragul de semnificație a fost definit astfel: „Informațiile sunt semnificative dacă omisiunea sau declararea lor eronată ar putea influența deciziile economice ale utilizatorilor, luate pe baza situațiilor financiare. Pragul de semnificație depinde de mărimea elementului sau a erorii judecate în împrejurările specifice ale omisiunii sau declarării eronate. Astfel, pragul de semnificație oferă mai degrabă o limită decât o caracteristică calitativă primară pe care informația trebuie să o aibă pentru a fi utilă”. Atunci când efectuează un audit, auditorul trebuie să ia în considerare pragul de semnificație și legătura acestuia cu riscul de audit²¹⁸.

Standardul Internațional de Audit 320 „Evaluarea pragului de semnificație și a riscului de audit de către auditor” precizează că relația între pragul de semnificație și riscul de audit este una invers proporțională. Cu cât riscul de audit este mai redus, cu atât nivelul pragului de semnificație este mai înalt, și invers. Acest raport este luat în considerare de către auditorul financiar în momentul în care acesta determină durata, întinderea și natura procedurilor de audit. Un exemplu în acest sens îl constituie situația în care riscul de audit este crescut, iar după planificarea procedurilor de audit specifice, auditorul financiar determină că nivelul acceptabil al pragului de semnificație este unul redus. Auditorul financiar poate compensa acest lucru fie prin reducerea riscului de nedetectare, determinat prin modificarea duratei, întinderii și naturii procedurilor planificate de fond, fie prin reducerea nivelului evaluat al riscului de control, acolo unde este posibil, prin intermediul unor teste suplimentare sau extinse de control.

Potrivit Standardul Internațional de Audit 320 „Evaluarea de către auditor a pragului de semnificație și a riscului de audit” la momentul inițial al planificării angajamentului poate diferi de cea din momentul evaluării rezultatelor procedurilor de audit. Aceste schimbări sunt determinate în primul rând de apariția unor circumstanțe noi sau din cauza unor schimbări în cunoștințele acumulate de auditor în timpul auditului. De exemplu, dacă auditul este planificat înaintea încheierii exercițiului financiar, auditorul va anticipa rezultatele operațiilor și poziția financiară. Dacă rezultatele curente ale operațiunilor și poziția financiară diferă semnificativ, evaluarea pragului de semnificație și a riscului de audit se poate schimba. De aceea, când planifică auditul, auditorul poate să stabilească un nivel mai scăzut al pragului de semnificație decât cel pe care intenționează să-l utilizeze la evaluarea rezultatelor auditului. Scopul acestei planificări este de a reduce probabilitatea nedescoperirii informațiilor eronate și de a oferi auditorului o marjă de siguranță atunci când se evaluează efectul informațiilor eronate descoperite în timpul auditului²¹⁹.

În vederea determinării domeniilor și sistemelor semnificative este necesară stabilirea unui prag global de semnificație la începutul misiunii. Această acțiune este necesară deoarece astfel se estimează nivelul global al inexactităților sau erorilor din situațiile financiare, aspect care trebuie luat în considerare încă din etapa de planificare a misiunii de audit financiar. După cunoașterea activităților și a specificului întreprinderii, auditorul stabilește un prag care constituie o limită, și anume:

²¹⁸ **Gonca Canbulut**, *Finansal Bilgi Manipülasyonu ve Örnek bir Uygulama*” Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, 2008;

²¹⁹ **Graham, L., W. F. Messier Jr.**, *Audit risk and materiality in conducting an audit*. Journal of Accountancy Mai, pag. 116-123, 2006;

- Informațiile nu sunt semnificative dacă avem în vedere influențarea deciziilor utilizatorilor informațiilor financiare, în segmentul dinaintea acestui prag;
- Informațiile sunt semnificative dacă luăm în considerare influențarea deciziilor utilizatorilor de informații financiare, în segmentul ulterior acestui prag.

În cursul misiunii de audit, pragurile de semnificație determinate pentru controlul fiecărei secțiuni din situațiile financiare permite orientarea programelor de muncă spre riscurile existente, prin stabilirea mai corectă a eșantioanelor de control; aceasta evită angajarea în lucrări care nu contribuie la fundamentarea opiniei asupra situațiilor financiare. Aceste praguri sunt, în general, inferioare pragului global ce ține cont de cumulul erorilor constatate. La sfârșitul misiunii de audit, pragul global permite auditorului să aprecieze dacă erorile constatate trebuie corijate sau fac obiectul unei mențiuni în raport, dacă întreprinderea refuză să le corijeze²²⁰.

Pentru a stabili nivelul pragului de semnificație prin natură, auditorul trebuie să decidă dacă un element nematerial ca valoare poate fi considerat material datorită naturii inerente sau caracteristicilor sale. Pentru a decide dacă un element este material prin natură, trebuie să se ia în considerare:

- compararea tranzacțiilor (operațiilor) auditate cu reglementările ce privesc întreprinderea audiată, precum și cu acele reglementări, care se referă la ramura din care face parte aceasta.
- mărimea întreprinderii, luând în calcul activele totale, total venituri, etc.
- întreprinderea - factori asociați cum ar fi: data înființării acesteia, profitul realizat anual, cifra de afaceri, etc.

Exemplu: Ministerul de Finanțe solicită periodic Băncii Naționale conturile de disponibilități bănești pentru a verifica certitudinea nivelului rezervei valutare al acesteia. Orice eroare a nivelului raportat al rezervei valutare, constituie o eroare materială. Nivelul pragului de semnificație poate fi stabilit și prin context. O eroare sau o omisiune poate fi considerată materială datorită contextului sau circumstanțelor în care apare. Tot odată, un element poate fi material prin context datorită efectelor sale asupra unor puncte cheie ale situațiilor financiare: transformarea unui profit în pierdere sau invers, schimbarea unei tendințe a situațiilor financiare, creșterea artificială a pierderilor peste limitele reglementate și prezentarea lor ca atare în situațiile financiare²²¹.

4.1.3 Scheme comune de fraude financiare

Conducerea poate încerca să folosească diverse tehnici contabile utilizate pentru a crea o imagine cat mai avantajoasă din punct de vedere financiar, prin fraudarea rapoartelor financiare. Auditorii ar trebui să dea dovadă de scepticism atunci când auditează rapoartele financiare. Taxonomia

²²⁰ **Gray, Iain; Manson, Stuard**, *Audit process: The principles, practice and cases*, Editura Thomson, Londra, Editie revizuita, 2006

²²¹ **Hunton, J. E., A. M. Wright, S. Wright**, *The potential impact of more frequent financial reporting and assurance: User, preparer, and auditor assessments*. Journal of Emerging Technologies in Accounting nr. 4, pag. 47-67, 2007;

fraudei rapoartelor financiare este, de asemenea, dezvoltată pentru a identifica schemele comune de fraudare²²². Numeroși autori evidențiază următoarele scheme de fraudă financiară:

Tabel 5. Scheme comune de fraude financiare

Nr. Crt.	Rezaee (2009)	Albrecht, W.Steve et al. (2009)	Golden et al. (2009)	Wells (2008)	Singleton (2006)
1.	Recunoaștere inadecvată a venitului	Frauda legată de venituri	Coordonare	Activ/Declarații exagerate de venit și declarații sub valoare	Diferențe coordonare
2.	Declarații exagerate a activelor, altele decât creanțele	Fraudare a costului bunurilor vândute	Evidență contabilă inadecvată pentru Contractele de Construcție	Diferențe de coordonare	Venituri fictive
3.	Declarații sub valoare a cheltuielilor / pasivelor	Reducerea pasivelor	Tranzacții cu asociații	Venituri fictive	Pasive mascate
4.	Însușire ilegală a activelor	Exagerare a activului fraudat	Deturnare venituri și creanțe	Pasive și Cheltuieli ascunse	Înștiințări inadecvate
5.	Înștiințare inadecvată	Înștiințare inadecvată	Majorarea valorii creanțelor	Înștiințări inadecvate	Evaluare inadecvată a activelor
6.	Diferite alte tehnici	Alte tipuri de fraudare a rapoartelor financiare	Păstrarea necorespunzătoare a înregistrărilor contabile	Evaluare inadecvată a activelor	
7.			Alte scheme și deturnări de fonduri		

Declararea inadecvată a venitului constă în disponibilitatea de a accepta alternative pentru recunoașterea venitului și reprezintă facilitatea de recunoaștere a manipulării venitului net prin utilizarea venitului și a creanțelor. O evaluare inadecvată a activelor implică exagerarea frauduloasă a stocurilor sau a creanțelor. O altă evaluare inadecvată a activului include manipularea alocării prețului de achiziție a unei întreprinderi în scopul majorării veniturilor viitoare, a unei clasificări incorecte a activelor imobilizate și a altor active, sau valorificare inadecvată a stocurilor sau a costurilor de pornire.

²²²Rezaee, Z., Financial statement fraud, prevention and detection. Jon Wiley&Sons, 2009;

În ce perioade au fost încheiate contractele de vânzări? Când a fost livrat produsul sau echipamentul? Când a devenit cumpărătorul obligat să plătească? Ce servicii suplimentare i-au fost solicitate vânzătorului? Așa cum sugerează aceste întrebări, coordonarea tranzacției poate fi manipulată în scopul accelerării recunoașterii venitului. Acesta este adesea asociată cu acțiunile deliberate ale conducerii Societății de a nu dezvălui informații financiare nici în cadrul rapoartelor financiare și nici în notele explicative ale acestora (MD&A)²²³.

Cea mai ușoară cale de a identifica minimalizarea expunerilor fraudate este identificarea tranzacțiilor care implică datorii și care pot fi înțelese. Pentru aceasta, trebuie specificat clar tipul organizației și tranzacțiile acesteia, unele societăți înregistrează diferite tipuri de datorii²²⁴. Tranzacțiile între părțile afiliate sunt dificil de auditat deoarece nu sunt întotdeauna justificate în maniera convenienței care există între acestea, deși părțile sunt asociate prin contract. Mai mult decât atât, controalele interne ar putea să nu identifice tranzacțiile efectuate între părțile asociate. În timp ce tranzacțiile Părților asociate pot implica recunoașterea inadecvată a venitului, acestea pot, de asemenea, implica și alte părți ale bilanțului sau ale declarațiilor de venit. Umflarea valorii creanțelor legale are același impact ca și crearea de creanțe fictive. Principiile Contabile General Acceptate cer ca, creanțele să fie reportate la valoarea netă realizabilă – valoarea brută, mai puțin un provizion estimat pentru conturile neîncasabile. O schemă relativă nu implică amortizarea sau amânarea amortizării creanțelor careu devenit, de fapt, ne-colectabile²²⁵.

Ca urmare a unei analize a literaturii de specialitate, s-a observat că schemele cele mai frecvent întâlnite în cadrul fraudei financiare sunt: supraevaluarea activelor și a veniturilor; informațiile false, inadecvate sau omise; minimalizarea datoriilor și a cheltuielilor. Aceste scheme sunt făcute pentru a-i priva pe consumatori de informații care prezintă adevărata poziție a societății, astfel încât, este foarte important să analizăm bugetele societăților comerciale.

4.1.4 Analiza variațiilor bugetelor previzionate cu cele realizate de o reflectare asupra detectării erorilor și fraudelor

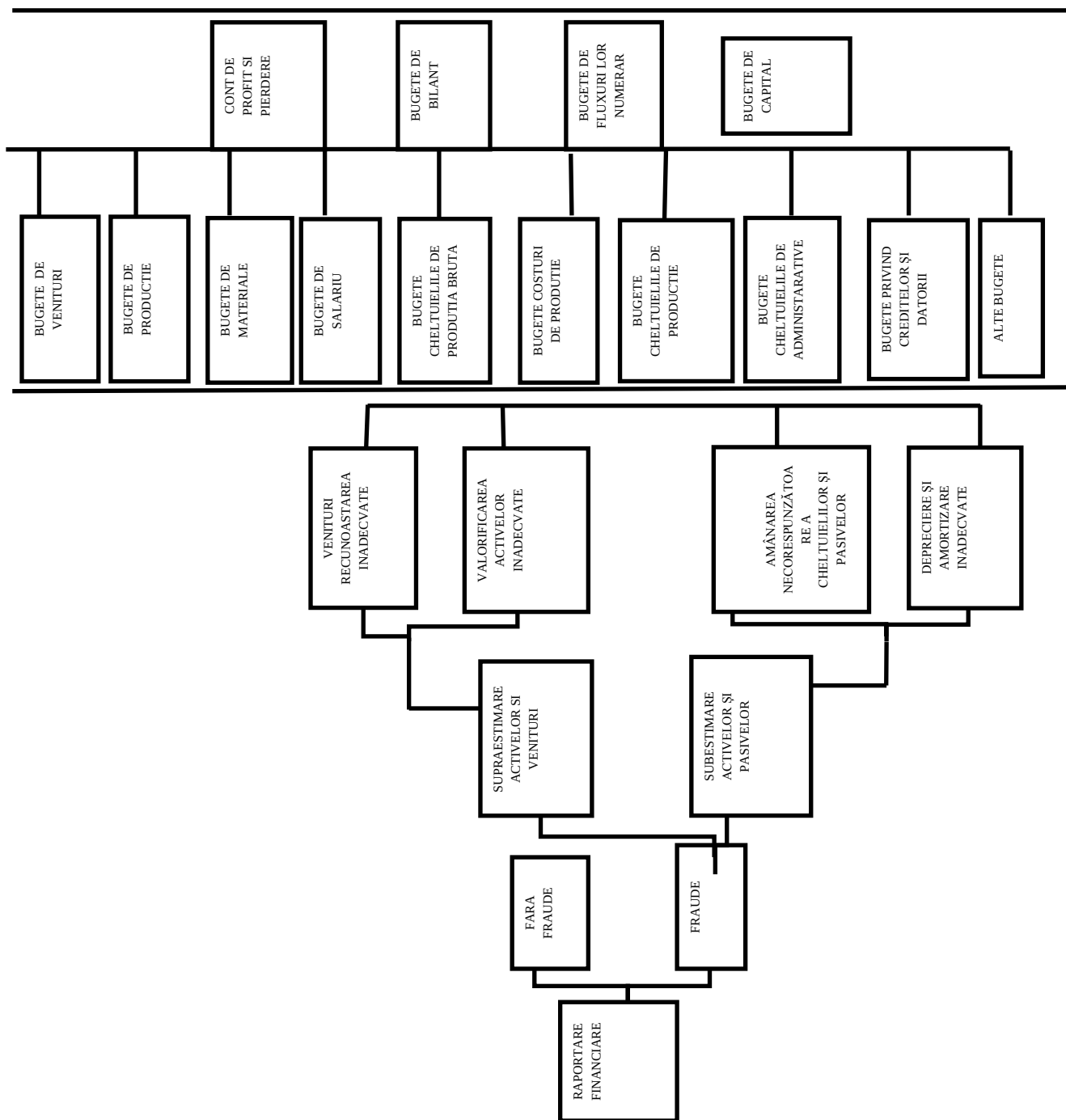
Contabilitatea financiară se ocupă de obicei de cerințele externe ale acționarilor și ale potențialilor investitori. Rapoartele financiare trebuie evidențieze întotdeauna situația reală a societății față de utilizatorii externi. Din păcate, nu întotdeauna se întâmplă astfel. Adesea, din motive obiective, persoanele din interior prezintă într-un mod mai atrăgător performanțele societății. Dacă acest lucru se întâmplă, atunci utilizatorii interni trebuie să obțină informații despre situația reală în care se află societatea, întrucât aceasta nu va fi reflectată în rapoartele financiare. Situația reală poate fi observată din bugetele societății numai că astfel de informații sunt numai la dispoziția utilizatorilor interni de informații. Pentru alte instituții publice, cum ar fi Serviciul de Investigare a Fraudei Financiare, acest lucru este posibil numai cu permisiunea Curții de Justiție. Dacă definim schemele corporative de fraudă financiară utilizate și remarcăm bugetele corporative, vom

²²³ **Rezaee, Z.** Financial statement fraud, prevention and detection. Jon Wiley&Sons.Inc, 2008;

²²⁴ **Albrecht, W. S. & Albrecht, C. C. & Albrecht, Ch. O. & Zimbelmam, M. F.**, Fraud examination, 3rd edition. South-Western Cengage Learning, 2009;

²²⁵ **Golden, W. T. & Skalak, L. S. & Clayton, M. M.**, A Guide to Forensic Accounting Investigation. John Wiley&Sons, 2009;

la bugetul societății comerciale²²⁶.

Figură 5: Schema principală a identificării fraudelor financiare prin utilizarea informațiilor cu privire la bugetul societății comerciale²²⁷

²²⁶ **Ibis Cemal, Özkan Serdar**, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) na Genel Bakış, Mali Çözüm Dergisi, ISMMMO Publicația, Nr. 74, pag. 26, 2010;

²²⁷ Imhoff, E. A. Jr., *Accounting quality, auditing, and corporate governance*. Accounting Horizons, pag. 117-128, 2009;

În cadrul rapoartelor financiare frauduloase activele sunt exagerate (evaluare inadecvată a activelor), la fel ca și veniturile (recunoaștere inadecvată a venitului), datoriile sunt reduse (amânarea necorespunzătoare a cheltuielilor și a datoriilor) la fel ca și cheltuielile (depreciere, amortizare, ștergere și prescrieri necorespunzătoare). Informațiile din cadrul rapoartelor financiare frauduloase pot fi comparate cu bugetul Societății, care oferă informații utile cu privire la situația financiară adevărată și care ne ajută să identificăm fraudele din cadrul rapoartelor financiare. De exemplu, pentru a determina dacă activele și veniturile unei Societăți nu sunt prezentate exagerat, este necesar să comparăm raportul financiar cu bugetul de venituri și cheltuieli. Pentru a verifica dacă datoriile Societății sunt corect înregistrate în rapoartele financiare, este necesar să comparăm rapoartele financiare cu datoriile Societății. Pentru a verifica dacă cheltuielile de exploatare sunt înregistrate corect în cadrul rapoartelor financiare avem nevoie de informații din bugetele de cheltuieli brute de producție, costuri produse, cheltuieli producție, bugetele de cheltuieli generale și administrative, fluxul de numerar și alte informații²²⁸.

4.2 Cauzele manipulării informației financiare

Conducerea și desfășurarea activității financiare într-o întreprindere sau într-o instituție financiară se realizează prin intermediul deciziilor cu un conținut financiar/ decizia, ca modalitate de acțiune umană, presupune trecerea de la potență la act în condiții de eficiență, în mod conștient și pe baza unei fundamentări și motivări științifice, axiologice, psihologice și de scop. Decizia financiară, este rezultatul unui proces decizional complex care cuprinde etapele de cunoaștere a realității financiare cerute de activitățile economice și sociale din sfera întreprinderii și zona circumscrisă acesteia, precum și stadiile de însușire a soluției optime²²⁹.

Există anumite cauze care duc la manipularea informațiilor financiare. Conform unor investigații, au fost dezvăluite mai multe motive pentru fraudarea rapoartelor financiare. Fraudarea rapoartelor financiare semnifică încercarea de a manipula informațiile financiare utilizând anumite metode care vor fi explicate în următorul capitol al prezentului studiu. Cauzele care declanșează manipularea informațiilor financiare vor fi explicate de către specialiști, în detaliu, conform studiilor efectuate de către aceștia.

4.2.1 Management ineficient al societăților comerciale

Investigațiile efectuate pe întreprinderi de către Dechow, Sloan și Sweeney (2009) arată motivele pentru care societățile au o structură administrativă deficitară. Câteva din aceste motive sunt²³⁰:

- Majoritatea membrilor Consiliului de Administrație sunt în același timp și Directori Generali și manageri de nivel înalt.
- Majoritatea Directorilor Generali ai Societăților Comerciale sunt în același timp și Președinți ai Consiliului de Administrație

²²⁸ **Ingram, Robert W, Baldwin, Bruce A**, *Financial Accounting: Information for Decisions*, South-Western Educational Publishing, ISBN: 0324069545, 2008

²²⁹ **Iuliana Ionescu**, „Asistarea Deciziei în Domeniul Finanțelor și Instrumentele Informatice Utilizate, București, Tribuna Economică, Nr. 42, 2007;

²³⁰ **İsmail Küçük**, *Finansal Raporlamada Hile-Manipülasyonlar ve Önlenmesi*, T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Finansman Bilim Dalı, İstanbul, 2011;

- Majoritatea Directorilor Generali ai Societăților Comerciale sunt în același timp și proprietari ai Societății
- Majoritatea nu au un Comitet de Audit independent
- Majoritatea nu au acționari care să provină din afara Consiliului de Administrație și care să dețină o participație considerabilă în cadrul Societății.

Conform unor investigații efectuate de analiști, există anumiți factori care afectează manipularea informațiilor financiare. Unul din acești factori este structura proprietar-manager al Societăților. Aceste determinări subliniază că una din cauzele manipulării informațiilor financiare este slaba structură de administrare a Societății Comerciale²³¹.

4.2.2 Ascunderea actelor de corupție

Unii dintre Manageri încearcă să ascundă faptul că sunt corupți și să manipuleze informațiile financiare. Cea mai bună cale de a ascunde corupția este manipularea informațiilor financiare.

4.2.3 Interesele managerilor

Conform unor opinii ale investigatorilor, managerii au motive să creadă în interesele pe care le au în ceea ce privește societatea comercială respectivă. Managerii acționează într-o manieră încât să-și amplifice interesele. Fluctuația profitului și profitul neestimat reprezintă factorul determinant în măsurarea factorului de risc. Interesele Managerilor sunt în legătură directă cu prețul acțiunilor Societății. Comportamentul managerilor care depind de aceste ipoteze generează cauza și sursa manipulării²³².

4.2.4 Evaziunea fiscală

Sustragerea prin orice mijloace, parțial sau în totalitate, de la plata obligațiilor fiscale reprezentând impozite, taxe, alte sume datorate bugetului de stat, bugetelor locale, a asigurărilor sociale de stat și a fondurilor speciale extrabugetare, atât de către persoanele juridice sau fizice, române cât și străine, reprezintă **evaziune fiscală**. Dorința de a plăti autorităților impozite și taxe cât mai reduse, sau de a se sustrage în totalitatea de la plata impozitelor, poate rezulta din analiza normelor care stabilesc mărimea și plata impozitelor, prin intermediul acțiunilor care se concretizează în acte și omisiuni culpabile, aplicabile atât pe teritoriul României cât și în oricare din statele din lume.

În situația în care făptuitorul a săvârșit încă o infracțiune într-un interval de 5 ani, potrivit **Legii 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale**, acesta nu va beneficia de reducerea pedepselor.

Importanța impozitelor și taxelor este una majoră, datorită faptului că acestea reprezintă o modalitate de asigurare a serviciilor publice, de asigurare a vieții sociale, mai mult, reprezintă o reflecție a principiilor statului de drept, și în acest sens este impetuos necesar să stabilim un

²³¹ **Ismail, T., N. Sobhy**, *Determinants of auditors perceptions of the work needed in the audit of internet*. Journal of Applied Accounting Research nr.10, pag. 132-150, 2009;

²³² **Jameson M.**, *A Practical Guide to Creative Accounting*, Kogan Page, pag. 83, London, 2010;

mecanism de control eficient, prin intermediul căruia să se stabilească metodele de impozitare în cadrul unei societăți. În acest sens menționăm efectul negativ pe care îl reprezintă evaziunea fiscală asupra economiei statului respectiv, deoarece dacă contribuabili se sustrag de la plata impozitelor și taxelor, veniturile în bugetul statului respectiv se vor diminua.

4.2.5 Prezentarea unei imagini fidele a rapoartelor financiare

Este imposibil să se asigure informații adecvate și demne de încredere dacă creanțele din bilanțurile contabile sunt prezentate mai mari decât sunt în realitate, iar activele sunt mai mici decât în realitate. În prezent, datorită faptului că, capitalul de bază este cotate la Bursa de Valori, aproape toate actele de corupție sunt efectuate prin comiterea de fraude în bilanțul contabil. De fapt, Managerii încearcă să arate că societățile comerciale sunt profitabile, deși acestea sunt în pierdere, în scopul obținerii de beneficii pe profit, astfel investitorii și creditorii fiind induși în eroare²³³.

4.3 Identificarea rapoartelor financiare și a informațiilor care le însoțesc

4.3.1 Identificarea rapoartelor financiare

Acesta este de obicei cazul în care rapoartele financiare vor fi doar parte dintr-un raport anual mai amplu, depozit reglementar sau alt document. Deoarece IFRS se aplică numai rapoartelor financiare, este important ca numele rapoarte financiare să fie clar identificate în așa fel încât utilizatorii raportului să poată distinge informațiile pregătite folosind IFRS de alte informații care ar putea fi utile dar care nu fac obiectul acelor cerințe.

IAS 1 a fost revizuit în anul 2007. Cuvântul „necesar” a fost introdus în versiunea anterioară după cum urmează. „IFRS se aplică numai rapoartelor financiare, și nu în mod necesar altor informații ... „Nu este clar în totalitate ce încerca IASB să atingă cu acest amendament. O posibilitate ar fi că IASB se referă la date conforme cu IFRS prezentate în afara rapoartelor financiare actuale.

IAS 1 solicită ca următoarele să fie evidențiate și repetate atunci când este necesar pentru ca informațiile prezentate să poată fi ușor înțelese: denumirea entității raportoare sau alte mijloace de identificare, precum și oricare modificări ale informațiilor de la sfârșitul perioadei precedente; dacă rapoartele financiare sunt ale unei entități individuale sau ale unui grup de entități; data sfârșitului perioadei de raportare sau perioada acoperită de rapoartele financiare sau de note (posibil, cea care este adecvată acelei componente a rapoartelor financiare); moneda de prezentare, așa după cum este definită în Standardul IAS 21 – Efectele modificării cursurilor de schimb valutar; și nivelul de rotunjire utilizat în prezentarea sumelor din rapoartele financiare.

Aceste cerințe sunt îndeplinite prin utilizarea de titluri adecvate pentru pagini, declarații, note și articole. Sunt necesare note standard în determinarea celui mai bun mod de prezentare anumitelor informații. De exemplu, atunci când rapoartele financiare sunt prezentate în format electronic, nu se folosesc întotdeauna și pagini separate; atunci, articolele mai sus menționate trebuie prezentate pentru a ne asigura că informațiile cuprinse în rapoartele financiare pot fi înțelese corect. IAS 1 consideră că rapoartele financiare sunt adesea mai ușor de înțeles prin prezentarea informațiilor în

²³³ Janvrin, D. J., C. G. Jeffrey, An investigation of auditor perceptions about subsequent events and factors that influence this audit task. Accounting Horizons Septembrie, pag. 295-312, 2007;

mii sau milioane de unități ale monedei de prezentare. Acest lucru este considerat acceptabil atât timp cât nivelul rotunjirii din prezentare este dezvăluit iar informațiile materiale nu sunt omise²³⁴.

4.3.2 Declarații de conformitate cu IFRS

Deoarece este dificil de identificat care parte dintr-un document mai amplu constituie rapoartele financiare, Standardul IAS 1 cere ca rapoartele financiare care se conformează IFRS să conțină o declarație de conformitate cu numitul Standard inserată în note. Deoarece această declarație în sine este necesară pentru o deplină conformitate, absența ei ar face ca rapoartele financiare să nu fie considerate conforme, chiar dacă acestea ar fi conforme sus numitului Standard. În mod curios, Standardul continuă prin a afirma că „o entitate nu trebuie să descrie rapoartele financiare ca fiind conforme cu IFRS dacă acestea nu sunt conforme cu toate cerințele stipulate în IFRS. Este normal ca un Standard să specifice ce este necesar pentru a te conforma regulilor sale. Totuși, este cu totul altceva să încerci să recomanzi ceea ce o entitate poate sau nu să spună (ceea ce, prin definiție, nu este conform cu regulile sale)”²³⁵.

4.4 Obiectivele prezentării situațiilor financiare

Situațiile financiare vor scoate la iveală imediat punctele forte și punctele slabe ale societăților, ele devenind astfel unul dintre cei mai importanți factori ce influențează soarta companiilor. Activitățile societăților ajută la identificarea situațiilor financiare, iar acestea la rândul lor, stabilesc viitoarele activități ale companiei. Prin urmare, situațiile financiare și transparența acestor situații sunt deopotrivă importante atât pentru societăți, cât și pentru publicul larg care, în momentul declarațiilor va realiza evaluarea financiară.

Situațiile financiare reflectă modalitatea în care managerii utilizează resursele ce le-au fost încredințate. Pentru ca situațiile financiare să atingă aceste obiective, ele furnizează următoarele informații cu privire la entitate:

- Situația poziției financiare;
- Situația rezultatului global sau o situație individuală a veniturilor și cheltuielilor dacă este prezentată;
- Situația modificărilor în capitaluri;
- Situația fluxurilor de trezorerie;
- Politici contabile și note explicative;
- O situație a poziției financiare atunci când entitatea aplică retroactiv o politică contabilă sau face o retratare retroactivă a elementelor din situațiile financiare sau când reclasifică elemente din situațiile sale financiare.

Aceste informații, împreună cu altele ajută în special la stimularea fluxurilor viitoare de numerar așteptate de utilizatorii situațiilor financiare. Scopul general al informării societăților, informare

²³⁴ Kell Walter G., Boynton William C., *Modern Auditing*, John Wiley & Sons, Inc., U.S.A, pag. 213, 2007;

²³⁵ Kessler, B., *Fashioning a fraud*. Journal of Accountancy Octombrie, pag. 60-63, 2007;

realizată prin intermediul acestor situații financiare, este de a ajuta la evaluarea succesului în atingerea obiectivelor de afaceri. Dar aici, în momentul în care se dorește ca aceste informații financiare să fie prezentate către diferite persoane sau grupuri țintă, trebuie să fie ales ținând cont de cantitatea și mai ales de calitatea informațiilor. Este de așteptat ca informațiile să aibă calitatea de a satisface necesitățile, deci trebuie să fie importante, de încredere, imparțiale, ușor de înțeles, oportune, consistente și comparabile. De exemplu, un investitor simte nevoia să cunoască informații referitoare la poziția financiară, performanța entității și cea asociată investiției deținute, iar această nevoie trebuie satisfăcută în timp real. Dacă această informație pentru managerul societății este una obișnuită, cu siguranță pentru un investitor va contribui în luarea deciziilor. Numai pe această cale investitorul poate avea ocazia să facă comparații între entități. Transparența în comunicarea financiară va asigura premisele funcționării eficiente a pieței de capital. Pentru ca informația să devină transparentă, acesta trebuie să fie accesibilă, să fie relevantă, de calitate și de încredere²³⁶.

Aplicarea principiilor de conducere corporativă în cadrul societății, abordarea unui concept contemporan de societate și pe deasupra la fel ca în toate domeniile adoptarea transparenței va duce la rezultate benefice. Pentru ca reorganizarea sau restructurarea corporativă să se realizeze cu succes, este necesară adoptarea unuia dintre cei mai importanți factori cum ar fi administrarea corporatistă și a principiilor acesteia. În acest context, în sensul principiilor transparenței și a schimbului de informații, este necesară realizarea unor aranjamente care să protejeze drepturile persoanelor care dețin mai puține părți sociale în cadrul unei societăți și de asemenea este necesar să se impună transmiterea la timp și corectă a informațiilor²³⁷.

În asigurarea transparenței nu este suficientă doar informarea publicului. Pe lângă aceasta este necesară și crearea de norme contabile stricte. Pentru ca situațiile financiare ale societăților să poată oferi informații fiabile comunității, este necesar ca acuratețea acestor situații să fie confirmată prin operațiuni profesionale oferite de profesioniști contabili care de altfel au și o responsabilitate publică. Cele mai importante caracteristici pe care, conform legislației contabile din toată lumea, ar trebui să le dețină orice contabil onestitatea, încrederea, imparțialitatea, confidențialitatea, atenția profesională și diligentă, responsabilitatea socială, independența și interdicția de a își face reclamă. Societățile comerciale din România sunt nevoite să întocmească situațiile financiare și să le prezinte într-un mod onest și nepărtinitor. Informațiile vor fi conforme cu realitatea și vor fi conforme intereselor societății. Acest principiu care este exprimat drept un concept de responsabilitate socială, scoate în evidență sensul și scopul contabilității și a situațiilor financiare. Societățile trebuie să expună publicului în anumite perioade situațiile financiare, în cadrul conceptelor de bază ale contabilității. În plus, societățile ale căror acțiuni sunt tranzacționate la bursă, în momentul în care se confruntă cu o situație specială, sunt nevoite să anunțe acest lucru la Comisia Pieței de Capital și la Bursa de Valori.

²³⁶ **Khurana, I. K., K. K. Raman**, Litigation risk and the financial reporting credibility of big 4 versus non-big 4 audits: Evidence from Anglo-American countries. *The Accounting Review* Aprilie, pag. 473-495, 2009;

²³⁷ **Knechel, W. R.**, The business risk audit: Origins, obstacles and opportunities. *Accounting, Organizations and Society* nr. 32, pag. 383-408, 2007;

4.5 Limitele informațiilor conținute în situațiile financiare

Deși s-a îmbunătățit conținutul situațiilor financiare, ca set de documente contabile, în sensul că acestea cuprind (pentru unele întreprinderi) și situația fluxurilor de trezorerie și o situație a modificărilor capitalurilor proprii, totuși nu putem afirma că aceasta este componența optimă a setului de situații financiare. Apoi, utilitatea informațiilor cuprinse în situațiile financiare face trimitere, mai ales, la calitatea acestora, și nu doar la cantitatea lor. Cert este că situațiile financiare sunt rezultatul interacțiunii a trei părți: firmele, ca subiecți ale căror activități fac obiectul informării financiare, utilizatorii de informații contabile și profesioniștii contabili sau profesia contabilă, în general. Dintre toate aceste părți, rolul de îmbunătățire a conținutului situațiilor financiare și de ameliorare a credibilității informațiilor contabile este atribuit profesiei contabile. Chiar dacă firmele ar fi tentate să facă publice doar anumite informații, decizia în această privință este condiționată de așteptările utilizatorilor de informații contabile. Aceștia trebuie să poată determina, pe baza informațiilor primite, indicatorii care se referă la profitabilitatea, lichiditatea și solvabilitatea firmei²³⁸.

Determinarea profitabilității unei firme presupune analiza mărimilor din contul de profit și pierdere. Dar, nu toți indicatorii din această situație răspund necesităților utilizatorilor, în sensul că sunt și valori estimate, chiar dacă se referă la evenimente care au avut loc. Asemenea mărimi estimate sunt cele care se referă la amortizări și provizioane și care influențează profitul contabil al firmei. Profitul prezentat în contul de rezultate sau o creștere a profitului, nu reprezintă neapărat o informație favorabilă utilizatorilor. Utilizarea unor anumite opțiuni contabile sau schimbarea metodelor contabile pot determina această creștere a profitului. În acest sens, utilizatorii situațiilor financiare pot analiza notele situațiilor financiare pentru a obține detalii suplimentare, numai că nici în aceste note nu se regăsesc totalitatea informațiilor de care aceștia au nevoie (un exemplu îl reprezintă situația în care se opta pentru o altă prelucrare contabilă).

Limitele informațiilor cuprinse în situațiile financiare, ar putea fi sintetizate astfel²³⁹:

- documentele de sinteză conțin informații care vizează trecutul, iar deciziile pe care le vor lua utilizatorii de informații au în vedere viitorul;
- baza de evaluare a mărimilor din situațiile financiare este de cele mai multe ori costul istoric;
- unele informații cuprinse în situațiile financiare au la bază estimări ale diferitelor mărimi, ceea ce determină ca acestea să aibă un caracter subiectiv;
- informații importante pentru utilizatori nu sunt cuprinse în situațiile financiare, deoarece acestea nu pot fi exprimate în bani (cum sunt, de exemplu, informațiile care se referă la capitalul uman și „valoarea” acestuia);

²³⁸ **Maria Berheci**, “Obiectivele situațiilor financiare, limitele și căile de îmbunătățire a conținutului acestora” Iași pag. 3, 2008;

²³⁹ **Koç Yüksel**, *Genel Muhasebe Prensipleri ve Uygulamaları*, Nobel Yayın Dağıtım, 14. baskı, Ankara, p.59, 2010;

- chiar dacă trăsătura definitivă pentru atragerea fondurilor ar trebui să fie transparența, unele informații nu pot fi publicate de către firme în situațiile lor financiare, pentru că acestea ar genera dezavantaje competitive;
- interacțiunea dintre fiscalitate și contabilitate generează deformări ale informațiilor din situațiile financiare;

Libertatea în aplicarea principiilor și regulilor contabile poate genera rezultate voite de profesioniștii contabili și nu informații reale.

4.6 Evenimente semnificative care influențează prezentarea situațiilor financiare

Importanța controlului este definită drept un potențial nivel de impact asupra comportamentului de luare a deciziilor, în momentul analizării de către utilizatori print-o abordare rațională a greșelilor și/sau lipsurilor ce se regăsesc în cadrul situațiilor financiare²⁴⁰. În cazul în care situațiile financiare includ declarații false, care sunt atât de importante încât să nu prezinte corect realitatea în conformitate cu principiile contabile general acceptate, se consideră că aceste situații financiare au fost declarate în înșelător²⁴¹. Pe scurt, importanța controlului se va reflecta la nivel de situație financiară sau la nivelul soldului contului²⁴². În cazul în care din cauza unei informații eronate o persoană prudentă care utilizează situațiile financiare este influențată, eroarea va fi considerată importantă²⁴³. În general, situațiile care afectează în mod semnificativ comparabilitatea situațiilor financiare, necesită explicații ce se cer precizate în note.

S-a constatat în ultimii ani, că multe societăți mari care se considera că ar fi prezentat informații fiabile și transparente utilizatorilor lor, au oferit de fapt informații financiare care de fapt nu erau de încredere și din această cauză mulți investitori au suferit pierderi.

Cel mai apropiat exemplu de această situație este cazul Enron. Pe lângă lacunele din standardele de audit contabil, deciziile manageriale cauzate de informațiile financiare eronate, cât și lipsa de cunoștințe profesionale a auditorilor au ocupat un rol important în falimentul Companiei Enron. Elementele care prezintă rezultatele financiare ale evenimentelor de la Enron, nu au fost încă în totalitate înțelese nici măcar de către experții în contabilitate și probleme de audit.²⁴⁴ Dacă există însă o incertitudine majoră care poate influența situațiile financiare, auditorul trebuie să evalueze mai întâi dacă informațiile sunt prezentate în notele la situațiile financiare și dacă aceste informații sunt adecvate evenimentelor respective. În cazul în care notele conțin informații adecvate, pentru incertitudini semnificative auditorul trebuie să adauge un alt paragraf explicativ la raportul de audit²⁴⁵. Legat de informația financiară, un alt termen la care trebuie să facem referire este „informație financiară înșelătoare”. Este posibil ca în cadrul societăților unele persoane care se află în diverse poziții de conducere, să transmită informația legată de societate într-un mod

²⁴⁰ FASB, Concepts, Statement no.2.

²⁴¹ Erdogan Melih; ‘Denetim’, Maliye ve Hukuk Yayınları, 2.Edition, Ankara, 2011;

²⁴² Kell Walter, G. – Boyton, William C.; ‘Modern Auditing’, 5. baskı, John Wiley & Sons, Inc., U.S.A, pag. 213, 2007

²⁴³ Arens A., Loebbecke J, *Auditing - an integrated approach*, Potice Hall International Editions, 2008;

²⁴⁴ Krishnan, J., K. Raghunandan, Were former Andersen clients treated more leniently than other clients? Evidence from going-concern modified audit opinions. *Accounting Horizons* Decembrie, pag. 423-435, 2007;

²⁴⁵ Arens A., Loebbecke J, *Auditing - an integrated approach*, Potice Hall International Editions, 2008;

deformat, în favoarea lor sau a unui anumit grup de persoane sau în defavoarea unui alt grup și să ascundă în mod ilegal informația de aceste grupuri.

4.6.1 Evenimente semnificative care influențează prezentarea situațiilor financiare pe piețele internaționale

La baza creării standardelor americane de contabilitate se află un sistem bazat pe un amestec de reglementări din sectorul public și privat. Principala reglementare legată de standardele contabile este „Legea privind valorile mobiliare din 1933,, care apare ca un răspuns la criza financiară din 1929 și care se regăsește în „Securities Exchange Act din 1934,,. „Securities Exchange Act din 1934,, este înființată cu scopul de a pune în practică legea Securities Exchange Act din 1933 și ambele legi au fost date pentru a putea determina modalitățile referitoare la raportarea financiară. De la „Securities Exchange Act,, au fost eliberate documente pe teme contabile care purtau denumirea de ‘Accounting Series Releases’ și ‘Staff Accounting Bulletins’, rolul acestora în stabilirea standardelor contabile fiind restricționat la funcția de control și supraveghere, iar pentru stabilirea normelor pentru auditul independent și contabilitate s-a permis ca instituțiile ce au rol de reglementare din sectorul privat să aibă un rol mai eficient. Cea mai importantă instituție dintre acestea este: Institutul american al contabililor publici (American Institute of Certified Public Accountants - AICPA). O serie de mari nereguli contabile constatate începând cu 2001 tot la unele mari companii de renume mondial au creat un mare ecou pe piețele financiare internaționale. Aceste eșecuri din cadrul acestor mari companii au zguduit încrederea publicului în rapoartele financiare și în prezentările de informații corporative.

Tabel 6. Cele mai mari falimente ale societăților din USA, între 2001 - 2003²⁴⁶

Denumire societate	Data	Valoare (miliarde \$)
Pacific Gas	2001	21
Enron	decembrie, 2001	63
Kmart	ianuarie, 2002	17
Tyco	2002	80
Global Crossing	ianuarie, 2002	26
NTL	mai, 2002	17
Adelphia	iunie, 2002	24
Worldcom	iulie , 2002	107

Elementele care stau la baza acestor scandaluri contabile: extazul illogic al investitorilor în fața piețelor emergente, ambițiile contagioase, surparea castelelor virtuale realizate din hârtie în fața așteptărilor care creșteau, înțelegerea deformată a prezentului de către manageri, eșecul consiliului de administrație, a comisiei de audit, a auditorilor independenți și a Securities Exchange Act,

²⁴⁶ **Lainez A., Callao, S.,** The Effect of Accounting Diversity on International Financial Analysis: Empirical Evidence, The International Journal of Accounting, Vol. 35, No:1, 2011;

graficul standardelor de raportare financiară care a încurajat acceptarea modificărilor și a asigurat ca aceste situații financiare să arate mai bine în fata auditorilor sunt numai unele dintre greșelile realizate²⁴⁷.

Raportarea financiară este găsită la controalele interne din ce în ce mai mult ca o sursă de eșec care se răspândește pe zi ce trece. După aceste scandaluri cauzele care stau la baza căderii pieței de capital sunt considerate ca a fi preocupările legate de problemele contabile²⁴⁸. Colapsul companiei Enron este un exemplu bun care conține multe grupuri de interese și multe slăbiciuni cauzate de sistemul adoptat²⁴⁹. În timp ce ecoul incidentului Enron încă mai continua, acțiunile unuia dintre cei mai mari producători de echipamente electronice din lume și anume Tyco, au scăzut cu 20 la sută și valoarea de piață a societății care era de 80 miliarde dolari a scăzut în două zile la 63 miliarde dolari. În iunie 2002, Securities Exchange Act US care este cea mai înaltă autoritate care controlează practica contabilă și financiară a societăților americane, a deschis un caz de fraudă îndreptat către Worldcom, care este ca mărime a doua companie de telecomunicație din USA, arătând că acesta a fraudat statul cu 3,8 miliarde dolari, arătând de fapt situația financiară în mod diferit. Datorită acestor scandaluri contabile ce au avut loc în SUA, au avut loc multe modificări în standardele contabile, de audit și de administrare corporativă, în Europa în februarie 2003 are loc o situație similară cazului Enron. A treia mare societate de retail din lume Royal Ahold (societate olandeză) a declarat că profitul pe anii 2001 și 2002 a fost raportat cu 500 milioane de dolari mult decât era, după aceasta acțiunile societății s-au depreciat cu 63% într-o singură zi²⁵⁰. După Royal Ahold în Europa, în 2003 și fraudă de la societatea italiană Parmalat a stârnit mari ecouri.

Compania de produse alimentare Parmalat care avea 30.000 angajați în 29 țări a cerut falimentul pe motiv că nu mai are în conturi miliarde de dolari. Procesul de faliment a fost inițiat de către Banca Centrală din America împotriva Parmalat pentru că acesta nu mai deținea acțiuni și numerar în valoare de 5 miliarde dolari, care se vedeau a fi la Societatea Financiară Bonlat din Insulele Cayman²⁵¹.

În cazul Parmalat, se pare că responsabili sunt managerii și responsabilii din conducerea superioară a societății care o lungă perioadă de timp au fraudat și și-au însușit bani și atâta timp cât membrii consiliului de administrație ai companiei nu s-au comportat onest, a devenit aproape imposibil a se asigura măsuri de securitate eficiente. În tabelul nr. 6 sunt redate societățile care au înregistrat cele mai mari deficiențe în ceea ce privește managementul, raportările financiare și evidența contabilă.

²⁴⁷ **Editorial**; 'Policy Reforms In The Aftermath of Accounting Scandals'; Journal Accounting and Public Policy, Volume 21, Issue 4 -5, pag. 281, 2009;

²⁴⁸ **Agrawal, Anup – Chadha, Sahiba**; 'Corporate Governance and Accounting Scandals', Current Draft: July, pag. 2, 2010;

²⁴⁹ **IFAC**; 'Rebuilding Public Confidence in Financial Reporting: An International Perspective', pag. 11, 2009;

²⁵⁰ **IFAC**; Rebuilding Public Confidence; **a.g.e.**, p.14.

²⁵¹ '**Parmalat**', Revista Bilant, Turmob, Nr:88, Februarie, 2006, pag. 2

Tabel 7. Entități la nivel mondial cu cele mai mari deficiențe la nivel de management, raportări financiare și evidență contabilă

Denumirea societății	Țara	Sectorul	O scurtă istorie
Ahold	Olanda	Supermarket – vânzare cu amănuntul	Grave diferențe contabile
Câble and Wireless	Anglia	Telecomunicații	Nu a reușit strategia de preluare
Enron	SUA	Energie	Grave diferențe contabile
France Telecom	Franța	Telecomunicații	Nu a reușit strategia de preluare
Hih	Australia	Asigurări	O administrare inadecvată care permitea în mod indiscutabil să se continue fără nici un control
Livent inc.	Canada	Divertisment	Grave diferențe contabile
Marconi	Anglia	Telecomunicații	Nu a reușit strategia de preluare
Marks and Spencer	Anglia	Vânzare cu amănuntul	Inadecvat, devieri semnificative în strategii și conflicte ascunse apărute în această privință la nivel de conducere superior
Notel Networks	Canada	Telecomunicații	Creștere agresivă susținută cu strategia de preluare, însă o cădere neașteptată în sectorul de telecomunicații
Peregrine Investment Holdings Ltd.	Hong Kong	Bancar	Proastă guvernare și gestionare a riscului și creșterea excesivă a companiei
Saskatchewan wheat pool	Canada	Agricultură	Eșecul în urma strategiei de a aborda diverse domenii
D. Tripovich	Italia	Servicii de transport și servicii financiare	Nu a reușit strategia de preluare, neînțelegeri apărute
Vivendi	Franța	Mediu, Energie și Telecomunicații	O dată cu strategia de preluare, abordarea unui domeniu nou și insuccesul
Worldcom	SUA	Telecomunicații	Mare truc contabil
Xerox	SUA	Imagine optică	Grave diferențe contabile
Ymb Magnex	Canada	Producție	Confruntarea cu crima organizată

După cum putem observa, evenimentele semnificative care influențează prezentarea situațiilor financiare pe piețele internaționale au jucat și încă joacă un rol deosebit pentru utilizatorii informației financiar-contabile pe plan mondial. Deficiențele management-ului, cele întâlnite în raportările financiare și evidențele contabile nu țin cont de țară sau de domeniul de activitate, după cum reiese din tabelul nr. 6. Falimente celebre ale unor entități precum WorldCom și Enron în SUA sau Parmalat în Europa au determinat o regândire a aspectelor care influențează profesia de

contabil și auditor financiar și pe fondul unei recesiuni economice mondiale au drept rezultat o modificare radicală a Standardelor Internaționale de Audit (2009) și a Standardelor Internaționale de Raportare Financiară (aplicabile începând cu anul 2011).

4.6.2 Evenimente semnificative care influențează prezentarea situațiilor financiare în Turcia

Recenta criză financiară a dat alarma în cercurile financiare internaționale. Apariția bruscă a puselor de criză au dezvăluit faptul că sistemul financiar mondial nu este îndeajuns de transparent, iar sistemele de avertizare care ar fi trebuit să anunțe în prealabil aceste crize nu au funcționat. În plus, abordările „etice” și condițiile de independentă a contabililor și a auditorilor au dus la începerea unor interogatorii. Instituții precum FMI, Banca Mondială, OECD, Organizația Internațională a Comisiilor de Valori Mobiliare (International Organization of Securities Commissions – IOSCO) care reglementează sistemul financiar mondial au început să ia măsuri drastice cu privire la aceste aspecte. Au fost accelerate atât eforturile depuse pentru globalizarea Standardelor Internaționale de Contabilitate și a Standardelor Internaționale de Audit, cât și cele necesare pentru ca normele locale să se poată apropia de standardele internaționale. Au fost stabilite standardele internaționale de conduită etică pentru contabili și auditori²⁵².

În Turcia evenimentele s-au dezvoltat în paralel cu cele ce aveau loc în lume în aceeași perioadă, având loc crize bancare, diverse operațiuni de corupție și au fost scoase în evidență slăbiciunile sistemului financiar și cele legate de etica profesională. Intrarea în vigoare a Noii Legi a Băncilor, crearea Agenției de Control și Organizare Bancară, cercetarea cu mare atenție a cazurilor de corupție și toate celelalte măsuri luate au dus la consolidarea punctelor slabe ale sistemului financiar. După cum este cunoscut, Turkcell care avea acțiunile cotate atât la Bursa de Valori din Istanbul, cât și la Bursa din New York a publicat la finele primelor 9 luni din anul 2006, două rapoarte de activitate diferite. Turkcell care la Bursa din Turcia declara o pierdere în valoare de 23,7 milioane TL în primele luni ale anului, la Bursa din New York a anunțat un profit în valoare de 157,8 milioane TL. Aceste două rezultate diferite se datorează diferențelor dintre Standardele de Contabilitate Americane și standardele acceptate de Consiliul Turc al Pieței de Capital²⁵³.

După cum se poate observa din exemplele oferite, diferențele de contabilitate dintre diverse țări, îngreunează comparația informațiilor financiare obținute; piețele de capital constituie o barieră în cadrul procesului de colectare a fondurilor și în plus constituie și o cauză ce duce la dificultăți la fuziune și la tranzacționarea internațională. Eliminarea tuturor acestor probleme poate fi posibilă doar prin convergența standardelor diferite de raportare financiară și contabilă care sunt practicate în diverse țări, adică acest lucru aduce în prim plan necesitatea de punere în aplicare în toate țările în același mod a standardelor de raportare contabilă și financiară. Acest lucru nu este posibil decât prin intermediul standardelor contabile și financiare acceptate pe plan internațional²⁵⁴.

²⁵² http://www.tmud.org.tr/bultenler/dis_haber4.doc

²⁵³ **Ibis, Cemal – Özkan, Serdar;** ‘Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS)’ na Genel Bakış’, Mali Çözüm Dergisi, ISMMMO Publicația, Nr.74, p.26, 2010;

²⁵⁴ **Ibis, Cemal – Özkan, Serdar;** ‘Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS)’ na Genel Bakış’, Mali Çözüm Dergisi, ISMMMO Publicația, Nr.74, p.26, 2010;

Deschiderea societăților către publicul larg, operarea la bursele internaționale a acțiunilor și atingerea unor proporții semnificative a relațiilor comerciale internaționale, a adus în prim plan utilizarea rapoartelor financiare adecvate IAS. Din acest motiv, alinierea standardelor contabile din Turcia la cele IFRS (International Financial Reporting Standards) a devenit inevitabilă.

4.7 Concluzii, propuneri și opinii

Frauda care implică membri ai conducerii sau ai guvernantei este denumită „fraudă managerială”, iar fraudă care implică numai angajații unei entități este numită „fraudă cu asocierea angajaților”. În ambele categorii de fraude pot exista asocieri cu terțe părți din afara entității în vederea săvârșirii fraudelor. Ambele categorii de fraude se pot datora dorinței de a obține anumite avantaje necuvenite sau ilicite și speranței persoanelor implicate că fraudă nu va fi depistată datorită limitelor controlului intern.

Fraudele duc la două tipuri de denaturări ale situațiilor financiare:

- Denaturări apărute în urma raportărilor financiare frauduloase;
- Denaturări apărute în urma delapidării activelor.

Conducerea executivă împreună cu persoanele însărcinate cu guvernanta trebuie să asigure un climat de corectitudine, competență și onestitate, un mediu de control adecvat, să implementeze și să asigure funcționarea corespunzătoare și continuă a sistemului contabil și a sistemului de control intern, având drept obiectiv principal prevenirea și detectarea faptelor ilicite, a fraudelor și erorilor. Acest sistem poate reduce, dar nu poate elimina în totalitate riscul de apariție a denaturărilor semnificative datorate fraudelor sau erorilor. Astfel, managementul trebuie să își asume responsabilitatea pentru orice risc rămas.

Din mai multe puncte de vedere, pragul de semnificație poate fi exprimat valoric și după natură. Când stabilim pragul de semnificație prin valoare, nivelul acestuia trebuie să fie corelat cu cel mai important element din cadrul situațiilor financiare. Pentru a stabili nivelul pragului de semnificație prin valoare, auditorul trebuie să determine nivelul cel mai ridicat al erorilor pe care acesta îl poate accepta considerat individual sau împreună cu alte erori din cadrul populației. Acest nivel nu influențează semnificativ situațiile financiare și nici deciziile utilizatorilor acestor situații.

Exprimarea pragului de semnificație din punct de vedere valoric se poate realiza în mod direct sau indirect. Varianta directă vizează determinarea unei anumite valori în mărime absolută, iar varianta indirectă presupune utilizarea unui procent dintr-un anumit indicator pentru a calcula o astfel de valoare.

În acest context, menționăm rolul controlului exercitat de către organele statului care are drept scop educarea contribuabililor în vederea respectării normelor legale, contribuabilii gândindu-se că vor fi descoperiți într-un moment că nu și-au achitat impozitele și taxele. Evaziunea fiscală este în creștere și din cauza faptului că aceste controale sunt exercitate rar, din cauza lipsei unor sisteme eficiente de control privind plata impozitelor și a unor sisteme de penalizare a contribuabililor care nu respectă normele legale.

Însă atât în țările mai puțin dezvoltate, cât și în cele în curs de dezvoltare este încă mare nevoie de reglementarea mai multor situații financiare. Studiile efectuate sunt încă insuficiente în asigurarea transparenței. Din această cauză în multe țări, în practica contabilă și financiară, sunt necesare stabilirea principiilor și regulilor etice conforme standardelor internaționale și pentru ca, contabilii să se conformeze acestor reguli, trebuie realizate unele operațiuni care să reglementeze infrastructura necesară.

O soluție pentru analizarea profitabilității unei entități ar reprezenta-o compararea cu alte entități, nu doar comparații în timp ale aceleiași entități, comparare care să fie efectuată de către utilizatorii situațiilor financiare. Dorim să menționăm că astfel de comparații spațiale uneori sunt irelevante datorită politicilor contabile aplicate în mod diferit, ceea ce are drept rezultat ca informațiile financiar-contabile ale unor entități diferite să nu fie comparabile. Un exemplu în acest sens îl reprezintă cheltuielile cu amortizarea înregistrate de către două entități diferite, în cazul acestor cheltuieli intervenind variabile precum metoda de amortizare aleasă, valoarea reziduală sau durata de viață, etc. În situația în care variabilele sunt aplicate în mod diferit comparația relativă a cheltuielilor cu amortizarea este nesemnificativă.

În situațiile financiare se pot regăsi unele greșeli legate de situațiile financiare care sunt un întreg sau legate de anumite conturi ce pot influența hotărârile grupurilor de interese. Aceste greșeli se pot ivi ca urmare a aplicării eronate a principiilor de contabilitate general acceptate sau din cauza întocmirii unor înregistrări care nu reflectă realitatea ori din cauza omiterii înregistrării unor operațiuni ce au avut loc. Controlul crește încrederea în aceste rapoarte financiare și în cazul în care o societate nu are succes, utilizatorii acestor situații financiare identifică insuccesul societății cu insuccesul controlului.

CAPITOL V

AUDITUL FINANCIAR– OBIECTIVE, SCOP, IMPORTANȚĂ

5.1 Audit financiar – cercetarea situațiilor financiare pentru creșterea credibilității lor

Pentru a sublinia esența auditului financiar, sensul conținutului și scopului său, considerăm relevantă definiția formulată de reputații specialiști americani, Arens și Loebbecke: „Auditul constă în colectarea și evaluarea unor probe privind informațiile, în scopul determinării și raportării gradului de conformitate a informațiilor respective cu o serie de criterii prestabilite. Auditul ar trebui efectuat de o persoană competentă și independentă”.²⁵⁵

Pentru a se efectua un audit, trebuie să existe informații într-o formă verificabilă, precum și o serie de norme și standarde (criterii) în raport cu care auditorul să poată evalua informațiile. Informațiile pot lua și iau numeroase forme diferite. De obicei, auditorii verifică informații cuantificabile, printre care putem menționa situațiile financiare ale persoanelor juridice și declarațiile fiscale privind impozitele federale pe venit întocmite de persoanele fizice. De asemenea, auditorii pot întreprinde și servicii de audit ale unor informații mai subiective, cum ar fi eficacitatea sistemelor informatice sau eficiența activităților de producție.

În cazul informațiilor cu caracter mai subiectiv, cum ar fi cele din auditul eficacității operațiunilor informatizate, criteriile sunt mai greu de definit. În mod normal, auditorii și entitățile supuse auditului ajung la un acord în ceea ce privește criteriile ce urmează a fi utilizate cu mult înainte de începutul auditului propriu-zis. Pentru un program informatic, de exemplu, printre criterii s-ar putea număra absența erorilor de intrare sau ieșire a datelor de sistem. Probele reprezintă orice informații utilizate de auditor pentru a determina dacă informațiile audiate sunt prezentate în conformitate cu criteriile prestabilite. Probele pot lua numeroase forme, printre care se numără: mărturiile verbale ale persoanei audiate (clientului), comunicările scrise cu terții din afara entității, precum și observațiile personale ale auditorului. Este important să se obțină probe de calitate și cantitate suficiente pentru a se atinge scopul auditului. Determinarea tipurilor și cantităților de probe necesare, precum și evaluarea concordanței dintre informații și criteriile prestabilite reprezintă componenta decisivă a oricărui audit. Pentru a înțelege obiectivul unui audit și riscurile pe care le comporta acesta trebuie mai întâi să delimităm tipurile de audit.

Asigurarea se referă la gradul de satisfacere al auditorului și la credibilitatea unei aserțiuni efectuată de o parte pentru folosința altei părți. Pentru a avea o astfel de asigurare auditorul evaluează probele colectate ca rezultat al procedurilor aplicate și exprimă o concluzie în legătură cu acestea. Gradul de satisfacere atins și prin acesta nivelul de asigurare care poate fi oferit, este determinat de procedurile efectuate și de rezultatul acestora.

Obiectivul unui audit al situațiilor financiare este acela de a da posibilitatea auditorului de a emite o opinie potrivit căreia, situațiile financiare au fost stabilite sub toate aspectele semnificative în conformitate cu un referențial contabil recunoscut. Opinia este exprimată prin una din expresiile „oferă o imagine fidelă” sau „prezintă sub toate aspectele semnificative”. Obiectivul unui audit al

²⁵⁵ Arens A., Loebbecke J, *Auditing - an integrated approach*, Potice Hall International Editions, 2008;

situațiilor financiare este acela ca auditorul să exprime o opinie cu privire la situațiile financiare potrivit căreia, acestea au fost stabilite sub toate aspectele semnificative, conform unui referențial contabil identificat.

În ceea ce privește referențialul contabil menționăm:

- Norme contabile internaționale;
- Norme contabile naționale;
- Alte referințe contabile bine precizate și recunoscute aplicate pentru elaborarea și prezentarea situațiilor financiare.

În formarea opiniei de audit, auditorul reunește elemente probante necesare, astfel încât să-și formeze o concluzie pe care este fondată opinia. Opinia auditorului întărește credibilitatea situațiilor financiare furnizând o asigurare ridicată dar nu absolută. În audit este imposibil să obții o asigurare absolută datorită unor factori obiectivi: recurgerea la raționament profesional, utilizarea tehnicii sondajului, limite inerente utilizării sistemului contabil și de control intern, iar majoritatea informațiilor probante conduc mai mult la deducții decât la convingeri din partea auditorului .

Auditorul financiar este persoana fizică sau persoana juridică ce a dobândit această calitate, în condițiile O.U.G. nr.75/1999, republicată, privind activitatea de audit financiar.

Auditorii financiari, persoane fizice sau persoane juridice, care au dobândit această calitate și sunt membrii ai Camerei Auditorilor Financiari din Romania, în exercitarea independentă a profesiei pot desfășura activitatea de:

- audit financiar ;
- audit intern;
- consultanță financiar-contabilă și fiscală;
- activitatea de management financiar;
- pregătire profesională de specialitate;
- expertiză contabilă, evaluare;
- reorganizare.

Conform Legii contabilității²⁵⁶ și Legii societăților comerciale²⁵⁷, entitățile economice care aplică reglementări contabile conforme cu Standardele Internaționale de Raportare financiară sunt supuse auditului financiar efectuat de către auditorii financiari, persoane fizice și persoane juridice autorizate, au obligația să organizeze audit intern potrivit normelor elaborate de CAFR.

5.1.1 Standardele Internaționale de Audit

În țara noastră activitatea de audit a fost reglementată printr-o serie de acte normative care privesc modul de desfășurare a auditului, persoanele abilitate să desfășoare aceste misiuni, reguli de conduită și etică profesională. Astfel s-a creat **cadrul legal pentru asimilarea Standardelor Internaționale de Audit ale Federației Internaționale a Auditorilor (IFAC)**, inclusiv a

²⁵⁶ Legea contabilității 82/1991, cu modificările și completările ulterioare

²⁵⁷ Legea societăților comerciale 31/1990, cu modificările și completările ulterioare

Cadrului General al Standardelor Internaționale de Audit, ca bază de efectuare a auditului în România.

La nivel internațional întâlnim noțiunea de Standarde de Audit General Acceptate care reprezintă norme cu caracter general, făcute în scopul de a-i ajuta pe auditori să-și exercite responsabilitățile profesionale în domeniul auditului situațiilor financiare. Ele se referă și la calități profesionale, cum ar fi competența și independența, precum și la cerințele de raportare și la informațiile probante utilizate în audit. Normele care au cel mai larg câmp de aplicare sunt cele 10 standarde de audit general acceptate. Elaborate de **American Institute of Certified Public Accountants** în 1947, ele au rămas, cu excepția unor mici intervenții, aproape neschimbate până în prezent. Aceste norme nu sunt suficient de precise pentru a oferi recomandări relevante. Pe de o parte, oferă un cadru de referință, care urmează să fie respectat de organismele de standardizare din corpul American Institute of Certified Public Accountants în activitatea lor de definire a standardelor vizând tipuri specifice de servicii de certificare. Pe de altă parte, oferă un cadru orientativ practicienilor pentru cazurile în care nu există nici un asemenea standard specific.

Codul de conduită profesională al American Institute of Certified Public Accountants a creat o Comisie de Etică Profesională, care definește regulile de conduită pe care trebuie să le respecte contabilii publici autorizați. Aceste reguli se aplică tuturor serviciilor prestate de experții contabili și oferă un cadru de referință pentru standardele cu caracter mai tehnic.

Cele zece standarde de audit general acceptate **se împart în trei categorii** și anume: standarde generale, standarde privind activitatea de teren și standarde privind raportarea.

A. Standardele generale pun accentul pe principalele calități personale de care trebuie să dea dovadă un auditor.

Primul standard general este în mod obișnuit interpretat ca impunând auditorului să dispună de o *pregătire tehnică și competență profesională adecvate*, de o experiență practică adecvată pentru munca pe care o prestează, precum și de perfecționare profesională continuă. Unele procese intentate auditorilor demonstrează clar că auditorii trebuie să fie calificați din punct de vedere tehnic și să dispună de o anumită experiență în ramurile economice în care își desfășoară activitatea clienții lor. În cazurile în care auditorul financiar sau asistenții săi nu sunt suficient calificați pentru intervenția pe care o efectuează, intră în aplicare obligația profesională de a acumula cunoștințele și aptitudinile necesare, de a propune implicarea unei alte persoane care este suficient pregătită pentru munca respectivă sau de a refuza misiunea în cauză.

B. Standardele privind activitatea de teren se referă la **colectarea de elemente probante** și la alte activități desfășurate pe parcursul realizării auditului propriu-zis.

Planificarea și supravegherea adecvate sunt prezentate în primul standard și se referă la asigurarea faptului că **misiunea de audit este planificată suficient de bine** pentru a permite un audit adecvat și o supraveghere corespunzătoare a subalternilor. **Supravegherea** este esențială în audit, deoarece o parte considerabilă din munca de teren este realizată de angajați cu mai puțină experiență. Unul dintre cele mai larg acceptate concepte din teoria și practica auditului este importanța condiției ca **sistemul de control intern al clientului să genereze informații financiare fiabile**. Dacă auditorul este convins că respectivul client are un **sistem de control intern excelent**, adică un sistem care conține proceduri de control intern suficient de adecvate

pentru a furniza date fiabile și pentru a proteja activele și evidențele contabile ale întreprinderii, atunci **cantitatea de probe de audit de colectat poate fi semnificativ mai mică** decât în cazurile în care mecanismele de control intern sunt nesatisfăcătoare. În unele cazuri, controlul intern poate fi într-atât de necorespunzător încât să facă imposibilă realizarea unui audit eficient.

C. Cele patru standarde referitoare la raportare îi cer auditorului să întocmească un raport privind situațiile financiare pe ansamblu, incluzând notele informative. Standardele de raportare impun ca raportul să menționeze dacă situațiile au fost prezentate în conformitate cu Cadrul general al standardelor de audit și să identifice orice circumstanțe în care aceste standarde nu au fost aplicate în mod consecvent.

Standardele de Audit General Acceptate și Directivele privind Standardele de Audit ar trebui **privite de practicieni mai curând ca norme minime de performanță decât ca standarde maxime sau idealuri**²⁵⁸. Orice auditor profesionist care caută un mijloc de a reduce perimetrul auditului prin faptul că se bazează în mod exclusiv pe standarde și nu evaluează esența situației analizate, nu respectă spiritul standardelor. Dacă un auditor este convins că recomandările unui standard nu sunt practice sau sunt imposibil de aplicat, el poate urma, în mod justificat, o direcție de acțiune alternativă. În mod similar, în cazul în care elementul în chestiune nu are o pondere relativă importantă (nu este semnificativ), respectarea standardului devine, de asemenea, inutilă. **Totuși sarcina justificării abaterilor de la standarde îi revine auditorului.**

5.1.2 Răspunderea juridică, eșecul economic, riscul de audit și riscul de fraudă

Răspunderea juridică și consecințele ei pentru profesie sunt două subiecte foarte importante și se evidențiază în această parte a lucrării modalitățile prin care auditori financiari pot fi trași la răspundere pentru serviciile profesionale pe care le prestează, astfel reprezentând o parte din riscuri la care sunt supuși profesioniștii auditori.

Se estimează că riscul de expunere juridică al întregului corp profesional în Statele Unite ale Americii depășește **30 de miliarde de euro**²⁵⁹. Deși firmele de audit se pot asigura pentru a minimiza impactul pagubelor imputate lor, primele de asigurare sunt foarte mari, iar polițele nu sunt accesibile decât firmelor care pot suporta cheltuieli importante din profituri. Pragul cheltuielilor deduse este atât de înalt încât firmele mari sunt, în esență, capabile să se autoasigure împotriva unor pierderi de mai multe milioane de euro. Răspunderea juridică poate avea consecințe foarte grave. Multe firme de audit de nivel internațional au dat faliment din cauza intentării unor numeroase procese care aveau drept obiect neglijența profesională și plății unor sume foarte mari drept despăgubiri.

În ciuda eforturilor de a rezolva problemele legate de răspunderea juridică a auditorilor financiari, atât numărul de procese, cât și sumele despăgubirilor plătite reclamanților rămân mari, inclusiv în ceea ce privește procesele intentate de terțe părți. Această tendință de evoluție nu poate fi explicată în termeni simpli, dar iată care sunt principalii săi **factori determinanți**, ce comportă riscuri pentru societățile prestatoare de audit financiar:

²⁵⁸ *Practicing CPA*, ISSN: 0885-6931

²⁵⁹ *Review of Accounting & Finance*, ISSN: 1465-7702

- Utilizatorii situațiilor financiare au o percepție din ce în ce mai clară a răspunderii pe care o poartă auditori financiar.
- Contabilitatea și auditul sunt mai complexe din cauza unor factori precum dimensiunile din ce în ce mai mari ale societăților, globalizarea economiilor și complexitatea operațiunilor economice.
- Societatea agreează intentarea de către părțile vătămate a unor procese juridice, cu precădere, oricărei părți sau persoane care ar putea fi **capabilă să plătească o compensație**, indiferent cine este vinovat în realitate. Acest factor este amplificat și de doctrina răspunderii solidare și generale. El este deseori numit **conceptul „răspunderii buzunarelor pline”²⁶⁰**.
- În câteva cazuri firmele de audit au fost condamnate în cadrul unor mari procese civile, fapt ce a încurajat **avocații să presteze servicii juridice pe bază de onorarii condiționate**. Un asemenea aranjament îi asigură părții reclamante un câștig potențial atunci când verdictul procesului îi este favorabil, dar și o pierdere minimă atunci când reclamația nu este rezolvată în favoarea sa.
- Numeroase firme de audit sunt dispuse **să soluționeze conflictele juridice în afara instanței**, mai curând decât să treacă prin procesul judiciar clasic, în încercarea de a evita costurile foarte mari ale procedurilor judiciare și **publicitatea negativă**.
- Tribunalele se confruntă cu o serie de dificultăți în înțelegerea și interpretarea problemelor contabile și de audit cu caracter foarte tehnic.

Numeroși specialiști în contabilitate și drept consideră că una dintre principalele cauze ale intentării de procese firmelor de audit este faptul că utilizatorii situațiilor financiare nu înțeleg deosebirile care există între un eșec economic și un eșec de audit, dar și între un eșec de audit și un risc de audit. În continuare vom analiza aceste noțiuni și căile pe care neînțelegerea lor poate duce la intentarea de urmăriri judiciare împotriva auditorilor.

Eșecul de audit apare atunci când **auditorul exprimă o opinie de audit eronată** ca rezultat al unui eșec primar de a se conforma standardelor de audit. Un exemplu este numirea de asistenți insuficient calificați pentru executarea unor lucrări de audit, aceștia nereușind apoi să descopere anumite prezentări semnificativ eronate, pe care un auditor mai experimentat le-ar fi putut identifica. Riscul de audit reprezintă riscul ca un auditor să aprecieze greșit că situațiile financiare prezintă o imagine fidelă și să decidă exprimarea unei opinii fără rezerve când, în realitate, aceste situații conțin prezentări semnificativ eronate. Dat fiind faptul că auditorii nu pot colecta informații probante decât pe bază de testare sau eșantionare și că detectarea unor fraude bine camuflate poate fi foarte dificilă, va exista întotdeauna un anumit risc ca auditorul să nu descopere o fraudă semnificativă, în ciuda faptului că se respectă Standardele Generale de Audit Acceptate.

²⁶⁰ Journal of Accounting, Auditing, and Finance, ISSN: 0148-558X

5.1.3 Codul de conduită profesională, dilemele etice și diminuarea riscurilor de fraudă

O dilemă etică poate fi definită ca o situație în care se poate afla o persoană care trebuie să ia o decizie privind adoptarea unui comportament adecvat. Un exemplu simplu de dilemă etică este decizia de a corecta sau nu facturarea involuntară a unei sume prea mari unui client în cazul în care clientul a plătit deja întreaga sumă facturată. Dacă vânzătorul este convins că respectivul client va descoperi greșeala și va reacționa prin a nu mai cumpăra de la același magazin în viitor, atunci el va informa clientul imediat; în caz contrar, vânzătorul va aștepta să vadă dacă acel client va face o reclamație.

Există mai multe modalități diferite de a rezolva dilemele etice, dar trebuie să fim foarte atenți pentru a evita metodele care nu sunt decât justificări ale comportamentului imoral. Mai jos sunt prezentate câteva exemple de mecanisme justificative frecvent utilizate și care pot rezulta cu ușurință într-un comportament imoral:

- Argumentele care susțin că este acceptabil să falsifici declarațiile fiscale, să vinzi produse cu defecte sunt, de obicei, bazate pe justificarea unui asemenea comportament prin faptul că toată lumea face același lucru.
- Utilizarea argumentului conform căruia orice conduită care nu încalcă legea este și morală se bazează în mare parte pe ipoteza caracterului perfect, absolut al legilor. Conform acestui raționament, un individ nu poate fi obligat să restituie un obiect găsit decât în cazul în care persoana care a pierdut respectivul obiect poate demonstra că acesta îi aparține.

În ultimii ani, au fost definite cadre de referință formalizate pentru a-i ajuta pe cei care sunt puși în situația de a rezolva o dilemă etică. Obiectivul unui asemenea cadru general constă în identificarea problemelor cu caracter etic și alegerea acțiunilor adecvate de întreprins, utilizând propriile valori ale persoanei în cauză. **Metoda celor șase pași**, prezentată mai jos, propune o modalitate relativ simplă de rezolvare a dilemelor etice, astfel²⁶¹:

- Obținerea informațiilor relevante.
- Identificarea problemelor etice pe baza informațiilor obținute.
- Determinarea persoanelor sau grupurilor afectate de deznodământul dilemei și a modului în care vor fi ele afectate.
- Identificarea alternativelor de care dispune persoana care trebuie să rezolve dilema.
- Identificarea consecințelor probabile ale fiecărei alternative.
- Decizia privind acțiunile adecvate de întreprins.

Codul de Conduită Etică și Profesională stabilește cerințe etice pentru auditorii financiari.

Un organism membru al IFAC sau o firmă nu poate aplica standarde mai puțin exigente decât cele stabilite în Codul de Conduită Etică. **În Codul de Conduită Etică și Profesională** este prevăzut faptul că un auditor financiar trebuie să respecte următoarele **principii fundamentale**: **1. Responsabilitate**. Pentru a-și îndeplini responsabilitățile ca profesioniști, membrii ar trebui să aplice raționamente profesionale și morale juste în toate activitățile lor, **2. Interes public**. Membrii ar trebui să-și asume obligația de a acționa astfel încât să deservească interesul public, să

²⁶¹ Practical Accountant, ISSN: 0032-6321

respecte încrederea publicului și să demonstreze angajament față de profesionalism, **3. Integritate.** Pentru a păstra și consolida încrederea publicului, membrii ar trebui să-și exercite toate responsabilitățile profesionale cu cel mai acut sens al integrității **4. Obiectivitate și independență.** Un membru ar trebui să-și păstreze atitudinea obiectivă și să evite conflictele de interese. În cursul exercitării responsabilităților sale profesionale, Un membru din practica auditului financiar ar trebui să fie independent în fapte și în atitudini atunci când prestează servicii de audit. **5. Rigoare profesională cuvenită.** Un membru ar trebui să respecte normele tehnice și etice ale profesiei, să vizeze continuu îmbunătățirea competențelor sale și a calității serviciilor sale, precum și să-și exercite responsabilitățile profesionale la cel mai înalt nivel al capacităților de care dispune, **6. Perimetrul și natura serviciilor.** Un membru implicat în practica auditului financiar ar trebui să respecte principiile Codului de conduită profesională în cursul determinării perimetrului și naturii serviciilor de prestat.

Regulile de conduită expuse în Codul de conduită profesională se aplică tuturor membrilor și tuturor serviciilor prestate de aceștia, indiferent dacă membrul este sau nu implicat în practica din domeniul contabilității, cu excepția situațiilor menționate expres în Cod.

5.2 Rolul și obiectivele auditului financiar

Rolul important pe care îl joacă auditorii financiari în societate este incontestabil și pe deplin acceptat. Atitudinea și comportamentul lor în procesul de furnizare a serviciilor de audit au un impact însemnat asupra bunăstării economice în general. Toate categoriile de utilizatori ai informației contabile, începând de la investitori și creditori și până la guvern și public în sens larg se bazează pe opinia auditorilor financiari în ceea ce privește o contabilizare și raportare financiară corectă, un management eficient și o consultanță competentă²⁶².

Auditul financiar este orientat spre:

- verificarea respectării cadrului conceptual al contabilității (postulate principii, norme și reguli de evaluare), general acceptat, a procedurilor interne stabilite de conducerea agentului economic (audit intern sau statutar).
- înlănțuire logică de operațiuni, cu scopul de a atinge; un anumit obiectiv.

Auditul trebuie să urmărească dacă procedurile de culegere și prelucrare datelor sunt bine stabilite și dacă se aplică în permanență. Câmpul de aplicații nelimitat al contabilității militează în favoarea unei deontologii profesionale care răspunde la trei imperative: prudența, regularitatea și sinceritatea situațiilor financiare. Aceasta presupune o imagine fidelă a patrimoniului, a contului de profit și pierdere și a fluxurilor de trezorerie. Asigurarea imaginii fidele depinde de respectarea principiilor arătate mai sus.²⁶³ Regularitatea contabilității presupune respectarea regulilor procedurilor contabile și a principiilor general acceptate prevăzute de Legea Contabilitatea nr. 82/1991 și de Cadrul general de întocmire și prezentare a situațiilor financiare elaborat de IASC, precum și de Standardele de Contabilitate Internaționale și Naționale. Sinceritatea urmărește aplicarea cu bună-credință a principiilor și regulilor contabilității persona desemnată cu

²⁶² **Dumitru Mătiș, Cristina Alexandrina Ștefănescu, Ovidiu Cernea** “etică în activitatea de audit în contextul crizei financiare” Audit Financiar Anul VIII 7/2010

²⁶³ **Morariu Ana, Eugeniu Țurlea** - *Audit financiar contabil*, Economică București, 2001;

întocmirea situațiilor financiare este obligată înregistrate în contabilitate din punct de vedere legal și al eficienței lor.

În situația în care se fac abateri de la aceste principii în cazuri excepționale, ele vor fi prezentate în notele la conturile anuale. Notele vor fi însoțite de motivațiile acestor abateri, precum și de prezentarea unei evaluări a afectelor la asupra activelor, datoriilor, poziției financiare și a contului de profit și pierdere. Importanța auditului financiar contabil constă în sporirea credibilității informației din situațiile financiare, pentru viitoarele decizii ale utilizatorilor de informații - faptul că verificarea bilanțului contabil se face de un auditor realizarea uneia dintre calitățile informației contabile, și anume credibilitatea ei. Utilizatorii de informație contabilă folosesc situațiile financiare pentru deciziile lor viitoare²⁶⁴.

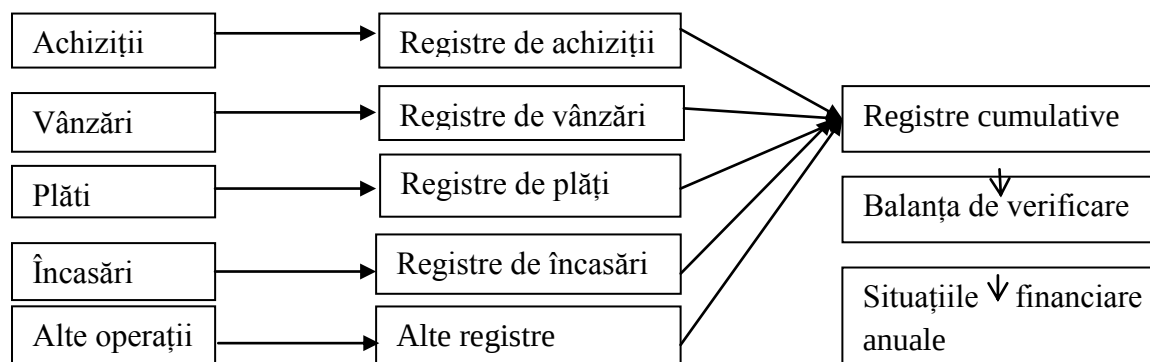
Utilizatorii de informații financiare au fost explicate detaliat în Capitolul I. Situațiile financiare nu oferă toate informațiile de care utilizatorii au nevoie pentru luarea deciziilor economice, deoarece, în mare măsură, acestea arată efectele financiare ale unor evenimente trecute și nu oferă, de regulă, informații nefinanciare. Credibilitatea în imaginea fidelă furnizată de contabilitate este dată de respectarea cadrului conceptual contabil, de aplicarea corectă a calității procedurilor utilizate, de principiile referitoare la regularitate și sinceritate, de calitățile moral-profesionale ale producătorilor de informații contabile. Utilitatea informației oferite de situațiile financiare este dată de caracteristicile calitative: inteligibilitatea, relevanța, credibilitatea și comparabilitatea informațiilor. Auditul trebuie să restabilească o încredere rezonabilă între producătorii și utilizatorii de informație contabilă - rolul lor de a asigura utilizatorii de informații că s-au respectat principiile contabile general acceptate și procedurile interne stabilite de conducerea întreprinderii, precum și reflectarea imaginii fidele a situațiilor financiare reprezintă cheia succesului în menirea pe care o au. Evaluarea de către auditorul financiar a contabilității în conformitate cu prevederile Standardelor Internaționale de Raportare Financiară, are drept scop reunirea elementelor probante, suficiente pentru a putea exprima o opinie motivată asupra conturilor anuale, ceea ce presupune asigurarea respectării de către entitatea patrimonială a următoarelor principii:

- întocmirea și prezentarea situațiilor financiare în conformitate cu Standardele Naționale și Internaționale de Raportare Financiară;
- respectarea codurilor profesionale;
- realizarea la termen și în condițiile legale a inventarierii;
- completarea registrelor și operarea în contabilitate, corect și la zi;
- existența activelor și faptul că acestea aparțin întreprinderii;
- urmărirea datoriilor, obligațiilor, veniturilor și cheltuielilor entității patrimoniale.

În practica de audit întâlnim diferite metode de segmentare a unei misiuni de audit. O primă abordare ar fi auditarea fiecărui sold de cont din situațiile financiare ca un segment distinct, dar

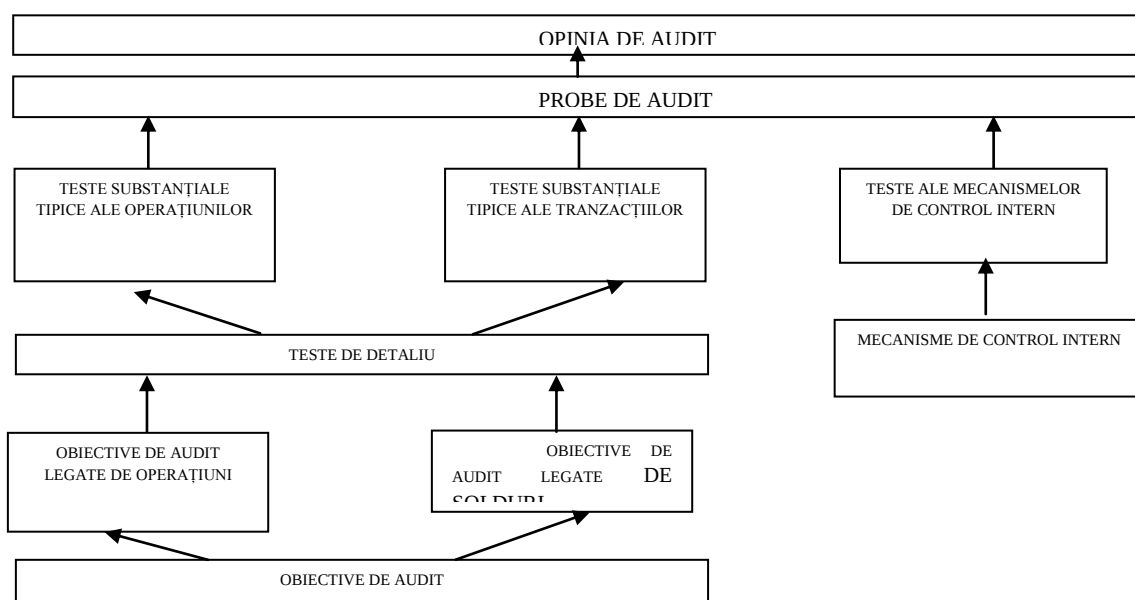
²⁶⁴ **Nelson M.W.**, Elliott J.A., Tarpley, R.L., *Evidence from Auditors about Managers, and Auditors' Earnings Management Decisions*, The Accounting Review, Vol: 77, pag: 175-202, 2008;

din diverse rațiuni o astfel de abordare nu este eficientă în special în cazul conturilor strâns corelate. O metodă mai eficientă, cu largă răspândire în practica profesioniștilor constă în încadrarea în același segment a tipurilor de tranzacții și solduri de conturi strâns corelate. Această tehnică este cunoscută sub denumirea de metoda ciclurilor. Întâlnim următoarea grupare pe cicluri:

Figură 6. Metoda ciclurilor²⁶⁵

Spre exemplu, un obiectiv de audit este formulat astfel: existența achizițiilor (achizițiile înregistrate corespund bunurilor și serviciilor primite și sunt conforme cu obiectul de activitate al clientului). Procedura de audit aplicată constă în examinarea documentelor justificative pentru a determina caracterul rezonabil și autentic al achizițiilor. În ceea ce privește mecanismul de control, achizițiile sunt supuse aprobărilor ierarhizate corespunzător. Referitor la testul mecanismului de control intern, auditorul va încerca să înregistreze în sistemul contabil o operațiune pentru furnizori valabili și fictivi. Interdependența dintre obiectivele de audit, procedurile de audit și testele mecanismelor de control intern sunt prezentate sintetizat astfel:

Figură 7. Interdependența dintre obiectivele de audit, procedurile de audit și testele mecanismelor de control intern

²⁶⁵ Morariu Ana, Stoian Flavia – Audit financiar, Editura ASE, București, 2010

Auditorul trebuie să obțină probe de audit adecvate și suficiente pentru a confirma toate declarațiile manageriale din situațiile financiare. După cum rezultă din cele prezentate mai sus, probele de audit trebuie să justifice o oarecare combinație adecvată de obiective de audit legate de tranzacții și solduri. Acest lucru se realizează de către auditori aplicând un proces de audit care reprezintă o anumită metodologie bine definită de organizare a unui audit astfel încât să se asigure că probele de audit sunt adecvate și suficiente scopului propus. Astfel, misiunea de audit este separată în patru etape specifice:

- planificarea și definirea metodei de audit;
- efectuarea testelor mecanismelor de control și a testelor substanțiale ale tranzacțiilor;
- efectuarea procedurilor audiate și a testelor detaliilor soldului;
- finalizarea auditului și emiterea raportului.

După ce auditorul parcurge toate procedurile pentru fiecare obiectiv al auditului și pentru fiecare cont din situațiile financiare, se impune gruparea informațiilor obținute și analiza acestora în scopul stabilit și unei concluzii de ansamblu în ceea ce privește imaginea fidelă prezentată în situațiile financiare. Acest proces este foarte subiectiv și se bazează pe raționamentul profesional al auditorului care și el este destul de subiectiv. Când misiunea este concluzionată auditorul emite un raport de audit care trebuie să respecte o serie de condiții tehnice.

5.3 Frauda și etapa de planificare

Planificarea auditului este prevăzută în Standardul Intențional de Audit 300 „Planificarea unui audit al situațiilor financiare” și presupune elaborarea unei strategii generale și o prezentare detaliată a naturii, calendarul și întinderea lucrărilor. Prin planificare se permite acordarea unei atenții deosebite asupra aspectelor semnificative ale misiunii de audit, identificarea problemelor de esență, realizarea în timp util a activității.

Prin „planificare” se înțelege construirea unei strategii generale și a unei abordări detaliate în ceea ce privește natura, durata și întinderea preconizată al unui angajament de audit. Auditorul planifică efectuarea auditului într-un mod eficient și oportun.

Întinderea planificării va varia în funcție de mărimea entității, complexitatea auditului, experiența pe care auditorul o are cu entitatea și cunoștințele auditorului despre afacerea clientului.

Etapele pe care trebuie să le urmeze un auditor în **etapa de planificare** sunt următorii:

- A. Preplanificare
- B. Obținerea informațiilor de context
- C. Obținerea informațiilor despre obligațiile juridice ale clientului
- D. Efectuarea procedurilor analitice preliminare
- E. Determinarea pragului de semnificație și evaluarea riscurilor de audit acceptabil și a riscului inerent

F. Înțelegerea controlului intern și a riscului legat de control

G. Întocmirea planului general și a programului de audit

A. Preplanificarea auditului

Preplanificarea auditului presupune trei acțiuni, fiecare trebuind întreprinsă în fazele timpurii ale auditului. Mai întâi, auditorul **decide dacă acceptă clientul nou sau dacă acceptă să deservească un client cu care colaborează deja**. De obicei, această alegere îi revine unui auditor cu experiență, care este în măsură să ia decizii importante. Auditorul ar trebui să ia această decizie de timpuriu, înainte de a se angaja anumite cheltuieli care nu vor putea fi recuperate. În al doilea rând, **auditorul identifică motivele pentru care un client dorește sau are nevoie de un audit**. Această informație va afecta probabil restul etapelor procesului de planificare. În sfârșit, auditorul trebuie **să ajungă la un acord cu clientul în ceea ce privește termenii și condițiile angajamentului, pentru a se evita orice neînțelegeri ulterioare**.

Deși atragerea și reținerea clienților nu sunt simple într-o profesie cu o concurență atât de intensă ca cea din contabilitatea publică, **orice firmă de audit trebuie să fie foarte riguroasă în luarea deciziei de acceptare a unui client**. Răspunderile juridice și responsabilitățile profesionale ale firmei sunt astfel definite încât un client care dă dovadă de lipsă de integritate sau contestă în permanență derularea corectă a auditului și onorariile practicate de auditori ar putea crea suficiente probleme pentru a anula beneficiile pe care le aduce.

Standardul Internațional de Audit 310 „Cunoașterea Clientului” **prevede că la efectuarea unui audit al situațiilor financiare**, auditorul trebuie să aibă sau să obțină cunoștințe suficiente referitoare la afacerea clientului, **care să-i permită să identifice sau să înțeleagă evenimentele, tranzacțiile și practicile care, potrivit raționamentului auditorului, pot avea un efect semnificativ asupra situațiilor financiare sau asupra examinării sau a raportului de audit**. **Obținerea cunoștințelor cerute despre client este un proces continuu și cumulativ de culegere și evaluare a informațiilor**, și de corelare a cunoștințelor rezultate cu probele de audit și informațiile din toate etapele auditului. De exemplu, deși informațiile sunt culese în faza de planificare, în mod normal ele sunt îmbunătățite în etapele următoare ale auditului, pe măsură ce auditorul și asistenții săi află mai multe despre activitatea clientului.

Înainte de a accepta un nou client, cele mai multe firme de audit fac o analiză a respectivei companii pentru a determina dacă ea poate fi acceptată în calitate de client de audit. În măsura posibilității, **ar trebui evaluate reputația clientului potențial în comunitatea de afaceri respectivă, stabilitatea lui financiară și relațiile sale cu firmele de audit cu care a colaborat în trecut**. De exemplu, numeroase firme de audit sunt deosebit de prudente în acceptarea noilor clienți care operează în ramuri economice nou-create și aflate în creștere rapidă. Numeroase astfel de întreprinderi suportă un eșec financiar și expun firma de audit unui risc de răspundere juridică semnificativă.²⁶⁶

²⁶⁶ Canadian Accounting Perspectives, ISSN: 1499-8653

B. Obținerea informațiilor de context

O bună înțelegere a activității și ramurii clientului și cunoștințele privind operațiunile clientului sunt esențiale pentru realizarea unui audit adecvat. În cea mai mare parte, aceste informații sunt obținute la sediul clientului, mai ales atunci când este vorba de un client nou.²⁶⁷ Există trei **motive de bază** care explică necesitatea ajungerii la o bună înțelegere a ramurii de activitate a clientului.

În primul rând, **numeroase ramuri economice au circumstanțe contabile unice** , pe care auditorul trebuie să le înțeleagă pentru a determina dacă situațiile financiare ale clientului sunt conforme cu Cadrul general al Standardelor de Audit.

În al doilea rând, **auditorul poate adesea identifica riscuri specifice ramurii** , care ar putea afecta modul în care el **va estima riscul de audit acceptabil** sau chiar modul în care el va determina dacă este potrivit să accepte să facă auditul unei companii din respectiva ramură. După cum am menționat mai devreme, anumite ramuri de activitate sunt mai riscante decât altele, de exemplu, instituțiile specializate în economii și împrumuturi sau în asigurări de sănătate.

În sfârșit, există **riscuri inerente** care sunt de obicei **comune tuturor clienților din anumite ramuri economice** . Înțelegerea acestor riscuri îl poate ajuta pe auditor să identifice riscurile inerente ale clientului. Printre exemple în acest sens se numără riscul inerent uzurii morale a stocurilor în industria modei, riscul inerent încasării creanțelor în ramura creditelor de consum și riscul inerent rezervelor pentru acoperirea pierderilor în ramura asigurărilor împotriva diverselor accidente.

Când auditorul se confruntă cu situații în care **este nevoie de cunoștințe specializate** , s-ar putea impune **consultarea unui specialist în domeniul respectiv** . O utilizare tipică a serviciilor unor specialiști constă în **consultarea avocaților în scopul interpretării juridice a contractelor și prevederilor acestora** . De exemplu în cazul unui *stoc voluminos de computere și componente electronice*, firma de audit ar putea decide **să angajeze un specialist în cazul în care nici un angajat al firmei nu e suficient de calificat pentru a determina dacă există stocuri uzate moral (nevandabile)**

C. Obținerea informațiilor privind obligațiile juridice ale clientului

Există trei tipuri strâns înrudite de **documente și evidente cu caracter juridic, ca ar trebui examinate din etapele timpurii ale angajamentului** : Certificatul de înființare și regulamentele interne, procesele-verbale ale ședințelor Consiliului de Administrație și ale Adunării Generale a Asociaților/Acționarilor și contractele întreprinderii²⁶⁸. Anumite informații cum ar fi cele privind contractele, trebuie dezvăluite în situațiile financiare. Informații, precum aprobările din procesele-verbale ale Consiliului de Administrație sunt utile în alte porțiuni ale auditului. Cunoașterea de timpuriu a acestor documente și evidente cu caracter juridic îi permite auditorului **să interpreteze probele asociate lor pe tot parcursul angajamentului de audit și să se asigure că în situații financiare există toate dezvăluirile de informații necesare** .

²⁶⁷ Journal of Accountancy, ISSN: 0021-8448

²⁶⁸ Scutaru D., Auditul financiar-contabil, Editura Economică, București, 2005.

Certificatul de înființare este aprobat de Registrul Comerțului în care societatea este înregistrată și reprezintă documentul juridic necesar pentru recunoașterea unei societăți ca entitate distinctă. **Regulamentele interne** cuprind regulile și procedurile adoptate de asociații/acționarii societății. Ele specifică aspecte precum: anul fiscal (exercițiul contabil) al societății frecvența Adunării Generale a Asociaților/Acționarilor, metoda de vot pentru alegerea membrilor Consiliului de Administrație, îndatoririle și împuternicirile responsabililor cu funcții executive ale societății.

Auditorul trebuie să înțeleagă clauzele și condițiile din **certificatul de înființare** și din **regulamentele interne** pentru a putea determina dacă situațiile financiare sunt corect prezentate. *Dezvăluirea adecvată a informațiilor privind capitalul social, inclusiv a informațiilor privind plata corespunzătoare a dividendelor, depinde foarte mult de aceste clauze și condiții.*

Procese-verbale reprezintă evidențele oficiale ale întrunirilor Consiliului de Administrație și ale adunărilor acționarilor. Ele cuprând un rezumat al celor mai importante subiecte discutate în cadrul acestor ședințe și al deciziilor luate de membrii consiliului și de acționari. **Auditorul ar trebui să citească procesele-verbale pentru a obține anumite informații care sunt relevante pentru audit.** În procesele-verbale există două categorii de informații relevante: aprobările și discuțiile Consiliului de Administrație care influențează riscul inerent.

Aprobările care pot fi regăsite în procesele-verbale se referă la: remunerarea responsabililor cu funcții executive, noile contracte și acorduri, achizițiile de mijloace fixe, împrumuturile și plata dividendelor. În cursul lecturii proceselor-verbale, **auditorul ar trebui să identifice autorizările relevante și să includă aceste informații în foile sale de lucru prin redactarea unui rezumat al proceselor-verbale sau prin obținerea unei copii a lor și sublinierea pasajelor importante.** Cu puțin timp înainte de încheierea auditului, trebuie să se facă o verificare mai aprofundată a acestor informații, pentru a se asigura că managementul a respectat măsurile aprobate de acționari și de membrii Consiliului de Administrație. Informațiile incluse în procesele-verbale afectează modul în care auditorul va evalua riscul inerent.

Clienții de audit sunt implicați în diverse **tipuri de contracte** care îl interesează pe auditor. Printre acestea s-ar putea număra elemente foarte diverse, cum ar fi efectele comerciale pe termen lung și emisiunile de obligațiuni, planurile de opțiuni pe acțiuni, planurile de pensii, contractele cu distribuitorii pentru livrări viitoare de mărfuri, contracte de stat pentru producția și livrarea unor produse manufacturate, acorduri de redevență, contracte sindicale și contracte de închiriere.

D. Efectuarea procedurilor analitice preliminare

Standardul Internațional de Audit 520 „Proceduri Analitice” prevede că auditorul trebuie să aplice procedurile analitice în cadrul etapelor de planificare și de revizuire generală ale auditului. Procedurile analitice pot fi aplicate și în cadrul altor etape.

„Procedurile analitice” constau în analizarea indicatorilor și a tendințelor semnificative, incluzând investigarea acelor fluctuații și relații care nu sunt consecvente cu alte informații relevante sau care se abat de la valorile așteptate.

Auditorii sunt obligați să aplice o serie de proceduri analitice preliminare în cursul planificării auditului, cu scopul de a determina natura, programarea în timp și profunzimea lucrărilor de audit. Procedurile analitice efectuate în faza de planificare ameliorează înțelegerea de către auditor a

activității clientului și a evenimentelor care s-au produs după data încheierii auditului anului precedent. Procedurile analitice de planificare îl ajută pe auditor și în identificarea sferelor care ar putea prezenta riscuri specifice de apariție a unor prezentări eronate semnificative, care ar necesita o analiză mai aprofundată.

Procedurile analitice utilizate în planificare sunt deseori bazate pe date agregate, reflectând compania în ansamblu. Pentru anumiți clienți, verificarea **schimbărilor intervenite în soldurile conturilor din bilanța de verificare ar putea fi suficientă pentru atingerea obiectivelor planificării**. Procedurile analitice includ luarea în considerare a comparațiilor dintre informațiile financiare ale unei entități și²⁶⁹:

- Informațiile comparabile aferente perioadelor anterioare;
- Rezultatele anticipate ale entității, cum ar fi prognozele și previziunile, sau estimările auditorului, cum ar fi o estimare a amortizării;
- Informațiile referitoare la un sector de activitate similar, cum ar fi compararea indicatorului vânzărilor unei entități cu media pe ramură sau cu alte entități comparabile ca dimensiune, aparținând aceleiași ramuri.

Utilizarea tehnicilor statistice conferă o relevanță mai mare procedurilor analitice, de asemenea **aplicațiile informatice** simplifică calculele cu și fără caracter statistic.

Metode statistice utilizate în procedurile analitice:

- a. **Analiza regresivă** aplicată cu scopul de a evalua caracterul rezonabil al unui sold înregistrat prin raportarea (regresiunea) totalului sau la alte informații relevante. De exemplu, auditorul poate considera că totalul cheltuielilor privind vânzările ar trebui raportat la totalul vânzărilor, la cheltuielile privind vânzările anului precedent și la numărul de angajați comerciali. În acest caz auditorul va aplica analiza regresivă pentru a determina prin calcule statistice o valoare estimativă a cheltuielilor privind vânzările și o va compara pe aceasta din urma cu sumele înregistrate în contabilitate.
- b. **Indicatori financiari fundamentali** utilizați în planificarea activității și a verificării finale a situațiilor financiare audiate precum solvabilitatea pe termen scurt, lichiditatea pe termen scurt, capacitatea de a face față datoriilor pe termen lung și dividendelor preferențiale, indicatori ai exploatării și performanței.

E. Determinarea pragului de semnificație și evaluarea riscului de audit acceptabil și a riscului inerent

Riscul de audit acceptabil este o măsură a gradului în care auditorul este dispus să accepte că situațiile financiare ar putea conține prezentări eronate semnificative după încheierea auditului și emiterea unei opinii fără rezerve. Când auditorul stabilește un nivel de risc mai scăzut, aceasta înseamnă că el vrea să fie cât mai sigur posibil că situațiile financiare nu sunt semnificativ eronate.

²⁶⁹ Accounting Auditing and Accountability Journal, ISSN: 0951-3574

Un risc nul ar însemna certitudine perfectă, iar un risc de 100% ar corespunde unei stări de incertitudine absolută.²⁷⁰

Când auditorul decide că **pentru un audit este adecvat un nivel mai scăzut de risc acceptabil, atunci există trei direcții de acțiune potențiale**. Aceste acțiuni vor fi întreprinse împreună sau separat, în funcție de decizia auditorului, astfel:

- Este **nevoie de mai multe probe pentru a mări certitudinea auditorului că nu există erori semnificative**. Această măsură, presupunând colectarea unei cantități mai mari de probe, este greu de pus în aplicare, deoarece riscul de audit acceptabil se aplică întregului audit. Este prea costisitor și, deseori, chiar irealist să se majoreze cantitatea de probe în toate sferile supuse auditului.

- Angajamentul de audit ar putea necesita **implicarea unor angajați cu mai multă experiență**. Firmele de audit ar trebui să includă în echipele tuturor misiunilor de auditare personal calificat, însă în cazul clienților cu un risc acceptabil foarte mic, trebuie să se acorde o atenție deosebită numirii personalului care va participa la misiune.

- Angajamentul va fi controlat cu mai multă rigurozitate decât de obicei. Firmele de audit trebuie să fie sigure că foile de lucru, care vor documenta planificarea, colectarea probelor, concluziile de duse de auditori precum și alte aspecte ale auditului sunt corespunzător verificate. Atunci când nivelul riscului acceptabil este redus, se practică un control mai aprofundat, inclusiv verificări operate de angajații care nu au fost incluși în echipa de audit a angajamentului respectiv.

Riscul inerent este o măsură a estimării pe care o face auditorul în ceea ce privește probabilitatea existenței unor prezentări eronate semnificative în soldul unui cont înainte de verificarea eficacității controlului intern. De exemplu, dacă auditorul concludă că există o probabilitate mare de apariție a unor prezentări eronate semnificative într-un cont cum ar fi 4111 Clienți, atunci el va deduce că riscul inerent pentru creanțele comerciale este mare. Atunci când auditorul decide că un cont sau o categorie de operațiuni prezintă un risc inerent mare, vor fi valabile aceleași trei acțiuni potențiale ca și în cazul riscului acceptabil scăzut.

5.4 Controlul intern - Concept

Cuvântul control provine din expresia latinească „contra rolus”, prin care se înțelege „verificarea unui act duplicat după original”. Controlul în accepțiunea lui semantică este o analiză permanentă sau periodică a unei activități, a unei situații pentru a urmări mersul ei și pentru a lua măsuri de îmbunătățire”. În același timp controlul semnifică o supraveghere continuă morală și materială, ca și stăpânirea unei activități, a unei situații .

Definiția conceptul de control în „ISA 400” este „orice acțiune luată de management consiliul de administrație sau alte persoane însărcinate cu guvernanta pentru a îmbunătăți managementul riscului și pentru a crește probabilitatea ca obiectivele și scopurile stabilite să fie atinse”

Sistemul de control este format din cinci elemente esențiale

²⁷⁰ Auditing, ISSN: 0278-0380

- obiectul de control – este variabila aleasă pentru a monitoriza evoluția sistemului și poate fi ales din rezultatele sistemului sau din variabilele de intrare
- detectorul măsoară ceea ce se întâmplă în cadrul variabilei care este supusă controlului
- punctul de referință - este standardul față de care este măsurată performanța
- indicatorul de analiză care este un instrument care evaluează semnificația a ceea ce se întâmplă de obicei prin compararea informației furnizată de către detectorul cu standardul furnizat de către punctul de referință.
- activatorul este un instrument decizional care evaluează deferitele modalități alternative de corectare a deviațiilor constatate și activarea celei mai potrivite soluții.

Tipurile de control întâlnite în practică se pot împărți în : controale anticipative, controale preventive, controale detective. Din practică rezultă că, activitatea de control este un atribut al managementului, un mijloc de analiză a realității și de corectare a erorilor. Sensul cel mai comun asociat controlului este acela de verificare, care frecvent se asociază cu activitatea de cunoaștere, ce va permite managementului să coordoneze activitățile din cadrul organizației într-un mod cât mai economic și eficient.

Controlul intern reprezintă politicile adoptate de conducerea unei firme cu scopul de a asigura obiectivele manageriale privind asigurarea sistematică și eficientă a activității, inclusiv protecția activelor, prevenirea și descoperirea erorilor și a fraudelor, acuratețea și realitatea instrumentării tehnice contabile, astfel încât informațiile financiare să fie credibile. Din punctul de vedere al misiunii sale, controlul este o componentă intrinsecă a managementului, dar este și o activitate specific umană, care servește atât conducerii, terților parteneri de afaceri, cât și autorităților publice și chiar populației. Controlul a evoluat și evoluează continuu prin perfecționarea sistemelor de organizare și management, precum și a mediului în care funcționează și care, la rândul său, se află într-o continuă mișcare.

5.4.1 Elementele controlului intern

Controlul intern cuprinde cinci categorii de aspecte pe care managementul le definește și aplică în scopul de a oferi o asigurare rezonabilă privind atingerea obiectivelor manageriale legate de control. Acestea sunt numite elemente ale controlului intern și sunt:

- mediul controlului,
- evaluarea riscurilor,
- activitățile de control,
- informarea și comunicarea
- supervizarea.

Fără un mediu de control eficient, este puțin probabil ca celelalte patru componente să ducă la un control intern eficace, indiferent de calitatea lor.

5.4.1.1 Mediul controlului

Esența unei organizații eficient controlate este atitudinea managementului acesteia. Dacă managementul de vârf consideră că sistemul de control intern este important, ceilalți membri ai organizației vor simți acest lucru și vor reacționa prin respectarea conștiincioasă a mecanismelor de control definite.

Pentru a înțelege și evalua scopul mediul controlului am prezentat cele mai importante componente pe care trebuie analizate de auditor.

- **Integritatea și valorile etice.** Integritatea și valorile etice sunt produsul normelor și regulilor etice și comportamentale ale entității, precum și al modului în care acestea sunt comunicate și aplicate în practică. Ele cuprând *acțiunile întreprinse de management în scopul înlăturării sau reducerii motivațiilor sau tentațiilor care ar putea determina angajații să se implice în fapte necinstite, ilicite sau imorale*. Ele includ și comunicarea valorilor și normelor comportamentale ale entității către angajații săi prin intermediul directivelor de politică, al codurilor de conduită și al exemplelor personale.
- **Angajamentul față de competență.** Competența reprezintă *cunoștințele și aptitudinile necesare pentru a îndeplini sarcinile* care definesc funcția unui individ. Angajamentul față de competență cuprinde luarea în considerare de către management a nivelurilor de competență pentru posturi specifice și a modului în care aceste niveluri se traduc în aptitudini și cunoștințe necesare.
- Participarea Consiliului de Administrație sau a comitetului de audit. Un consiliu de administrație eficient este independent de managementul întreprinderii, iar membrii săi sunt implicați în activitățile de gestiune și le supraveghează cu atenție. Consiliul delegă managerilor responsabilități privind controlul intern și are obligația de a face evaluări sistematice și independente ale controlului intern instaurat de managementul entității. Independența comitetului de audit față de managementul entității și cunoștințele sale în domeniul raportării financiare sunt considerați factori determinanți pentru capacitatea acestuia de a evalua de manieră eficient mecanisme de control intern și situațiile financiare elaborate de management
- **Structura organizatorică.** Structura organizatorică a unei entități (organigrama) definește nivelurile ierarhice de responsabilitate și autoritate existente. Prin înțelegerea structurii organizatorice a unui client, *auditorul poate cunoaște mai bine aspectele manageriale și funcționale ale unei entități economice și poate percepe modul în care sunt puse în aplicare mecanismele de control*.
- **Atribuirea autorității și responsabilității.** O importanță la fel de mare o au metodele formalizate de comunicare a autorității și responsabilității, precum și o serie de alte aspecte similare legate de controlul intern. Printre acestea s-ar putea număra *metode precum notele interne despre importanța controlului și a unor aspecte legate de control, redactate de conducerea de vârf, planurile formale de*

organizare și de activitate, precum și fișele de post pentru angajați și politicile de Întreprindere asociate acestora.

- Politicile și practicile din domeniul resurselor umane. Cel mai important aspect al controlului intern este personalul. Dacă angajații sunt competenți și demni de încredere, alte tipuri de mecanisme de control ar putea lipsi și tot ar rezulta situații financiare fiabile. Persoanele oneste și eficiente sunt capabile să presteze o muncă de calitate înaltă chiar și atunci când există puține alte mecanisme de control.

Auditorul trebuie să obțină informații privind fiecare dintre componentele secundare ale mediului controlului. Apoi va utiliza aceste cunoștințe ca bază pentru ***a evalua atitudinea managerilor și membrilor Consiliului de Administrație față de controlul intern și modul în care aceste persoane percep importanța controlului intern.***

5.4.1.2 Procesul de evaluare a evaluarea riscurilor

Evaluarea riscurilor în scopuri de raportare financiară înseamnă identificarea și analizarea de către management a riscurilor relevante pentru elaborarea situațiilor financiare în conformitate cu referențialul contabil.

Toate societățile, indiferent de dimensiuni, structură, denumire, natură sau ramură de activitate se confruntă cu diverse riscuri ce provin din surse interne sau externe și care trebuie gestionate. Deoarece circumstanțele economice, de ramură, juridice și operaționale evoluează, ***managementul trebuie să răspundă provocării de a crea mecanismele necesare pentru identificarea și gestionarea riscurilor asociate acestor schimbări.*** Controlul intern într-un set de circumstanțe nu va continua în mod obligatoriu să fie eficace dacă aceste circumstanțe se vor modifica.

Managementul evaluează riscurile ca parte a conceperii și punerii în aplicare a mecanismelor de control intern, urmărind minimizarea probabilității de apariție a erorilor și fraudelor. Auditorul evaluează riscurile pentru a decide asupra probelor necesare în audit. Dacă managementul evaluează și gestionează eficient riscurile, auditorul va colecta, de regulă, o cantitate mai mică de probe decât în situația în care managementul nu reușește să identifice riscurile semnificative sau să le facă față.

Auditorul ajunge să cunoască procesul de evaluare a riscurilor aplicat de management prin determinarea modului în care managerii identifică riscurile relevante pentru raportarea financiară, evaluează semnificația și probabilitatea de manifestare a acestor riscuri și formulează măsuri necesare pentru a le face față. Chestionarele și discuțiile cu managerii sunt cele mai obișnuite metode de obținere a acestor informații.

5.4.1.3 Activități de control

Activitățile de control reprezintă o serie de politici și proceduri care asigură faptul că în urmărirea obiectivelor entității se iau măsurile necesare pentru a se face față riscurilor. În principiu, în orice entitate economică există numeroase asemenea activități de control.

În ceea ce privește **separarea adecvată a responsabilităților** există **patru recomandări generale pentru o bună separare a responsabilităților**, în scopul prevenirii atât a fraudelor, cât și a erorilor, recomandări care au o relevanță deosebită pentru auditori.

- Separarea gestiunii activelor de contabilitate. Motivul pentru care unei persoane care gestionează de manieră permanentă sau temporară un activ *nu i se permite să țină contabilitatea activului în cauză scopul este de a proteja compania de deturnări (sustrageri)*. Când una și aceeași persoană îndeplinește ambele funcții, crește riscul ca acea persoană să utilizeze activul în interese personale și să „aranjeze” evidentele contabile pentru a-și camufla răspunderea.
- Separarea autorizării operațiunilor de gestiunea activelor asociate acestora. În măsura posibilităților, este de dorit să se evite situațiile în care persoanele care autorizează anumite operațiuni au și dreptul de a dispune de activul corespunzător. Autorizarea unei operațiuni și gestiunea activului asociat ei de către una și aceeași persoană majorează probabilitatea unor deturnări de active comise de persoane din interiorul organizației.
- **Separarea sarcinilor operaționale de sarcinile contabile.** Dacă fiecare departament sau diviziune dintr-o organizație ar răspunde de ținerea propriilor registre și evidențe contabile, ar exista tentația de a influența rezultatele pentru a îmbunătăți performanțele raportate. ***Pentru a asigura existența unor informații nepărtinitoare, funcția de ținere a evidențelor contabile este, de regulă, inclusă într-un departament separat,*** supus ierarhic contabilului-șef sau directorului financiar.
- **Separarea sarcinilor legate de IT de sarcinile principalilor utilizatori din afara sistemului IT.** Pentru a desemna utilizarea echipamentelor informatice în prelucrarea și gestiunea informațiilor se folosește termenul generic de tehnologii informaționale (IT). Pe măsura creșterii complexității sistemelor bazate pe IT, de cele mai multe ori ***separarea autorizării operațiunilor, ținerii evidențelor contabile și gestiunii activelor devine confuză.***²⁷¹

Când datele referitoare la operațiuni sunt introduse în timp real cu ajutorul computerelor, proiectarea ecranului de introducere a datelor în sistem este importantă pentru minimizarea erorilor și pentru îmbunătățirea eficienței procesului de introducere a informațiilor în sistem.

5.4.1.4 Sisteme de informații și procese

Pentru ***o companie mică***, al cărei proprietar este activ implicat în activitatea de exploatare, ***un sistem de contabilitate informatizat și simplu***, care necesită mai ales implicarea unui singur contabil cinstit și competent, ***ar putea reprezenta un sistem informațional-contabil adecvat***. O companie mai mare are nevoie de un sistem mai complex, care să cuprindă responsabilități clar definite și proceduri scrise.²⁷²

²⁷¹ Accounting Technology, ISSN: 1068-6452

²⁷² Accounting Management and Information Technologies, ISSN:0959-8022

Pentru a înțelege construcția unui sistem informațional-contabil, auditorul determină:

- principalele categorii de operațiuni ale entității,
- modul în care sunt inițiate aceste operațiuni,
- evidențele contabile existente și natura lor,
- modul în care operațiunile sunt prelucrate, de la inițiere până la încheiere, inclusiv măsura și natura folosirii mijloacelor informatice
- natura și detaliile procesului de raportare financiară folosit.

De obicei, aceste elemente sunt identificate și documentate printr-o descriere narativă a sistemului sau printr-o diagramă a secvențelor procesului. Modul în care funcționează sistemul informațional-contabil este deseori determinat prin identificarea drumului parcurs de una sau mai multe operațiuni prin sistem (procedură numită „parcursul operațiunii”).

5.4.1.5 Controale de monitorizare

Activitățile de supervizare se referă la evaluarea permanentă sau periodică de către management a calității funcționării controlului intern, în scopul de a determina dacă mecanismele de control sunt aplicate conform prevederilor și dacă ele sunt modificate corespunzător unor schimbări ale circumstanțelor. Informațiile necesare pentru evaluarea și modificarea sistemului provin din diverse surse, printre care se numără: studii ale mecanismelor de control intern existente, rapoarte ale auditorilor intern, rapoartele privind abaterile de la activitățile de control prescrise, rapoarte ale organelor de control, reacțiile transmise de personalul operativ și reclamațiile clienților privind sumele facturate.

Cele mai importante lucruri pe care trebuie să le știe un auditor despre supervizare sunt: principalele tipuri de activități de supervizare pe care le desfășoară o companie și modul în care aceste activități contribuie la modificarea mecanismelor de control intern în caz de necesitate. Discuțiile cu managerii reprezintă cea mai obișnuită modalitate de obținere a acestor informații. În numeroase companii, în special cele mari, existența unui departament de audit intern este esențială pentru a se asigura o supervizare eficientă. Pentru ca o funcție de audit intern să fie eficace, este vital ca personalul de audit să fie independent atât de departamentele operative, cât și de departamentul contabil, precum și ca auditorii interni să fie direct subordonați unui nivel de autoritate cât mai înalt din organizație, adică fie managementului de vârf, fie comitetului de audit al Consiliului de Administrație.

Pe lângă rolul pe care îl joacă în supervizarea controlului intern al unei entități, un personal de audit intern adecvat poate reduce costurile de audit extern prin oferirea unei asistențe directe auditorilor externi. Dacă auditorul extern obține probele necesare pentru a demonstra competența, integritatea și obiectivitatea auditorilor interni, atunci el se poate baza pe munca auditorilor interni în numeroase aspecte ale activității sale.

5.4.2 Proceduri pentru obținerea unei bune înțelegeri a controlului intern

În practică, procedurile utilizate pentru a se ajunge la o înțelegere a controlului intern și pentru a se estima riscul legat de control *variază considerabil de la un client la altul*. În cazul clienților mai mici, mulți *auditori obțin un nivel de înțelegere suficient* doar pentru a estima dacă situațiile financiare pot fi auditate, evaluează mediul controlului *prin prisma atitudinii managementului*

față de controlul intern și față de raportarea financiară și determină cât de adecvat este sistemul contabil al clientului. Deseori, din *motive de eficiență, mecanismele de control intern sunt ignorate, se presupune că riscul de control este maxim, riscul de detectare fiind, prin urmare, foarte mic*. Pentru majoritatea clienților mai mari, în special în cazul angajamentelor de audit repetitive, *auditorul fixează înainte de a începe auditul un risc de control estimat mai mic în majoritatea componentelor auditului*.

Standardele de Audit obligă auditorul să obțină o înțelegere a controlului intern pentru fiecare audit. **Gradul de înțelegere trebuie să fie cel puțin suficient pentru a planifica auditul de o manieră adecvată**, în termenii următoarelor patru aspecte ale planificării.

- **Caracterul auditabil.**
- **Prezentările semnificativ eronate potențiale.**
- **Riscul de detectare.**
- **Proiectarea testelor.**

Căutând să obțină această *înțelegere a controlului intern*, auditorul ar trebui să ia în considerare *două aspecte* și anume:

- modul în care au fost proiectate (concepute) diversele mecanisme de control intern incluse în fiecare componentă

- faptul dacă aceste mecanisme au fost puse în aplicare.

În cele ce urmează vom prezenta o serie de proceduri folosite pentru identificarea modului în care au fost concepute mecanismele de control și a modului în care aceste mecanisme sunt aplicate.

- **Actualizarea și evaluarea experienței anterioare a auditorului cu entitatea în cauză.** Majoritatea auditurilor unor companii sunt realizate în fiecare an de aceeași firmă de audit financiar. Cu excepția angajamentelor inițiale, auditorul începe auditul raportându-se la numeroasele informații privind controlul intern acumulate în anii precedenți, deoarece, de regulă, *sistemele și mecanismele de control nu se schimbă frecvent*, aceste informații pot fi actualizate și preluate ca punct de plecare al auditului anului în curs.
- **Chestionarea personalului clientului.** Un punct de pornire logic pentru actualizarea informațiilor preluate din auditul precedent sau pentru obținerea inițială a informațiilor este personalul relevant al clientului. *Chestionarea personalului clientului de la nivel managerial, de supervizare sau operativ va fi, de regulă, făcută ca parte a obținerii unei înțelegeri a controlului intern.*
- **Citirea directivelor de politică și a manualelor de sistem ale clientului.** Pentru a proiecta, pune în aplicare și întreține mecanismele de control intern, o entitate trebuie să dispună de un volum mare de documente interne. Printre acestea se numără manualele și documentele referitoare la politicile întreprinderii (cum ar fi un cod de conduită al întreprinderii) și manualele și documentele de sistem (cum ar fi un manual de proceduri contabile și o organigramă). *Aceste informații*

trebuie citite de auditor și discutate cu personalul companiei pentru a se asigura că ele sunt corect interpretate și înțelese.

- **Examinarea documentelor justificative și a evidențelor contabile.** Acestea ar trebui să fie prezentate într-o anumită măsură în manualele de politici și sisteme. Prin examinarea documentelor justificative, a evidențelor contabile și a fișierelor informatice create, auditorul poate concretiza conținutul manualelor și le poate înțelege mai bine. În plus, **examinarea documentelor și evidențelor oferă probe privind faptul că politicile și mecanismele de control au fost puse în aplicare.**
- **Observarea activităților și operațiunilor entității.** Pe lângă examinarea documentelor și evidențelor întocmite, auditorul poate observa personalul clientului în cursul întocmirii acestor documente și evidențe și în cursul derulării activităților contabile și de control obișnuite. Acest lucru permite o **îmbunătățire suplimentară a înțelegerii și cunoașterii mecanismelor de control puse în aplicare de entitate.**

Observarea, documentarea și chestionarea pot fi eficient combinate sub forma „parcursului operațiunilor”, menționat mai devreme. Prin această metodă auditorul selectează unul sau mai multe documente necesare pentru inițierea unui tip de operațiuni și le retracează parcursul prin întregul proces contabil. La fiecare etapă de prelucrare, auditorul face chestionări și observă activitățile curente, pe lângă faptul că examinează documentele întocmite pentru operațiunea sau operațiunile selectate.

*Trei metode tipice de documentare a înțelegerii controlului intern sunt: prezentările narative, diagramele secvențiale și chestionarele de control intern. Acestea pot fi folosite separat sau combinat.*²⁷³

- **Prezentările narative.** O prezentare narativă este *o descriere scrisă a mecanismelor de control intern ale unui client.* O descriere adecvată a unui sistem contabil și a mecanismelor de control aferente acestuia trebuie să conțină patru elemente, după cum urmează:

a. Originea fiecărui document și registru de evidență din sistem. De exemplu, descrierea ar trebui să menționeze de unde vin comenzile clienților și cum sunt generate facturile pentru vânzări.

b. Toate prelucrările care au loc. De exemplu, dacă sumele vânzărilor sunt determinate de un program informatic care înmulțește cantitățile expediate cu prețurile standard introduse în fișierul sistematic al prețurilor, atunci această operațiune ar trebui descrisă.

c. Poziția ocupată de fiecare document și registru de evidență în sistem. Ar trebui prezentat modul de clasificare, expediere către clienți sau anulare a documentelor.

²⁷³ Pennsylvania CPA Journal, ISSN: 0746-1062

d. Prezentarea mecanismelor de control relevante pentru estimarea riscului legat de control. De regulă, acestea includ: separarea sarcinilor (cum ar fi separarea înregistrării operațiunilor bănești de gestiunea lichidităților), autorizările și aprobările (cum ar fi aprobarea creditelor) și verificările interne (cum ar fi compararea prețului de vânzare unitar cu contractele de vânzări).

- Diagramele secvențiale. O diagramă secvențială a controlului intern este o *reprezentare simbolică, schematică a documentelor clientului și a succesiunii lor cronologice în organizație*. O diagramă secvențială adecvată trebuie să cuprindă aceleași patru elemente ca și o bună prezentare narativă.

O diagramă secvențială bine întocmită contribuie la identificarea punctelor slabe ale controlului, deoarece ea facilitează o înțelegere clară a modului în care funcționează sistemul. Din cele mai multe puncte de vedere, diagramele sunt mai bune decât prezentările narative ca metodă de comunicare a caracteristicilor unui sistem, în special ca instrument de ilustrare a separării adecvate a sarcinilor. Este mult mai ușor să analizezi o diagramă decât să citești o descriere. În plus, de obicei este mai ușor să actualizezi o diagramă decât o prezentare narativă.

Nu se prea obișnuiește utilizarea concomitentă a unei diagrame și a unei prezentări narative pentru a descrie același sistem, deoarece ambele instrumente au drept scop descrierea fluxului documentelor și evidențelor dintr-un sistem contabil.

- Chestionarele de control intern. Principalul avantaj al utilizării unui chestionar constă în posibilitatea de a analiza riguros fiecare domeniu audiat, rezonabil de repede și chiar de la începutul auditului. Principalul dezavantaj este că ***sunt examinate doar părțile componente ale sistemelor clientului, fără a se crea o imagine de ansamblu.***

Folosirea concomitentă a chestionarelor și diagramei secvențiale este foarte utilă pentru înțelegerea controlului intern al unui client. Diagramele oferă o imagine de ansamblu asupra sistemului, în timp ce chestionarele reprezintă liste de referință utile care îi amintesc auditorului numeroasele tipuri diferite de mecanisme de control intern care ar trebui să existe într-o întreprindere. Utilizată de o manieră corespunzătoare, o combinație a acestor două tehnici ar trebui să ofere auditorului o descriere excelentă a sistemului.

5.4.3 Estimarea riscului legat de control

Înțelegerea controlului intern este importantă pentru auditor pentru a putea planifica auditul, acesta trebuind să facă o ***estimare inițială a riscului de control***. Pentru a ajunge la această estimare inițială trebuie să se facă **patru estimări specifice**.

- Să se estimeze dacă situațiile financiare sunt audiabile. Prima estimare constă în a *se determina dacă entitatea este audiabilă*. Doi factori de bază determină caracterul audiabil și anume: integritatea managementului și caracterul adecvat al documentelor și evidențelor contabile. Numeroase proceduri de audit se bazează într-o mai mare sau mai mică măsură pe afirmațiile sau reprezentările managementului. De exemplu, este greu pentru auditor să evalueze dacă stocurile sunt uzate moral (nevandabile) fără a obține o estimare onestă din partea

gestionarilor întreprinderii-client. Dacă nu sunt integri, managerii pot face afirmații false, obligând auditorul să se bazeze pe probe îndoielnice.

- Documentele și evidențele contabile sunt o sursă directă de probe de audit pentru majoritatea obiectivelor auditului. Dacă aceste *evidențe contabile sunt necorespunzătoare, s-ar putea ca probele de audit necesare să nu fie disponibile*. De exemplu, dacă un client nu păstrează copiile facturilor de vânzare și cumpărare, în cele mai multe cazuri va fi imposibil să se facă un audit. Cu excepția cazurilor în care auditorul poate identifica o sursă alternativă de probe fiabile sau în care evidențele necesare pot fi reconstituite pentru uzul auditorului, unicul recurs ar fi să se considere că entitatea nu este auditabilă.

În mediile bazate pe tehnologii informaționale complexe, cea mai mare parte a informațiilor privind operațiunile există numai în format electronic și nu generează o pistă vizibilă de documente și evidențe pentru audit. În acest caz, compania este, de regulă, auditabilă; totuși auditorul trebuie să estimeze dacă dispune de aptitudinile necesare pentru a colecta probe în format electronic și poate atribui această sarcină unui alt angajat, care are pregătirea tehnică și experiența necesare în domeniul IT. Când ajunge la concluzia că entitatea nu este auditabilă, auditorul trebuie să discute circumstanțele specifice ale acestei concluzii cu clientul (de obicei, cu cel mai înalt nivel ierarhic al acestuia) și fie să se retragă din angajament, fie să emită un raport de audit sub formă de refuz de a exprima o opinie.

Există două considerații importante în ceea ce privește estimarea inițială. În primul rând, auditorul *nu este obligat să facă estimarea inițială de manieră formală, detaliată*. În numeroase audituri, mai ales cele ale companiilor mici, auditorul presupune că riscul de control este maxim, indiferent de situația reală. Auditorii procedează astfel, deoarece decid că este mai economic să facă un audit mai aprofundat al soldurilor din situațiile financiare decât să testeze mecanismele de control intern aferente acestor solduri.

În al doilea rând, chiar dacă auditorul consideră că *riscul de control este mic*, valoarea estimată a riscului de control se limitează la acel nivel, care este justificat de probele obținute. De exemplu, să presupunem că auditorul consideră că riscul de control asociat vânzărilor neînregistrate este mic, dar nu a colectat decât o cantitate mică de probe pentru a justifica mecanismele de control vizând exhaustivitatea ca obiectiv de audit legat de operațiuni. Prin urmare, estimarea riscului de control pentru vânzările neînregistrate trebuie să fie ori mare, ori moderată. Aceasta ar putea fi mică numai dacă se obțin probe suplimentare care să justifice mecanismele de control pertinente.

După ce face estimarea inițială și analizează dacă este posibil un risc de control mai mic, auditorul are posibilitatea de a decide care dintre riscurile de control estimate ar trebui utilizat: fie un nivel deja justificat în estimarea inițială, fie un nivel mai mic. Decizia privind nivelul de utilizat este în esență una economică, bazată pe o comparație dintre costurile testării mecanismelor de control relevante și costurile efectuării testelor substanțiale care vor fi evitate dacă se va diminua riscul de control estimat.

Auditorul identifică mecanismele de control pertinente, analizând informațiile descriptive despre sistemul clientului. Sunt identificate acele *politici, proceduri și activități care, în opinia auditorului, asigură controlul operațiunilor vizate*. Pentru a conduce această analiză, deseori este

util să se facă referință la tipurile de mecanisme de control care ar putea exista și să se întrebe personalul clientului dacă aceste mecanisme există în realitate.

În legătură cu identificarea și evaluarea neajunsurilor subliniem absența mecanismelor de control adecvate, care majorează riscul apariției de prezentări eronate în situațiile financiare. Dacă, în opinia auditorului, mecanismele de control nu sunt adecvate pentru realizarea unuia dintre obiectivele de audit referitoare la operațiuni, va crește probabilitatea apariției unor asemenea prezentări eronate.

Pentru a *identifica neajunsurile semnificative ale controlului intern* se poate utiliza o metodă în patru etape, descrisă în continuare.

- **Identificarea mecanismelor de control existente.** Deoarece neajunsurile constau în absența unor mecanisme de control adecvate, auditorul ar trebui mai întâi de toate *să știe ce mecanisme de control există.*
- Identificarea mecanismelor-cheie de control absente. Chestionarele de control intern, prezentările narative și diagramele secvențiale sunt utile pentru identificarea sferelor în care lipsesc mecanisme-cheie de control și în care, prin consecință, crește probabilitatea apariției de erori. De obicei, când riscul de control este estimat ca moderat sau mare, înseamnă că s-a constatat absența unor mecanisme de control.
- Determinarea erorilor semnificative potențiale care ar putea rezulta. Această etapă are drept scop *identificarea prezentărilor eronate specifice care ar putea apărea din cauza absenței mecanismelor de control.* Importanța unui neajuns al sistemului de control intern este direct proporțională cu amploarea greșelilor sau fraudelor care ar putea rezulta din acel neajuns.
- Analizarea posibilității existenței unor mecanisme de control compensatorii. Un mecanism de control compensatoriu este acela *introdus într-o altă componentă a sistemului pentru a compensa un neajuns.* Un exemplu tipic într-o companie mică este implicarea activă a proprietarului. Când există un mecanism de control compensatoriu, neajunsul nu mai trebuie să-l preocupe pe auditor, deoarece probabilitatea de eroare este suficient diminuată.

Condițiile de raportat ar trebui comunicate comitetului de audit în cadrul oricărui angajament de audit. În cazul în care clientul nu are un comitet de audit, ***comunicarea ar trebui adresată persoanei sau persoanelor din organizație care poartă răspunderea de ansamblu privind controlul intern***, cum ar fi Consiliul de Administrație sau proprietarul-gestionar. ***Comunicarea va lua***, de regulă, ***forma unei scrisori***, deși comunicarea verbală, documentată în foile de lucru, este de asemenea permisă de normele profesionale.

Pe lângă condițiile de raportat, auditorii remarcă deseori aspecte mai puțin semnificative ale controlului intern, precum și oportunități de care ar putea profita clientul pentru a-și îmbunătăți operațiunile. Aceste tipuri de subiecte ar trebui, de asemenea, comunicate clientului. Forma de comunicare este, deseori, o scrisoare cu subiect distinct, numită scrisoare către management.

5.4.4 Testarea mecanismelor de control

Estimarea riscului legat de control obligă auditorul să analizeze modul în care sunt proiectate mecanismele de control, în scopul de a determina dacă ele vor fi eficace în atingerea obiectivelor de audit legate de operațiuni. În cursul fazei de înțelegere a controlului intern, s-au colectat deja anumite probe privind modul de proiectare a mecanismelor de control, precum și probe că aceste mecanisme au fost puse în funcțiune. Totuși, ***pentru a putea utiliza mecanismele specifice de control ca bază pentru reducerea riscului de control estimat, auditorul trebuie să obțină probe specifice privind eficacitatea aplicării lor pe toată perioada supusă auditului***, sau cel puțin pentru cea mai mare parte a acesteia. Procedurile de testare a eficacității mecanismelor de control în scopul justificării unui risc de control estimat mai mic sunt numite teste ale mecanismelor de control.

Atunci când rezultatele testării mecanismelor de control confirmă așteptările auditorului **privind proiectarea acestor mecanisme, auditorul** va continua să utilizeze același nivel de risc de control pe care l-a estimat inițial. **Dacă totuși** testele mecanismelor de control arată că acestea nu au funcționat cu eficacitate, riscul de control estimat trebuie revizuit.

Există patru tipuri de proceduri **care se folosesc pentru a** verifica funcționarea mecanismelor de control intern, **astfel:**

- Chestionarea angajaților relevanți ai clientului. Deși chestionarea nu reprezintă, de regulă, o sursă foarte fiabilă de probe privind funcționarea eficace a mecanismelor de control, ea *oferă totuși probe adecvate*. De exemplu, auditorul ar putea determina că personalul care nu este autorizat nu are acces la fișierele informatice prin chestionarea angajatului care gestionează biblioteca de date și a angajatului care controlează atribuirea drepturilor la parole de securitate care permit accesul la sistem.
- Examinarea documentelor, evidențelor și rapoartelor. *Multe mecanisme de control lasă o pistă (urmă) clară de probe documentare*. Să presupunem, de exemplu, că atunci când se recepționează comanda unui client, aceasta este utilizată pentru a crea un ordin de vânzare către clientul respectiv, care, la rândul său, este aprobat pentru creditare. Comanda clientului este anexată ordinul de vânzare, ca autorizare pentru operațiunile ulterioare. *Auditorul examinează documentele pentru a se asigura că ele sunt complete și adecvat corelate și că semnăturile sau inițialele obligatorii sunt prezente*²⁷⁴.
- Observarea activităților legate de control. *Alte tipuri de activități legate de control nu lasă o pistă de probe documentare*. De exemplu, separarea sarcinilor se bazează pe faptul că anumite persoane îndeplinesc anumite sarcini și, de regulă, aceste responsabilități separate nu sunt documentate. În cazul mecanismelor de control care nu lasă o urmă de probe documentare, *auditorul observă, de regulă, modul în care sunt aplicate aceste mecanisme în diverse momente pe parcursul exercițiului contabil*.

²⁷⁴ Morariu Ana, Țurlea E - Audit contabil și financiar, Ed. Economică București, 2008

- Reconstituirea procedurilor clientului. Există și activități legate de control cărora le sunt asociate documente și evidente, însă al căror conținut este insuficient pentru atingerea scopului urmărit de auditor și anume cel de a evalua dacă mecanismele de control funcționează cu eficacitate. În asemenea cazuri, se obișnuiește ca auditorul să refacă activitatea de control, pentru a verifica dacă s-au obținut rezultatele căutate. Dacă nu se descoperă nici o eroare, auditorul poate deduce că mecanismul de control funcționează conform scopurilor pentru care a fost creat.

Perimetrul de aplicare a testelor mecanismelor de control depinde de nivelul dorit al riscului de control estimat. Dacă auditorul dorește un risc de control estimat mai mic, atunci se aplică teste ale mecanismelor de control mai extinse, atât în termenii numărului de mecanisme de control testate, cât și în termenii profunzimii testării fiecărui mecanism. De exemplu, dacă auditorul vrea să utilizeze un risc de control estimat mai mic, atunci el ar trebui să folosească eșantioane de dimensiuni mai mari pentru procedurile de documentare, observare și reconstituire.

Dacă în cursul auditului exercițiului anterior s-au obținut probe indicând că un mecanism-cheie al controlului intern funcționează cu eficacitate și dacă auditorul determină că mecanismul este încă în aplicare, atunci profunzimea testării mecanismului respectiv ar putea fi redusă, **într-o anumită măsură, în anul în curs. De exemplu, în circumstanțe de acest tip, auditorul** ar putea fie folosi un eșantion mai mic pentru testarea unui mecanism de control care lasă o pistă de probe documentare, **fie aplică o rotație a anumitor teste între diferite sfere de audit timp de doi sau mai mulți ani.**

În cazul în care elementele controlului intern justifică o estimare a riscului de control sub nivelul maxim, auditorul trebuie să facă teste ale mecanismelor de control, în scopul de a verifica eficacitatea funcționării respectivelor mecanisme de control. În cazul în care rezultatele testării mecanismelor de control justifică estimarea riscului de control sub nivelul maxim, auditorul va putea reduce cantitatea planificată de teste substanțiale aplicate conturilor în cauză.

5.4.5 Rolul, scopul și conținutul controlului intern

Conform OMFP 3055/2009 controlul intern cuprinde componente strâns legate, respectiv: definire clară a responsabilităților, resurse și proceduri adecvate, modalități și sisteme de informare, instrumente și practici corespunzătoare. Difuzarea internă de informații pertinente, fiabile, a căror cunoaștere permite fiecăruia să-și exercite responsabilitățile. Un sistem care urmărește, pe de o parte, analizarea principalelor riscuri identificabile în ceea ce privește obiectivele entității și, pe de altă parte, asigurarea existenței de proceduri de gestionare a acestor riscuri. Activități corespunzătoare de control, pentru fiecare proces, concepute pentru a reduce riscurile susceptibile să afecteze realizarea obiectivelor entității. Scopul controlului intern este să asigure coerența obiectivelor, să identifice factorii-cheie de reușită și să comunice conducătorilor entității, în timp real, informațiile referitoare la performanțe și perspective. Indiferent de natura sau mărimea entității, eforturile depuse pentru aplicarea unui control intern satisfăcător sunt legate de aplicarea unor bune practici.

Conceptul de control intern a fost în permanență definit și redefinit, cel puțin în raport cu două aspecte, și anume: descentralizarea activităților, ceea ce a condus la diversificarea activităților de control și la delegarea competențelor acestora în cadrul aceleiași structuri;

- Auditul intern
- Consiliere managerială
- Evaluează sistemul de control intern
- Controlul intern
- Autocontrolul activității
- Controlul mutual
- Controlul ierarhic
- Controlul partenerial
- Controlul de calitate
- Controlul financiar preventiv
- Controlul de gestiune (patrimonial)
- Controlul financiar-contabil
- Controlul administrativ
- Inspecții s.a.

Constatările controlului intern trebuie să contribuie la îmbunătățirea activităților, dar aceasta să nu se materializeze numai prin recomandarea adăugării de noi activități de control, chiar dacă există riscuri, deoarece acestea presupun costuri suplimentare. Astfel trebuie să apreciem dacă costul controlului în plus justifică costul mecanismului de control instituit și, de asemenea, trebuie să vedem dacă costul controlului este mai mic decât riscurile care pot apărea.

Oricât de bine ar fi planificat și executat, controlul intern nu poate asigura decât o certitudine relativă, deoarece un control intern care ar viza atingerea tuturor obiectivelor propuse, în condiții de eficiență, ar fi costisitor și neeconomic. De aceea controlul intern nu este conceput pentru a garanta succesul organizației, ci obiectivul său este relativ și rezonabil²⁷⁵.

Conform OMFP 3055/2009 elementele de risc specifice, introduse de utilizarea informaticii, se referă la evaluarea unor aspecte precum :

- nivelul de dependență a entității de sistemul său informatic, cu influență asupra continuității exploatării, atunci când dependența este prea mare;
- nivelul de confidențialitate a informațiilor vehiculate de sistem;
- obligația de respectare a dispozițiilor în vigoare referitoare la fiscalitate, protecția persoanelor, proprietatea intelectuală sau reglementări specifice anumitor sectoare de activitate.

²⁷⁵ **Richard, I.** - *Analyse financière et audit des performances*, La Villeguerin Éditions, Paris, 2008;

Auditul intern nu reprezintă același lucru cu controlul intern fie și numai dacă am considera incompatibilitatea celor două funcții: nu poți să monitorizezi și să evaluezi obiectiv și independent ceva ce ai face tu însuși. Prin intermediul auditului intern, managementul unei organizații urmărește să se asigure că funcția de control intern instituită funcționează eficient, eficace și suficient pentru a ameliora sau elimina riscurile identificate. Altfel spus, auditul intern este „câinele de pază” al managementului care veghează funcționarea controlului intern în cadrul organizației. Dacă poate fi spus așa, auditul intern ar fi un „control permanent al controlului intern”. În îndeplinirea misiunii sale, auditul intern utilizează proceduri, tehnici, mecanisme, instrumente de monitorizare și evaluare asemănătoare cu cele întrebuițate de controlori. Scopul aplicării lor însă este diferit²⁷⁶.

5.5 Concluzii, propuneri și opinii

Într-o misiune de audit, auditorul dă o asigurare ridicată dar nu absolută că informațiile, obiect al auditării, nu conțin erori semnificative. Această situație este exprimată în mod pozitiv în raportul de audit ca o asigurare rezonabilă.

Într-o misiune de examen limitat, auditorul furnizează un nivel moderat de asigurare că informațiile nu sunt viciate de anomalii semnificative. Această situație este exprimată sub forma unei certificări negative. Misiunea presupune investigații și proceduri analitice concepute pentru a aprecia fiabilitatea unei declarații care derivă din responsabilitatea unei părți pentru utilizarea de către o altă parte. Ea nu include evaluarea sistemului contabil și de control intern, controlul conturilor, confirmarea de solduri ale terților, observarea și inspecția care sunt proceduri specifice auditului. Într-o misiune de proceduri convenite auditorul nu exprimă nici o asigurare, el furnizează doar un raport al constatărilor. Utilizatorii raportului evaluează procedurile și constatăările raportate de către auditor și își formează propriile opinii pe baza activității desfășurate de auditor.

Într-o misiune de compilare auditorul nu exprimă nici o asigurare în raport.

În cadrul unui audit al datelor contabile, cel mai important este să se determine dacă informațiile înregistrate reflectă corect evenimentele economice care s-au produs în cursul exercițiului contabil. Deoarece regulile contabile reprezintă criteriile de evaluare a înregistrării adecvate a informațiilor contabile, orice auditor implicat în activități legate de aceste date trebuie, de asemenea, să înțeleagă perfect aceste reguli.

Pe lângă o bună înțelegere a contabilității, auditorul trebuie să dispună de experiență în colectarea și interpretarea probelor de audit. Aceasta experiență este unul dintre factorii care diferențiază auditorii de contabili. Identificarea procedurilor de audit adecvate, determinarea numărului și tipurilor de elemente de testat, precum și evaluarea rezultatelor reprezintă deopotrivă probleme unice, caracteristice activității unui auditor.

Decizia privind **cantitatea și tipul probelor de colectat** pentru un anumit set de circumstanțe **se bazează pe un raționament profesional subiectiv**. În lucrarea de față ne vom referi la studierea

²⁷⁶ **Power, M.**, *Business risk auditing - Debating the history of its present*. Accounting, Organizations and Society nr. 32, pag. 379-382, 2007;

colectării de probe și la circumstanțele care afectează cantitatea și tipurile de probe necesare. Un eșec economic apare atunci când o întreprindere este incapabilă să-și ramburseze datoriile față de creditorii săi sau să facă față așteptărilor investitorilor săi din cauza unor condiții economice generale sau specifice întreprinderii, cum ar fi o recesiune, luarea de decizii greșite de către management sau apariția unei concurențe neașteptate în ramură. Punctul culminant al eșecului economic este declararea falimentului întreprinderii, iar răspunderea revine guvernantei, conducerii întreprinderii.

Majoritatea profesioniștilor din sfera contabilității sunt de acord că, în cele mai multe cazuri în care un auditor nu a reușit să descopere erorile semnificative și în care s-a emis un tip greșit de opinie de audit, se poate pune întrebarea legitimă dacă auditorul a executat lucrările cu rigoarea profesională cuvenită. Dacă un auditor nu dă dovadă de rigoarea profesională cuvenită în cursul unui audit, se produce un eșec de audit. În asemenea cazuri, legea permite deseori părților care au suportat pierderi ca urmare a nerespectării de către auditor a obligației de rigoare profesională cuvenită să recupereze o parte sau totalitatea pierderilor cauzate direct de eșecul de audit. **În practică, este greu de determinat dacă auditorul nu a exercitat rigoarea profesională cuvenită, din cauza complexității auditului.** La fel de dificil este și de determinat cine are dreptul să se aștepte la anumite beneficii dintr-un audit, din cauza tradițiilor juridice. Totuși incapacitatea unui auditor de a exersa cu rigoare profesională cuvenită poate conduce deseori la un anumit grad de răspundere și, în anumite cazuri, la solicitarea de despăgubiri firmei de audit financiar.

Principiile contabile sunt enunțate și de OMFP 3055/2009 după cum urmează:

- Principiul prudenței;
- Principiul permanenței metodelor;
- Principiul continuității activității;
- Principiul independenței exercițiului;
- Principiul intangibilității bilanțului de deschidere a unui exercițiu;
- Principiul necompensării;
- Principiul evaluării separate a elementelor de activ și de pasiv;
- Principiul prevalenței economicului asupra juridicului;
- Principiul pragului de semnificație.

Obținerea probelor de audit credibile este esențială. Fundamentarea procedurilor de audit trebuie să fie completă și corectă. De exemplu, la auditul veniturilor prin aplicarea procedurilor standard la volumul vânzărilor din evidențe, auditorul analizează acuratețea informațiilor referitoare la preț, precum și exhaustivitatea și acuratețea datelor referitoare la volumul vânzărilor, produse de sistemul informatic. Alte probe de audit se obțin din testarea controalelor executate asupra producerii și păstrării informațiilor.

Obligația inițierii acestui tip de comunicare îi revine auditorului succesor. Auditorul predecesor are obligația de a răspunde la solicitările de informații ale auditorului succesor. Totuși, dată fiind obligația de confidențialitate definită prin Codul de conduită profesională, **auditorul predecesor trebuie să obțină acordul clientului înainte de a se instala această comunicare între auditori.** În eventualitatea apariției unor probleme sau dispute juridice între client și auditorul predecesor, răspunsul acestuia din urmă s-ar putea limita la declarația că el nu va furniza nici un fel de informații. **Dacă un client nu autorizează comunicarea cu auditorul predecesor sau dacă acesta din urmă nu furnizează informațiile solicitate, atunci auditorul succesor ar trebui să analizeze foarte atent dacă este de dorit să accepte un nou contract potențial, chiar înainte de a face verificări mai substanțiale.**

Cunoștințele privind ramura de activitate a clientului pot fi **obținute pe căi diverse.** Printre acestea se numără discuțiile cu auditorul care a fost responsabil de angajamentul respectiv în anii precedenți și cu auditori implicați în prezent în angajamente similare, precum și întrunirile cu personalul clientului. Auditorul trebuie să cunoască și elementele prin care se deosebește întreprinderea clientului de celelalte companii din ramură. Asemenea informații îl vor ajuta pe auditor să estimeze mai eficient riscul de audit acceptabil și riscul inerent, fiindu-i utile și în definirea procedurilor analitice.

Auditorul ar trebui să înțeleagă activitatea clientului suficient de bine pentru a-și da seama când este nevoie să se facă apel la un specialist. Auditorul **ar trebui evalueze calificările profesionale ale specialistului și să înțeleagă obiectivele și perimetrul lucrărilor acelui specialist.** De asemenea, auditorul ar trebui să ia în considerare *relația dintre specialist și client*, inclusiv circumstanțele care **ar putea afecta obiectivitatea specialistului.**

Cele mai multe contracte **au o importanță fundamentală** în anumite porțiuni ale auditului și, în practică, beneficiază de un tratament special în cursul diferitelor faze ale testării detaliate. **Existența contractelor afectează deseori modul în care auditorul evaluează riscurile inerente.** De exemplu, auditorul determină încă de la începutul auditului că un client a semnat mai multe contracte de vânzare cu clauze foarte stricte, prin care compania se angajează să livreze cantități specificate din produsul său, la prețuri convenite, pe parcursul anului curent și al următorilor cinci ani. Riscurile inerente aferente totalului vânzărilor, obligațiilor de plată a penalităților și cerințelor de dezvăluire a informațiilor privind angajamentele comerciale vor fi probabil estimate la un nivel înalt în această situație.

Totuși colectarea unei cantități mai mari de probe este mai simplă și mai frecvent aplicată în cazul riscului inerent decât în cel al riscului acceptabil, deoarece riscul inerent poate fi, în cele mai multe cazuri, identificat de manieră mai specifică, adică pentru unul sau două conturi. De exemplu, dacă riscul inerent este înalt numai pentru 4111Clienți, atunci auditorul poate limita colectarea unei cantități mai mari de probe numai la auditul creanțelor comerciale.

În concluzie, menționăm ca procedurile de planificare prezentate mai devreme **urmăresc mai multe obiective.**

Unul din principalele asemenea obiective este de a oferi informațiile necesare pentru a-l sprijini pe auditor în estimarea riscului de audit acceptabil și a riscurilor inerente. Aceste estimări vor *influența deciziile privind acceptarea unui nou client sau continuarea colaborării cu un client*

*existent, onorariul propus pentru serviciile de audit și deciziile pe care le va lua auditorul în ceea ce privește elementele probante de colectat.*²⁷⁷

Un alt doilea obiectiv constă în a obține informațiile care vor trebui verificate în cursul auditului. Această procedură nu este decât un pas spre *obținerea unor probe suficiente și temeinice*. Printre alte obiective ale planificării auditului se numără: numirea angajaților care vor face parte din echipa de audit și obținerea unei scrisori de angajament.

²⁷⁷ **Power M**, The Audit Society: Rituals of Verification, Oxford University Press, 2007

CAPITOL VI

STUDIU DE CAZ “EFECTUAREA CONTROLULUI INTERN ÎN VEDEREA DETECTĂRII ȘI CORECTĂRII ERORILOR ȘI FRAUDELOR LA S.C. ABC S.A.”

6.1 Informații cu caracter permanent

Denumirea societății: ABC S.A., care este persoana juridică română, localizată în București cu capital integral privat românesc

Capitalul social total subscris și varsat este în sumă de 4.750.000 lei.

Obiectul de activitate al societății este pe lângă producția de mobilier și importul-exportul de diverse mărfuri precum:

- **exportul** de articole metalice de masă și bucatărie, produse din sticlă, porțelan și ceramica, tapete și produse de întreținere și curățire de uz casnic și industrial;
- **exportul** de produse farmaceutice și medicale, seringi și ace medicale de unică folosință;
- **exportul** de alte bunuri de consum diverse, cum ar fi:
 - a. mobilă, mic mobilier de grădina și berării și alte produse din lemn;
 - b. aparate de uz casnic electrice;
- **exportul** de produse metalurgice feroase și neferoase;
- **exportul** de produse chimice, îngrășăminte, produse din mase plastice;
- **importul** de materii prime, materiale, echipamente și utilaje, piese de schimb pentru industrie, import de completare pigmenți, coloranți și chimicale pentru industrie, produse metalurgice feroase și neferoase.

Clienții externi permanenți:

Europa: Cipru, Grecia, Italia, Bulgaria, Polonia

- **Africa:** Egipt, Libia, Tunisia, Cote d'Ivoire, Ghana, Togo, Nigeria, Camerun, Republica Democrată Congo, Gabon, Niger, Africa de Sud.
- **Asia:** Iordania, Kuweit, Arabia Saudită, America de Nord, Canada, Statele Unite ale Americii

Furnizori externi:

Achizițiile intracomunitare sunt realizate din *Germania, Slovacia, Spania, Franța, iar importul de materii prime pentru producția de mobilă se face din Elveția.*

La sfârșitul anului 2011 numărul mediu de salariați a fost de 95.

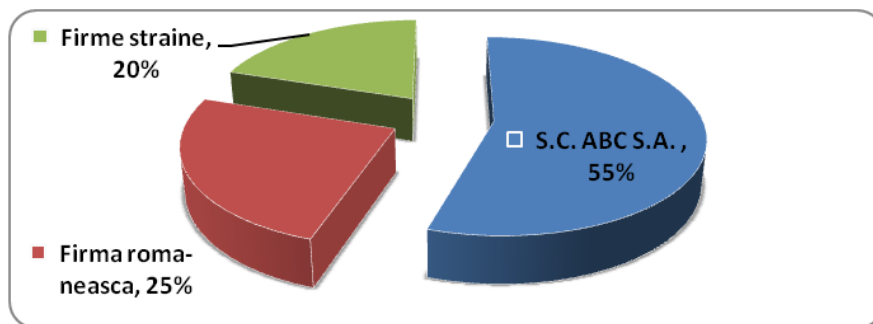
Tabel 8: Incadrarea cu personal a structurii organizatorice la S.C. ABC S.A.

Nr.crt.	Subdiviziune organizatorica	Total pers.		Din care:				
		Cond.	Exec.	Studii superioare				Studii medii
				Tehn.	Econ.	Jurid.	Altele	
1	Management de nivel sup.	3	-	1	2	-	-	-
2	Secret.Protoc.	1	5	1	2	-	1	2
3	Birou juridic	1	5	1	1	4	-	-
4	Resurse umane	1	5	1	2	1	2	-
5	Administrativ- Transport	1	7	-	2	2	1	3
6	Div.1-Export	2	9	2	6	-	1	2
7	Div.2-Export	2	9	2	6	-	1	2
8	Div.3-Export	2	8	2	6	-	-	2
9	Div.Import	2	8	2	5	-	1	2
10	Marketing	1	7	2	5	-	-	1
11	Contabilitate	1	7	-	4	-	1	3
12	Financiar	1	7	-	5	-	3	-
13	TOTAL	95		14	46	7	11	17

Din datele prezentate se observă că personalul cu studii superioare deține ponderea cea mai mare (82%). Dintre aceștia 56% sunt economiști. Această structură corespunde necesităților activităților desfășurate în firmă.

a. Piața

Pe piața românească, ABC S.A. ocupă locul I în cadrul comerțului cu servicii de export pentru întreprinderile amintite.

Figură 8: Cota de piață

Piața prezintă mobilitate redusă datorită capacităților limitate de producție ale furnizorilor interni, previziunile arătând însă o tendință de creștere a acestora, ceea ce va determina, de asemenea, o creștere a volumului de marfă exportată în condițiile în care cererea la extern devansează cu mult oferta (având în vedere și prețul mai mult decât accesibil al produselor românești). Piața externă pentru S.C. ABC S.A. este cea a Comunității Europene, dar și firme din Africa, Asia, Canada, S.U.A.

Sistemul contabil: Societatea aplică ca referință contabilă Standarde Internaționale de Raportare Financiară.

Politicile contabile reprezintă principiile, bazele, convențiile, regulile și practicile specifice aplicate de entitatea ABC SA la întocmirea și prezentarea situațiilor financiare anuale. Conducerea entității stabilește politicile contabile pentru operațiunile derulate și prin intermediul acestora își fundamentează deciziile. Aceste politici au fost elaborate având în vedere specificul activității și strategia adoptată de entitate. Politicile contabile au fost elaborate astfel încât să se asigure furnizarea, prin situațiile financiare anuale, a unor informații:

- **relevante** pentru nevoile utilizatorilor în luarea deciziilor economice;
- **credibile**.

6.2 Efectuarea controlului intern la S.C. ABC S.A.

6.2.1 Introducere

Proiectarea și funcționarea controlului intern sunt responsabilitățile managementului/guvernantei. Astfel, *conducerea recunoaște și înțelege faptul că este răspunzătoare pentru pregătirea situațiilor financiare* conform cadrului de raportare financiară aplicabil, acest fapt incluzând și *prezentarea fidelă a situațiilor financiare*. De asemenea, conducerea este responsabilă pentru exercitarea controlului intern într-un mod în care *prezentarea situațiilor financiare să nu conțină denaturări semnificative, exprimate fie prin fraudă, fie prin erori*.

Tot în acest context subliniem faptul că managementul entității este responsabil pentru menținerea unui control intern, considerat necesar pentru pregătirea situațiilor financiare care să nu cuprindă denaturări semnificative, dar, având în vedere că *indiferent cât este de eficient controlul intern, acesta nu poate oferi decât un grad de asigurare rezonabilă referitor la atingerea obiectivelor financiare ale entității*, datorită unor limitări inerente ale controlului intern.

Ce tip de control intern trebuie utilizat în vederea pregătirii situațiilor financiare revine la latitudinea managementului entității, deoarece intervin o serie de factori precum: mediul de control; procesul de evaluarea a riscurilor în cadrul entității; sistemul informațional (inclusiv procesele de afaceri relevante pentru raportarea financiară și comunicare); activitățile de control și monitorizarea controalelor.

Controlul intern al unei societăți, incluzând registrele contabile și înregistrările sau sistemul contabil, reflectă nevoile managementului, complexitatea afacerii, legile sau reglementările relevante, precum și natura riscurilor la care este supusă entitatea.

Obiectivul controlului îl reprezintă determinarea gradului de funcționare a mecanismelor de control intern, astfel încât prezentarea situațiilor financiare **să nu conțină denaturări semnificative**²⁷⁸, iar astfel, utilizatorii situațiilor financiare să nu fie induși în eroare în elaborarea deciziilor economice bazate pe situațiile financiare prezentate de societate.

²⁷⁸ „O diferență între suma, clasificarea, prezentarea sau dezvaluirea unui element din situațiile financiare raportat, și suma, clasificarea, prezentarea, sau dezvaluirea care este necesară a fi făcută pentru ca elementul să fie în conformitate cu cadrul de raportare financiară aplicabil. Denaturările pot apărea ca urmare a erorii sau fraudei.”

6.2.2 Prezentarea situației patrimoniale înaintea exercitării controlului intern

În tabelul de mai jos este prezentată situația patrimonială pentru exercițiile 2010-2011, situație prezentată și raportată înaintea efectuării controlului intern solicitat de management-ul entității.

Tabel 9: Situația poziției financiare 2011 înaintea exercitării controlului intern

Denumire element patrimonial	2010	2011
A. ACTIVE IMOBILIZATE		
I. IMOBILIZĂRI NECORPORALE	64,808	74,529
II. IMOBILIZĂRI CORPORALE	16,480,348	18,952,400
III. IMOBILIZĂRI FINANCIARE	653,958	750,906
ACTIVE IMOBILIZATE - TOTAL	17,199,114	19,777,835
B. ACTIVE CIRCULANTE		
I. STOCURI	16,166,687	18,591,690
II. CREANȚE	16,660,540	19,159,621
III. INVESTIȚII PE TERMEN SCURT	87,000	100,438
IV. CASA ȘI CONTURI LA BĂNCI	16,167,169	12,388,867
ACTIVE CIRCULANTE - TOTAL	48,994,483	50,240,616
C. CHELTUIELI ÎN AVANS	287,582	330,719
TOTAL ACTIV	66,481,179	70,349,170

A. I. CAPITAL, din care:	4,130,868	4,750,499
- Capital subscris vărsat (ct. 1012)	4,130,868	4,750,499
II. PRIME DE CAPITAL	3,172,871	3,657,744
III. REZERVE DIN REEVALUARE	348,766	406,081
IV. REZERVE	5,842,483	6,718,856
V. PROFITUL SAU PIERDEREA REPORTAT(Ă) SOLD C	18,200,610	20,930,706
VI. PROFITUL SAU PIERDEREA EXERCITIULUI FINANCIAR SOLD C	20,930,706	24,064,345
CAPITALURI PROPRII - TOTAL	52,626,304	60,528,231
B. DATORII: SUMELE CARE TREBUIE PLĂTITE ÎNTR-O PERIOADĂ DE PÂNĂ LA UN AN	12,485,771	8,175,074
C. DATORII: SUMELE CARE TREBUIE PLĂTITE ÎNTR-O PERIOADA MAI MARE DE UN AN	1,368,946	1,643,879
D. VENITURI ÎN AVANS	158	1986
TOTAL PASIV	66,481,179	70,349,170

Tabel 10: Situația rezultatului global 2011 înaintea exercitării controlului intern

Denumire element	2010	2011
Cifra de afaceri netă	72.576.104	84.836.162
Producția vândută	50.589.636	61.165.175
Venituri din vânzarea mărfurilor	21.986.468	23.670.987
VENITURI DIN EXPLOATARE – TOTAL	72.576.104	84.836.162
Cheltuieli cu materiile prime și materialele consumabile	10.578.943	11.765.968
Alte cheltuieli materiale	3.257.645	4.168.986
b) Alte cheltuieli externe (cu energie și apă)		
c) Cheltuieli privind mărfurile	3.786.456	4.134.657
Reduceri comerciale primite		
Cheltuieli cu personalul, din care:	10.277.146	12.643.997
a) Salarii și indemnizații	6.698.161	7.989.765
b) Cheltuieli cu asigurările și protecția socială	3.578.985	4.654.232
Ajustări de valoare privind imobilizările corporale și necorporale	2.879.067	3.667.564
Cheltuieli	2.879.067	3.667.564
Alte cheltuieli de exploatare	20.852.582	24.374.641
Cheltuieli privind prestațiile externe	20.845.687	24.365.876
Cheltuieli cu alte impozite, taxe și vărsăminte asimilate	6.895	8.765
CHELTUIELI DE EXPLOATARE – TOTAL	51.631.839	60.755.813
PROFITUL SAU PIERDEREA DIN EXPLOATARE:		
Profit	20.944.265	24.080.349
Venituri din dobânzi	5.798	6.345
VENITURI FINANCIARE – TOTAL	5.798	6.345
Alte cheltuieli financiare	9.357	22.349
CHELTUIELI FINANCIARE – TOTAL	19.357	22.349
PROFITUL SAU PIERDEREA FINANCIAR(Ă):		
Profit	0	0
Pierdere	13.559	16.004
PROFITUL SAU PIERDEREA CURENT(Ă):		
- Profit (rd. 12 + 45 - 35 - 52)	20.930.706	24.064.345
- Pierdere (rd. 35 + 52 - 12 - 45)	0	0
VENITURI TOTALE (rd. 12 + 45 + 57)	72.581.902	84.842.507
CHELTUIELI TOTALE (rd. 35 + 52 + 58)	51.651.196	60.778.162
PROFITUL SAU PIERDEREA BRUT(Ă):		
- Profit (rd. 61 - 62)	20.930.706	24.064.345
- Pierdere (rd. 62 - 61)	0	0

6.2.3 Efectuarea controlului intern pe componente ale situațiilor financiare

Obiectivul nostru este de a identifica și evalua riscurile de denaturare semnificativă a informațiilor, **datorate fraudei sau erorii** la nivelul situațiilor financiare, prin înțelegerea entității și a mediului său, incluzând și controlul intern. Astfel, vom evalua o bază pentru elaborarea și implementarea de răspunsuri la riscurile de denaturare semnificativă.

Metodă: În acest studiu de caz ne-am propus să utilizăm următoarele proceduri de evaluare a riscurilor și activităților conexe:

- a. **Interogări ale conducerii și altor categorii de personal**, care potrivit raționamentului persoanei însărcinate cu controlul intern pot ajuta la identificarea riscurilor de denaturare semnificativă, datorate fraudei sau erorii;
- b. **Proceduri analitice;**
- c. **Observare și inspecție;**
- d. **Alte tehnici de control utilizate.**

Referitor la procesul de evaluare a riscului entității, persoanele însărcinate cu controlul intern, trebuie să obțină înțelegerea măsurii în care entitatea a dispus de un proces pentru:

- a. Identificarea riscurilor afacerii relevante pentru obiectivele de raportare financiară;
- b. Estimarea semnificației riscurilor;
- c. Evaluarea probabilității apariției acestora;
- d. Decizia cu privire la acțiunile de abordare a acestor riscuri.

Un alt element pe care ne-am propus să îl abordăm în acest studiu de caz îl reprezintă identificarea și evaluarea riscurilor de denaturare semnificativă, astfel controlul intern trebuie să identifice și să evalueze riscurile de denaturare semnificativă:

- a. La nivelul situațiilor financiare; și
- b. La nivelul afirmațiilor pentru clasele de tranzacții, solduri ale conturilor și prezentări.

Tot în acest context, ne-am propus să parcurgem următoarele etape:

- să identificăm riscurile de-a lungul procesului de obținere a înțelegerii entității și a mediului său, inclusiv a controalelor claselor de tranzacții, solduri ale conturilor, prezentări din situațiile financiare;
- să evaluăm riscurile identificate și măsura în care acestea afectează situațiile financiare luate ca întreg;
- să corelăm riscurile identificate cu controalele relevante pe care intenționăm să le testăm;
- să luăm în considerare riscul denaturării semnificative, incluzând posibilitatea apariției unor multiple denaturări care să conducă la o denaturare semnificativă a situațiilor financiare.

În aplicarea raționamentului profesional cu privire la exhaustivitatea activelor, evaluarea lor la intrare, ieșire, și bilanț, exactitatea, existența, independența exercițiului, drepturi și obligații, prevalența economicului în fața formei juridice, rezonabilitatea estimărilor pentru depreciere, prezentare și raportare, ne-am propus să luăm în considerare cel puțin următoarele:

- a. Măsura în care riscul este un risc de fraudă;
- b. Măsura în care riscul este legat de aspecte economice recente, contabile sau de altă natură și necesită o atenție deosebită;
- c. Complexitatea tranzacțiilor;

- d. Măsura în care riscul implică tranzacții cu părți afiliate;
- e. Gradul de subiectivitate în evaluarea informațiilor financiare aferente riscului, în acele evaluări care implică o gamă largă de incertitudine în evaluare; și
- f. Măsura în care riscul implică tranzacții semnificative care sunt în afara activității normale ale entității, sau care par a fi neobișnuite din alte privințe.

Referitor la **controlul intern exercitat asupra imobilizărilor**, am avut în vedere prevederile **Standardului Internațional de Contabilitate 16 „Imobilizări corporale”** și astfel am determinat ca **obiectiv principal al controlului intern pentru această secțiune a situațiilor financiare** de a descrie și testa modul în care tratamentul contabil aplicat imobilizărilor corporale afectează raționamentul utilizatorilor situațiilor financiare cu privire la investiția unei entități în imobilizările sale corporale, precum și modificările survenite într-o astfel de investiție. Astfel, am avut în vedere aspectele principale în contabilizarea imobilizărilor corporale precum: recunoașterea activelor, determinarea valorii contabile, a cheltuielilor cu amortizarea și a pierderilor din depreciere ce trebuie recunoscute în raport cu acestea. Esențial este să testăm politicile contabile adecvate, consecvente de la o perioadă la alta, cu privire la criteriile de definire și recunoaștere a imobilizărilor corporale.

Documentele supuse controlului intern:

- bonul de mișcare a mijloacelor fixe;
- fișa mijlocului fix;
- proces verbal de predare - primire;
- registrul numerelor de inventar al mijloacelor fixe,
- registrul mijloacelor fixe,
- balanta de verificare,
- planul de amortizare,
- furnizorii de imobilizari,
- un esantion de facturi de achiziție,
- proces verbal de punere în funcțiune / scoatere din funcțiune sau casare,
- proces verbal de recepție;
- proces verbal de recepție provizorie;
- proces verbal privind executarea și completarea remedierilor;
- rapoartele comisiei de inventariere,
- titlul de proprietate,
- dosarul proceselor verbale AGA,

- extrasele de cont bancar;
- surse de finanțare pentru imobilizări corporale achiziționate, în leasing sau imobilizări în curs.

De asemenea, am avut în vedere faptul că imobilizarile corporale au intrat în entitate prin doar următoarele modalități, reprezentând și parcursul cronologic în care am efectuat controlul intern asupra imobilizărilor corporale:

- achiziție;
- producție în regie;
- contracte de leasing;
- subvenții guvernamentale sau alte instituții de credit;

Referitor la evaluarea *imobilizărilor corporale care au intrat în entitate prin achiziție*, menționăm costul unui utilaj importat de către entitate care a fost determinat neluându-se în considerare prevederile punctului 16, lit. a, potrivit căruia *orice costuri ce se pot atribui direct aducerii activului în locul și starea necesară pentru ca acesta să poată funcționa* reprezintă un element ce formează costul unei imobilizări.

Astfel, s-a descoperit, utilizând tehnica controlului prin sondaj o factură de lucrări de montaj a utilajului respectiv care nu a fost inclusă în costul imobilizării, alături de costul de achiziție, ci a fost preluată asupra cheltuielilor cu serviciile prestate de terți, în debitul contului 628. Raționamentul contabil care a fost aplicat a fost unul eronat și care nu a respectat prevederile Standardelor Internaționale de Raportare Financiară, iar factura de achiziție nr. 2876/15.07.2011 în valoare de 490.980 lei ar fi trebuit inclusă în costul imobilizării, deci imobilizată și apoi supusă amortizării utilajului, nu atribuită direct asupra contului de profit și pierdere.

Această eroare a condus la determinarea incorectă a costului inițial al utilajului și a afectat situațiile financiare cu valoarea de 49.980 lei la elementul imobilizări corporale.

Cea de-a doua modalitate întâlnită la *intrarea în patrimoniu a imobilizărilor corporale o reprezintă producția în regie*. Astfel, s-a descoperit că o hală de producție care în cursul exercițiului financiar 2011 a fost construită în regie proprie în vederea extinderii procesului de producție, nu a fost evaluată potrivit Standardelor Internaționale de Raportare Financiară. Mai precis, *costul de producție este reprezentat de echivalentul în numerar al prețului la data recunoașterii* și se determină, potrivit Standardului Internațional de Contabilitate 16 „Imobilizări corporale” după formula:

$$\begin{aligned}
 (1) \text{ Cost de producție} = & \text{ Cheltuieli directe de producție} \\
 & + \text{ Cotă cheltuieli indirecte} \\
 & + \text{ Capitalizarea dobânzii ce rezultă din împrumutul destinat pentru} \\
 & \quad \text{fabricarea activelor corporale cu ciclu lung de fabricație, pe} \\
 & \quad \text{perioada construcției} \\
 & + \text{ Diferențele de curs valutar aferente împrumuturilor în valută în} \\
 & \quad \text{măsura în care sunt privite ca o ajustare a cheltuielilor cu} \\
 & \quad \text{dobânda}
 \end{aligned}$$

Elementele costului de producție au fost respectate în totalitate, cu excepția cheltuielilor directe de producție, care potrivit aceluiași standard, se determină după formula:

$$\begin{aligned} \text{(2) Cheltuieli directe de producție} = & \text{consum materii prime și materiale consumabile} \\ & + \text{manoperă directă} \\ & + \text{costul îndatorării aferent dobânzii până la data} \\ & \text{recunoașterii halei de producție în bilanț} \end{aligned}$$

Din cadrul formulei de calcul descrisă, nu s-au inclus în cadrul cheltuielilor directe de producție costul îndatorării aferent dobânzii până la data recunoașterii halei de producție în bilanț, mai precis un costurile aferente unui credit bancar în valută (euro) pe termen mediu.

Astfel, potrivit **Standardului Internațional de Contabilitate 23 „Costurile îndatorării”**, *dobânzile și alte costuri suportate de o entitate pentru împrumutarea de fonduri reprezintă costurile îndatorării*²⁷⁹. Tot în acest context, subliniem faptul că în cadrul costurilor îndatorării se includ cheltuiala totală cu dobânzile calculate prin metoda dobânzii efective²⁸⁰, precum și diferențele de curs valutar aferente împrumuturilor în valută²⁸¹.

Reluând, am constatat că entitatea a inclus cheltuielile cu dobânzile în valută (euro), în valoare de 69.489,78 lei, precum și diferențele de curs valutar aferente creditului bancar în valută, pe termen de 5 ani de zile, în valoare de 35.978,45, în contul de profit și pierdere, mai precis a preluat aceste costuri în cadrul conturilor 666.BCR „Cheltuieli privind dobânzile” și 665.BCR „Cheltuieli din diferențe de curs valutar”. Formula de calcul 1 și 2 a fost determinată de către entitate astfel:

$$\begin{aligned} \text{Cheltuieli directe de producție}_1 = & \text{consum materii prime și materiale consumabile} \\ & + \text{manoperă directă} \\ & + \text{costul îndatorării aferent dobânzii până la data} \\ & \text{recunoașterii halei de producție în bilanț} = \\ = & 1.979.538,98 + 1.124.789,9 + 0 = \\ = & 3.104.328,88 \text{ lei} \end{aligned}$$

raționament contabil exercitat eronat, deoarece nu s-au inclus și cheltuielile cu dobânzile și diferențele de curs valutar, cheltuielile directe de producție determinate corect fiind:

$$\begin{aligned} \text{Cheltuieli directe de producție}_2 = & \text{Cheltuieli directe de producție conform entitate} \\ & + \text{Cheltuieli privind dobânzile} \\ & + \text{Cheltuieli din diferențe de curs valutar} \\ = & 3.104.328,88 + 69.489,78 + 35.978,45 \\ = & \underline{\underline{3.209.797,11 \text{ lei}}} \end{aligned}$$

Costul de producție determinat de entitate și prezentat în situațiile financiare a fost de 5.583.879,65 lei, iar cel determinat luând în considerare costul îndatorării aferent dobânzii până la data recunoașterii halei de producție în bilanț fiind:

²⁷⁹ **Standardul Internațional de Contabilitate 23 „Costurile îndatorării”, pct. 5**, alin. 1, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 690.

²⁸⁰ **Standardul Internațional de Contabilitate 23 „Costurile îndatorării”, pct. 6**, lit. a, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 690.

²⁸¹ **Standardul Internațional de Contabilitate 23 „Costurile îndatorării”, pct. 6**, lit. e, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 690.

$$\begin{aligned}
\text{Costul de producție} &= \text{Costul de producție}_1 \\
&\quad - \text{Cheltuieli directe de producție}_1 \\
&\quad + \text{Cheltuieli directe de producție}_2 \\
&= 5.583.879,65 - 3.104.328,88 + 3.209.797,11 \\
&= \underline{\underline{5.689.347,88 \text{ lei}}}
\end{aligned}$$

Această eroare a afectat prezentarea în cadrul situațiilor financiare, denaturând costul de producție al halei în cadrul poziției financiare cu valoarea de 105.468,23 lei, în cadrul imobilizărilor corporale, iar în cadrul contului de profit și pierdere a condus la diminuarea rezultatului global cu aceeași valoare.

Cea de-a treia modalitate întâlnită la *intrarea în patrimoniu a imobilizărilor corporale o reprezintă imobilizarile corporale în baza unui contract de leasing*. Entitatea a aplicat raționamentul profesional aferent unui **leasing-ului operațional** pentru un utilaj cu durată de viață utilă de 3 ani de la un furnizor din străinătate, mai precis din SUA. Standardele Internaționale de Raportare Financiară²⁸² prevăd că *leasingul operațional este operațiunea de leasing care nu intră în categoria leasingului financiar*. În vederea delimitării leasingului operațional de cel financiar întâlnim și prevederile **Standardului Internațional de Contabilitate 17 „Contracte de leasing”** prevăd că *operațiunea de leasing prin intermediul căreia se transferă toate riscurile și recompensele aferente dreptului de proprietate ale utilajului reprezintă un leasing financiar*²⁸³.

Deși într-o anexă la contract era prevăzut că se transferă în mod semnificativ toate riscurile și recompensele aferente dreptului de proprietate, entitatea a înregistrat și prezentat pe parcursul celor 3 ani de funcționare a utilajului de producție ca un leasing operațional.

Având în vedere prevederile Standardelor Internaționale de Raportare financiară care clasifică contractele de leasing²⁸⁴ în funcție de:

- **transferul riscurilor:** pierderile generate ca urmare a unui grad scăzut de utilizare a utilajului, uzurii morale tehnologice și ale unor variații ale veniturilor datorită modificărilor condițiilor economice; și
- **transferul recompenselor:** activitate profitabilă pe durata vieții economice a utilajului, câștiguri rezultate din creșterea valorii economice sau din realizarea valorii reziduale,

subliniem că **acest contract nu este de leasing operațional, ci din contră, unul de leasing financiar**, s-au transferat în mod semnificativ toate riscurile și recompensele aferente dreptului de proprietate, spre deosebire de leasingul operațional în care acestea revin locatorului²⁸⁵.

²⁸² **Standardul Internațional de Contabilitate 17 „Contracte de leasing”, pct. 4, alin 5**, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 567

²⁸³ **Standardul Internațional de Contabilitate 17 „Contracte de leasing”, pct. 4, alin 3**, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 566

²⁸⁴ **Standardul Internațional de Contabilitate 17 „Contracte de leasing”, pct. 7**, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 569

²⁸⁵ **Standardul Internațional de Contabilitate 17 „Contracte de leasing”, pct. 8**, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 569

Entitatea ar fi trebuit să înregistreze în contabilitate următoarele *operații aferente unui leasing financiar, și nu operațional cum a fost evidențiat și prezentat.*

Această eroare a afectat raționamentul utilizatorilor situațiilor financiare prin neevidențierea și prezentarea corectă, în primul rând, la începutul perioadei de leasing financiar în situația poziției financiare utilajul drept activ, în debitul contului **2131 „Echipamente tehnologice”**, pe de o parte, și a datoriei, în creditul contului **167 „Alte împrumuturi și datorii asimilate”**, pe de altă parte, la valoarea egală cu valoarea justă sau cu valoarea actualizată a plăților minime de leasing, mai precis valoarea de **539.208 lei**.

În al doilea rând, a fost afectat rezultatul global prin nepreluarea cheltuielilor cu dobânda în debitul contului **666 „Chelt. cu dobânzile”**, pe de o parte și situația poziției financiare, prin neevidențierea în creditul contului **471 „Cheltuieli înregistrate în avans”**, pe de altă parte a valorii lunare de **2.890 lei**; valoare cumulată care trebuia recunoscută este de **17.340 lei** (2.890 lei x 6 luni).

În al treilea rând nu au fost înregistrate în cadrul rezultatului global cheltuielile cu amortizarea aferente utilajului, în debitul contului **6811 „Cheltuieli cu amortizarea”**, pe de o parte, și în creditul contului **2813 „Amortizare utilaj”**, cu valoarea de **14.978 lei lunar**, valoarea cumulată fiind de **89.868 lei** (14.978 lei x 6 luni).

Concluzionăm prin a sublinia ca valoarea agregată a erorii pe care am constatat-o, în primul rând asupra poziției financiare este de **539.208 lei** (valoarea de intrare a utilajului) la care se adaugă cheltuielile înregistrate în avans în valoare cumulată de **17.340 lei**, deci un **total de 556.548 lei**; în al doilea rând rezultatul global a fost afectat cu valoarea cumulată de **17.340 lei**, aferentă dobânzilor leasingului neînregistrate și de **89.868 lei**, aferente cheltuielilor cu amortizarea neînregistrate, cumulând suma de **107.208 lei**.

Cea de-a patra modalitate întâlnită la *intrarea în patrimoniu a imobilizărilor corporale o reprezintă imobilizarile corporale în baza subvențiilor guvernamentale sau a altor instituții de credit*. În acest sens menționăm că entitatea a primit o subvenție printr-un program de fonduri nerambursabile de la UE în valoare de 455.000 lei pentru finanțarea unui echipament complex de fabricare a mobilei pentru creșe, grădinițe, școli generale și licee aparținând sectorului public. Condițiile de primire a subvenției au cuprins următoarele criterii obligatorii:

- punerea utilajului în funcțiune în termen de 4 luni de la primirea subvenției;
- utilajul să funcționeze la capacitatea de producție solicitată prin cartea tehnică; și
- să ofere cel puțin 10 locuri de muncă unor persoane care sunt înregistrate la ANOFM²⁸⁶ ca șomeri.

Utilajul a fost achiziționat de la un furnizor membru al Uniunii Europene, din Ungaria, iar în contractul încheiat cu acesta era cuprins și transportul, montajul utilajului, instruirea personalului, instalarea și asamblarea.

²⁸⁶ Agenția Națională a Ocupării Forței de Muncă

Costurile inițiale au fost următoarele:

Tabel 11: Costurile inițiale

Costurile	Suma (LEI)
Prețul unitar al utilajului	400.000
Costul de livrare al utilajului	20.000
Instalarea și asamblarea utilajului	8.500
Pregătirea personalului	7.500
Alte cheltuieli cu punerea în funcțiune a utilajului angajate de la furnizorul intern „Enel Muntenia S.A.”	20.000
Total costuri	455.000

Utilajul are o valoare de viață utilă de 5 ani și a fost amortizat conform metodei de amortizare liniară.

Potrivit Standardelor Internaționale de Raportare Financiară, acesta reprezintă o **intrare prin subvenții guvernamentale**, iar subvențiile guvernamentale privind activele **trebuie prezentate în situația poziției financiare** fie prin înregistrarea **subvenției ca venit amânat**, fie prin **deducerea subvenției pentru obținerea valorii contabile a activului**.²⁸⁷

Din registrele contabile ale entității se desprind următoarele înregistrări aferente intrării utilajului în patrimoniul societății în baza unei subvenții guvernamentale.

Dorim să subliniem că entitatea a respectat prevederile Standardelor Internaționale de Raportare Financiară în ceea ce privește **recunoașterea subvențiilor guvernamentale**²⁸⁸, anume:

- a. Entitatea a respectat condițiile impuse de acordarea subvențiilor guvernamentale:
 - a pus în funcțiune utilajul în termen de 3 luni de la data acordării subvenției;
 - utilajul funcționează la capacitatea de producție specificată în cartea tehnică; și
 - a angajat 10 salariați înregistrați la momentul angajării ca șomeri la ANOFM²⁸⁹; și
- b. Entitatea a primit subvenția în valoare de **455.000 lei** în contul bancar specificat în documentația de acordare a subvenției aferente unui program de fonduri nerambursabile de la Uniunea Europeană.

Totuși, în ceea ce privește **prezentarea subvențiilor guvernamentale**, **entitatea nu a respectat prevederile Standardelor Internaționale de Raportare Financiară, dintr-o eroare de raționament profesional, neintenționată**. Mai precis nu a prezentat (după una din cele două metode impuse potrivit standardelor) subvenția ca un **venit amânat**, recunoscut în profit și pierdere, pe o bază sistematică de-a lungul perioadei de viață utilă a activului corporal sau

²⁸⁷ Standardul Internațional de Contabilitate 20 „Contabilitatea subvențiilor guvernamentale și prezentarea informațiilor legate de asistența guvernamentală”, pct. 3, alin. 2, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 657

²⁸⁸ Standardul Internațional de Contabilitate 20 „Contabilitatea subvențiilor guvernamentale și prezentarea informațiilor legate de asistența guvernamentală”, pct. 7, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 657

²⁸⁹ Agenția Națională a Ocupării Forței de Muncă

„deducerea valorii subvenției guvernamentale primite din calculul valorii contabile a activului”²⁹⁰. Potrivit ultimei metode menționate, subvenția este recunoscută în profit sau pierdere de-a lungul ciclului de viață al activului amortizabil, ca reducere a cheltuielii cu amortizarea, pentru a evidența efortul propriu al entității în creșterea beneficiilor economice prin dobândirea de noi active corporale.

Entitatea ar fi trebuit să înregistreze în contabilitate următoarele *operații aferente intrării unui activ corporal prin intermediul subvențiilor guvernamentale*.

Concluzionăm prin a sublinia efectele erorilor depistate, asupra raționamentului utilizatorilor situațiilor financiare. În primul rând entitatea a omis să înregistreze operația nr. 1, subvenția de primit **recunoscută ca un venit amânat**, mai precis suma de 445.000 lei asupra poziției financiare, **în creditul contului 4751 „Subvenții guvernamentale pentru investiții”**.

În al doilea rând, potrivit operației nr. 4, înregistrarea cheltuielilor cu punerea în funcțiune a utilajului angajate de la furnizorul intern „Enel Muntenia S.A.” în valoare de 20.000 lei, **nu a fost imobilizată, inclusă în cadrul costurilor directe în debitul contului 2131 „Echipamente tehnologice”**, ci din contră a fost preluată direct asupra profitului și pierderii, prin debitul contului **605 „Cheltuieli cu energia și apa”**. Astfel a fost afectat raționamentul utilizatorilor situațiilor financiare din prisma poziției financiare, valoarea de intrare a utilajului fiind de 455.000 lei, și nu de 435.000 lei cum a evidențiat societatea.

În al treilea rând, nu s-a efectuat înregistrarea cheltuielilor lunare cu amortizarea pentru 9 luni de la punerea în funcțiune a utilajului, astfel valoarea contabilă a activului a fost prezentată eronat; prezentarea conform entității era de 435.000 lei, în loc de **386.750 lei**, determinate după formula de calcul:

$$\begin{aligned} (3) \text{ Valoare contabilă netă} &= \text{Costul de achiziție} - \text{Amortizarea cumulată} - \text{Pierderi din depreciere} \\ &= 455.000 \text{ lei} - 68.250 \text{ lei} - 0 \text{ lei} = \\ &= \mathbf{386.750 \text{ lei}} \end{aligned}$$

În al patrulea rând, nu s-a efectuat înregistrarea nr. 6, a repartizării sistematice a subvenției asupra veniturilor din subvenții (pentru perioada celor 5 ani când beneficiile se vor consuma conform estimărilor conducerii) cu valoarea de **7.584 lei**. **Omiterea înregistrărilor nr. 5 și 6 au afectat rulajele rezultatul global cu suma de 68.250 lei aferentă atât debitului, cât și creditului contului de profit și pierdere.**

În al cincilea rând, dorim să subliniem că prin omiterea înregistrării nr. 1, înregistrarea subvenției de primit **recunoscută ca un venit amânat**, contul **4451 „Subvenții guvernamentale”**, care reprezintă un cont de creanțe, **prezenta sold creditor 455.000 lei**, care, de altfel a și fost preluat în situațiile financiare, afectând încă o dată imaginea fidelă.

²⁹⁰ Standardul Internațional de Contabilitate 20 „Contabilitatea subvențiilor guvernamentale și prezentarea informațiilor legate de asistența guvernamentală”, pct. 12, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 658

În ultimul rând, referitor la prezentarea informațiilor, menționăm că în cadrul notelor explicative nu s-au prezentat informații care să cuprindă politica contabilă adoptată pentru „subvențiile guvernamentale”,²⁹¹ incluzând modelele de prezentare adoptate în situațiile financiare, precum natura și mai ales volumul subvențiilor guvernamentale au fost prezentate eronat, fără ca să descoperim rea-intenție.

Potrivit Standardelor Internaționale de Raportare Financiară, *”valoarea contabilă este valoarea la care un activ este recunoscut după ce se deduc amortizarea cumulate și pierderile cumulate din depreciere”*²⁹². Conform tehnicii calculației s-a descoperit în bilanț, la capitolul „Imobilizări corporale”, faptul că un utilaj nu era prezentat la valoarea contabilă, mai precis s-a omis, dintr-o eroare de calcul, deducerea amortizării cumulate. Costul de achiziție pentru utilaj a fost de 270.840 lei, cuprins în debitul contului 2131 analitic, iar amortizarea cumulată fiind de 110.090 lei, prezentată în balanța de verificare în creditul contului 2813 analitic. Eroarea de prezentare care a rezultat în urma acestei omisiuni a fost de 160.750 lei, determinată după formula:

(4) Costul de achiziție – Amortizarea cumulată – Pierderi din depreciere = Valoare contabilă deci, aplicând formula de calcul:

$$270.840 - 110.090 - 0 = 160.750 \text{ lei}$$

Conform Standardelor Internaționale de Raportare Financiară, *amortizarea este alocarea sistematică a valorii amortizabile a unui activ pe întreaga sa durată de viață utilă*²⁹³. Tot în acest context, standardul precizează că *durata de viață utilă reprezintă perioada în care un activ este preconizat a fi utilizat de către entitate sau numărul de unități de producție pe care entitatea preconizează să le obțină de la activ*²⁹⁴. Echipa de control a constatat utilizând tehnica controlului documentar și a reconcilierii că unul din mijloacele de transport nu era prezentat corect în situațiile financiare, datorită unei erori în determinarea valorii amortizabile care a afectat în mod direct valoarea contabilă. Mai exact, Planul de amortizare era incorect întocmit, iar acest lucru a afectat prezentarea elementului patrimonial 2133 analitic și a elementului de depreciere ireversibilă 2183 analitic aferent mijlocului de transport. Costul de achiziție al mijlocului de transport a fost de 2.200.980 lei, cuprins în debitul contului 2133 analitic, iar cheltuielile cu amortizarea au fost determinate de către echipa de control după formula amortizării liniare:

$$(5) \text{ Valoare amortizare} = \text{Cost de achiziție} / \text{Durata de viață utilă}$$

Astfel, aplicând formula:

$$\text{Valoare amortizare lunară} = 2.200.980 / 48 \text{ luni} = 45.853,8 \text{ lei}$$

Utilizând tehnica comparației, între rulajul creditor al contului 2813 analitic aferent mijlocului de transport din balanța de verificare (preluat din Planul de amortizare) și valoarea determinată conform formulei de calcul 2, s-a observat faptul că amortizarea lunară a fost diminuată cu suma de 15.000 lei. Acest fapt a atras denaturarea situațiilor financiare cu valoarea de 210.000 lei

²⁹¹ Standardul Internațional de Contabilitate 20 „Contabilitatea subvențiilor guvernamentale și prezentarea informațiilor legate de asistența guvernamentală”, pct. 39, lit. a și b, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 662

²⁹² Standardul Internațional de Contabilitate 16 „Imobilizări corporale”, pct. 6, alin. 1, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 543,

²⁹³ Standardul Internațional de Contabilitate 16 „Imobilizări corporale”, pct. 6, alin. 4, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 543,

²⁹⁴ Standardul Internațional de Contabilitate 16 „Imobilizări corporale”, pct. 8, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 543,

(15.000 lei x 14 luni, perioada de când a fost pus în funcțiune mijlocul de transport). Această eroare a afectat de asemenea și prezentarea în cadrul situațiilor financiare, denaturând valoarea contabilă a mijlocului de transport.

O altă eroare reiese din aplicarea incorectă a prevederilor Standardelor Internaționale de Raportare Financiară, unde este menționat că *”pierderile din depreciere reprezintă valoarea cu care valoarea contabilă a unui activ depășește valoarea sa recuperabilă”*²⁹⁵. *Valoarea recuperabilă reprezintă valoarea cea mai mare dintre valoarea justă a unui activ minus costurile generate de vânzare și valoarea sa de utilizare*²⁹⁶. Astfel, valoarea contabilă pentru hala de producție, evidențiată prin intermediul contului 212 analitic în debit, a fost în exercițiul financiar 2010, luna iulie, de 1.259.937 lei, iar valoarea recuperabilă (valoarea justă) a fost determinată de un expert evaluator membru ANEVAR la suma de 1.010.658 lei. Acest fapt nu a fost luat în considerare și astfel s-a omis înregistrarea pierderii din depreciere cu valoarea de 249.279 lei, fapt care a generat o reprezentare infidelă a situațiilor financiare prin denaturarea valorii halei de producție care a fost prezentată fără a se lua în considerare evaluarea efectuată de expertul evaluator, și astfel, a deprecierei reversibile ce ar fi trebuit luată în calcul.

Conform Standardului Internațional de Contabilitate 36 „Deprecierea activelor” a fost:

(6) Pierdere din depreciere = Valoare contabilă – Valoare recuperabilă

Aplicând formula de calcul 3, s-a obținut valoarea de 249.279 lei:

Pierdere din depreciere = 1.259.937 - 1.010.658

Un alt aspect, de o importanță deosebită, îl reprezintă **derecunoașterea imobilizărilor corporale**. Conform tehnicii documentării și inspecției fizice s-a descoperit în situațiile financiare, prezentarea unui element, mai precis a unui utilaj, care nu mai aducea beneficii economice viitoare din utilizarea sa. ***Potrivit Standardelor Internaționale de Raportare Financiară***²⁹⁷, *valoarea contabilă a unui element de imobilizări corporale trebuie derecunoscută la cedare sau când nu se mai așteaptă beneficii economice viitoare din utilizarea sau cedarea activului respectiv*. Astfel, acest utilaj prezentat la valoarea contabilă de 250.897 lei în exercițiul financiar supus controlului nu ar mai fi trebuit prezentat în situațiile financiare ale entității, afectând încă o dată prin acest fel imaginea fidelă și posibilele decizii economice viitoare ale utilizatorilor. De asemenea, pierderea rezultată din derecunoașterea utilajului ar fi trebuit preluată asupra contului de profit și pierdere, potrivit **Standardul Internațional de Contabilitate 16 „Imobilizări corporale” – Derecunoaștere, punctul 68**²⁹⁸.

În ceea ce privește erorile de prezentare menționăm o abatere de la reglementările Standardelor Internaționale de Raportare Financiară²⁹⁹, mai precis pentru fiecare clasă de imobilizări corporale,

²⁹⁵ **Standardul Internațional de Contabilitate 16 „Imobilizări corporale”, pct. 6**, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 543, alin. 7

²⁹⁶ **Standardul Internațional de Contabilitate 16 „Imobilizări corporale”, pct. 6**, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 543, alin. 9

²⁹⁷ **Standardul Internațional de Contabilitate 16 „Imobilizări corporale” – Derecunoaștere, punctul 67**, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 554,

²⁹⁸ „Câștigul sau pierderea care rezultă din derecunoașterea unui element de imobilizări corporale, trebuie inclus în profit sau pierdere când elementul este derecunoscut. Câștigurile nu trebuie clasificate drept venituri.”

²⁹⁹ **Standardul Internațional de Contabilitate 16 „Imobilizări corporale” – Prezentarea informațiilor, punctul 75, litera c**, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 555.

situațiile financiare trebuie să prezinte duratele de viață utilă sau ratele de amortizare folosite, iar aceste prevederi nu au fost preluate și prezentate în Notele explicative care însoțesc situațiile financiare.

Tot la capitolul prezentării în cadrul situațiilor financiare subliniem faptul că au fost prezentate eronat valoarea contabilă brută și amortizarea cumulată (agregată cu pierderile cumulate din depreciere) la începutul și sfârșitul perioadei³⁰⁰ datorită erorilor constatate pe parcursul subcapitolului de control intern asupra imobilizărilor corporale.

Recapitulând, erorile constatate în cadrul controlului intern exercitat asupra imobilizărilor corporale sunt următoarele:

- **Referitor la intrarea imobilizărilor corporale prin producție în regie proprie**, în cadrul situațiilor financiare a fost denaturat costul de producție al halei în cadrul poziției financiare cu valoarea de **105.468,23 lei**, în cadrul imobilizărilor corporale, iar în cadrul contului de profit și pierdere s-a diminuat rezultatului global cu aceeași valoare;
- **Referitor la leasingul financiar** menționăm ca valoarea agregată a erorii pe care am constatat-o, în primul rând asupra poziției financiare este de **539.208 lei** (valoarea de intrare a utilajului) la care se adaugă cheltuielile înregistrate în avans în valoare cumulată de **17.340 lei**, deci un **total de 556.548 lei**; în al doilea rând rezultatul global a fost afectat cu valoarea cumulată de **17.340 lei**, aferentă dobânzilor leasingului neînregistrate și de **89.868 lei**, aferente cheltuielilor cu amortizarea neînregistrate, cumulând suma de **107.208 lei**;
- **Referitor la achiziția prin intermediul subvențiilor guvernamentale** menționăm că entitatea a omis să înregistreze operația nr. 1, subvenția de primit recunoscută ca un venit amânat, mai precis suma de **445.000 lei** asupra poziției financiare, în creditul contului 4751 „Subvenții guvernamentale pentru investiții”; nu s-a efectuat înregistrarea cheltuielilor lunare cu amortizarea pentru 9 luni de la punerea în funcțiune a utilajului, astfel valoarea contabilă a activului a fost prezentată eronat; prezentarea conform entității era de 435.000 lei, în loc de 386.750 lei, rezultând o diferență de 48.250 lei, iar agregată de **493.250 lei**;
- *Conform tehnicii calculației* s-a descoperit în bilant, la capitolul „Imobilizări corporale”, faptul ca un utilaj nu era prezentat la valoarea contabilă, mai precis s-a omis, dintr-o eroare de calcul, deducerea amortizării cumulate; costul de achiziție pentru utilaj a fost de 270.840 lei, cuprins în debitul contului 2131 analitic, iar amortizarea cumulată fiind de 110.090 lei, prezentată în balanța de verificare în creditul contului 2813 analitic. Eroarea de prezentare care a rezultat în urma acestei omisiuni a fost de **160.750 lei**;
- Echipa de control a constatat utilizând tehnica controlului documentar și a reconcilierii că unul din mijloacele de transport nu era prezentat corect în situațiile financiare, datorită unei erori în determinarea valorii amortizabile care a afectat în mod direct valoarea contabilă. Mai exact, Planul de amortizare era

³⁰⁰ **Standardul Internațional de Contabilitate 16 „Imobilizări corporale” – Prezentarea informațiilor, punctul 75, litera d**, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 555.;

incorect întocmit, iar acest lucru a afectat prezentarea elementului patrimonial 2133 analitic și a elementului de depreciere ireversibilă 2183 analitic aferent mijlocului de transport; utilizând tehnica comparației, între rulajul creditor al contului 2813 analitic aferent mijlocului de transport din balanța de verificare (preluat din Planul de amortizare) s-a observat faptul ca amortizarea lunara a fost diminuată cu suma de 15.000 lei. Acest fapt a atras denaturarea situațiilor financiare cu valoarea de **210.000 lei** (15.000 lei x 14 luni, perioada de când a fost pus în funcțiune mijlocul de transport);

- Valoarea contabilă pentru hala de producție, evidențiată prin intermediul contului 212 analitic în debit, a fost în exercițiul financiar 2010, luna iulie, de 1.259.937 lei, iar valoarea recuperabilă (valoarea justă) a fost determinată de un expert evaluator membru ANEVAR la suma de 1.010.658 lei. Acest fapt nu a fost luat în considerare și astfel s-a omis înregistrarea pierderii din depreciere cu valoarea de **249.279 lei**;
- S-a descoperit un utilaj prezentat la valoarea contabilă de **250.897 lei** în exercițiul financiar supus controlului nu ar mai fi trebuit prezentat în situațiile financiare ale entității, afectând încă o dată prin acest fel imaginea fidelă și posibilele decizii economice viitoare ale utilizatorilor. De asemenea, pierderea rezultată din derecunoașterea utilajului ar fi trebuit preluată asupra contului de profit și pierdere, portivit **Standardul Internațional de Contabilitate 16 „Imobilizări corporale” – Derecunoaștere, punctul 68³⁰¹**;
- S-a descoperit utilizând tehnica controlului prin sondaj o factură de lucrări de montaj a utilajului respectiv care nu a fost inclusă în costul imobilizării, alături de costul de achiziție, ci a fost preluată asupra cheltuielilor cu serviciile prestate de terți, în debitul contului 628. Raționamentul contabil care a fost aplicat a fost unul eronat și care nu a respectat prevederile Standardelor Internaționale de Raportare Financiară, iar factura de achiziție nr. 2876/15.07.2011 în valoare de **490.980 lei** ar fi trebuit inclusă în costul imobilizării, deci imobilizată și apoi supusă amortizării utilajului, nu atribuită direct asupra contului de profit și pierdere.

Concluzia reieșită din cadrul acestei secțiuni a controlului intern o reprezintă faptul că, efectul agregat al erorilor descoperite în cadrul controlului intern al imobilizărilor corporale asupra utilizatorilor situațiilor financiare este de 2.607.040,23 lei, *dintr-un total de 18,952,400 lei, reprezentând totalul imobilizărilor corporale la sfârșitul exercițiului financiar 2011*. Aceasta reprezintă 16,42% din total active corporale eroare semnificativă și 13,16% din total active. **În concluzie**, efectul agregat al erorilor în cadrul imobilizărilor corporale este unul care afectează într-o măsură ridicată decizia utilizatorilor informațiilor prezentate în cadrul situațiilor financiare, pentru previziunile viitoare a investițiilor sau dezinvestițiilor.

Referitor la **controlul intern exercitat asupra stocurilor**, am avut în vedere prevederile **Standardului Internațional de Contabilitate 2 „Stocuri”** și astfel am determinat ca **obiectiv**

³⁰¹ „Câștigul sau pierderea care rezultă din derecunoașterea unui element de imobilizări corporale, trebuie inclus în profit sau pierdere când elementul este derecunoscut. Câștigurile nu trebuie clasificate drept venituri.”

principal al controlului intern pentru această secțiune a situațiilor financiare de a descrie și testa modul în care tratamentul contabil aplicat stocurilor afectează raționamentul utilizatorilor situațiilor financiare referitor la înființarea privind modul de evaluare, recunoaștere și prezentare a stocurilor în situațiile financiare.

Documentele supuse controlului intern:

- Notele de recepție și constatare diferențe (NRCD),
- registrul stocurilor,
- balanta de verificare,
- bonurile de consum,
- furnizori,
- un eșantion de facturi de achiziție,
- un eșantion de facturi de vânzare,
- rapoartele comisiei de inventariere,
- titlul de proprietate,
- dosarul proceselor verbale AGA,
- extrasele de cont bancar.

De asemenea, am avut în vedere faptul că stocurile au intrat în entitate prin doar prin următoarele modalități, reprezentând și parcursul cronologic în care am efectuat controlul intern asupra stocurilor:

- achiziție;
- producție în regie;
- aport la capitalul social;
- prin schimb.

Referitor la evaluarea *stocurilor care au intrat în entitate prin achiziție*, menționăm costul unor marfuri (birouri) importat de către entitate care a fost dererminat neluându-se în considerare prevederile punctului 10, potrivit căruia *costul stocurilor trebuie să cuprindă toate costurile de achiziție, costurile de conversie, precum și alte costuri suportate pentru a aduce stocurile în starea și în locul în care se găsesc în prezent*³⁰².

Astfel, s-a descoperit, utilizând tehnica controlului prin sondaj o factură de lucrări de depozitare a mărfurilor respective care nu a fost inclusă în costul stocurilor, alături de costul de achiziție, ci a fost preluată asupra cheltuielilor cu serviciile prestate de terți, în debitul contului 628. Menționăm căci costurile de depozitare erau necesare procesului de producție, anterior trecerii într-o fază

³⁰² **Standardul Internațional de Contabilitate 2 „Stocuri” – Costul stocurilor, punctul 10**, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 423

nouă a procesului de producție, potrivit Standardelor Internaționale de Raportare Financiară³⁰³. Raționamentul contabil care a fost aplicat a fost unul eronat și care nu a respectat prevederile Standardelor Internaționale de Raportare Financiară, iar factura de achiziție nr. 98567/19.12.2011 în valoare de 27.729 lei ar fi trebuit inclusă în costul stocurilor și înregistrată asupra cheltuielilor doar în momentul vânzării efective a stocurilor (care a fost în data de 28.01.2011) și nu atribuită direct asupra contului de profit și pierdere în avans.

Această eroare a condus la determinarea incorectă a costului inițial al mărfurilor și a afectat situațiile financiare cu valoarea de 27.729 lei asupra contului 371 „Mărfuri” din cadrul situațiilor financiare și asupra rezultatului global cu aceeași sumă prin includerea asupra cheltuielilor, contul 628 „Cheltuieli cu alte servicii la terți”, mai devreme decât s-au vândut mărfurile. Nerespectarea descărcării din gestiune proporțională cu valoarea înscrisă în factura 98567/19.12.2011 a condus la nerespectarea principiului independenței exercițiilor și la diminuarea profitului aferent exercițiului financiar 2011, când factura la care am făcut referire mai devreme ar fi trebuit să fie preluată asupra rezultatului global în momentul vânzării propriu-zise și a descărcării din gestiune, și astfel reflectată în rezultatul global al primului trimestru din exercițiul financiar 2012.

Cea de-a doua modalitate întâlnită la *intrarea în patrimoniu a stocurilor o reprezintă producția în regie*. Astfel, s-a descoperit că serie de materii prime care în cursul exercițiului financiar 2011 a fost obținute în regie proprie în vederea extinderii procesului de producție, nu a fost evaluată potrivit Standardelor Internaționale de Raportare Financiară. Mai precis, costul de producție se determină, potrivit Standardului Internațional de Contabilitate 2 „Stocuri” după formula:

$$\begin{aligned} (7) \text{ Costul stocurilor}^{304} = & \text{Cheltuieli de achiziție} \\ & + \text{Costuri de conversie} \\ & + \text{Alte costuri suportate pentru a aduce stocurile în starea și în locul în} \\ & \text{care se află în prezent} \end{aligned}$$

Elementele costului stocurilor au fost respectate în totalitate, cu **excepția costurilor de conversie, mai precis a costurilor indirecte de producție (regia fixă)**, care potrivit aceluiași standard, se determină după formula:

$$\begin{aligned} (8) \text{ Cheltuielile de achiziție}^{305} = & \text{prețul de cumpărare} \\ & + \text{taxe vamale de import} \\ & + \text{alte taxe}^{306} \\ & + \text{costuri de transport} \\ & + \text{costuri de manipulare} \\ & + \text{alte costuri}^{307} \end{aligned}$$

³⁰³ Standardul Internațional de Contabilitate 2 „Stocuri” – *Alte costuri, punctul 16, lit b.*, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 424

³⁰⁴ Standardul Internațional de Contabilitate 2 „Stocuri” – *Costul stocurilor, punctul 10*, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 423

³⁰⁵ Standardul Internațional de Contabilitate 2 „Stocuri” – *Costuri de achiziție, punctul 11*, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 423

³⁰⁶ Cu excepția celor pe care entitatea le poate recupera ulterior de la autoritățile fiscale

³⁰⁷ Care pot fi direct atribuite achiziției de mărfuri, material și servicii

- reduceri comerciale și rabaturi

$$(9) \text{ Costuri de conversie}^{308} = \text{costurile cu manopera directă} \\ + \text{costuri indirecte de producție (regia fixă)}^{309} \\ + \text{costuri indirecte de producție (regia variabilă)}^{310}$$

Din cadrul formulei nr. 9 de calcul descrisă, nu s-au inclus în cadrul costuri indirecte de producție (regia fixă) nu s-au inclus în cadrul costurilor de conversie, respectiv în cadrul costurilor stocurilor *întreținerea utilajelor*.

Astfel, potrivit **Standardului Internațional de Contabilitate 2 „Stocuri”, punctul 12**, *regia fixă, element integrant al costurilor de conversie și în final al costurilor stocurilor, reprezintă costurile care rămân relativ constante indiferent de volumul producției, precum amortizarea, întreținerea serviciilor și utilajelor, costurile cu conducerea și administrarea secțiilor*.

Reluând, am constatat că entitatea a inclus cheltuielile cu întreținerea utilajelor, în valoare de 57.579 lei, asupra rezultatului global, mai precis a preluat aceste costuri în cadrul contului 628.Heintz „Cheltuieli cu alte servicii la terți – Heintz”. Formula de calcul 6, 7, 8 a fost determinată de către entitate astfel:

$$\begin{aligned} \text{Costul stocurilor} &= \text{Cheltuieli de achiziție} \\ &+ \text{Costuri de conversie} \\ &+ \text{Alte costuri suportate pentru a aduce stocurile în starea și în locul în} \\ &\quad \text{care se află în prezent} \\ &= 351.444 \text{ lei} \\ &+ 91.728 \text{ lei} \\ &+ 0 \\ &= \mathbf{443.172 \text{ lei}} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{Cheltuielile de achiziție} &= \text{prețul de cumpărare} \\ &+ \text{taxe vamale de import} \\ &+ \text{alte taxe} \\ &+ \text{costuri de transport} \\ &+ \text{costuri de manipulare} \\ &+ \text{alte costuri} \\ &- \text{reduceri comerciale și rabaturi} \\ &= 307.089 \text{ lei} \\ &+ 30.709 \text{ lei} \\ &+ 3.071 \text{ lei} \end{aligned}$$

³⁰⁸ **Standardul Internațional de Contabilitate 2 „Stocuri” – Costuri de conversie, punctul 12**, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 423

³⁰⁹ Care rămân relativ constante indiferent de volumul producției, precum amortizarea, întreținerea serviciilor și utilajelor, costurile cu conducerea și administrarea secțiilor

³¹⁰ Costurile indirecte de producție care variază direct proporțional sau aproape direct proporțional cu volumul producției, precum materialele indirecte și forța de muncă indirectă

$$\begin{aligned}
&+ 5.897 \text{ lei} \\
&+ 4.678 \text{ lei} \\
&+ 0 \\
&- 0 \\
&= \mathbf{351.444 \text{ lei}}
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
\text{Costuri de conversie}^{311} &= \text{costurile cu manopera directă} \\
&+ \text{costuri indirecte de producție (regia fixă)} \\
&+ \text{costuri indirecte de producție (regia variabilă)} \\
&= 55.739 \text{ lei} \\
&+ 0 \\
&+ 35.989 \text{ lei} \\
&= \mathbf{91.728 \text{ lei}}
\end{aligned}$$

Această eroare a afectat prezentarea în cadrul situațiilor financiare, denaturând costul stocurilor în cadrul poziției financiare cu valoarea de **57.579 lei**, în cadrul activelor circulante, mai precis a stocurilor, iar în cadrul rezultatului global a condus la diminuarea rezultatului global cu aceiași valoare.

Cea de-a treia modalitate întâlnită la *intrarea în patrimoniu a stocurilor o reprezintă aportul la capitalul social*. Astfel, unul dintre asociați subscris 470 de părți sociale a căror valoare nominală este de 100 lei. Aportul în numerar este de 50.000 lei, iar în natură, mărfuri a căror valoare justă determinată de evaluatori tehnici este de 450.000 lei.

Eroarea pe care am constatat-o, în cadrul acestui subcapitol al controlului intern exercitat asupra stocurilor, se referă la neutilizarea de către entitate a contului 1043 „Prime de aport”. Astfel, stocurile intrate ca aport în natură sau donație sunt evaluate la valoarea justă, determinată de evaluatori. Orice diferență în plus a stocurilor și suma valorii nominale a părților sociale aferente activelor de natura stocurilor se transferă asupra capitalului propriu în cadrul primelor de capital.

Reluând, entitatea a efectuat subscrierea capitalului social, utilizând doar conturile 456 „Decontări cu asociații” și 1011 „Capital social subscris nevărsat” cu suma de 530.000 și a omis utilizarea contului 1043 „Prime de aport”, care ar fi trebuit creditat cu valoarea de 30.000 lei, alături de contul 1011 „Capital social subscris nevărsat” cu valoarea de 500.000 lei. Această eroare a fost preluată în final și în cadrul operației de transferare a capitalului social subscris nevărsat la capitalul social subscris vărsat asupra contului 1012 „Capital social subscris vărsat” cu suma de 530.000 lei, în loc de 470.000 lei, determinate după formulele:

$$\begin{aligned}
\text{(10) Aport la capitalul social} &= \text{Valoare nominală a părților sociale} \times \text{Numărul de părți soc} \\
&= 470 \times 100 \\
&= \mathbf{470.000 \text{ lei}}
\end{aligned}$$

³¹¹ **Standardul Internațional de Contabilitate 2 „Stocuri” – Costuri de conversie, punctul 12**, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 423

$$\begin{aligned}
 (11) \text{ Primele de capital} &= \text{Valoare active} - \text{Aport la capitalul social} \\
 &= 500.000 - 470.000 \\
 &= 30.000 \text{ lei}
 \end{aligned}$$

Cea de-a doua eroare în strânsă legătură cu obiectivul controlului intern exercitat asupra stocurilor o reprezintă ***înregistrarea eronată a depunerii aportului***, mai precis a stocurilor care a fost efectuată la valoarea de 530.000, compusă din aport în contul bancar 50.000 lei și aportul în natură, mărfuri în valoare de 470.000 lei, valoare eronată, deși exista în dosarul lunii noiembrie 2012 exista un **raport ale evaluatorilor tehnici care au determinat „valoare justă”³¹² a mărfurilor la valoarea de 450.000 lei. Astfel, entitatea a supraevaluat stocurile cu valoarea de 20.000 lei, denaturând încă o data poziția financiară a entității.**

Cea de-a patra, și ultima modalitate întâlnită la ***intrarea în patrimoniu a stocurilor o reprezintă schimbul de active***. În data de 22.06.2011, entitatea „ABC” S.A. primește un materii prime cu o valoare justă de 1.278.000 lei și cedează în schimb entității „Mobilcon Export” S.A., produse finite a căror valoare justă a fost de 894.598 lei. Entitatea „ABC” S.A. ar fi trebuit să plătească suma de 383.402 lei (determinată ca diferență între valoarea materiilor prime primite și produsele finite cedate, anume 1.278.000 lei - 894.598 lei).

În aplicarea raționamentului profesional exercitat ar fi trebuit să se țină cont de prevederile Standardelor Internaționale de Raportare Financiară, potrivit cărora costul unui activ cu un alt activ este evaluat la valoarea justă în două situații:

- *tranzacția de schimb nu are caracter comercial; sau*
- *valoarea justă a activului primit, respectiv cedat nu se pot evalua în mod fiabil.*

În cazul nostru întâlnim situația în care tranzacția de schimb are caracter comercial, deoarece ***valoarea specifică a entității după schimb un diferă de valoarea specifică a entității înainte de schimb și deoarece valoarea justă poate fi determinată în mod fiabil, iar recunoașterea este dată de valoare justă atât pentru activul primit cât și cel cedat***. Acest raționament se determină din prisma elementelor acre ar trebui să sufere modificări, precum o creștere a stocului de materii prime cu valoarea de 1.278.000 lei (debitarea contului 301 „Materii prime”) care este egală cu o diminuare a stocului de produse finite cu valoare de 894.598 lei (creditarea contului 345 „Produse finite”) și o diminuare a disponibilităților bănești din conturile bancare cu valoarea de 383.402 lei (creditarea contului 5121 „Disponibilități bănești în lei”), determinate după formula:

$$(12) \text{ Valoarea justă a activelor primite} = \text{Valoarea justă a activelor cedate}$$

$$\text{Valoarea stocurilor de materii prime primite} = \text{Valoarea stocului de produse finite și disponibilități bănești cedate}$$

$$1.278.000 \text{ lei} = 894.598 \text{ lei} + 383.402 \text{ lei}$$

³¹² **Standardul Internațional de Contabilitate 2 „Stocuri” – Definiții, punctul 6, alin. 3**, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 422

În data de 22.01.2012, entitatea „ABC” primește o notificare de plată de la entitatea „Mobilcon Export” pentru valoarea de 383.402 lei la care se adaugă penalități de întârziere în sumă de 34.506,18 lei, pentru neonorarea la timp a plății reprezentând clauză contractuală determinată ca diferență între valoarea materiilor prime primite și produsele finite cedate (anume 1.278.000 lei - 894.598 lei). Astfel, s-a constatat la momentul exercitării controlului intern al stocurilor faptul că entitatea „ABC” nu și-a onorat contractul de schimb stocuri, mai precis clauza de plată a disponibilităților bănești către entitatea „Mobilcon Export”, deși plata era stipulată în mod distinct în contract.

Această eroare de prezentare a denaturat elementul „Active circulante” din poziția financiară a întreprinderii, mai precis elementul „Disponibilități bănești” cu valoarea de 417.908,18 lei, reprezentând debitul inițial la care s-au adăugat penalitățile de întârziere de 0,05% / zi și a avut drept efect inducerea în eroare a utilizatorilor situațiilor financiare ca urmare a prezentării eronate a unei imagini necorespunzătoare a disponibilităților în conturile bancare în lei a entității de 12,388,867 lei în loc de 11.970.958,82 lei și a denaturat mai departe indicatorii economico-financiar precum lichiditate și solvabilitate. Un alt prejudiciu necuantificabil rezultat în urma acestei erori îl reprezintă și imaginea reputațională a entității „ABC” care a fost asimilată cu cea a unui rău-platnic datorită neonorării contractului de schimb de stocuri în totalitate, deși a intervenit doar o eroare neintenționată și nu a fost vorba de rea-intenție.

O altă constatare a reieșit din neaplicarea corectă a prevederilor Standardelor Internaționale de Raportare Financiară, care prevăd că ***o entitate trebuie să clasifice un activ imobilizat (sau un grup destinat cedării) drept deținut în vederea vânzării dacă valoarea contabilă va fi recuperată în principal printr-o tranzacție de vânzare, și nu prin utilizarea sa continuă***³¹³. Entitatea a înregistrat în cadrul activelor circulante, mai precis în cadrul stocurilor, o clădire în valoare de 1.589.476 lei, care a fost achiziționată în cursul exercițiului financiar 2011 și care a fost îmbunătățită în vederea revânzării, aplicând astfel prevederile Ordinului Ministrului Finanțelor Publice 3055/2009³¹⁴.

Prin aplicarea eronată a prevederilor OMFP 3055/2009 în loc de Standardul Internațional de Raportare Financiară 5, entitatea a prezentat în mod eronat în cadrul activelor circulante, stocuri, valoarea de 1.589.476 lei dintr-un total de 18,591,690 lei, în loc să crească valoarea activelor imobilizate cu valoarea de intrare a clădirii menționate. Activele imobilizate la sfârșitul exercițiului financiar 2011 prezentau valoarea eronată de 18,952,400 lei, deși ar fi trebuit să curpindă și valoarea de 1.589.476 lei, și astfel valoarea corectă a activelor imobilizate crescând la 20.541.876 lei.

Considerăm ca această eroare are un efect negativ asupra utilizatorilor situațiilor financiare deoarece activele imobilizate, prin aplicarea unui raționament contabil necorespunzător cu IFRS, au fost diminuate cu 12,92%, iar valoarea stocurilor a fost denaturată cu 11,70%.

³¹³ Standardul Internațional de Raportare Financiară 5 „Active imobilizate deținute în vederea vânzării și activități întrerupte” – Clasificarea activelor imobilizate (sau a grupurilor destinate cedării) drept deținute în vederea vânzării sau pentru distribuire către proprietari, punctul 6, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 219

³¹⁴ Ana Morariu – Curs: CCFR IAS/IFRS și OMFP 3055/2009, Camera Auditorilor Financiar din România, 2012

În ceea ce privește **costul stocurilor la ieșirea din patrimoniu** menționăm că, încă o dată, prevederile Standardelor Internaționale de Raportare Financiară nu au fost aplicate cu strictețe. Astfel, *costul stocurilor care sunt fungibile, trebuie determinat cu ajutorul metodei primului intrat, primului ieșit (FIFO) sau al formulei costului mediu ponderat (CMP³¹⁵), deci utilizarea metodei ultimului intrat, primului ieșit (LIFO) este interzisă potrivit Standardelor Internaționale de Raportare Financiară³¹⁶.*

Deși în cursul anului 2011 entitatea a aplicat metoda primului intrat, primului ieșit (FIFO), în luna decembrie 2011, surprinzător, am descoperit că entitatea a aplicat metoda ultimului intrat, primului ieșit (LIFO). Conform metodei ultimului intrat, primului ieșit (LIFO), situația stocurilor de materii prime la ieșire a fost prezentată eronat astfel:

Tabel 12: Metoda Lifo de evaluare a stocurilor nepermisă de IAS 2

Data	Intrări (LEI)			Ieșiri (LEI)			Stoc (LEI)		
	cantitate	p/u	valoare	cantitate	P/u	valoare	cantitate	P/u	valoare
01.12.2011	-	-	-	-	-	-	1,000,000	10	10,000,000
03.12.2011	-	-	-	(-) 200.000	10	2,000,000	800,000	10	8,000,000
04.12.2011	-	-	-	(-) 100.000	10	1,000,000	700,000	10	7,000,000
07.12.2011	1,000,000	15	15,000,000	-	-	-	1,700,000		22,000,000
							700,000	10	7,000,000
							1,000,000	15	15,000,000
10.12.2011	-	-	-	(-) 1.100.000		16,000,000	600,000	10	6,000,000
				1,000,000	15	15,000,000			
				100,000	10	1,000,000			
16.12.2011	-	-	-	(-) 300.000	10	3,000,000	300,000	10	3,000,000
18.12.2011	2,000,000	20	40,000,000	-	-	-	2,300,000		43,000,000
							300,000	10	3,000,000
							2,000,000	20	40,000,000
26.12.2011	-	-	-	(-) 1.300.000	20	2,600,000			17,000,000
							300,000	10	3,000,000
							700,000	20	14,000,000

³¹⁵ Standardul Internațional de Contabilitate 2 „Stocuri” – Formule de determinare a costului, punctul 23, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 425

³¹⁶ Ana Morariu – Curs: CCFR IAS/IFRS și OMFP 3055/2009, Camera Auditorilor Financiari din România, 2012

Conform metodei FIFO, situația materiilor prime la ieșiere ar fi trebuit să se prezinte astfel:

Tabel 13: Metoda de evaluare a stocurilor conform FIFO

Data	Intrări (LEI)			Ieșiri (LEI)			Stoc (LEI)		
	cantitate	p/u	valoare	cantitate	P/u	valoare	cantitate	P/u	valoare
01.12.2011	-	-	-	-	-	-	1,000,000	10	10,000,000
03.12.2011	-	-	-	(-) 200.000	10	2,000,000	800,000	10	8,000,000
04.12.2011	-	-	-	(-) 100.000	10	1,000,000	700,000	10	7,000,000
07.12.2011	(+)	1.000.000	15	15,000,000	-	-	1,700,000		22,000,000
							700,000	10	7,000,000
							1,000,000	15	15,000,000
10.12.2011	-	-	-	(-) 1.100.000		13,000,000			
				700,000	10	7,000,000			
				400,000	15	6,000,000	600,000	15	9,000,000
16.12.2011	-	-	-	(-) 300.000	15	4,500,000	300,000	15	4,500,000
18.12.2011	(+)	2.000.000	20	40,000,000	-	-	2,300,000		44,500,000
							300,000	15	4,500,000
							2,000,000	20	40,000,000
26.12.2011	-	-	-	(-) 1.300.000		24,500,000			
				300,000	15	4,500,000			
				1,000,000	20	20,000,000	1,000,000	20	20,000,000

După cum se observă din tabelele de mai sus, potrivit metodei primului intrat-primului ieșit (FIFO), valoarea stocurilor este de aproximativ 20.000.000 lei, în contradicție cu prezentarea potrivit metodei ultimului intrat-primului ieșit (LIFO) potrivit căreia valoarea stocurilor este de aproximativ 14.000.000 lei. Astfel, din eroarea constatată, rezultă o diferență de aproximativ 6.000.000 lei, valoare care a fost preluată asupra contului 601 „Cheltuieli cu materiile prime”, și mai departe asupra rezultatului global, și aceiași valoare cu care au fost diminuate stocurile de materii prime din cadrul poziției financiare, mai precis asupra contului 301 „Materii prime”.

Considerăm această eroare de o importanță deosebită deoarece afectează raționamentul utilizatorilor situațiilor financiare și deoarece reprezintă o diminuare neobișnuită a stocurilor cu 30,97%, mai departe de 11,72% din total active și o diminuare a profitului cu 24,93%. Această eroare a apărut datorită angajării unui operator de computer cu o experiență precară în domeniul financiar-contabil, care în loc să aleagă metoda de descărcare din gestiune FIFO, a ales LIFO.

O ultimă constatare în ceea ce privește **recunoașterea drept cheltuieli** o reprezintă preluarea eronată a descărcării din gestiune a produselor finite vândute clienților. Astfel, entitatea nu a respectat prevederile Standardelor Internaționale de Raportare Financiară cu privire la recunoașterea drept cheltuielă asupra rezultatului global, mai precis „**valoarea contabilă a**

stocurilor vândute trebuie recunoscute drept cheltuială în perioada în care este recunoscut venitul corespunzător³¹⁷.

Entitatea a vândut produse finite în data de 12.12.2011 la preț de vânzare de 98.749 lei și dintr-o eroare a descărcat din gestiune produsele finite în data de 11.01.2012 cu valoarea aferentă costului de producție de 45.345 lei. Astfel, nu au fost respectate prevederile Standardului Internațional de Contabilitate 2 „Stocuri” - Recunoaștere drept cheltuială și principiul separării exercițiilor financiare.

Concomitent cu această operație am participat și la inventarierea efectivă a stocurilor. În acest context am observat ca din procesul de prelucrare al cherestelei, în afară de produsele finite concretizate în mobilier prin consumul materiei prime rezultă și produse reziduale, precum aschiile de lemn în procent de 10% din valoarea materiilor prime utilizate. Aceste aschii de lemn tartate cu un clei, prin presare, se transformă în alte produse semifabricate, care pot fi comercializate.

Astfel, în contabilitatea entității nu s-au reflectat produse reziduale, ceea ce ne-a ridicat semne de întrebare. Dintr-o analiza amănunțită a sistemului de supraveghere video am observat ca în urma procesului de producție, produsele reziduale nu erau declarate în evidențele contabile ale entității de către tâmplari și erau considerate resturi nefolositoare, fiind aruncate la gunoi. Înainte să fie ridicat gunoiul, muncitorii din secția de tâmplărie ridicau sacii cu „gunoi” pe care apoi îi vindeau pe piață. Această fraudă constatată a fost evaluată de noi la un prejudiciu de aproximativ 10% din cantitatea de cherestea utilizată anual de entitate, mai precis la valoarea de 1.254.980 lei.

Privind din perspectiva utilizatorilor situațiilor financiare eroarea a avut un impact minor asupra deciziilor acestora, mai precis descărarea din gestiune aferentă lunii decembrie 2011 care a fost efectuată în luna ianuarie 2012 a reprezentat 0.75% din cadrul producției finite. ***Ceea ce ne îngrijorează cu adevărat este fraudă descoperită prin sustragerea produselor reziduale, mai precis deturnarea de active care reprezintă și un procent semnificativ de 10% din totalul materiilor prime utilizate în procesul de producție, anume 6,75% din total stocuri și 1,78% din total active.***

Concluzionăm prin a sublinia că entitatea nu a respectat prevederile „Standardelor Internaționale de Raportare Financiară cu privire la prezentarea informațiilor”³¹⁸, prin neprezentarea politicilor contabile adoptate la evaluarea stocurilor, mai precis FIFO, și deși este interzisă metoda LIFO, considerăm că și aceasta trebuia prezentată.

Recapitulând, erorile constatate de către noi în cadrul controlului intern exercitat asupra stocurilor sunt următoarele:

³¹⁷ **Standardul Internațional de Contabilitate 2 „Stocuri” – Recunoaștere drept cheltuială, punctul 34**, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 427

³¹⁸ **Standardul Internațional de Contabilitate 2 „Stocuri” – Prezentarea informațiilor, punctul 36**, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 427

- Referitor la evaluarea *stocurilor care au intrat în entitate prin achiziție*, utilizând tehnica controlului prin sondaj o factură de lucrări de depozitare a mărfurilor respective care nu a fost inclusă în costul stocurilor, alături de costul de achiziție, ci a fost preluată asupra cheltuielilor cu serviciile prestate de terți, în debitul contului 628; Această eroare a condus la determinarea incorectă a costului inițial al mărfurilor și a afectat situațiile financiare cu **valoarea de 27.729 lei** asupra contului 371 „Mărfuri” din cadrul situațiilor financiare și asupra rezultatului global cu aceeași sumă prin includerea asupra cheltuielilor, contul 628 „Cheltuieli cu alte servicii la terți”, mai devreme decât s-au vândut mărfurile. Nerespectarea descărcării din gestiune proporțională cu valoarea înscrisă în factura 98567/19.12.2011 a condus la nerespectarea principiului independenței exercițiilor și la diminuarea profitului aferent exercițiului financiar 2011, când factura la care am făcut referire mai devreme ar fi trebuit să fie preluată asupra rezultatului global în momentul vânzării propriu-zise și a descrcării din gestiune, și astfel reflectată în rezultatul global al primului trimestru din exercițiul financiar 2012.
- Referitor la *intrarea în patrimoniu a stocurilor prin producția în regie proprie*, am constatat că entitatea a inclus cheltuielile cu întreținerea utilajelor, în valoare de 57.579 lei, asupra rezultatului global, mai precis a preluat aceste costuri în cadrul contului 628.Heintz „Cheltuieli cu alte servicii la terți – Heintz”; Această eroare a afectat prezentarea în cadrul situațiilor financiare, denaturând costul stocurilor în cadrul poziției financiare cu valoarea de **57.579 lei**, în cadrul activelor circulante, mai precis a stocurilor, iar în cadrul rezultatului global a condus la diminuarea rezultatului global cu aceeași valoare;
- Referitor la *intrarea în patrimoniu a stocurilor prin aportul la capitalul social, am constatat înregistrarea eronată a depunerii aportului*, mai precis a stocurilor care a fost efectuată la valoarea de 530.000, compusă din aport în contul bancar 50.000 lei și aportul în natură, mărfuri în valoare de 470.000 lei, valoare eronată, deși exista în dosarul lunii noiembrie 2011 exista un raport ale evaluatorilor tehnici care au determinat valoare justă a mărfurilor la valoarea de 450.000 lei. *Astfel, entitatea a supraevaluat stocurile cu valoarea de 20.000 lei, denaturând încă o data poziția financiară a entității;*
- Referitor la *intrarea în patrimoniu a stocurilor o reprezintă schimbul de active* am costatat o eroare de prezentare a denaturat elementul „Active circulante” din poziția financiară a întreprinderii, mai precis elementul „Disponibilități bănești” cu valoarea de 417.908,18 lei, reprezentând debitul inițial la care s-au adăugat penalitățile de întârziere de 0,05% / zi și a avut dept efect inducerea în eroare a utilizatorilor situațiilor financiare ca urmare a prezentării eronate a unei imagini necorespunzătoare a disponibilităților în conturile bancare în lei a entității de 12,388,867 lei în loc de 11.970.958,82 lei și a denaturat mai departe indicatorii economico-financiar precum lichiditate și solvabilitate;

- Entitatea a înregistrat în cadrul activelor circulante, mai precis în cadrul stocurilor, o clădire în valoare de 1.589.476 lei, care a fost achiziționată în cursul exercițiului financiar 2011 și care a fost îmbunătățită în vederea revânzării, aplicând astfel prevederile Ordinului Ministrului Finanțelor Publice 3055/2009³¹⁹; Prin aplicarea eronată a prevederilor OMFP 3055/2009 în loc de Standardul Internațional de Raportare Financiară 5, entitatea a prezentat în mod eronat în cadrul activelor circulante, stocuri, valoarea de 1.589.476 lei dintr-un total de 18,591,690 lei, în loc să crească valoarea activelor imobilizate cu valoarea de intrare a clădirii menționate. Activele imobilizate la sfârșitul exercițiului financiar 2011 prezentau valoarea eronată de 18,952,400 lei, deși ar fi trebuit să curpindă și valoarea de 1.589.476 lei, și astfel valoarea corectă a activelor imobilizate crescând la 20.541.876 lei;
- Referitor la **costul stocurilor la ieșirea din patrimoniu**, potrivit metodei primului intrat-primului ieșit (FIFO), valoarea stocurilor este de aproximativ 20.000.000 lei, în contradicție cu prezentarea potrivit metodei ultimului intrat-primului ieșit (LIFO) potrivit căreia valoarea stocurilor este de aproximativ 14.000.000 lei. Astfel, din eroarea constatată, rezultă o diferență de aproximativ 6.000.000 lei, valoare care a fost preluată asupra contului 601 „Cheltuieli cu materiile prime”, și mai departe asupra rezultatului global, și aceiași valoare cu care au fost diminuate stocurile de materii prime din cadrul poziției financiare, mai precis asupra contului 301 „Materii prime”; Considerăm această eroare de o importanță deosebită deoarece afectează raționamentul utilizatorilor situațiilor financiare și deoarece reprezintă o diminuare nedobișnuită a stocurilor cu 30,97%, mai departe de 11,72% din total active și o diminuare a profitului cu 24,93%. Această eroare a apărut datorită angajării unui operator de computer cu o experiență precară în domeniul financiar-contabil, care în loc să aleagă metoda de descărcare din gestiune FIFO, a ales LIFO;
- Entitatea a vândut produse finite în data de 12.12.2011 la preț de vânzare de 98.749 lei și dintr-o eroare a descărcat din gestiune produsele finite în data de 11.01.2012 cu valoarea aferentă costului de producție de 45.345 lei. Astfel, nu au fost respectate prevederile Standardului Internațional de Contabilitate 2 „Stocuri” - Recunoaștere drept cheltuială și principiul separării exercițiilor financiare. Concomitent cu această operație am participat și la inventarierea efectivă a stocurilor. În acest context am observat ca din procesul de prelucrare al cherestelei, în afară de produsele finite concretizate în mobilier prin consumul materiei prime rezultă și produse reziduale, precum aschiile de lemn în procent de 10% din valoarea materiilor prime utilizate. Aceste aschii de lemn tartate cu un clei, prin presare, se transformă în alte produse semifabricate, care pot fi comercializate.

Astfel, în contabilitatea entității nu s-au reflectat produse reziduale, ceea ce ne-a ridicat semne de întrebare. Dintr-o analiza amănunțită a sistemului de supraveghere video am observat ca în urma

³¹⁹ Ana Morariu –IAS/IFRS și OMFP 3055/2009, PP, 2012, CAFR.

procesului de producție, produsele reziduale nu erau declarate în evidențele contabile ale entității de către tâmplari și erau considerate resturi nefolositoare, fiind aruncate la gunoi. Înainte să fie ridicat gunoiul, muncitorii din secția de tâmplărie ridicau sacii cu „gunoi” pe care apoi îi vindeau pe piață.

Această **fraudă** constatată a fost evaluată de noi la un prejudiciu de aproximativ 10% din cantitatea de cherestea utilizată anual de entitate, mai precis la **valoarea de 1.254.980 lei**.

Referitor la **controlul intern exercitat asupra deprecierei activelor**, am avut în vedere prevederile *Standardului Internațional de Contabilitate 36 „Deprecierea activelor”* și astfel am determinat ca **obiectiv principal al controlului intern pentru această secțiune a situațiilor financiare** de a descrie și testa modul în care raționamentul contabil aplicat asupra deprecierei activelor afectează raționamentul utilizatorilor situațiilor financiare referitor la informația privind modul de evaluare, recunoaștere și prezentare a deprecierei activelor în cadrul situațiilor financiare.

O primă constatare în cadrul acestui subcapitol o reprezintă evaluarea necorepunzătoare a deprecierei unei clădiri potrivit normelor IFRS. Astfel, entitatea nu a evaluat, înregistrat și prezentat valoarea unei imobilizări corporale - clădire, nerespectând prevederile Standardelor Internaționale de Raportare Financiară³²⁰, potrivit cărora *la sfârșitul fiecărei perioade de raportare, în cazul nostru sfârșitul exercițiului financiar-contabil 2011, entitatea trebuie să estimeze dacă există indicii de depreciere ale activelor, iar în cazul în care există indicii în acest sens, entitatea trebuie să estimeze valoarea recuperabilă a activului, în cazul nostru a clădirii*.

”Raționamentul contabil care ar fi trebuit exercitat de către persoana responsabilă cu conducerea contabilității entității ar fi trebuit să aibă în vedere atât sursele externe, cât și sursele interne de informații”³²¹.

În primul rând entitatea ar fi trebuit să aibă în vedere sursele externe de informații pentru a evalua măsura în care există indicii de depreciere a activelor, în cazul nostru al clădirii deținute, astfel³²²:

- Valoarea de piață a activului a scăzut semnificativ mai mult decât s-ar fi preconizat ca rezultat al trecerii timpului sau utilizării;
- Au avut loc modificări semnificative, cu efect negativ asupra entității care vor influența mediul tehnologic, comercial, economic sau juridic în care entitatea își desfășoară activitatea sau piața pe care este tranzacționat activul;
- Rata dobânzii sau alte rate ale rentabilității investițiilor au crescut și astfel este posibil ca valoarea recuperabilă a activului să scadă ca urmare a modificării ratelor de actualizare utilizate în calculul valorii de utilizare;
- Valoarea contabilă a activelor nete ale entității este superioară valorii de pe piață.

³²⁰ Standardul Internațional de Contabilitate 36 „Deprecierea activelor” – *Identificarea unui activ care ar putea fi depreciat, punctul 9*, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 887

³²¹ Standardul Internațional de Contabilitate 36 „Deprecierea activelor” – *Identificarea unui activ care ar putea fi depreciat, punctul 12*, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 888

³²² Ana Morariu – *Curs: IAS 36 „Deprecierea activelor”*, Camera Auditorilor Financiar din România, 2012

În al doilea rând entitatea ar fi trebuit să aibă în vedere sursele interne de informații pentru a evalua măsura în care există indicii de depreciere a activelor, astfel³²³:

- Există probe ale uzurii fizice sau morale ale unui activ;
- Situațiile în care un activ devine neproductiv sau intervin planurile de restructurare sau întrerupere temporară a activității în care este inclus activul;
- Raportările interne conțin probe potrivit cărora performanța economică a unui activ este sau va fi mai scăzută decât cea preconizată;

În condițiile în care pe parcursul exercițiului financiar 2011 activele imobilizate de natura clădirilor au cunoscut o diminuare în zona în care se află clădirea de birouri cu aproximativ 15%, deci valoarea contabilă netă a activului este superioară valorii de pe piață, sursă externă, precum și în condițiile în care valoarea încasărilor din chirii (aferele unui etaj al clădirii care este închiriat) s-au diminuat cu tot cu 15% și acest lucru a fost evidențiat în raportările interne, sursă internă, entitatea ar fi trebuit să recunoască și să evalueze pierderile din depreciere.

Potrivit normelor IFRS, o **pierdere din depreciere trebuie recunoscută imediat în profit sau pierdere**, cu excepția situației în care activul este reevaluat, situație în care pierderea din depreciere va fi recunoscută ca o scădere a reevaluării³²⁴. În situația noastră, în cazul în care clădirea nu a fost reevaluată, întâlnim în literatura de specialitate³²⁵ recomandarea ca să se **înregistreze o pierdere din depreciere dacă, și numai dacă, valoarea recuperabilă a unui activ este mai mică decât valoarea sa contabilă**, astfel încât entitatea ar fi trebuit să reducă valoarea contabilă a activului pentru a fi egală cu valoarea sa recuperabilă.

Tot în acest context subliniem prevederile Standardelor Internaționale de Raportare Financiară, conform cărora evaluarea valorii recuperabile se determină ca fiind valoarea cea mai mare dintre ”valoarea justă minus costurile generate de vânzare și valoarea de utilizare”³²⁶. În ceea ce privește valoarea justă minus costurile asociate vânzării subliniem că cel mai bun indiciu în vederea determinării acestei valori îl reprezintă prețul dintr-un contract de vânzare irevocabil în cadrul unei tranzacții desfășurate în condiții obiective³²⁷. Referitor la celălalt element care poate determina valoarea recuperabilă, anume valoarea de utilizare, menționăm că evaluarea valorii de utilizare a unui activ implică două etape:

- Estimarea intrărilor și ieșirilor de numerar generate de utilizarea continuă a activului și de cedarea acestuia; și
- Aplicarea ratei potrivite de actualizare a fluxurilor de trezorerie viitoare.

³²³ Ana Morariu – Curs : IAS 36 „Deprecierea activelor”, Camera Auditorilor Financiari din România, 2012

³²⁴ Standardul Internațional de Contabilitate 36 „Deprecierea activelor” – *Recunoașterea și evaluarea unei pierderi din depreciere, punctul 60*, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 898

³²⁵ Ana Morariu – Curs : IAS 36 „Deprecierea activelor”, Camera Auditorilor Financiari din România, 2012

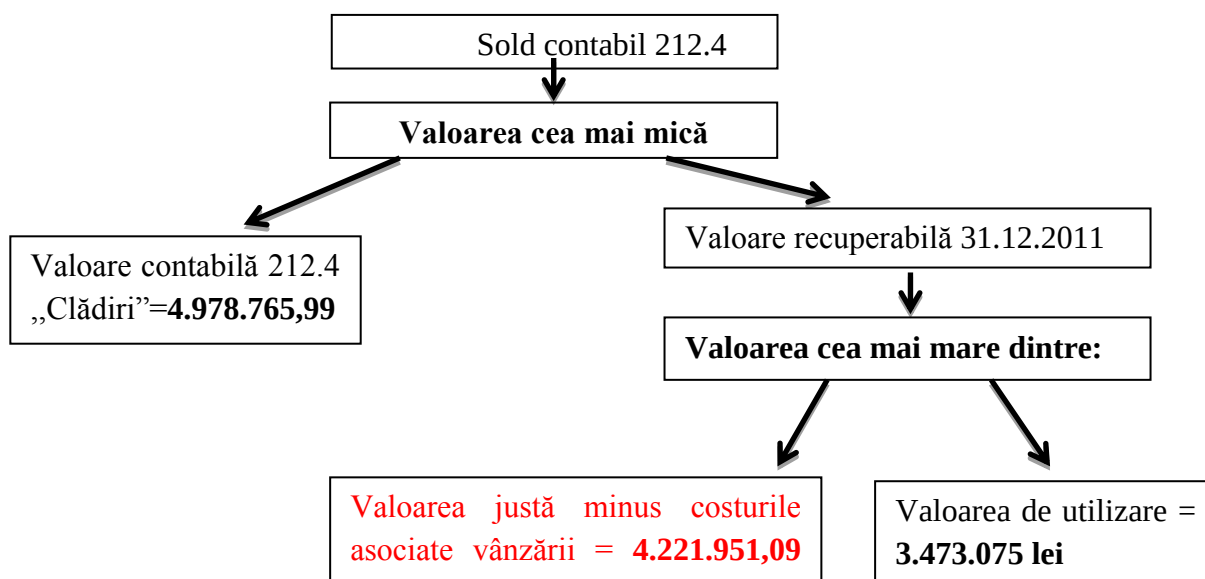
³²⁶ Standardul Internațional de Contabilitate 36 „Deprecierea activelor” – *Evaluarea valorii recuperabile, punctul 18*, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 890

³²⁷ Standardul Internațional de Contabilitate 36 „Deprecierea activelor” – *Valoarea justă minus costurile generate de vânzare, punctul 25*, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 890

De asemenea, în calculul valorii de utilizare a unui activ entitatea ar fi trebuit să aibă în vedere și elementele³²⁸:

- Estimarea fluxurilor de trezorerie viitoare pe care entitatea se așteaptă să le obțină de la activul respectiv;
- Preconizările privind posibilele variații ale valorii sau plasării în timp a acelor fluxuri de trezorerie viitoare;
- Valoarea-timp a banilor, în funcție de rata actuală a dobânzii la plasamentele fără risc de pe piață;
- Prețul suportării incertitudinii inerente activului; și
- Alți factori precum: absența lichidităților participațiilor pe piață utilizate în calculul estimării valorii fluxurilor de trezorerie viitoare pe care entitatea se așteaptă să le obțină de la activul respectiv.

Având în vedere raționamentul contabil care ar fi trebuit adoptat de către entitate, prezentăm schematic ideile în vederea măsurării valorii recuperabile, a bazei de înregistrare întâlnite în literatura de specialitate³²⁹:

Figură 9: Determinarea valorii recuperabile – baza de înregistrare

După cum se poate observa în figura prezentată mai sus, valoarea contabilă netă a clădirii este de 4.978.765,99 lei, evidențiată în balanța de verificare la 31.12.2011. Având în vedere faptul că activele imobilizate tranzacționate pe piața imobiliară s-au depreciat cu aproximativ 15%, deci valoarea contabilă netă a activului este superioară valorii de pe piață, sursă externă, precum și în condițiile în care valoarea încasărilor din chirii (aferele unui etaj al clădirii care este închiriat) s-au diminuat cu tot cu 15% și acest lucru a fost evidențiat în raportările interne, sursă internă, am

³²⁸ Standardul Internațional de Contabilitate 36 „Deprecierea activelor” – *Valoarea de utilizare, punctul 30*, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 890

³²⁹ Ana Morariu – *IAS 36 „Deprecierea activelor”*, PP, Camera Auditorilor Financiari din România, 2012

procedat la determinarea **valorii juste minus costurile generate din vânzare** după următorul algoritm:

(13) Valoare justă = Valoarea contabilă – (Valoarea contabilă x Deprecierea de pe piața imobiliară în 2011 =

$$\begin{aligned} &= 4.978.765,99 \text{ lei} - (4.978.765,99 \text{ lei} \times 0,15\%) = \\ &= \underline{\underline{4.231.951,09 \text{ lei}}} \end{aligned}$$

(14) Valoarea justă minus = Valoare justă – Costuri aferente vânzării =
costuri generate din vânzare

$$\begin{aligned} &= 4.231.951,09 - 10.000 = \\ &= \underline{\underline{4.221.951,09 \text{ lei}}} \end{aligned}$$

De asemenea, am procedat și la determinarea **valorii de utilizare**, deoarece normele IFRS prevăd că trebuie să alegem valoarea cea mai mică dintre valoarea justă minus costuri generate din vânzare și valoarea de utilizare. Formula de calcul utilizată în determinarea valorii de utilizare, potrivit abordării fluxurilor de trezorerie preconizate³³⁰, a fost:

(15) Valoare actualizată a 3.300.000 lei peste 10 ani la 5% =
= Valoarea x Probabilitatea x rata actualizării
= 3.300.000 lei x 10% x 5% =
= 345.500 lei

(16) Valoare actualizată a 3.300.000 peste 20 ani la 5,25%
= Valoarea x Probabilitatea x rata actualizării
= 3.300.000 lei x 70% x 5,25% =
= 2.431.275 lei

(17) Valoare actualizată a 3.300.000 peste 30 ani la 5,5%
= Valoarea x Probabilitatea x rata actualizării
= 3.300.000 lei x 20% =
= 696.300 lei

(18) Valoare actualizată preconizată = Valoare actualizată a 3.300.000 peste 10 ani la 5% +
+ Valoare actualizată a 3.300.000 lei peste 20 ani la
5,25% +
+ Valoare actualizată a 3.300.000 lei peste 30 ani la
5,5% =
= 345.500 lei +
+ 2.431.275 lei +
+ 696.300 lei =
= 3.473.075 lei

³³⁰ Standardul Internațional de Contabilitate 36 „Deprecierea activelor” – Anexa A „Utilizarea tehnicilor valorii actualizate la evaluarea valorii de utilizare” – Abordarea fluxurilor de trezorerie preconizate, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 921

În concluzie, entitatea ar fi trebuit să aplice raționamentul profesional menționat și să înregistreze asupra rezultatului global o pierdere din depreciere, care ar fi trebuit diminuat profitul entității determinată astfel:

$$\begin{aligned}(19) \text{ Pierdere din depreciere} &= \text{Valoare contabilă} - \text{Valoare justă minus costuri aferente} \\ &\quad \text{vânzării} = \\ &= 4.978.765,99 - 4.221.951,09 = \\ &= \underline{\underline{756.814,9 \text{ lei}}}\end{aligned}$$

Privind din perspectiva utilizatorilor situațiilor financiare considerăm că eroarea a avut un impact major asupra deciziilor acestora, mai precis neînregistrarea asupra cheltuielilor în cadrul rezultatului global a condus la majorarea profitului cu valoarea de 756.814,9 lei dintr-un total de 24.064.345 lei, reprezentând 3,28%. De asemenea valoare netă contabilă mai mare, de 4.978.765,99 lei și neînregistrarea pierderii din depreciere de 756.814,9 a avut un impact semnificativ asupra poziției financiare, mai precis de 3,99% dintr-un total al activelor pentru exercițiul financiar-contabil 2011 de 18,952,400 lei, și de 0,93% din total active în valoare de 70,349,170 lei.

Cea de-a doua constatare în cadrul acestui subcapitol o reprezintă evaluarea necorespunzătoare a **deprecierii unei unități generatoare de numerar** potrivit normelor IFRS. Astfel, entitatea nu a evaluat, înregistrat și prezentat valoarea unei unități generatoare de numerar – linie de producție mobilier, nerespectând prevederile Standardelor Internaționale de Raportare Financiară³³¹, potrivit cărora *la sfârșitul fiecărei perioade de raportare, în cazul nostru sfârșitul exercițiului financiar-contabil 2011, dacă există orice fel de indiciu că un activ ar putea fi depreciat, entitatea trebuie să estimeze valoare recuperabilă pentru acel activ, în cazul nostru a unui utilaj. În situația în care nu este posibilă estimarea valorii recuperabile a activului individual, entitatea trebuie să procedeze la determinarea valorii recuperabile a unității generatoare de numerar căreia îi aparține activul, a utilajului, mai precis, în cazul nostru a linie de producție mobilier.*

Potrivit Standardelor Internaționale de Raportare Financiară, o unitate generatoare de numerar este alcătuită din cel mai mic grup de active care include și activul avut în vedere și care generează intrări de numerar independente într-o măsură foarte mare de celelalte intrări de numerar de la alte active sau grupuri de active³³².

În fabrica entității „ABC” sunt mai multe linii de producție, iar utilajul pe care îl vom analiza face parte din linia de producție mobilier restaurante. Pe lângă acest utilaj, linia include materia primă – cheresteaua - precum și celelalte materii prime care trebuie adăugate pentru producție, software-ul care operează linia de producție, angajatul din departamentul de vanzari care vinde mobilierul și angajatul care distribuie produsele finite³³³.

³³¹ Standardul Internațional de Contabilitate 36 „Deprecierea activelor” – *Unitățile generatoare de numerar și fondul comercial, punctul 66*, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 898

³³² Standardul Internațional de Contabilitate 36 „Deprecierea activelor” – *Unitățile generatoare de numerar și fondul comercial, punctul 68*, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 899

³³³ Ana Morariu – *Curs: IAS 36 „Deprecierea activelor”*, Camera Auditorilor Financiar din România, 2012

Raționamentul contabil care ar fi trebuit exercitat de către persoana responsabilă cu conducerea contabilității entității ar fi trebuit să aibă în vedere **dacă valoarea recuperabilă a unui activ nu poate fi determinată pentru un activ individual, ar trebui să se procedeze la identificarea celui mai mic grup de active care generează intrări de numerar independente în mare măsură**³³⁴.

În al doilea rând entitatea ar fi trebuit să aibă în vedere că **”valoarea contabilă a unei unități generatoare de numerar trebuie determinată pe baza aceluiași criterii folosite pentru determinarea valorii recuperabile a unității generatoare de numerar”**³³⁵, mai precis se vor include valoarea acelor active care pot fi atribuite în mod direct unității generatoare de numerar și care vor genera viitoarele unități generatoare de numerar utilizate la determinarea valorii de utilitate și nu se vor include nici o datorie recunoscută doar dacă valoare recuperabilă nu poate fi determinată fără a se lua în calcul datoria respectivă.

În al treilea rând, raționamentul contabil ar fi trebuit să aibă în vedere și **plasarea în timp a testelor de depreciere**, mai precis testele de depreciere pentru o unitate generatoare de numerar trebuie efectuat anual și oricând există un indiciu că unitatea generatoare de numerar ar fi depreciată³³⁶.

În al patrulea rând persoana însărcinată cu întocmirea contabilității potrivit referențialului contabil IFRS ar fi trebuit să aibă în vedere și **activele corporative**, anume activele grupului sau diviziunilor (precum sediul central, sediul unei divizii, echipamentul de prelucrare electronică a datelor sau centrul de cercetare). Activele corporative au o caracteristică distinctivă care nu trebuie neglijată, anume nu pot genera intrări de numerar independente celorlalte active sau grupuri de active și valoarea lor contabilă nu poate fi întru-totul atribuită unei unități generatoare de numerar. În acest context managementul ar fi trebuit să aibă în vedere în determinarea testării deprecierei unei unități generatoare de numerar și toate activele care au legătură cu unitatea generatoare de numerar avută în vedere, în cazul nostru a liniei de producție mobilier restaurante și, de asemenea, să determine dacă o parte din activele corporatiste, precum sediul central, pot fi alocate cu consecvență și în mod rezonabil liniei de producție mobilier, concomitent comparând valoarea contabilă cu valoarea recuperabilă a unității generatoare de numerar care include și alocare activului corporatist³³⁷.

În cincilea rând, trebuie luată în considerare și **pierderea din depreciere pentru o unitate generatoare de numerar**. Astfel, literatura de specialitate prevede că deprecierea unei unități generatoare de numerar trebuie recunoscută dacă și numai dacă valoare recuperabilă este mai

³³⁴ Standardul Internațional de Contabilitate 36 „Deprecierea activelor” – *Unitățile generatoare de numerar și fondul comercial, punctul 68*, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 899

³³⁵ Standardul Internațional de Contabilitate 36 „Deprecierea activelor” – *Unitățile generatoare de numerar și fondul comercial, „Valoarea recuperabilă și valoarea contabilă a unei unități generatoare de numerar”, punctele 75 și 76*, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 901

³³⁶ Standardul Internațional de Contabilitate 36 „Deprecierea activelor” – *Unitățile generatoare de numerar și fondul comercial, „Plasarea în timp a testelor de depreciere”, punctul 96*, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 905

³³⁷ Standardul Internațional de Contabilitate 36 „Deprecierea activelor” – *Unitățile generatoare de numerar și fondul comercial, „Active corporatiste”, punctul 102*, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 906

mică decât valoarea contabilă³³⁸. Pierderea din depreciere trebuie alocată pentru a reduce valoarea contabilă a activelor asupra, dacă există, valorii contabile a fondului comercial și abia apoi a valorii contabile a activelor unităților generatoare de numerar³³⁹. Tot în acest context menționăm că valoarea recuperabilă reprezintă cea mai mică valoare dintre valoarea justă minus costurile generate de vânzare și valoarea de utilitate, în condițiile în care acestea pot fi determinate. De asemenea, referențialul contabil IFRS prevede și că o pierdere din depreciere care ar fi trebuit alocată activului, în cazul nostru al utilajului, trebuie alocată în mod proporțional asupra celorlalte active, în speță a liniei de producție mobilier restaurante³⁴⁰.

În ultimul rând, în ceea ce privește **prezentarea informațiilor** menționăm că o entitate trebuie să prezinte:

- a. Informații pentru fiecare clasă de active precum valoarea pierderilor din depreciere recunoscute în profitul sau pierderea perioadei și a elementului-rând din situația rezultatului global în care sunt incluse pierderile din depreciere³⁴¹;
- b. Informații pentru fiecare pierdere semnificativă din depreciere recunoscută în cursul perioadei aferentă unei unități generatoare de numerar precum³⁴²:
 - Evenimentele și circumstanțele care au condus la recunoașterea pierderii din depreciere;
 - Valoarea pierderii din depreciere recunoscută;
 - O descriere a unității generatoare de numerar;
 - Valoarea pierderii din depreciere recunoscută pe clase de active;
 - Dacă de la data ultimei estimări a valorii contabile s-a modificat agregarea activelor pentru identificarea unității generatoare de numerar;
 - Dacă valoarea recuperabilă este valoarea justă minus costuri aferente vânzării baza contabilă utilizată pentru a determina valoarea justă (de exemplu referirea la o piață activă);
 - Dacă valoarea recuperabilă este valoarea de utilizare, ratele de actualizare pentru estimările trecute, curente și viitoare.

În acest context, în speța noastră în fabrica entității „ABC” sunt mai multe linii de producție, iar utilajul pe care îl vom analiza face parte din linia de producție mobilier restaurante. Pe lângă acest utilaj, linia include materia primă – cheresteaua - precum și celelalte materii prime care trebuie adăugate pentru producție, software-ul care operează linia de producție, angajatul din

³³⁸ Ana Morariu – *Curs: IAS 36 „Deprecierea activelor”*, Camera Auditorilor Financiari din România, 2012

³³⁹ Standardul Internațional de Contabilitate 36 „Deprecierea activelor” – *Pierderea din depreciere pentru o unitate generatoare de numerar, punctul 104*, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 907

³⁴⁰ Standardul Internațional de Contabilitate 36 „Deprecierea activelor” – *Pierderea din depreciere pentru o unitate generatoare de numerar, punctul 104*, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 907

³⁴¹ Ana Morariu – *IAS 36 „Deprecierea activelor”*, PP, Camera Auditorilor Financiari din România, 2012 și Standardul Internațional de Contabilitate 36 „Deprecierea activelor” – *Prezentarea informațiilor, punctul 126*, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 912

³⁴² Standardul Internațional de Contabilitate 36 „Deprecierea activelor” – *Prezentarea informațiilor, punctul 130*, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 912

departamentul de vanzari care vinde mobilierul și angajatul care distribuie produsele finite³⁴³. Din cadrul rapoartelor interne, unde s-a menționat o diminuare a volumului vânzărilor pe piața de producție mobilier, segmentul restaurante, cu 10%, rezultă o potențială sursă externă privind deprecierea liniei de producție, în condițiile în care entitatea deține o cotă de piață internă de 20%. Coroborat cu un raport intern adresat managementului de către departamentul de vânzări, prin care se menționează că volumul producției s-a diminuat cu 11,5% datorită deprecierei utilajului, am procedat la testarea liniei de producție din punctul de vedere al unei depreciere reversibile, proces care a avut în vedere faptul că utilajul nu poate fi evaluat ca un activ individual.

În primă instanță am evaluat linia de producție mobilier restaurante, deoarece managementul entității nu a procedat la testarea deprecierei unităților generatoare de numerar. Am observat că numărul de produse finite obținute în luna decembrie 2010 era superior față de aceeași lună decembrie a exercițiului financiar 2011 cu 11,3%. În acest context am procedat la compararea valorii nete contabile cu valoarea recuperabilă.

În ceea ce privește **valoarea contabilă**, menționăm că a fost evaluată la 6.498.354 lei, prin gruparea utilajului cu echipamentele tehnologice care operează utilajul, a materiilor prime utilizate în procesul de producție precum cherestea, cuie, colanți, s.a.m.d., a personalului utilizat în distribuirea mobilierului pe segmentul restaurante împreună cu personalul departamentului de vânzări aferent mobilierului pentru segmentul restaurante.

În ceea ce privește **valoarea recuperabilă** am utilizat ca bază de evaluare doar valoarea justă minus costurile aferente vânzării, deși normele IFRS prevăd valoarea cea mai mică dintre valoarea justă minus costurile aferente vânzării și valoarea de utilizare. Motivul pentru care am decis acest procedeu de lucru este acela că determinarea valorii de utilizare era foarte dificil de evaluat pentru fiecare activ corespunzător unității generatoare de numerar și din prisma ratei de actualizare, iar condițiile de pe piața de mobilier, mai ales segmentul restaurante sunt incerte, mai ales în condițiile unei recesiuni economice prelungite.

Astfel am avut în vedere, în evaluarea valorii juste minus costurile aferente vânzării, piața activă a utilajului precum și a celorlalte active care alcătuiesc unitatea generatoare de numerar, linia de producție. Din informațiile desprinse din studiul pieței active pe care se tranzacționează activele la care facem referire, a rezultat o valoare justă de 5.719.436 lei. Am procedat de asemenea și la evaluarea costurilor de vânzare ocazionate cu o eventuală tranzacționare pe piață a liniei de producție. Rezultatul a fost de 145.975 lei. Conchidem în ceea ce privește valoarea justă minus costurile generate din vânzare că **valoarea recuperabilă este de 5.573.459 lei** (aceasta evident în lipsa unei posibilități de a determina valoarea de utilizare din considerentele expuse la paragraful descris mai sus).

Concluzionăm prin a sublinia ca entitatea, dintr-o eroare a managementului, ar fi trebuit să înregistreze o pierdere din depreciere, determinată după următorul algoritm:

$$(20) \text{ Valoare justă minus costuri generate din vânzare} = 5.719.436 - 145.975 =$$

³⁴³ Ana Morariu – IAS 36 „Deprecierea activelor”, PP- Camera Auditorilor Financiari din România, 2012

$$= \underline{5.573.459 \text{ lei}}$$

(21) Valoare recuperabilă = Valoarea justă minus costuri generate din vânzare =
= 5.573.459 lei

(22) Pierderea din depreciere a liniei de producție mobilier restaurante =
= Valoarea contabilă – Valoarea recuperabilă =
= 6.498.354 - 5.573.459 =
= 924.895 lei

Entitatea nu a prezentat nici un fel de informații privind prezentarea deprecierei activelor, și mai ales în cadrul unităților generatoare de numerar, mai precis nu a prezentat informațiile enumerate mai jos și pe această cale dorim să atragem atenția asupra impactului pe care îl are această acțiune a entității. Propunem corectarea situațiilor financiare prin prezentarea următoarelor:

- a. Informații pentru fiecare clasă de active precum valoarea pierderilor din depreciere recunoscute în profitul sau pierderea perioadei și a elementului-rând din situația rezultatului global în care sunt incluse pierderile din depreciere³⁴⁴;
- b. Informații pentru fiecare pierdere semnificativă din depreciere recunoscută în cursul perioadei aferentă liniei de producție mobilier-restaurant precum³⁴⁵:
 - Evenimentele și circumstanțele care au condus la recunoașterea pierderii din depreciere;
 - Valoarea pierderii din depreciere recunoscută;
 - O descriere a liniei de producție mobilier-restaurant;
 - Valoarea pierderii din depreciere recunoscută pe clase de active;
 - Dacă de la data ultimei estimări a valorii contabile s-a modificat agregarea activelor pentru identificarea liniei de producție mobilier-restaurant;
 - Dacă valoarea recuperabilă este valoarea justă minus costuri aferente vânzării baza contabilă utilizată pentru a determina valoarea justă (de exemplu referirea la o piață activă);

Privind din perspectiva utilizatorilor situațiilor financiare considerăm că eroarea a avut un impact major asupra deciziilor acestora, mai precis neînregistrarea asupra cheltuielilor în cadrul rezultatului global a condus la majorarea profitului cu valoarea de 924.895 lei dintr-un total de 24.064.345 lei, reprezentând 3,84%. De asemenea valoare netă contabilă mai mare, de 6.498.354 lei și neînregistrarea pierderii din depreciere de 924.895 a avut un impact semnificativ asupra poziției financiare, mai precis de 4,88% dintr-un total al activelor pentru exercițiul financiar-contabil 2011 de 18,952,400 lei, și de 1,32% din total active în valoare de 70,349,170 lei.

³⁴⁴ **Standardul Internațional de Contabilitate 36 „Deprecierea activelor” – Prezentarea informațiilor, punctul 126, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 912**

³⁴⁵ **Standardul Internațional de Contabilitate 36 „Deprecierea activelor” – Prezentarea informațiilor, punctul 130, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 912**

Recapitulând, prezentăm cele două erori constatate în cadrul **controlului intern exercitat asupra deprecierei activelor**, unde am avut în vedere prevederile *Standardului Internațional de Contabilitate 36 „Deprecierea activelor”*:

- Entitatea nu a înregistrat o pierdere din depreciere a unei clădiri; **valoarea contabilă netă a clădirii** este de 4.978.765,99 lei, evidențiată în balanța de verificare la 31.12.2011. Având în vedere faptul că activele imobilizate tranzacționate pe piața imobiliară s-au depreciat cu aproximativ 15%, deci valoarea contabilă netă a activului este superioară valorii de pe piață, sursă externă, precum și în condițiile în care valoarea încasărilor din chirii (aferele unui etaj al clădirii care este închiriat) s-au diminuat cu tot cu 15% și acest lucru a fost evidențiat în raportările interne, sursă internă, am procedat la determinarea **valorii juste minus costurile generate din vânzare de 4.221.951,09 lei**; am procedat și la determinarea **valorii de utilizare**, deoarece normele IFRS prevăd că trebuie să alegem valoarea cea mai mică dintre valoarea justă minus costuri generate din vânzare și valoarea de utilizare **3.473.075 lei**; entitatea ar fi trebuit să aplice raționamentul profesional menționat și să înregistreze asupra rezultatului global o pierdere din depreciere, care ar fi trebuit diminuat profitul entității de **756.814,9 lei**;
- dintr-o eroare a managementului, nu a înregistrat o pierdere din depreciere a unităților generatoare de numerar; astfel, **valoarea contabilă** a fost evaluată la **6.498.354 lei**, prin gruparea utilajului cu echipamentele tehnologice care operează utilajul, a materiilor prime utilizate în procesul de producție precum cherestea, cuie, colanți, s.a.m.d., a personalului utilizat în distribuirea mobilierului pe segmentul restaurante împreună cu personalul departamentului de vânzări aferent mobilierului pentru segmentul restaurante; pentru **valoarea recuperabilă** am utilizat ca bază de evaluare doar valoarea justă minus costurile aferente vânzării, deși normele IFRS prevăd valoarea cea mai mică dintre valoarea justă minus costurile aferente vânzării și valoarea de utilizare; din informațiile desprinse din studiul pieței active pe care se tranzacționează activele la care facem referire, a rezultat o valoare justă de 5.719.436 lei. Am procedat de asemenea și la evaluarea costurilor de vânzare ocazionate cu o eventuală tranzacționare pe piață a liniei de producție. Rezultatul a fost de 145.975 lei. Conchidem în ceea ce privește valoarea justă minus costurile generate din vânzare că **valoarea recuperabilă este de 5.573.459 lei**, deci entitatea ar fi trebuit să înregistreze o pierdere din depreciere a unității generatoare de numerar de **924.895 lei**.

În tabelul de mai jos este prezentată situația patrimonială, rezultatul global, situația fluxurilor de trezorerie și notele explicative pentru exercițiul 2011, situație prezentată și care urmează a fi raportată după constatarea erorilor și a fraudei întâlnite în urma efectuării controlului intern solicitat de management-ul entității pentru:

- **Imobilizări**, unde am avut în vedere în principal prevederile *Standardului Internațional de Contabilitate 16 „Imobilizări corporale”*;

- **Stocuri**, unde am avut în vedere în principal prevederile *Standardului Internațional de Contabilitate 2 „Stocuri”*
- **Deprecierea activelor**, unde am avut în vedere în principal prevederile *Standardului Internațional de Contabilitate 36 „Deprecierea activelor”*

Tabel 14: Situația poziției financiare revizuite aferente anului 2011

Denumire element patrimonial	2010	2011	Erori descoperite	2011 revizuit	%
A. ACTIVE IMOBILIZATE					
I. IMOBILIZĂRI NECORPORALE	64,808	74,529		74,529	
II. IMOBILIZĂRI CORPORALE	16,480,348	18,952,400	3,111,604	22,064,004	16.42
III. IMOBILIZĂRI FINANCIARE	653,958	750,906		750,906	
ACTIVE IMOBILIZATE - TOTAL	17,199,114	19,777,835		22,889,439	
B. ACTIVE CIRCULANTE					
I. STOCURI	16,166,687	18,591,690	5,730,812	24,322,502	30.82
II. CREANȚE	16,660,540	19,159,621		19,159,621	
III. INVESTIȚII PE TERMEN SCURT	87,000	100,438		100,438	
IV. CASA ȘI CONTURI LA BĂNCI	16,167,169	12,388,867	417,908	12,806,775	3.37
ACTIVE CIRCULANTE - TOTAL	48,994,483	50,240,616		56,389,336	
C. CHELTUIELI ÎN AVANS	287,582	330,719		330,719	
TOTAL ACTIV	66,481,179	70,349,170	9,260,324	79,609,494	13.16
A. I. CAPITAL, din care:	4,130,868	4,750,499		4,750,499	
- Capital subscris vărsat (ct. 1012)	4,130,868	4,750,499		4,750,499	
II. PRIME DE CAPITAL	3,172,871	3,657,744		3,657,744	
III. REZERVE DIN REEVALUARE	348,766	406,081		406,081	
IV. REZERVE	5,842,483	6,718,856		6,718,856	
V. PROFITUL SAU PIERDEREA REPORTAT(Ă) SOLD C	18,200,610	20,930,706		20,930,706	
VI. PROFITUL SAU PIERDEREA EXERCIȚIULUI FINANCIAR SOLD C	20,930,706	24,064,345	9,260,324	33,324,669	38.48
CAPITALURI PROPRII - TOTAL	52,626,304	60,528,231		60,528,231	
B. DATORII: SUMELE CARE TREBUIE PLĂTITE ÎNTR-O PERIOADĂ DE PÂNĂ LA UN AN	12,485,771	8,175,074		8,175,074	
C. DATORII: SUMELE CARE TREBUIE PLĂTITE ÎNTR-O PERIOADĂ MAI MARE DE UN AN	1,368,946	1,643,879		1,643,879	
I. VENITURI ÎN AVANS	158	1,986		1,986	
H. PROVIZIOANE	0	0		0	
TOTAL PASIV	66,481,179	70,349,170	9,260,324	79,609,494	13.16

Tabel 15: Situația rezultatului global revizuit aferent anului 2011

Denumire element	2010	2011	Erori descoperite	2011 revizuit	%
1. Cifra de afaceri netă	72,576,104	84,836,162	10,595,073	95,431,235	12.49
Producția vândută	50,589,636	61,165,175	5,254,980	66,420,155	8.59
Venituri din vânzarea mărfurilor	21,986,468	23,670,987		23,670,987	
VENITURI DIN EXPLOATARE – TOTAL	72,576,104	84,836,162		90,091,142	
5. a) Cheltuieli cu materiile prime și materialele consumabile	10,578,943	11,765,968	-6,000,000	5,765,968	-50.99
Alte cheltuieli materiale	3,257,645	4,168,986		4,168,986	
b) Alte cheltuieli externe (cu energie și apă)				0	
c) Cheltuieli privind mărfurile	3.786.456	4,134,657		4,134,657	
Reduceri comerciale primite				0	
6. Cheltuieli cu personalul, din care:	10,277,146	12,643,997		12,643,997	
a) Salarii și indemnizații	6,698,161	7,989,765		7,989,765	
b) Cheltuieli cu asigurările și protecția socială	3,578,985	4,654,232		4,654,232	
7.a) Ajustări de valoare privind imobilizările corporale și necorporale	2,879,067	3,667,564	479,248	4,146,812	13.07
a.1) Cheltuieli	2,879,067	3,667,564		3,667,564	
8. Alte cheltuieli de exploatare	20,852,582	24,374,641		24,289,333	
8.1. Cheltuieli privind prestațiile externe	20,845,687	24,365,876	-85,308	24,280,568	-0.35
8.2. Cheltuieli cu alte impozite, taxe și vărsăminte asimilate	6,895	8,765		8,765	
CHELTUIELI DE EXPLOATARE – TOTAL	51,631,839	60,755,813		58,817,317	
PROFITUL SAU PIERDEREA DIN EXPLOATARE:					
Profit	20,944,265	24,080,349		31,273,825	
11. Venituri din dobânzi	5,798	6,345		6,345	
VENITURI FINANCIARE – TOTAL	5,798	6,345		6,345	
Alte cheltuieli financiare	19,357	22,349	17,340	39,689	77.59
CHELTUIELI FINANCIARE – TOTAL	19,357	22,349		39,689	
PROFITUL SAU PIERDEREA FINANCIAR(Ă):					
Profit	0	0		33,344	
Pierdere	13,559	16,004		0	
PROFITUL SAU PIERDEREA CURENT(Ă):					
- Profit (rd. 12 + 45 - 35 - 52)	20,930,706	24,064,345		31,240,481	
- Pierdere (rd. 35 + 52 - 12 - 45)	0	0			
VENITURI TOTALE (rd. 12 + 45 + 57)	72,581,902	84,842,507		90,097,487	
CHELTUIELI TOTALE (rd. 35 + 52 + 58)	51,651,196	60,778,162		58,857,006	
PROFITUL SAU PIERDEREA BRUT(Ă):					
- Profit (rd. 61 - 62)	20,930,706	24,064,345	9,260,324	31,240,481	29.64
- Pierdere (rd. 62 - 61)	0	0	0	0	

Tabel 16: Situația fluxurilor de trezorerie revizuite aferent anului 2011

A1. Activitatea de exploatare - Metoda directă	2010	2011	Erori descoperite	2011 revizuit	%
* Încasări de la clienți	16,167,169	12,388,867	417,908	12,806,775	3.37
- Plăți către furnizori	5789656	3765989	0	3765989	
- Plăți către salariați	6,698,161	5,348,971	0	5348971	
- Plăți aferente cheltuielilor în avans	287,582	330,719	0	330719	
- Impozit pe profit plătit	2,302,377.66	2,647,077.95	0	2647077.95	
= Flux net din activități de exploatare (A)	1,089,392	296,110	417,908	714,018	41.47

A2. Activitatea de exploatare - Metoda indirectă	2010	2011	Erori descoperite	2011 revizuit	%
* Rezultat înainte de impozit	20,930,706	24,064,345	9,260,324	31,240,481	29.64
+ Cheltuieli cu amortizarea	2,879,067	3,667,564	479,248	4,146,812	13.07
- Câștig din cedarea imobilizărilor	0	0	0	0	
+ Cheltuieli cu dobânzi	19,357	22,349	17,340	39,689	77.59
= Rezultat înaintea variației nevoii fondului de rulment	23,829,130	7,371,100	9,756,912	17,128,012	56.96
+ Reducerea stocurilor	1,125,089	2,425,003	5,730,812	8,155,815	70.27
- Creșteri ale creanțelor	24,682,872	2,499,081	0	17,568,897	
- Creșteri ale cheltuielilor în avans	303,453	43,137	0	43,137	
+ Creșteri ale datoriilor comerciale	3,423,876	4,310,697	0	-4,310,697	
- Impozitul pe profit plătit	2,302,378	2,647,078	0	2,647,078	
= Flux net din activitatea de exploatare (A)	1,089,392	296,110	15,487,724	714,018	4.61

B. Activitatea de investiții	2010	2011	Erori descoperite	2011 revizuit	%
* Încasări din vânzarea de imobilizări	5,879,676	7,349,595	415,675	7,765,270	5.35
- Plăți privind imobilizările achiziționate	4,998,123	6,247,654	0	6,247,654	
= Flux net din activitatea de investiții (B)	881,553	1,101,941	415,675	1,517,616	27.39

C. Activitatea de finanțare	2010	2011	Erori descoperite	2011 revizuit	%
* Încasări din emisiunea de capital social	0	0	0	0	
+ Încasări din împrumuturi	3,989,699	4,987,124	0	4,987,124	
- Plăți privind rambursările de credite	1,132,459	1,415,574	0	1,415,574	
- Dobânzi plătite	78,098	97,623	0	97,623	
- Dividende plătite	66,090	82,613	12,879	95,492	13.49
= Flux net din activitatea de finanțare (C)	2,713,052	3,391,315	12,879	3,404,194	0.38

	2010	2011	Erori descoperite	2011 revizuit	%
* Numerar și echivalente de numerar la sfârșitul exercițiului	10,000,123	12,500,154	0	12,500,154	
- Numerar și echivalente de numerar la începutul exercițiului	5,316,126	7,710,787	0	7,710,787	
= Creșterea netă de numerar și echivalente e numerar (A + B + C)	4,683,997	4,789,366	15,916,278	5,635,828	35.41

Note explicative

Tabel 17: Nota 1 – Active Imobilizate în anul 2011

lei

Denumirea elementului de imobilizare *)	Valoare bruta **)				Ajustări de valoare***) (amortizări și ajustări pentru depreciere sau pierdere de valoare)			
	Sold la începutul exercițiului financiar	Creșteri ****)	Cedări, transferuri și alte reduceri	Sold la sfârșitul exercițiului financiar	Sold la începutul exercițiului financiar	Ajustări înregistrate în cursul exercițiului financiar	Reduceri sau reluări	Sold la sfârșitul exercițiului financiar
0	1	2	3	4 = 1+2-3	5	6	7	8 = 5+6-7
Imobilizări necorporale	101.987	23.802	0	125.789	12.547	51.260		63.807
				0				0
Terenuri	4.130.119	0	0	4.130.119	0	0	0	0
Construcții	7.990.781	2.472.052	0	10.462.833	0	51.980		51.980
				0				0
Instalații tehnice și mașini	2.369.681	0	0	2.369.681	0	179.098	0	179.098
				0				0
Alte instalații, utilaje și mobilier	1.872.588	0	0	1.872.588	0	367.683	0	367.683
				0				0
Imobilizări financiare	653.958			653.958	0	0	0	0
TOTAL	17.119.114	2.495.854	0	19.614.968	12.547	650.021	0	662.568

*) Cheltuielile de constituire și cheltuielile de dezvoltare vor fi detaliate, prezentându-se motivele imobilizării și perioada de amortizare, cu justificarea acestora.

**) Modificările valorii brute se vor prezenta plecând de la costul de achiziție sau costul de producție pentru fiecare element de imobilizare, în funcție de tratamentele contabile aplicate.

În cazul în care durata contractului sau durata de utilizare a elementelor de natura cheltuielilor de dezvoltare depășește cinci ani, aceasta trebuie prezentată în notele explicative, împreună cu motivele care au determinat-o.

În cazul fondului comercial amortizat într-o perioadă de peste cinci ani, aceasta perioadă nu trebuie să depășească durata de utilizare economică a activului și trebuie să fie prezentată și justificată în notele explicative.

Tabel 18: Nota 2 - Provizioane pentru riscuri și cheltuieli în anul 2011

lei

Denumirea provizionului *)	Sold la începutul exercițiului financiar	Transferuri **)		Sold la sfârșitul exercițiului financiar
		in cont	din cont	
0	1	2	3	4 = 1+2-3
Provizioane pentru clienți neîncasați	0	0	0	0
Provizioane pt. pierderi schimb valutar	0	0	0	0
Provizioane pentru riscuri si cheltuieli	0	0	0	0
Provizioane pentru deprecierea stocurilor si a producției in curs de execuție	0	0	0	0
Provizioane pentru cheltuieli legate de activitatea de service în perioada de garanție si alte cheltuieli privind garanția acordata clienților	0	0	0	0
Provizioane pentru deprecierea createlor	0	0	0	0
Provizioane pentru deprecierea conturilor de trezorerie	0	0	0	0
Provizioane pentru dezafectare imobilizări corporale si alte acțiuni similare legate de acestea	0	0	0	0
Provizioane pentru restructurare	0	0	0	0
Provizioane pentru litigiile, amenzile si penalitățile, despăgubirile, daunele si alte datorii incerte	0	0	0	0

*) Provizioanele prezentate in bilanț la "Alte provizioane" trebuie descrise in notele explicative, daca acestea sunt semnificative.

**) Cu explicarea naturii, sursei sau destinației acestora.

19:
-

lei	
DESTINATIA	SUMA
PROFIT NET DE REPARTIZAT :	29.937.103,00
rezerva legală**	1.496.855,15
acoperirea pierderii contabile din anii precedenți***	0,00
participarea salariaților la profit	0,00
dividende de plătit	19.936.542,00
alte repartizări prevăzute de lege	0,00
PROFIT NEREPARTIZAT :	8.503.705,85

Tabel
Nota 3

*) In cazul acoperirii pierderii contabile reportate, se vor prezenta sursele de acoperire a acesteia.

**) - vezi cont 1061

***) - vezi cont 117

Repartizarea profitului *) în anul 2011

lei

Denumirea indicatorului	Exercițiu financiar	
	Precedent	Curent
0	1	2
1. Cifra de afaceri neta	72,576,104	95,431,235
2. Costul bunurilor vândute si al serviciilor prestate (3 + 4 + 5)	51,631,839	58,817,317
3. Cheltuielile activității de baza	51,631,839	58,817,317
4. Cheltuielile activităților auxiliare	0	0
5. Cheltuielile indirecte de producție	0	0
6. Rezultatul brut aferent cifrei de afaceri nete (1 - 2)	20,944,265	36,613,918
7. Cheltuielile de desfacere	4,689,089	5,626,907
8. Cheltuieli generale de administrație (nu sunt incluse in costul de desfacere)	509,878	611,854
9. Producția neterminata (711 creditor)	2,546,869	3,056,243
10. Producția din imobilizări proprie	0	0
11. Alte venituri din exploatare	0	0
12. Rezultatul din exploatare (6 - 7 - 8 + 9 + 10 + 11)	18,292,167	33,431,400

PRECIZARE - Suma care constituie 'Alte venituri din exploatare ' reflectă veniturile obținute ca urmare a vânzărilor:

* de imobilizări corporale

* venituri din producția de imobilizări corporale

* venituri din producția neterminata

Tabel 20: Nota 4 - Analiza rezultatului din exploatare în anul 2011

Tabel 21: Nota 5 – Situația creanțelor și datoriilor în anul 2011

-lei-

Creanțe	Nr. rd.	Sold la sfârșitul exerc.financ.	Termen de lichiditate	
			sub 1 an	peste 1 an
A		1=2+3	2	3
I.CREANȚE DIN ACTIVE IMOBILIZATE(ct.267)	1	0	0	0
Furnizori-debitori pt.prestări servicii(ct.4092)	2	128.987	128.987	0
Clienți(ct.411+413+418)	3	3.897.675	3.897.675	0
Creanțe personal și asigurări sociale(ct.425+4282+431+437+4382)	4	5.478	5.478	0
Impozit pe profit(ct.441)	5	0	0	0
Taxa pe valoarea adăugată(ct.4424)	6	0	0	0
Alte creanțe cu statul și instituții publice(ct.4428+444+445+446+447+4482)	7	0	0	0
Decontări din operații în participație(ct.451+452+456+4582)	8	0	0	0
Debitori diverși(ct.461+473+5187)	9	124.324	124.324	0
II. CREANȚE DIN ACTIVE CIRCULANTE TOTAL(rd.2 la 9)	10	4.156.464	4.156.464	0
III.AJUSTARI PT. DEPRECIEREA CREAMTELOR(se scad)(ct.49(1+5+6))	11	0	0	0
IV. CHELTUIELI ÎNREGISTRATE ÎN AVANS(ct.471)	12	287.582	287.582	0
TOTAL CREAMȚE(rd.1+10-11+12)	13	4.444.046	4.444.046	0

În decursul anului 2011 nu au fost constituite provizioane, creanțele sunt certe ce se vor încasa în termenii contractuali, în exercițiul următor, iar pentru creanțele comerciale ce nu se vor încasa în termeni contractuali și a căror încasare va fi considerată incertă de către conducerea societății, se vor constitui provizioane, iar pe măsura ce acestea se vor recupera provizioanele vor fi reluate la venituri.

-lei-

Datorii	Nr. rd.	Sold la sfârșitul exerc.financ.	Termen de exigibilitate		
			sub 1 an	1 – 5 ani	peste 5 ani
A		1=2+3+4	2	3	4
I. Datorii financiare – total, din care:	14	5.999.795	500.898	5.498.897	0
–credite bancare pe termen lung și mediu(ct.162)	15	5.498.897	0	5.498.897	0
–credite pe termen scurt(ct.512+519+5198)	16	500.898	500.898	0	0
–dobânzi aferente creditelor bancare(ct.168+5186+5198)	17	0	0	0	0
–alte împrumuturi și datorii financiare(ct.161+166+167+168+169+269)	18	0	0	0	0
II. Alte datorii – total, din care:	19	325.009	325.009	0	0
–furnizori–total(ct.401+403+404+405+408)	20	102	102	0	0
–clienți creditori(ct.419)	21	611	611	0	0
–datorii față de bugetul asigurărilor sociale(ct.431+437+4381+4481)	22	35.675	35.675	0	0
–datorii față de bugetele fondurilor speciale(ct.447+4481analitic)	23	12.879	12.879	0	0

–datorii față de bugetul de stat(ct.441+444+4423+4428+446+4481)	24	54.689	54.689	0	0
–datorii față de bugetele locale(ct.446+4481analitic)	25	0	0	0	0
–creditori diverși(ct.462)	26	134.098	134.098	0	0
–datorii față de alți creditori(ct.421+423+424+426+427+4281+445+ +451+452+455+ 456+457+4581+473+etc.)	27	86.955	86.955	0	0
III. Venituri înregistrate în avans(ct.472)	28	1.986	1.986	0	0
TOTAL DATORII(rd.14+19+28)	29	6.326.790	827.893	5.498.897	0

Se vor menționa următoarele informații (unde este cazul):

- clauzele legate de achitarea datoriilor si rata dobânzii aferente împrumuturilor;
- datoriile pentru care s-au depus garanții sau au fost efectuate ipotecari;
- valoarea obligațiilor pentru care s-au constituit provizioane;
- valoarea obligațiilor privind plata pensiilor.

PRECIZARI - Creanțele comerciale sunt înregistrate în contabilitate la valori nominale și sunt ajustate până la valoarea realizabilă previzibilă (sume inițial facturate mai puțin ajustările pentru creanțe incerte), cu care se înscriu în bilanț.

Pentru creanțele incerte în vederea constituirii unor ajustări de depreciere se face o analiză ce are în vedere vechimile, litigiile în curs și/sau alte riscuri contractuale.

Acele creanțe în legătura cu care se constată că sunt întrunite toate condițiile pentru a fi clasificate ca nerecuperabile, sunt scoase din activ printr-un cont de cheltuieli. Valorile aferente creanțelor ce au termen de lichidare până la un an sunt prezentate în continuare

Tabel 22: Nota 6 – Principii, politici și metode contabile (Informații pentru anul fiscal 2011)

a) Reglementările contabile aplicate la întocmirea și prezentarea situațiilor financiare anuale.									
<i>*- în fișierul ce urmează notei</i>									
b) Abaterile de la principiile și politicile contabile, metodele de evaluare și de la alte prevederi din reglementările contabile:									
	* natura;	nu este cazul							
	* motivele;	nu este cazul							
	* evaluarea efectului asupra activelor și datoriilor, poziției financiare și a profitului sau pierderii.								
c) Valorile prezentate în situațiile financiare sunt comparabile						Da.	☒	Nu.	-
	* comentarii relevante	nu este cazul							
d) Valoarea reziduală pentru imobilizări stabilită în situația în care nu se cunoaște prețul de achiziție sau costul de producție al acesteia.									
nu este cazul									
e) Suma dobânzilor incluse în costul activelor imobilizate și circulante cu ciclu lung de fabricație.									
nu este cazul									
f) În cazul reevaluării imobilizărilor corporale - detalii:									
* elementele supuse reevaluării, precum și metodele prin care sunt determinate valorile rezultate în urma reevaluării;									
nu este cazul									
* valoarea la cost istoric a imobilizărilor reevaluate;									
nu este cazul									
* tratamentul în scop fiscal al rezervei din reevaluare;									
nu este cazul									
* modificările rezervei din reevaluare:									
nu este cazul									
	* valoarea rezervei din reevaluare la începutul exercițiului financiar;							nu este cazul	
	* diferențele din reevaluare transferate la rezerva din reevaluare în cursul exercițiului financiar;							nu este cazul	
	* sumele capitalizate sau transferate într-un alt mod din rezerva din reevaluare în cursul exercițiului financiar, cu prezentarea naturii oricărui astfel de transfer, cu respectarea legislației în vigoare;							nu este cazul	
	* valoarea rezervei din reevaluare la sfârșitul exercițiului financiar.							nu este cazul	
g) Activele fac obiectul ajustărilor excepționale de valoare exclusiv în scop fiscal						Da.	-	Nu.	☒
suma ajustărilor și motivele pentru care acestea au fost efectuate					nu este cazul				
h) Valoarea prezentată în bilanț, rezultată după aplicarea metodelor FIFO, CMP sau LIFO, diferă în mod semnificativ, la data bilanțului, de valoarea determinată pe baza ultimei valori de piață cunoscute înainte de data bilanțului						Da.	-	Nu.	☒
valoarea acestei diferențe ca total, pe categorii de active fungibile.						nu este cazul			

Tabel 23: Nota 7 – Participații și surse de finanțare (Informații aferente anului fiscal 2011)

a) existenta oricăror certificate de participare, valori mobiliare, obligațiuni convertibile, cu prezentarea informațiilor cerute în Subsecțiunea 8.2;									
Da.	-		Nu.	X					
nu este cazul									
b) capital social subscris/patrimoniul entității;									
-									
c) numărul și valoarea totală a fiecărui tip de acțiuni emise				Număr:	0	Valoare acțiuni - 1:	0	Valoare acțiuni - 2:	0
* au fost integral vărsate				nu este cazul					
* numărul acțiunilor pentru care s-a cerut, fără rezultat, efectuarea vărsămintelor;				nu este cazul					
d) acțiuni răscumpărabile:									
		* data cea mai apropiată și data limită de răscumpărare;			nu este cazul				
		* caracterul obligatoriu sau neobligatoriu al răscumpărării;			nu este cazul				
		* valoarea eventualei prime de răscumpărare;			nu este cazul				
e) acțiuni emise în timpul exercițiului financiar:									
		* tipul de acțiuni;			nu este cazul				
		* număr de acțiuni emise;			nu este cazul				
		* valoarea nominală totală și valoarea încasată la distribuție;			nu este cazul				
		* drepturi legate de distribuție:			nu este cazul				
		* numărul, descrierea și valoarea acțiunilor corespunzătoare;			nu este cazul				
		* perioada de exercitare a drepturilor;			nu este cazul				
		* prețul plătit pentru acțiunile distribuite;			nu este cazul				
f) obligațiuni emise:									
		* tipul obligațiunilor emise;			nu este cazul				
		* valoarea emisă și suma primită pentru fiecare tip de obligațiuni;			nu este cazul				
		* obligațiuni emise de entitate, deținute de o persoană nominalizată sau împuternicită de aceasta:			nu este cazul				
		* valoarea nominală;			nu este cazul				
		* valoarea înregistrată în momentul plății.			nu este cazul				

Tabel 24: Informații privind salariații și membrii organelor de administrație, conducere și supraveghere (informații pentru anul fiscal 2011)

a) indemnizații acordate membrilor organelor de administrație, conducere si de supraveghere;								
Da.	-		Nu.	X				
Valoare		nu este cazul						
b) obligațiile contractuale cu privire la plata pensiilor către foștii membri ai organelor de administrație, conducere si supraveghere;								
valoarea totala a angajamentelor pentru fiecare categorie			Administrație	0	Conducere	0	Supraveghere	0
c) valoarea avansurilor si a creditelor acordate membrilor organelor de administrație, conducere si de supraveghere in timpul exercițiului:								
		* rata dobânzii;			nu este cazul			
		* principalele clauze ale creditului;			nu este cazul			
		* suma rambursata pana la aceea data;			nu este cazul			
		* obligații viitoare de genul garanțiilor asumate de entitate in numele acestora;			nu este cazul			
d) salariați:								
		* număr mediu, cu defalcarea pe fiecare categorie;		Conducere	25			
				Execuție	75			
		* salarii plătite sau de plătit, aferente exercițiului;		91024.15				
		* cheltuieli cu asigurările sociale;		8264.207				
		* alte cheltuieli cu contribuțiile pentru pensii.		15716.4				

Societatea nu are obligații contractuale de plata a pensiilor către foștii directori si administratori si nu a acordat credite directorilor si administratorilor in cursul exercițiului financiar 2011.

Avansurile de trezorerie acordate către directorii societarii sunt plafonate prin decizie interna si reprezintă credit deschis pentru cheltuielile de deplasare si protocol efectuate in interesul societarii. Decontarea avansurilor primite se face lunar, pe baza documentelor justificative prezentate de aceștia si sunt înregistrate pe cheltuieli numai cu viza conducerii societarii. Societatea nu are obligații de genul garanțiilor asumate in numele directorilor, administratorilor sau altor categorii de personal.

Cheltuielile salariale ale societarii in anul 2011, comparativ cu cele din anul 2010 au fost următoarele:

Lei	2010	2011
Cheltuielile cu salariile personalului	52,388	65,485
Cheltuieli cu tichete masa	0	0
Contribuția unitarii la asigurările sociale	15716.4	19645.5
Contribuția unitarii pentru ajutorul de șomaj	2619.4	0
Contribuția unitarii la asigurările sociale de sănătate	5605.516	5893.65
Contribuția unitarii la concedii si indemnizații	39.291	0
Alte cheltuieli salariale	0	0
TOTAL	76368.607	91024.15

Salarii plătite sau de plătit aferente exercițiului financiar	Lei	
total din care, pentru:	2010	2011
–directori,președinți	6,567	8,209
–directori economici, contabili șefi	5,768	7,210
–directori adjuncți, vicepreședinți	4,569	5,711
–diferență personal TESA	9,098	11,373
–personal indirect productiv	5,468	6,835
–personal direct productiv(operativ)	20,918	26,148

Asociații societarii sunt angajați ai societarii,i nu au primit împrumuturi de la societate, din contra aceștia au depus aporturi pentru desfășurarea activității. Societatea nu are angajați cu norma parțială.

Indicatori financiari

1. Indicatori de lichiditate:

a) Indicatorul lichidității curente (indicatorul capitalului circulant)

$$\frac{\text{Active curente (Indicatorul capitalului circulant)}}{\text{Datorii curente}} = \frac{70,018,451}{8,175,074} = 8.56$$

* valoarea recomandată acceptabilă - în jurul valorii de 2;

* oferă garanția acoperirii datoriilor curente din activele curente.

b) Indicatorul lichidității imediate (indicatorul test acid)

$$\text{Active curente - Stocuri (Indicatorul test acid)} = \frac{\text{Active curente}}{70,018,451} - \frac{\text{Stocuri}}{24,322,502} = 45,695,949$$

2. Indicatori de risc:

a) Indicatorul gradului de îndatorare

$$\frac{\text{Capital împrumutat}}{\text{Capital propriu}} \times 100 = \frac{5,999,795}{60,528,231} \times 100 = 9.91$$

Grad de îndatorare a capitalului

$$\frac{\text{Capital împrumutat}}{\text{Capital angajat}} \times 100 = \frac{5,999,795}{66,528,026} \times 100 = 9.02$$

unde:

* capital împrumutat = credite peste un an;

* capital angajat = capital împrumutat + capital propriu.

b) Indicatorul privind acoperirea dobânzilor

determină de câte ori entitatea poate achita cheltuielile cu dobânda.

Cu cât valoarea indicatorului este mai mică, cu atât poziția entității este considerată mai riscantă.

$$\frac{\text{Profit înainte de plăți dobânzii și impozitului pe profit}}{\text{Cheltuieli cu dobânda}} = \frac{31,240,481}{500,898} = 62.37$$

3. Indicatori de activitate (indicatori de gestiune) - furnizează informații cu privire la:

* Viteza de intrare sau de ieșire a fluxurilor de trezorerie ale entității;

* Capacitatea entității de a controla capitalul circulant și activitățile comerciale de bază ale entității;

* Viteza de rotație a stocurilor (rulajul stocurilor) - aproximează de câte ori stocul a fost rulat de-a lungul exercițiului financiar

$$\frac{\text{Costul vânzărilor}}{\text{Stoc mediu}} = \frac{58,817,317}{24,322,502} = 2.42$$

sau

Număr de zile de stocare - indică numărul de zile în care bunurile sunt stocate în unitate

$$\frac{\text{Stoc mediu}}{\text{Costul vânzărilor}} \times 365 = \frac{24,322,502}{58,817,317} \times 365 = 151$$

* Viteza de rotație a debitorilor-clienți (perioada de recuperare a creanțelor)

* calculează eficacitatea entității în colectarea creanțelor sale;

* exprimă numărul de zile până la data la care debitorii își achită datoriile către entitate.

$$\frac{\text{Sold mediu clienți}}{\text{Cifra de afaceri}} \times 365 = \frac{3,897,675}{95,431,235} \times 365 = 15$$

O valoare în creștere a indicatorului poate indica probleme legate de controlul creditului acordat clienților și, în consecință, creanțe mai greu de încasat (clienți rău plătnici).

* Viteza de rotație a creditelor-furnizor (perioada de recuperare a creanțelor) - aproximează numărul de zile de creditare pe care entitatea îl obține de la furnizorii săi. În mod ideal ar trebui să includă doar creditorii comerciali.

$$\frac{\text{Sold mediu clienți}}{\text{Achiziții de bunuri (fără servicii)}} \times 365 = \frac{3,897,675}{12,657,987} \times 365 = 112$$

unde pentru aproximarea achizițiilor se poate utiliza costul vânzărilor sau cifra de afaceri.

* Viteza de rotație a activelor imobilizate - evaluează eficacitatea managementului activelor imobilizate prin examinarea valorii cifrei de afaceri generate de o anumită cantitate de active imobilizate

$$\frac{\text{Cifra de afaceri}}{\text{Active imobilizate}} = \frac{95,431,235}{19,777,835} = 4.83$$

* Viteza de rotație a activelor totale

$$\frac{\text{Cifra de afaceri}}{\text{Total active}} = \frac{95,431,235}{70,609,494} = 1.35$$

4. Indicatori de profitabilitate - exprima eficiența entității în realizarea de profit din resursele disponibile:

a) Rentabilitatea capitalului angajat - reprezintă profitul pe care îl obține entitatea din banii investiți în afacere:

$$\frac{\text{Profit înaintea plății dobânzii și impozitului pe profit}}{\text{Capital angajat}} = \frac{31,240,481}{60,528,231} = 0.52$$

unde capitalul angajat se referă la banii investiți în entitate atât de către acționari, cât și de creditorii pe termen lung, și include capitalul propriu și datoriile pe termen lung sau active totale minus datorii curente.

b) Marja brută din vânzări

$$\frac{\text{Profitul brut din vânzări}}{\text{Cifra de afaceri}} \times 100 = \frac{31,240,481}{95,431,235} \times 100 = 32.74$$

O scădere a procentului poate scoate în evidență faptul că entitatea nu este capabilă să își controleze costurile de producție sau să obțină prețul de vânzare optim.

5. Productivitatea muncii:

$$\frac{\text{Cifra de afaceri}}{\text{Numărul mediu de salariați}} = \frac{95,431,235}{98} = 973,788$$

6. Solvabilitatea patrimonială:

$$\frac{\text{Capitaluri proprii}}{\text{Activ bilanțier}} \times 100 = \frac{60,528,231}{79,609,494} \times 100 = 76.03$$

6.2.4 Concluzii, propuneri și opinii

În studiul de caz prezentat, care are un caracter ireal și prin care am dorit să subliniem erorile care pot apărea în controlul intern al unei entități, am identificat mai multe deficiențe în cadrul controlului intern, aceste deficiențe făcând obiectul discuției pe care am lansat-o cu conducere cu privire la faptele și circumstanțele relevante constatate. Prin intermediul acestei discuții dorim să alertăm conducerea cu privire la existența deficiențelor pe care suntem siguri că guvernarea nu le-a cunoscut și să pentru a se lua măsurile de remediere aferente oricărei deficiențe identificate în controlul intern.

În ceea ce privește discuția cu conducerea a faptelor și circumstanțelor identificate, am obținut informații relevante de luat în considerare ulterior, precum:

- Înțelegerea de către conducere a acuzelor existente ale deficiențelor;
- Excepțiile pe care conducerea se poate să nu le fi notat (precum denaturări care nu au fost prevenite de controalele relevante ale sistemelor informatice IT);
- O indicație preliminară a conducerii a răspunsului său la aceste identificări.

Semnificația unei combinații de deficiențe, precum cele întâlnite în cadrul studiului de caz, nu depinde doar de măsura în care o denaturare a avut loc propriu-zis ci și de posibilitatea ca o denaturare să aibă loc și de dimensiunea potențială a denaturării. Astfel, pot exista deficiențe semnificative în afară de cele pe care le-am prezentat în studiul de caz.

Aspectele pe care le-am luat în considerare în determinarea măsurii în care o combinație de deficiențe din controlul intern constituie o deficiență semnificativă, includ:

- a. Posibilitatea ca deficiențele să genereze denaturări semnificative ale situațiilor financiare în viitor;
- b. Susceptibilitatea unei pierderi sau fraude asociate activului;
- c. Subiectivitatea și complexitatea determinării valorilor estimate, pentru estimările contabile ale valorii juste;
- d. Importanța controalelor pentru procesul de raportare financiară, precum:
 - Controale de monitorizare generale (supravegherea conducerii);
 - Controale ale prevenirii și detectării fraudei;
 - Controale ale selectării și aplicării politicilor contabile semnificative;
 - Controale ale tranzacțiilor semnificative care nu se încadrează în activitatea obișnuită a entității;
 - Controalele procesului de raportare financiară de la sfârșitul perioadei.
- e. Cauza și frecvența excepțiilor detectate drept rezultat al deficiențelor controalelor;
- f. Interacțiunea dintre deficiență și alte deficiențe ale controlului intern.

În ceea ce privește comunicarea deficiențelor din controlul intern către persoanele însărcinate cu guvernanta menționăm că reflectă importanța constatărilor descoperite, precum și a recomandărilor de remediere a celor descoperite și asistă persoanele însărcinate cu guvernanta la îndeplinirea responsabilităților lor de supraveghere.

Nivelul de detaliu cu care sunt comunicate deficiențele semnificative reprezintă un aspect care ține de raționamentul profesional și de circumstanțele respective. Factorii pe care i-am luat în considerare în determinarea nivelului adecvat de detaliu al comunicării au inclus:

- Natura entității, având în vedere că entitatea nu este de interes public;
- Dimensiunea și complexitatea entității, având în vedere ca entitatea prezentată a avut o activitate complexă, diferită de cea a unei entități care desfășoară o activitate simplă;
- Natura deficiențelor semnificative pe care le-am identificat;

- Structura de guvernare a entității, având în vedere faptul că persoanele însărcinate cu guvernarea includ persoane care nu au experiență semnificativă în cadrul domeniului de activitate al entității precum și în sectoarele aferente;
- Dispozițiile legale sau de reglementare referitoare la comunicarea tipurilor specifice de deficiențe din controlul intern.

Un alt aspect pe care dorim să îl menționăm reprezintă deficiențele din controlul intern descrise pe parcursul acestui studiu de caz, care nu au fost semnificative luate individual dar care sunt suficient de importante pentru a atrage atenția conducerii. Deși acest aspect este unul care ține de raționamentul profesional și ținând cont de probabilitatea și dimensiunea potențială a denaturărilor care pot apărea în situațiilor financiare ca rezultat al acestor deficiențe, am decis să comunicăm scris și deficiențele care nu au prezentat un impact semnificativ.

Un alt aspect care necesită o importanță deosebită îl reprezintă conținutul comunicărilor scrise ale deficiențelor semnificative din controlul intern. Astfel, în explicarea efectelor posibile ale deficiențelor semnificative am decis să cuantificăm aceste efecte împreună cu impactul asupra utilizatorilor situațiilor financiare ale entității. De asemenea, pe parcursul studiului de caz, am grupat în scopuri de raportare deficiențele constatate, împreună cu sugestii de acțiuni de remediere a deficiențelor, răspunsurile curente sau propuse ale conducerii împreună cu modul de implementare a sugestiilor de către conducere, care a fost unul mulțumitor, conducerea aplicând toate măsurile propuse de noi în vederea remedierii deficiențelor constatate.

De asemenea, am considerat adecvat să includem în comunicare următoarele informații suplimentare:

- O indicație potrivit căreia dacă am fi efectuat proceduri mai ample aferente controlului intern, am fi putut identifica mai multe deficiențe care să fie raportate;
- O indicație potrivit căreia această comunicare scrisă a fost destinată numai persoanelor însărcinate cu guvernarea și nu ar fi potrivită în alte scopuri.

Conchidem prin a sublinia că efectul agregat al erorilor și fraudei descoperite din controlul intern asupra activelor imobilizate, stocurilor și deprecierii activelor (Standardele Internaționale de Contabilitate 16, 2 și 36) au avut un impact semnificativ asupra utilizatorilor situațiilor financiare în cadrul poziției financiare deoarece însumează **13,16%** din total activ bilanțier și dacă avem în vedere faptul că reprezintă și **29,64%** din cadrul rezultatului global și **35,41 %** din cadrul situație fluxurilor de trezorerie putem afirma că aceste deficiențe semnificative, dacă nu ar fi fost remediate la timp de către conducerea entității ar fi avut un rol nefast asupra utilizatorilor situațiilor financiare.

CAPITOLUL VII

CONCLUZII, OPINII, PROPUNERI PENTRU CERCETĂRILE VIITOARE

7.1 Concluzii, propuneri și opinii referitoare la informațiile financiare și importanța acestora la nivel național și internațional

În contextul actual, este necesară mai mult ca oricând o transparență a informațiilor financiar-contabile. Utilizatorii de informații financiar-contabile au nevoie ca acestea să fie cât mai clare, credibile, fidele și comparabile pe plan internațional pentru a-și putea fundamenta deciziile. Necesitatea auditului situațiilor financiare derivă din interesele utilizatorilor de informații financiar-contabile care se confruntă cu un risc tot mai mare de a primi informații incorecte sau eronate, motiv pentru care aceștia au nevoie tot mai mare de o persoană profesionistă și independentă care să exprime o opinie responsabilă asupra informațiilor din situațiile financiare. Este vorba, de fapt, despre așa numitul risc informațional care apare în principal datorită creșterii complexității tranzacțiilor, a volumului mare de informații, datorită distanței crescânde între informații și utilizatorii acestora sau gradului de implicare major al producătorului de informații.

Pentru a fi utilă **informația trebuie să fie credibilă, lipsită de influențe și acest lucru se întâmplă când nu conține erori semnificative, nu este părtinitoare, iar utilizatorii pot avea încredere că aceasta reprezintă exact ceea ce își doresc**. Trebuie să ofere o imagine comparabilă în timp a poziției financiare a companiei și să poată intra în comparabilitate cu informații similare aparținând diferitelor companii. Exigențele sunt la fel de mari și în cea ce privește caracterul prompt și rapid al informațiilor financiar-contabile pentru orice întârziere exagerată sau nemotivată poate duce la pierderea relevanței și credibilității acestora.

În cele din urmă, dar nu și din punctul de vedere al importanței, informațiile trebuie să genereze întotdeauna beneficii mai mari decât costurile furnizării acestora și pentru o gamă cât mai mare de utilizatori, caz în care acestea ar oferi un echilibru de imagine și profit³⁴⁶.

Informațiile financiar-contabile rezultat al unui sistem de principii și reguli relative omogene, rămân „**asul**” din mâneca diferitelor grupuri de utilizatori, cu un grad ridicat de credibilitate în raport cu celelalte surse informaționale de pe raza de activitate a companiei, contabilitatea fiind adesea percepută drept un **veritabil „arbitru” între oferta de informații pe de o parte și varietatea cerințelor informaționale aparținând fiecărei categorii de utilizatori, pe de cealaltă parte**³⁴⁷.

Organismele internaționale de reglementare contabilă s-au confruntat și se confruntă în continuare cu problematica prioritizării diverșilor utilizatori de informații și a categoriilor de nevoi informaționale pe care aceștia le au cu privire la situațiile financiare ale entităților economice. Așadar, valoarea unei informații nu este dată doar de caracteristicile calitative ale acesteia, ci, poate în aceeași măsură, de necesitățile utilizatorilor de informații contabile, aceasta având rolul

³⁴⁶ Barrett, M. D. J. Cooper and K. Jamal, *Globalization and the coordinating of work in multinational audits*. Accounting, Organizations and Society nr. 30, pag. 1-24. 2008;

³⁴⁷ Barron, O., J. Pratt and J. D. Stice, *Misstatement direction, litigation risk, and planned audit investment*. Journal of Accounting Research Decembrie, pag. 449-462, 2007;

primordial de a răspunde acestor necesități. Internaționalizarea afacerilor, consolidată de îndeplinirea în timp a condițiilor referitoare la dezvoltarea de infrastructuri pentru schimburi și comunicații rapide și ieftine, la nivel internațional, precum și gradul înalt de libertate și migrație transfrontalieră a forței de muncă, au determinat necesitatea existenței unui mecanism de reglementare contabilă la nivel internațional.

Informațiile despre profitabilitatea unei entități sunt necesare pentru utilizatori în evaluarea modificărilor potențiale ale resurselor economice pe care le poate controla în viitor. Contul de profit și pierdere este construit pe contabilitatea de angajamente, ceea ce oferă recunoașterea veniturilor și cheltuielilor după natura sa atunci când se produc, respectiv sunt angajate indiferent de încasarea veniturilor și plata cheltuielilor.

Scopul acestei separări o reprezintă o transparență mai mare în raportarea financiară pentru elementele de capital propriu care nu reprezintă profit sau pierdere. De asemenea, proprietarii au participații diferite în capitalurile proprii după cum și drepturile sunt diferite asupra dividendelor sau la rambursarea capitalurilor. Factorii externi pot influența constituirea de rezerve dacă legislația fiscală permite deducerea acestora din profit. Existența sau mărimea rezervelor legale, statutare sau fiscale pot fi o informație relevantă pentru utilizatori în deciziile lor economice. Gestiunea eficientă a activelor și datoriilor influențează mărimea capitalurilor proprii.

Este important ca o entitate să informeze utilizatorii situațiilor financiare asupra bazei (bazelor) de evaluare utilizată(e), precum cost istoric, cost curent, valoare realizabilă netă, valoare justă sau valoare recuperabilă deoarece acestea pot influența în mod semnificativ analiza utilizatorilor. Furnizorii de informații financiare doresc să determine necesitățile utilizatorilor de informații financiare, pentru a oferi fluxul de informații rapid și cu acuratețe. Factorii de decizie vor să își cunoască riscurile, comparând propriile informații financiare, fluxurile de trezorerie și estimările pentru perioadele următoare cu ale altor companii care operează în același sector.

7.2 Concluzii, propuneri și opinii referitoare la impactul informațiilor financiare eronate și metode de combatere

Conform reglementărilor contabile, în cazul corectării unor erori care generează pierdere contabilă raportată, aceasta trebuie acoperită înainte de efectuarea oricărei repartizări a profitului. În notele la situațiile financiare se prezintă informații suplimentare cu privire la erorile constatate.

Managerii, acționarii, investitorii și angajatorii au în general așteptări diferite de la companii, activele și sursele acestora reprezentând dintotdeauna puncte comune de interes pentru persoanele în cauză, iar în funcție de aceste active și surse, s-au conferit așteptări diferite de la persoane interesate. Acest gen de așteptări reprezintă începutul tranzacțiilor frauduloase din cadrul companiilor. Din acest motiv, termenul fraudulos poate fi definit ca utilizarea în mod ilegal și în scop personal a activelor și surselor unei companii, având diferite scopuri, informațiile referitoare la aceste active fiind ascunse sau denaturate. Frauda înseamnă săvârșirea deliberată a unor acțiuni prestabilite. Frauda și manipularea reprezintă acțiunile săvârșite de persoanele din administrație sau responsabile de administrație, angajatorii sau persoanele terțe care acționează înșelător, cu scopul de a obține beneficii în mod ilegal.

În comunitatea modernă, săvârșirea fraudelor în cadrul companiilor reprezintă o problemă majoră. Companiile pierd mare parte din resurse din cauza diferitelor acte de corupție. Mai mult decât atât, pe lângă afectarea publicului larg și veniturile la nivel național scad. Pentru a preveni fraudă contabilă și manipularea, sunt necesare un sistem fiscal eficient, administrarea fiscală cu putere de aplicare/implementare a sistemului fiscal și conștiința publicului. Pentru a crea o comunitate conștientă din punct de vedere fiscal, trebuie explicată importanța cunoașterii noțiunilor fiscale și trebuie stabilit un mecanism de autocontrol. Altfel, natura umană va găsi diferite modalități de a comite fraude, motiv pentru care declarațiile financiare vor fi minuțios controlate, iar sistemul fiscal va fi atent dezvoltat.

Putem afirma că **eliminarea riscului de fraudă este un ideal**. Scopul final al sistemelor de control intern este de a reduce riscul producerii unor fraude până la un nivel care să poată fi considerat acceptabil de către guvernare sau de către proprietarii afacerilor, însă trebuie luat în seamă și elementul repetitiv care poate conduce la fraude semnificative.

Tot în acest context, dorim să exprimăm ideea că pentru ca un audit financiar să respecte principiul independenței, se solicită auditorului financiar să nu își asume responsabilitatea asupra pregătirii situațiilor financiare sau pentru exercitarea controlului intern al entității, deoarece pornind de la această premisă, se vor evita neînțelegerile cu managementul entității, astfel acesta va înțelege faptul că este responsabilă pentru pregătirea situațiilor financiare, dar și pentru modul în care funcționează controlul intern, în vederea respectării principiului prezentării fidele.

Referitor la controlul intern, **în opinia noastră**, indiferent cât de eficient este, acesta nu îi poate oferi managementului decât o asigurare rezonabilă cu privire la atingerea obiectivelor financiare ale entității, mai ales din pricina limitărilor inerente ale controlului intern, așa cum prevede și ISA 315: „Identificarea și evaluarea riscurilor de denaturare semnificativă prin înțelegerea entității și a mediului său”, punctul A46. Tot în acest context, subliniem că, indiferent de situație, un audit financiar independent nu poate fi considerat un înlocuitor al menținerii, controlul intern necesar pentru pregătirea situațiilor financiare de către conducere respectând principiul imaginii fidele.

Considerăm că auditorul financiar nu ar trebui să accepte o astfel de misiune de audit, în condițiile în care îi este limitat domeniul de aplicare anterioară acceptării misiunii de audit, datorită conducerii sau guvernantei, iar această limitare ar avea drept efect imposibilitatea exprimării unei opinii de audit cu privire la situațiile financiare³⁴⁸. În această situație, auditorul financiar ar trebui să discute acest aspect cu managementul entității, mai ales în situația în care este încălcat punctul care prevede faptul că **managementul este cel responsabil pentru pregătirea situațiilor financiare respectând principiul imaginii fidele**³⁴⁹.

Suntem de părere că auditorul financiar trebuie să convină asupra termenilor misiunii de audit împreună cu managementul sau persoanele însărcinate cu guvernanta, iar acest fapt trebuie concretizat în mod imperativ prin documentarea într-o scrisoare de misiune sau altă modalitate

³⁴⁸ ISA 210 „Convenire asupra termenilor misiunii de audit”, art. 7

³⁴⁹ ISA 210 „Convenire asupra termenilor misiunii de audit”, art. 8

adecvată, sub forma unui acord scris, care trebuie neapărat să includă responsabilitățile auditorului, dar și, **cel mai important, responsabilitățile conducerii**³⁵⁰.

O altă opinie pe care dorim să o exprimăm, în concordanță cu reglementările contabile conforme cu directivele europene³⁵¹ care prevăd de asemenea că responsabilitatea revine conducerii societății. În aceste reglementări sunt vizate printre multe obiective și **fiabilitatea informațiilor financiare, deci o prezentare fidelă a informațiilor** cuprinse în situațiile financiare, alături de aplicarea deciziilor luate de conducerea entității³⁵². Astfel, subliniem că **managementul trebuie să verifice dacă informațiile contabile, financiare și de gestiune cuprinse în situațiile financiare reflectă corect activitatea și situația entității**. Tot în acest context, menționăm că controlul intern contabil și financiar este un element major al controlului intern și trebuie să aibă în vedere ansamblul proceselor de obținere și comunicare a informației contabile și financiare și contribuie la realizarea unei informații fiabile și conforme exigențelor legale, de unde reiese încă o dată responsabilitatea întocmirii situațiilor financiare ale entității în vederea unei prezentări fidele³⁵³.

Strâns legat de subiectul prezentului capitol ne exprimăm **opinia personală**, conform căreia controlul intern, atât cel contabil cât și cel financiar, trebuie să asigure³⁵⁴:

- conformitatea informațiilor contabile și financiare prezentate, împreună cu regulile care au fost aplicate;

- protejarea activelor;

- prevenirea și detectarea fraudelor și neregulilor contabile și financiare;

- fiabilitatea informațiilor difuzate și utilizate la nivel intern, în scop de control, în măsura în care ele contribuie la elaborarea unor informații contabile și financiare prezentate în situațiile financiare ale entității;

- fiabilitatea situațiilor financiare anuale prezentate și a altor informații comunicate pieței.

Tot în acest context al managementului, în vederea întocmirii și asumării responsabilității asupra informațiilor financiare, subliniem existența unei legături între Standardele Internaționale de Audit și în concordanță cu reglementările contabile conforme cu directivele europene, potrivit cărora se precizează că trebuie identificate cu claritate persoanele responsabile cu elaborarea informațiilor contabile și financiare publicate sau care participă la elaborarea situațiilor financiare³⁵⁵.

³⁵⁰ ISA 210 „Convenire asupra termenilor misiunii de audit”, art. 9 și 10

³⁵¹ Ordin 3055/2009 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, publicat în Monitorul Oficial nr. 766 din 10 noiembrie 2009 - SECȚIUNEA 11, CONTROLUL INTERN

³⁵² Ordin 3055/2009 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, cu modificările și completările ulterioare, art. 309, pct. 1

³⁵³ Ordin 3055/2009 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, cu modificările și completările ulterioare, art. 315, pct. 2

³⁵⁴ Ordin 3055/2009 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, cu modificările și completările ulterioare, art. 315, pct. 3

³⁵⁵ Ordin 3055/2009 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, cu modificările și completările ulterioare, art. 316, pct. 2

Am avut în vedere Standardele Internaționale de Audit (ISA) și reglementările contabile conforme cu directivele europene³⁵⁶, însă nu ne-am exprimat opinia și asupra responsabilității conducerii în prezentarea fidelă a situațiilor financiare și asumarea răspunderii asupra situațiilor financiare publicate, din perspectiva Standardelor Internaționale de Raportare Financiară. În acest sens, menționăm că, în conformitate cu IFRS, se prevede³⁵⁷ că sarcina întocmirii situațiilor financiare revine managementului, mai precis acesta este obligat să prezinte situația modificării capitalurilor proprii³⁵⁸ și situația poziției financiare³⁵⁹. În cadrul caracteristicilor generale ale aceleiași standard, întâlnim conceptul de „prezentare fidelă și în conformitate cu IFRS-urile”, unde este precizat clar că managementului îi revine obligația prezentării fidele a poziției financiare, a performanței financiare și a fluxurilor de trezorerie a unei entități³⁶⁰.

Conform IFRS și în conformitate cu OMFP 3055/2009, prezentarea fidelă înseamnă reprezentarea exactă a efectelor tranzacțiilor, a altor evenimente și condiții, în conformitate cu definițiile și criteriile de recunoaștere pentru active, datorii, venituri și cheltuieli stabilite în cadrul general. De asemenea, prezentarea informațiilor suplimentare are drept rezultat o prezentare fidelă a situațiilor financiare.

Opinia pe care am prezentat-o, conform Standardelor Internaționale de Audit, prin care managementul își asumă responsabilitatea asupra elaborării situațiilor financiare este întărită de IFRS, care prevăd că entitatea care a prezentat situațiile financiare trebuie să întocmească și o declarație explicită, fără rezerve privind conformitatea cu IFRS-urile, și anume că satisfac toate dispozițiile IFRS-urilor, printre care și ceea ce ne interesează în mod direct, prezentarea fidelă³⁶¹.

Un ultim aspect al opiniei personale pe care ne-am exprimat-o îl reprezintă faptul că situațiile financiare cuprind o prezentare fidelă nu numai când sunt respectate toate IFRS-urile, dar și atunci când conducerea selectează și aplică politici contabile, în conformitate cu IAS 8 „Politici contabile, modificări ale estimărilor contabile și erori”, când prezintă informații relevante, fiabile, comparabile și inteligibile, și în situația în care oferă informații suplimentare, atunci când dispozițiile IFRS-urilor sunt insuficiente³⁶².

O opinie personală pe care dorim să o exprimăm se referă la responsabilitatea managementului privind imaginea fidelă din perspectiva ISA 210³⁶³ „Convenire asupra termenilor misiunii de audit”. Subliniem încă de la început, în conformitate cu Standardele Internaționale de Audit, că pentru a stabili dacă sunt îndeplinite condițiile preliminare pentru efectuarea unei misiuni de audit financiar, auditorul financiar trebuie să obțină acordul conducerii cu privire la faptul că recunoaște și înțelege responsabilitatea sa. Mai precis, este important ca profesionistul contabil (managementul): (1) să pregătească situațiile financiare în conformitate cu cadrul de raportare financiar aplicabil, incluzând o prezentare fidelă; (2) să aplice un sistem de control intern pentru pregătirea situațiilor financiare, astfel încât acestea să nu conțină denaturări semnificative, fie

³⁵⁶ Ordin 3055/2009 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, cu modificările și completările ulterioare

³⁵⁷ IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare”

³⁵⁸ IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare”, IN5

³⁵⁹ IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare”, IN6

³⁶⁰ IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare”, pct. 15

³⁶¹ IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare”, pct. 16

³⁶² IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare”, pct. 17

³⁶³ ISA 210 „Convenire asupra termenilor misiunii de audit”, art. 6, pct. a și b.

datorate fraudei, fie datorate erorii, deci să prezinte o imagine fidelă a situațiilor financiare și (3) să îi ofere auditorului toate condițiile necesare pentru îndeplinirea misiunii sale de audit, precum accesul la personal, la documente și la informațiile solicitate conducerii.

7.3 Concluzii, propuneri și opinii referitoare la obiectivele și tehnicile de manipulare a informațiilor financiare

În concluzie, în cazul în care pachetele de salarizare ale conducătorilor firmei sau primele de stimulare se modifică în funcție de profitul declarat public, conducătorii firmelor pot apela la manipularea datelor financiare pentru a-și mări salariile sau primele de stimulare³⁶⁴.

O **opinie personală** pe care dorim să o exprimăm se referă la modul de raportare financiar-contabilă a entităților în România, în prezent, care poate fi îmbunătățită și aplicată la nivel regional, și chiar și la nivel mondial. Astfel, în România, situațiile financiare semestriale și anuale se pot publica și on-line, și tot on-line se depun și raportările financiare precum Declarația anuală privind impozitul pe profit (101), Declarația trimestrială privind impozitul pe profit / venitul microîntreprinderilor (100), Declarația trimestrială privind situația contribuțiilor sociale datorate de entitate (112), Decontul de TVA lunar/trimestrial (300/301), precum și Declarația informativă privind TVA (394). În cazul raportărilor financiare lunare sau trimestriale enumerate, menționăm că acestea nu sunt destinate publicului larg, ci doar Agenției Naționale de Administrare Fiscală.

Standardul Internațional de Contabilitate 1 „Prezentarea situațiilor financiare” se referă la modul de prezentare și descriere a primelor de stimulare și a salariilor. Astfel, deși prevăzut ca un subcapitol distinct, „Prezentarea dividendelor”, IN16 prevede ca distribuirea dividendelor să fie prezentată în situația modificărilor capitalurilor proprii. În același context, în cadrul subcapitolului „Informații care trebuie prezentate în situația modificărilor capitalurilor proprii, fie în note”, se menționează la pct. 106A că trebuie prezentată fie în situația modificării capitalurilor proprii, fie în note valoarea dividendelor recunoscute drept distribuiți către proprietari.

Considerăm că este necesară, în mod similar, prezentarea în note și a primelor de stimulare sau a salariilor managementului, toate fiind în strânsă legătură cu performanțele entității. Prezentarea în mod distinct în situațiile financiare este, **în opinia noastră, necesară** datorită faptului că acestea pot fi asimilate dividendelor, mai mult, fără nici o investiție sau risc asumat, managementul beneficiază de disponibilități bănești, înainte ca proprietarii să își recupereze investiția.

Referitor la modul cum ar trebui făcută prezentarea în note, menționăm că aceasta ar trebui să respecte prevederile subcapitolului „Prezentare”, pct. 66 din cadrul Standardului Internațional de Contabilitate 33, „Rezultatul pe o acțiune”. Astfel, influența salariilor și primelor de stimulare ale managementului ar trebui descrisă în raport cu rezultatul global al entității, precum și ce pondere au în acesta și cum îl influențează.

Manipularea a fost constatată și dovedită la societățile care activează în sectoare precum cel financiar, supus unor reglementări, monitorizări și controale atente, la societățile ale căror tarife

³⁶⁴ **Allen, C., C. E. Landes and L. A. Snyder**, Navigating the crossroads of control and independence: Practical guidance for private company auditors. Journal of Accountancy Decembrie, nr. 42-46, . 2007;

sunt stabilite de către public, la cele care doresc să beneficieze de facilități vamale ori la cele care activează în sectoare de importanță strategică.

Creșterea fondurilor obținute prin apelul public la economisire sau sporirea capitalului reprezintă unul dintre scopurile importante ale manipulării datelor financiare. În acest scop, societățile care se deschid publicului sau cele care își măresc capitalul, apelează la manipulare pentru creșterea fondului obținut prin deschiderea către public sau creșterea capitalului, măbind profitul reflectat în situațiile financiare ale perioadelor respective.

În final, exprimăm o **opinie personală** referitoare la combaterea unor astfel de acțiuni menite să manipuleze utilizatorii situațiilor financiare. Elementul cheie în rezolvarea acestei probleme îl reprezintă „cosmetizarea profitului”.

Deși societățile cotate pe piața de capital sunt supuse auditului financiar, cel puțin în țara noastră, deseori se întâlnesc cazuri în care contabilitatea creativă își pune amprenta asupra situațiilor financiare. Vina în nici un caz nu le poate fi atribuită profesioniștilor auditori financiari, deoarece auditul financiar, după cum urmează să prezentăm în Capitolul V, este efectuat conferind o asigurare rezonabilă și utilizând printre numeroase tehnici și tehnica sondajului, acțiune de înțeles, deoarece nu există timp fizic la un volum enorm de lucru cum este cazul societăților cotate pe piața de capital, de unde și posibilitatea apariției elementelor care influențează rezultatul financiar-contabil al entității.

O modalitate de combatere a acțiunilor de „cosmetizare a rezultatului” o reprezintă, deși **în opinia noastră** are o denumire tocmai atrăgătoare, aplicarea principiului „scepticismului profesional”, conform căruia potențialii investitori pe piața de capital ar trebui să fie vigilenți și să acorde o atenție sporită entităților care, cotate pentru prima dată pe piața de capital, prezintă o situație foarte atrăgătoare, și să nu le scape din vedere niciodată că situațiile financiare pot fi „cosmetizate”.

O altă modalitate și propunere pentru potențialii investitori o reprezintă aprofundarea unor discipline economice cu profil specific, precum „Piețe de capital”, „Contabilitate financiară”, „Control și audit financiar”, ș.a.m.d. pentru înțelegerea în amănunt a proceselor care se desfășoară în interiorul entităților și pe piața de capital.

O ultimă propunere pe care o înaintăm o reprezintă analizarea entității în care se dorește a se investi, pornind de la pachetul majoritar de acțiuni, Consiliul de Administrație, reputația entității până la situațiile financiare și notele explicative, de unde pot reieși indicii de „cosmetizare contabilă”. Deoarece ne confruntăm cu un fenomen extrem de complex, le recomandăm celor care nu dețin suficiente cunoștințe economice să apeleze la un consultant specializat, de preferință un auditor financiar, care cu siguranță va emite o recomandare profesională și la obiect.

În schimb, studiile academice sunt axate cu precădere pe verificarea măsurii în care deciziile și practicile managerilor sunt compatibile cu scopul manipulării informațiilor financiare. Se testează, spre exemplu, „ipoteza comportamentului de creștere a profitului cu scopul obținerii de bonusuri mai mari în cazul unui sistem de prime bazat pe profit”, dar fără o încercare de delimitare a tehnicilor de manipulare a informațiilor financiare în tehnici întreținute de standardele contabile aplicabile (white), tehnici care forțează limitele regulilor admise (grey) și, respectiv, tehnici aflate

în afara limitelor admise (black region). Healy și Wahlen (2009) susțin că manipularea informațiilor financiare intervine în următoarele momente:

- în etapele de obținere a informațiilor contabile și de interpretare a standardelor contabile aplicabile;
- în momentul încheierii de contracte în care societatea este parte;
- în momentul realizării unor tranzacții și activități.

Referitor la impactul manipulării duratei și a metodei de amortizare asupra situației financiare și a rezultatului global, menționăm că o astfel de manipulare nu este decât o altă tehnică de „cosmetizare” a contabilității ce are drept rezultat alterarea imaginii fidele a situațiilor financiare. Astfel, subliniem prevederile Standardului Internațional de Contabilitate 1 „Prezentarea situațiilor financiare” referitoare la modul în care trebuie prezentate activele imobilizate, conform pct. 61 care prevede că o entitate trebuie să prezinte valoarea pe care se așteaptă să o recupereze după o perioadă mai mare de douăsprezece luni. În cazul prezentat în care fondul comercial este prezentat în funcție de „nevoile” managementului sau ale guvernantei nu este respectat acest principiu, mai mult nu are influență negativă numai asupra poziției financiare, ci și asupra rezultatului global. De la bun început, modificarea amortizării fondului comercial atrage o diminuare sau o creștere a cheltuielilor cu amortizarea în cadrul contului de profit și pierdere, dar și o supraevaluare sau subevaluare a valorii contabile nete a fondului comercial, deci avem de-a face cu o influență negativă cu dublu impact.

Propunem elaborarea și adoptarea, la nivel regional sau mondial, a unui sistem de raportare on-line precum cel mai sus-menționat și pentru situațiile financiare semestriale și anuale în România și în cazul celorlalte raportări financiare și, de asemenea, upload-area lunară a Balanței sintetice de verificare destinată oricăror persoane interesate de situația unei entități. În acest fel, s-ar realiza o informare mai ușoară pentru orice utilizator de informație financiară, accesibilă nu numai investitorilor și creditorilor entității, și s-ar atinge o transparență și o comparabilitate a informațiilor prezentate, bineînțeles de către orice persoană care dorește să își creeze o imagine de ansamblu asupra poziției și performanței financiare a entității respective.

În momentul preluării unei societăți tehnologice, este posibil ca societatea să aibă un proiect de cercetare – dezvoltare încă nefinalizat. Din această cauză, o parte din banii achitați pentru preluarea societății pot fi relaționați cu acest proiect. În cazul în care proiectul de cercetare și dezvoltare preluat nu are o altă utilizare alternativă, în conformitate cu standardele contabile, cheltuiala efectuată va fi trecută drept cheltuială directă.

În **opinia noastră** este necesară adaptarea și aplicarea unui singur cadru general, precum Standardele Internaționale de Raportare Financiară, la nivel regional sau chiar mondial, astfel încât să se ajungă la un „numitor comun”, iar entitățile, indiferent de zona geografică, ar respecta același set de reguli, indiferent că vorbim de evaluare, recunoaștere, prezentare sau descriere. Astfel, s-ar putea efectua cu ușurință o comparație referitoare la poziția financiară sau la performanța entităților, indiferent de zona geografică, și s-ar diminua fenomenul „cosmetizării” situațiilor financiare ale entităților. Modalitatea propusă le servește în principal utilizatorilor informațiilor financiar-contabile, fie ei investitori sau creditori ai entității.

Bineînțeles, **această opinie** și această recomandare ar afecta suveranitatea națională, și politica fiscală a statelor, care nu vor dori să renunțe cu ușurință la această modalitate de a-și atrage venituri la bugetul general consolidat.

7.4 Concluzii, propuneri și opinii referitoare la consecințele fraudei asupra prezentării situațiilor financiare

Frauda care implică membri ai conducerii sau ai guvernantei este denumită „fraudă managerială”, iar frauda care implică numai angajații unei entități este numită „fraudă cu asocierea angajaților”. În ambele categorii de fraude pot exista asocieri cu terțe părți din afara entității în vederea săvârșirii fraudelor. Ambele categorii de fraude se pot datora dorinței de a obține anumite avantaje necuvenite sau ilicite și speranței persoanelor implicate că frauda nu va fi depistată datorită limitelor controlului intern.

Fraudele duc la două tipuri de denaturări ale situațiilor financiare:

- Denaturări apărute în urma raportărilor financiare frauduloase;
- Denaturări apărute în urma delapidării activelor.

Conducerea executivă împreună cu persoanele însărcinate cu guvernanta trebuie să asigure un climat de corectitudine, competență și onestitate, un mediu de control adecvat, să implementeze și să asigure funcționarea corespunzătoare și continuă a sistemului contabil și a sistemului de control intern, având drept obiectiv principal prevenirea și detectarea faptelor ilicite, a fraudelor și erorilor. Acest sistem poate reduce, dar nu poate elimina în totalitate riscul de apariție a denaturărilor semnificative datorate fraudelor sau erorilor. Astfel, managementul trebuie să își asume responsabilitatea pentru orice risc rămas.

Din mai multe puncte de vedere, pragul de semnificație poate fi exprimat valoric și după natură. Când stabilim pragul de semnificație prin valoare, nivelul acestuia trebuie să fie corelat cu cel mai important element din cadrul situațiilor financiare. Pentru a stabili nivelul pragului de semnificație prin valoare, auditorul trebuie să determine nivelul cel mai ridicat al erorilor pe care acesta îl poate accepta considerat individual sau împreună cu alte erori din cadrul populației. Acest nivel nu influențează semnificativ situațiile financiare și nici deciziile utilizatorilor acestor situații.

Exprimarea pragului de semnificație din punct de vedere valoric se poate realiza în mod direct sau indirect. Varianta directă vizează determinarea unei anumite valori în mărime absolută, iar varianta indirectă presupune utilizarea unui procent dintr-un anumit indicator pentru a calcula o astfel de valoare.

În acest context, menționăm rolul controlului exercitat de către organele statului care are drept scop educarea contribuabililor în vederea respectării normelor legale, contribuabilii gândindu-se că vor fi descoperiți într-un moment că nu și-au achitat impozitele și taxele. Evaziunea fiscală este în creștere și din cauza faptului că aceste controale sunt exercitate rar, din cauza lipsei unor sisteme eficiente de control privind plata impozitelor și a unor sisteme de penalizare a contribuabililor care nu respectă normele legale.

Însă atât în țările mai puțin dezvoltate, cât și în cele în curs de dezvoltare este încă mare nevoie de reglementarea mai multor situații financiare. Studiile efectuate sunt încă insuficiente în asigurarea transparenței. Din această cauză în multe țări, în practica contabilă și financiară, sunt necesare stabilirea principiilor și regulilor etice conforme standardelor internaționale și pentru ca, contabilii să se conformeze acestor reguli, trebuie realizate unele operațiuni care să reglementeze infrastructura necesară.

O soluție pentru analizarea profitabilității unei entități ar reprezenta-o compararea cu alte entități, nu doar comparații în timp ale aceleiași entități, comparare care să fie efectuată de către utilizatorii situațiilor financiare. Dorim să menționăm că astfel de comparații spațiale uneori sunt irelevante datorită politicilor contabile aplicate în mod diferit, ceea ce are drept rezultat ca informațiile financiar-contabile ale unor entități diferite să nu fie comparabile. Un exemplu în acest sens îl reprezintă cheltuielile cu amortizarea înregistrate de către două entități diferite, în cazul acestor cheltuieli intervenind variabile precum metoda de amortizare aleasă, valoarea reziduală sau durata de viață, etc. În situația în care variabilele sunt aplicate în mod diferit comparația relativă a cheltuielilor cu amortizarea este ne semnificativă.

În situațiile financiare se pot regăsi unele greșeli legate de situațiile financiare care sunt un întreg sau legate de anumite conturi ce pot influența hotărârile grupurilor de interese. Aceste greșeli se pot ivi ca urmare a aplicării eronate a principiilor de contabilitate general acceptate sau din cauza întocmirii unor înregistrări care nu reflectă realitatea ori din cauza omiterii înregistrării unor operațiuni ce au avut loc. Controlul crește încrederea în aceste rapoarte financiare și în cazul în care o societate nu are succes, utilizatorii acestor situații financiare identifică insuccesul societății cu insuccesul controlului.

7.5 Concluzii, propuneri și opinii referitoare la auditul financiar

Într-o misiune de audit, auditorul dă o asigurare ridicată dar nu absolută că informațiile, obiect al auditării, nu conțin erori semnificative. Această situație este exprimată în mod pozitiv în raportul de audit ca o asigurare rezonabilă.

Într-o misiune de examen limitat, auditorul furnizează un nivel moderat de asigurare că informațiile nu sunt viciate de anomalii semnificative. Această situație este exprimată sub forma unei certificări negative. Misiunea presupune investigații și proceduri analitice concepute pentru a aprecia fiabilitatea unei declarații care derivă din responsabilitatea unei părți pentru utilizarea de către o altă parte. Ea nu include evaluarea sistemului contabil și de control intern, controlul conturilor, confirmarea de solduri ale terților, observarea și inspecția care sunt proceduri specifice auditului.

Într-o misiune de proceduri convenite auditorul nu exprimă nici o asigurare, el furnizează doar un raport al constatărilor. Utilizatorii raportului evaluează procedurile și constatăările raportate de către auditor și își formează propriile opinii pe baza activității desfășurate de auditor.

Într-o misiune de compilare auditorul nu exprimă nici o asigurare în raport.

În cadrul unui audit al datelor contabile, cel mai important este să se determine dacă informațiile înregistrate reflectă corect evenimentele economice care s-au produs în cursul exercițiului contabil. Deoarece regulile contabile reprezintă criteriile de evaluare a înregistrării adecvate a

informațiilor contabile, orice auditor implicat în activități legate de aceste date trebuie, de asemenea, să înțeleagă perfect aceste reguli.

Pe lângă o bună înțelegere a contabilității, auditorul trebuie să dispună de experiență în colectarea și interpretarea probelor de audit. Aceasta experiență este unul dintre factorii care diferențiază auditorii de contabili. Identificarea procedurilor de audit adecvate, determinarea numărului și tipurilor de elemente de testat, precum și evaluarea rezultatelor reprezintă deopotrivă probleme unice, caracteristice activității unui auditor.

Decizia privind **cantitatea și tipul probelor de colectat** pentru un anumit set de circumstanțe **se bazează pe un raționament profesional subiectiv**. În lucrarea de față ne vom referi la studierea colectării de probe și la circumstanțele care afectează cantitatea și tipurile de probe necesare.

Un eșec economic apare atunci când o întreprindere este incapabilă să-și ramburseze datoriile față de creditorii săi sau să facă față așteptărilor investitorilor săi din cauza unor condiții economice generale sau specifice întreprinderii, cum ar fi o recesiune, luarea de decizii greșite de către management sau apariția unei concurențe neașteptate în ramură. Punctul culminant al eșecului economic este declararea falimentului întreprinderii, iar răspunderea revine guvernantei, conducerii întreprinderii.

Majoritatea profesioniștilor din sfera contabilității sunt de acord că, în cele mai multe cazuri în care un auditor nu a reușit să descopere erorile semnificative și în care s-a emis un tip greșit de opinie de audit, se poate pune întrebarea legitimă dacă auditorul a executat lucrările cu rigoarea profesională cuvenită. Dacă un auditor nu dă dovadă de rigoarea profesională cuvenită în cursul unui audit, se produce un eșec de audit. În asemenea cazuri, legea permite deseori părților care au suportat pierderi ca urmare a nerespectării de către auditor a obligației de rigoare profesională cuvenită să recupereze o parte sau totalitatea pierderilor cauzate direct de eșecul de audit. **În practică, este greu de determinat dacă auditorul nu a exercitat rigoarea profesională cuvenită, din cauza complexității auditului.** La fel de dificil este și de determinat cine are dreptul să se aștepte la anumite beneficii dintr-un audit, din cauza tradițiilor juridice. Totuși incapacitatea unui auditor de a exersa cu rigoare profesională cuvenită poate conduce deseori la un anumit grad de răspundere și, în anumite cazuri, la solicitarea de despăgubiri firmei de audit financiar.

Principiile contabile sunt enunțate și de OMFP 3055/2009 după cum urmează:

- Principiul prudenței;
- Principiul permanenței metodelor;
- Principiul continuității activității;
- Principiul independenței exercițiului;
- Principiul intangibilității bilanțului de deschidere a unui exercițiu;
- Principiul necompensării;
- Principiul evaluării separate a elementelor de activ și de pasiv;

- Principiul prevalenței economicului asupra juridicului;
- Principiul pragului de semnificație.

Obținerea probelor de audit credibile este esențială. Fundamentarea procedurilor de audit trebuie să fie completă și corectă. De exemplu, la auditul veniturilor prin aplicarea procedurilor standard la volumul vânzărilor din evidențe, auditorul analizează acuratețea informațiilor referitoare la preț, precum și exhaustivitatea și acuratețea datelor referitoare la volumul vânzărilor, produse de sistemul informatic. Alte probe de audit se obțin din testarea controalelor executate asupra producerii și păstrării informațiilor.

Obligația inițierii acestui tip de comunicare îi revine auditorului succesor. Auditorul predecesor are obligația de a răspunde la solicitările de informații ale auditorului succesor. Totuși, dată fiind obligația de confidențialitate definită prin Codul de conduită profesională, **auditorul predecesor trebuie să obțină acordul clientului înainte de a se instala această comunicare între auditori.** În eventualitatea apariției unor probleme sau dispute juridice între client și auditorul predecesor, răspunsul acestuia din urmă s-ar putea limita la declarația că el nu va furniza nici un fel de informații. **Dacă un client nu autorizează comunicarea cu auditorul predecesor sau dacă acesta din urmă nu furnizează informațiile solicitate, atunci auditorul succesor ar trebui să analizeze foarte atent dacă este de dorit să accepte un nou contract potențial, chiar înainte de a face verificări mai substanțiale.**

Cunoștințele privind ramura de activitate a clientului pot fi **obținute pe căi diverse.** Printre acestea se numără discuțiile cu auditorul care a fost responsabil de angajamentul respectiv în anii precedenți și cu auditori implicați în prezent în angajamente similare, precum și întrunirile cu personalul clientului.

Auditorul trebuie să cunoască și elementele prin care se deosebește întreprinderea clientului de celelalte companii din ramură. Asemenea informații îl vor ajuta pe auditor să estimeze mai eficient riscul de audit acceptabil și riscul inerent, fiindu-i utile și în definirea procedurilor analitice.

Auditorul ar trebui să înțeleagă activitatea clientului suficient de bine pentru a-și da seama când este nevoie să se facă apel la un specialist. Auditorul **ar trebui evalueze calificările profesionale ale specialistului și să înțeleagă obiectivele și perimetrul lucrărilor aceluia specialist.** De asemenea, auditorul ar trebui să ia în considerare *relația dintre specialist și client*, inclusiv circumstanțele care **ar putea afecta obiectivitatea specialistului.**

Cele mai multe contracte **au o importanță fundamentală** în anumite porțiuni ale auditului și, în practică, beneficiază de un tratament special în cursul diferitelor faze ale testării detaliate. **Existența contractelor afectează deseori modul în care auditorul evaluează riscurile inerente.** De exemplu, auditorul determină încă de la începutul auditului că un client a semnat mai multe contracte de vânzare cu clauze foarte stricte, prin care compania se angajează să livreze cantități specificate din produsul său, la prețuri convenite, pe parcursul anului curent și al următorilor cinci ani. Riscurile inerente aferente totalului vânzărilor, obligațiilor de plată a penalităților și cerințelor de dezvăluire a informațiilor privind angajamentele comerciale vor fi probabil estimate la un nivel înalt în această situație.

Totuși colectarea unei cantități mai mari de probe este mai simplă și mai frecvent aplicată în cazul riscului inerent decât în cel al riscului acceptabil, deoarece riscul inerent poate fi, în cele mai multe cazuri, identificat de manieră mai specifică, adică pentru unul sau două conturi. De exemplu, dacă riscul inerent este înalt numai pentru 4111 Clienți, atunci auditorul poate limita colectarea unei cantități mai mari de probe numai la auditul creanțelor comerciale.

În concluzie, menționăm că procedurile de planificare prezentate mai devreme **urmăresc mai multe obiective.**

Unul din principalele asemenea obiective este de a oferi informațiile necesare pentru a-l sprijini pe auditor în estimarea riscului de audit acceptabil și a riscurilor inerente. Aceste estimări vor *influența deciziile privind acceptarea unui nou client sau continuarea colaborării cu un client existent, onorariul propus pentru serviciile de audit și deciziile pe care le va lua auditorul în ceea ce privește elementele probante de colectat.*³⁶⁵

Un alt doilea obiectiv constă în a obține informațiile care vor trebui verificate în cursul auditului. Această procedură nu este decât un pas spre *obținerea unor probe suficiente și temeinice.*

Printre alte obiective ale planificării auditului se numără: numirea angajaților care vor face parte din echipa de audit și obținerea unei scrisori de angajament.

7.6 Concluzii, propuneri și opinii referitoare la efectuarea controlului intern la S.C. ABC S.A.

Obiectivul controlorului intern este de a identifica și evalua riscurile de denaturare semnificativă a informațiilor, datorate fraudei sau erorii la nivelul situațiilor financiare, prin înțelegerea entității și a mediului său, incluzând și controlul intern. Astfel, acesta va furniza o bază pentru elaborarea și implementarea de răspunsuri la riscurile de denaturare semnificativă evaluate.

Metodă: În acest studiu de caz ne-am propus să utilizăm următoarele proceduri de evaluare a riscurilor și activității conexe:

- a. Interogări ale conducerii și altor categorii de personal, care potrivit raționamentului persoanei însărcinate cu controlul intern pot ajuta la identificarea riscurilor de denaturare semnificativă, datorate fraudei sau erorii;
- b. Proceduri analitice;
- c. Observare și inspecție;
- d. Alte tehnici de control utilizate.

Referitor la **controlul intern exercitat asupra imobilizărilor**, am avut în vedere prevederile **Standardului Internațional de Contabilitate 16 „Imobilizări corporale”** și astfel am determinat ca **obiectiv principal al controlului intern pentru această secțiune a situațiilor financiare** de a descrie și testa modul în care tratamentul contabil aplicat imobilizărilor corporale afectează raționamentul utilizatorilor situațiilor financiare referitor la înființarea privind investiția unei entități în imobilizările sale corporale, precum și modificările survenite într-o astfel de investiție. Astfel, am avut în vedere unele aspecte principale în contabilizarea imobilizărilor corporale precum: recunoașterea activelor, determinarea valorii lor contabile, a cheltuielilor cu amortizarea și a pierderilor din depreciere ce trebuiesc recunoscute în raport cu acestea. Esențial este să testăm

³⁶⁵ **Power M**, The Audit Society: Rituals of Verification, Oxford University Press, 2007

politicile contabile adecvate, consecvente de la o perioadă la alta, cu privire la criteriile de definire și recunoaștere a imobilizărilor corporale.

Recapitulând, erorile constatate în cadrul controlului intern exercitat asupra imobilizărilor corporale sunt următoarele:

- **Referitor la intrarea imobilizărilor corporale prin producție în regie proprie**, în cadrul situațiilor financiare a fost denaturat costul de producție al halei în cadrul poziției financiare cu valoarea de **105.468,23 lei**, în cadrul imobilizărilor corporale, iar în cadrul contului de profit și pierdere s-a diminuat rezultatului global cu aceeași valoare;
- **Referitor la leasingul financiar** menționăm că valoarea agregată a erorii pe care am constatat-o, în primul rând asupra poziției financiare este de **539.208 lei** (valoarea de intrare a utilajului) la care se adaugă cheltuielile înregistrate în avans în valoare cumulată de **17.340 lei**, deci un **total de 556.548 lei**; în al doilea rând rezultatul global a fost afectat cu valoarea cumulată de **17.340 lei**, aferentă dobânzilor leasingului neînregistrate și de **89.868 lei**, aferente cheltuielilor cu amortizarea neînregistrate, cumulând suma de **107.208 lei**;
- **Referitor la achiziția prin intermediul subvențiilor guvernamentale** menționăm că entitatea a omis să înregistreze operația nr. 1, subvenția de primit recunoscută ca un venit amânat, mai precis suma de **445.000 lei** asupra poziției financiare, în creditul contului 4751 „Subvenții guvernamentale pentru investiții”; nu s-a efectuat înregistrarea cheltuielilor lunare cu amortizarea pentru 9 luni de la punerea în funcțiune a utilajului, astfel valoarea contabilă a activului a fost prezentată eronat; prezentarea conform entității era de 435.000 lei, în loc de 386.750 lei, rezultând o diferență de 48.250 lei, iar agregată de **493.250 lei**;
- *Conform tehnicii calculației* s-a descoperit în bilanț, la capitolul „Imobilizări corporale”, faptul că un utilaj nu era prezentat la valoarea contabilă, mai precis s-a omis, dintr-o eroare de calcul, deducerea amortizării cumulate; costul de achiziție pentru utilaj a fost de 270.840 lei, cuprins în debitul contului 2131 analitic, iar amortizarea cumulată fiind de 110.090 lei, prezentată în bilanța de verificare în creditul contului 2813 analitic. Eroarea de prezentare care a rezultat în urma acestei omisiuni a fost de **160.750 lei**;
- Echipa de control a constatat utilizând tehnica controlului documentar și a reconcilierii că unul din mijloacele de transport nu era prezentat corect în situațiile financiare, datorită unei erori în determinarea valorii amortizabile care a afectat în mod direct valoarea contabilă. Mai exact, Planul de amortizare era incorect întocmit, iar acest lucru a afectat prezentarea elementului patrimonial 2133 analitic și a elementului de depreciere ireversibilă 2183 analitic aferent mijlocului de transport; utilizând tehnica comparației, între rulajul creditor al contului 2813 analitic aferent mijlocului de transport din bilanța de verificare (preluat din Planul de amortizare) s-a observat faptul că amortizarea lunară a fost diminuată cu suma de 15.000 lei. Acest fapt a atras denaturarea situațiilor financiare cu valoarea de **210.000 lei** (15.000 lei x 14 luni, perioada de când a fost pus în funcțiune mijlocul de transport);
- valoarea contabilă pentru hala de producție, evidențiată prin intermediul contului 212 analitic în debit, a fost în exercițiul financiar 2010, luna iulie, de 1.259.937 lei, iar valoarea recuperabilă (valoarea justă) a fost determinată de un expert evaluator membru ANEVAR la suma de 1.010.658 lei. Acest fapt nu a fost luat în considerare și astfel s-a omis înregistrarea pierderii din depreciere cu valoarea de **249.279 lei**;

- S-a descoperit un utilaj prezentat la valoarea contabilă de **250.897 lei**. Exercițiul financiar supus controlului nu ar mai fi trebuit prezentat în situațiile financiare ale entității, afectând încă o dată prin acest fel imaginea fidelă și posibilele decizii economice viitoare ale utilizatorilor. De asemenea, pierderea rezultată din derecunoașterea utilajului ar fi trebuit preluată asupra contului de profit și pierdere, potrivit **Standardul Internațional de Contabilitate 16 „Imobilizări corporale” – Derecunoaștere, punctul 68³⁶⁶**;
- S-a descoperit utilizând tehnica controlului prin sondaj o factură de lucrări de montaj a utilajului respectiv care nu a fost inclusă în costul imobilizării, alături de costul de achiziție, ci a fost preluată asupra cheltuielilor cu serviciile prestate de terți, în debitul contului 628. Raționamentul contabil care a fost aplicat a fost unul eronat și care nu a respectat prevederile Standardelor Internaționale de Raportare Financiară, iar factura de achiziție nr. 2876/15.07.2011 în valoare de **490.980 lei** ar fi trebuit inclusă în costul imobilizării, deci imobilizată și apoi supusă amortizării utilajului, nu atribuită direct asupra contului de profit și pierdere.

Concluzia reieșită din cadrul acestei secțiuni a controlului intern o reprezintă faptul că, efectul agregat al erorilor descoperite în cadrul controlului intern al imobilizărilor corporale asupra utilizatorilor situațiilor financiare este de 2.607.040,23 lei, *dintr-un total de 18,952,400 lei, reprezentând totalul imobilizărilor corporale la sfârșitul exercițiului financiar 2011*. Aceasta reprezintă 16,42% din total active corporale eroare semnificativă și 13,16% din total active. **În concluzie**, efectul agregat al erorilor în cadrul imobilizărilor corporale este unul care afectează într-o măsură ridicată decizia utilizatorilor informațiilor prezentate în cadrul situațiilor financiare, pentru previziunile viitoare a investițiilor sau dezinvestițiilor.

Referitor la **controlul intern exercitat asupra stocurilor**, am avut în vedere prevederile **Standardului Internațional de Contabilitate 2 „Stocuri”** și astfel am determinat ca **obiectiv principal al controlului intern pentru această secțiune a situațiilor financiare** de a descrie și testa modul în care tratamentul contabil aplicat stocurilor afectează raționamentul utilizatorilor situațiilor financiare referitor la înființarea privind modul de evaluare, recunoaștere și prezentare a stocurilor în situațiile financiare.

Erorile constatate de către noi în cadrul controlului intern exercitat asupra stocurilor sunt următoarele:

- Referitor la evaluarea **stocurilor care au intrat în entitate prin achiziție**, utilizând tehnica controlului prin sondaj o factură de lucrări de depozitare a mărfurilor respective care nu a fost inclusă în costul stocurilor, alături de costul de achiziție, ci a fost preluată asupra cheltuielilor cu serviciile prestate de terți, în debitul contului 628; Această eroare a condus la determinarea incorectă a costului inițial al mărfurilor și a afectat situațiile financiare cu **valoarea de 27.729 lei** asupra contului 371 „Mărfuri” din cadrul situațiilor financiare și asupra rezultatului global cu aceeași sumă prin includerea asupra cheltuielilor, contul 628 „Cheltuieli cu alte servicii la terți”, mai devreme decât s-au vândut

³⁶⁶ „Câștigul sau pierderea care rezultă din derecunoașterea unui element de imobilizări corporale, trebuie inclus în profit sau pierdere când elementul este derecunoscut. Câștigurile nu trebuie clasificate drept venituri.”

mărfurile. Nerespectarea descărcării din gestiune proporțională cu valoarea înscrisă în factura 98567/19.12.2011 a condus la nerespectarea principiului independenței exercițiilor și la diminuarea profitului aferent exercițiului financiar 2011, când factura la care am făcut referire mai devreme ar fi trebuit să fie preluată asupra rezultatului global în momentul vânzării propriu-zise și a descărcării din gestiune, și astfel reflectată în rezultatul global al primului trimestru din exercițiul financiar 2012.

- Referitor la ***intrarea în patrimoniu a stocurilor prin producția în regie proprie***, am constatat că entitatea a inclus cheltuielile cu întreținerea utilajelor, în valoare de 57.579 lei, asupra rezultatului global, mai precis a preluat aceste costuri în cadrul contului 628.Heintz „Cheltuieli cu alte servicii la terți – Heintz”; Această eroare a afectat prezentarea în cadrul situațiilor financiare, denaturând costul stocurilor în cadrul poziției financiare cu valoarea de **57.579 lei**, în cadrul activelor circulante, mai precis a stocurilor, iar în cadrul rezultatului global a condus la diminuarea rezultatului global cu aceiași valoare;
- Referitor la ***intrarea în patrimoniu a stocurilor prin aportul la capitalul social, am constatat înregistrarea eronată a depunerii aportului***, mai precis a stocurilor care a fost efectuată la valoarea de 530.000, compusă din aport în contul bancar 50.000 lei și aportul în natură, mărfuri în valoare de 470.000 lei, valoare eronată, deși exista în dosarul lunii noiembrie 2011 exista un raport ale evaluatorilor tehnici care au determinat valoare justă³⁶⁷ a mărfurilor la valoarea de 450.000 lei. Astfel, entitatea a supraevaluat stocurile cu **valoarea de 20.000 lei**, denaturând încă o data poziția financiară a entității;
- Referitor la ***intrarea în patrimoniu a stocurilor o reprezintă schimbul de active*** am constatat o eroare de prezentare a denaturat elementul „Active circulante” din poziția financiară a întreprinderii, mai precis elementul „Disponibilități bănești” cu valoarea de 417.908,18 lei, reprezentând debitul inițial la care s-au adăugat penalitățile de întârziere de 0,05% / zi și a avut drept efect inducerea în eroare a utilizatorilor situațiilor financiare ca urmare a prezentării eronate a unei imagini necorespunzătoare a disponibilităților în conturile bancare în lei a entității de 12,388,867 lei în loc de 11.970.958,82 lei și a denaturat mai departe indicatorii economico-financiar precum lichiditate și solvabilitate;
- Entitatea a înregistrat în cadrul activelor circulante, mai precis în cadrul stocurilor, o clădire în valoare de 1.589.476 lei, care a fost achiziționată în cursul exercițiului financiar 2011 și care a fost îmbunătățită în vederea revânzării, aplicând astfel prevederile Ordinului Ministrului Finanțelor Publice 3055/2009³⁶⁸; Prin aplicarea eronată a prevederilor OMFP 3055/2009 în loc de

³⁶⁷ Standardul Internațional de Contabilitate 2 „Stocuri” – Definiții, punctul 6, alin. 3, IFRS 2011, Editura CECCAR, pag. 422

³⁶⁸ Ana Morariu – Curs: CCFR IAS/IFRS și OMFP 3055/2009, Camera Auditorilor Financiar din România, 2012

Standardul Internațional de Raportare Financiară 5, entitatea a prezentat în mod eronat în cadrul activelor circulante, stocuri, valoarea de 1.589.476 lei dintr-un total de 18,591,690 lei, în loc să crească valoarea activelor imobilizate cu valoarea de intrare a clădirii menționate. Activele imobilizate la sfârșitul exercițiului financiar 2011 prezentau valoarea eronată de 18,952,400 lei, deși ar fi trebuit să curpindă și valoarea de 1.589.476 lei, și astfel valoarea corectă a activelor imobilizate crescând la 20.541.876 lei;

- Referitor la **costul stocurilor la ieșirea din patrimoniu**, potrivit metodei primului intrat-primului ieșit (FIFO), valoarea stocurilor este de aproximativ 20.000.000 lei, în contradicție cu prezentarea potrivit metodei ultimului intrat-primului ieșit (LIFO) potrivit căreia valoarea stocurilor este de aproximativ 14.000.000 lei. Astfel, din eroarea constatată, rezultă o diferență de aproximativ 6.000.000 lei, valoare care a fost preluată asupra contului 601 „Cheltuieli cu materiile prime”, și mai departe asupra rezultatului global, și aceiași valoare cu care au fost diminuate stocurile de materii prime din cadrul poziției financiare, mai precis asupra contului 301 „Materii prime”; Considerăm această eroare de o importanță deosebită deoarece afectează raționamentul utilizatorilor situațiilor financiare și deoarece reprezintă o diminuare nedobișnuită a stocurilor cu 30,97%, mai departe de 11,72% din total active și o diminuare a profitului cu 24,93%. Această eroare a apărut datorită angajării unui operator de computer cu o experiență precară în domeniul financiar-contabil, care în loc să aleagă metoda de descărcare din gestiune FIFO, a ales LIFO;
- Entitatea a vândut produse finite în data de 12.12.2011 la preț de vânzare de 98.749 lei și dintr-o eroare a descărcat din gestiune produsele finite în data de 11.01.2012 cu valoarea aferentă costului de producție de 45.345 lei. Astfel, nu au fost respectate prevederile Standardului Internațional de Contabilitate 2 „Stocuri” - Recunoaștere drept cheltuială și principiul separării exercițiilor financiare. Concomitent cu această operație am participat și la inventarierea efectivă a stocurilor. În acest context am observat ca din procesul de prelucrare al cherestelei, în afară de produsele finite concretizate în mobilier prin consumul materiei prime rezultă și produse reziduale, precum aschiile de lemn în procent de 10% din valoarea materiilor prime utilizate. Aceste aschii de lemn tratate cu un clei, prin presare, se transformă în alte produse semifabricate, care pot fi comercializate.

Astfel, în contabilitatea entității nu s-au reflectat produse reziduale, ceea ce ne-a ridicat semne de întrebare. Dintr-o analiză amănunțită a sistemului de supraveghere video am observat că în urma procesului de producție, produsele reziduale nu erau declarate în evidențele contabile ale entității de către tâmplari și erau considerate resturi nefolositoare, fiind aruncate la gunoi. Înainte să fie ridicat gunoiul, muncitorii din secția de tâmplărie ridicau sacii cu „gunoi” pe care apoi îi vindeau pe piață. Această **fraudă** constatată a fost evaluată de noi la un prejudiciu de aproximativ 10% din cantitatea de cherestea utilizată anual de entitate, mai precis la **valoarea de 1.254.980 lei**.

Referitor la **controlul intern exercitat asupra deprecierei activelor**, am avut în vedere prevederile *Standardului Internațional de Contabilitate 36 „Deprecierea activelor”* și astfel am determinat ca **obiectiv principal al controlului intern pentru această secțiune a situațiilor financiare** de a descrie și testa modul în care raționamentul contabil aplicat asupra deprecierei activelor afectează raționamentul utilizatorilor situațiilor financiare referitor la informația privind modul de evaluare, recunoaștere și prezentare a deprecierei activelor în cadrul situațiilor financiare.

Prezentăm cele două erori constatate în cadrul **controlului intern exercitat asupra deprecierei activelor**, unde am avut în vedere prevederile *Standardului Internațional de Contabilitate 36 „Deprecierea activelor”*:

- Entitatea nu a înregistrat o pierdere din depreciere a unei clădiri; **valoarea contabilă netă a clădirii** este de 4.978.765,99 lei, evidențiată în balanța de verificare la 31.12.2011. Având în vedere faptul că activele imobilizate tranzacționate pe piața imobiliară s-au depreciat cu aproximativ 15%, deci valoarea contabilă netă a activului este superioară valorii de pe piață, sursă externă, precum și în condițiile în care valoarea încasărilor din chirii (aferele unui etaj al clădirii care este închiriat) s-au diminuat tot cu 15% și acest lucru a fost evidențiat în raportările interne, sursă internă, am procedat la determinarea **valorii juste minus costurile generate din vânzare de 4.221.951,09 lei**; am procedat și la determinarea **valorii de utilizare**, deoarece normele IFRS prevăd că trebuie să alegem valoarea cea mai mică dintre valoarea justă minus costuri generate din vânzare și valoarea de utilizare **3.473.075 lei**; entitatea ar fi trebuit să aplice raționamentul profesional menționat și să înregistreze asupra rezultatului global o pierdere din depreciere, care ar fi diminuat profitul entității de **756.814,9 lei**;
- dintr-o eroare a managementului, nu s-a înregistrat o pierdere din depreciere a unităților generatoare de numerar; astfel, **valoarea contabilă** a fost evaluată la **6.498.354 lei**, prin gruparea utilajului cu echipamentele tehnologice care operează utilajul, a materiilor prime utilizate în procesul de producție precum cherestea, cuie, colanți, s.a.m.d., a personalului utilizat în distribuirea mobilierului pe segmentul restaurante împreună cu personalul departamentului de vânzări aferent mobilierului pentru segmentul restaurante; pentru **valoarea recuperabilă** am utilizat ca bază de evaluare doar valoarea justă minus costurile aferente vânzării, deși normele IFRS prevăd valoarea cea mai mică dintre valoarea justă minus costurile aferente vânzării și valoarea de utilizare; din informațiile desprinse din studiul pieței active pe care se tranzacționează activele la care facem referire, a rezultat o valoare justă de 5.719.436 lei. Am procedat de asemenea și la evaluarea costurilor de vânzare ocazionate cu o eventuală tranzacționare pe piață a liniei de producție. Rezultatul a fost de 145.975 lei. Conchidem în ceea ce privește valoarea justă minus costurile generate din vânzare că **valoarea recuperabilă este de 5.573.459 lei**, deci entitatea ar fi trebuit să înregistreze o pierdere din depreciere a unității generatoare de numerar de **924.895 lei**.

Conchidem prin a sublinia că efectul agregat al erorilor și fraudei descoperite din controlul intern asupra activelor imobilizate, stocurilor și deprecierei activelor (Standardele Internaționale de Contabilitate 16, 2 și 36) au avut un impact semnificativ asupra utilizatorilor situațiilor financiare în cadrul poziției financiare deoarece însumează **13,16%** din total activ bilanțier și dacă avem în vedere faptul că reprezintă și **29,64%** din cadrul rezultatului global și **35,41 %** din cadrul situației fluxurilor de trezorerie putem afirma că aceste deficiențe semnificative, dacă nu ar fi fost

remediate la timp de către conducerea entității, ar fi avut un rol nefast asupra utilizatorilor situațiilor financiare.

7.7 Concluzii, propuneri și opinii personale cu caracter general

Conducerea oricărei companii este responsabilă pentru toate erorile sau fraudele din cadrul situațiilor financiare. Directorul General, care răspunde de administrarea companiei, trebuie să pregătească cadrul necesar întocmirii situației financiare și trebuie să prezinte investitorilor și creditorilor informații financiare utile, corecte și de încredere – de exemplu, prin stabilirea sistemului intern de control și prin aplicarea standardelor de contabilitate. Pe lângă obligația de a prezenta astfel de informații financiare, conducerea companiei trebuie să ia în considerare standardele de contabilitate³⁶⁹.

În caz contrar, informațiile de natură financiară nu oferă o imagine corectă asupra companiei. Nivelul calitativ ridicat al rapoartelor financiare contribuie la creșterea încrederii în informațiile de natură financiară, comunicate de către conducerea companiei. În cazul în care aceste informații sunt evaluate de către un expert independent în audit, credibilitatea informațiilor de natură financiară va crește. Credibilitatea informațiilor reduce riscul imaginii incorecte oferite de către rapoartele financiare și crește eficiența activității pieței de capital.

Manipularea financiară nu este numai scopul conducătorilor superiori. Chiar și conducătorii de la nivele medii și inferioare au instinctul de a face manipulări de date financiare, pentru a se prezenta superiorilor lor mai favorabil și mai competenți. Scopul aici este acela de a atinge țintele de performanță stabilite prin buget și de a prezenta conducerii superioare un succes mai mare în propriile performanțe.

Grupurile de interese din cadrul companiilor solicită o explicație concisă a aspectelor din cadrul procesului decizional care influențează compania și doresc să știe dacă acest proces se bazează pe o documentație reală. Rapoartele financiare trebuie să satisfacă cerințele grupurilor de interese. Corectitudinea, transparența și credibilitatea informațiilor de natură financiară vor da investitorilor oportunitatea de a lua decizii corecte cu privire la investițiile lor. În caz contrar, resursele nu pot fi alocate în mod eficient.

În zilele noastre nu există nicio țară dezvoltată care să nu aibă un sistem de contabilitate și de audit. Nu doar rezultatele financiare naționale, ci și rezultatele financiare internaționale trebuie să reflecte aspectul de importanță unică numit credibilitate. Obținerea unor rapoarte financiare corecte, consistente, credibile și reale este condiționată de procedura de audit. Credibilitatea informațiilor devine tot mai importantă pe măsura dezvoltării și creșterii complexității unei comunități. Din punctul de vedere al investitorilor, principala metodă de evaluare a eficienței investițiilor efectuate sau planificate constă în obținerea unor informații credibile. În cazul în care informațiile prezentate nu sunt corecte, factorii de decizie nu pot lua decizii optime. Grupurile de interese solicită să li se explice informațiile de natură financiară și doresc ca aceste informații să reflecte realitatea. Factorii de decizie trebuie să verifice dacă informațiile sunt sau nu sunt corecte. Metoda uzuală constă în consultarea unei persoane independente. Integritatea, corectitudinea și

³⁶⁹ **Nelson M.W.**, Elliott J.A., Tarpley, R.L., *Evidence from Auditors about Managers, and Auditors' Earnings Management Decisions*, The Accounting Review, Vol: 77, pag: 175-202, 2010;

imparțialitatea informațiilor verificate în cadrul procedurii de audit asigură credibilitatea acestor informații în cadrul procesului decizional³⁷⁰.

Pentru a proteja activele investitorilor împotriva factorilor de risc, este necesară încrederea în mecanismele pieței de capital. În caz contrar, pierderea încrederii în piața de capital va determina scăderea economiei naționale. Comiterea de fraude în cadrul companiei și prezentarea unei situații financiare eronate va provoca pierderi companiilor. Fiecare fraudă și fiecare eroare are o influență negativă asupra economiei. Consecința fraudelor și erorilor constă în imposibilitatea direcționării resurselor către cele mai necesare și productive sectoare economice, generând neregularități în procesul alocării resurselor.

Fraudele și erorile comise în cadrul rapoartelor financiare determină utilizatorii informațiilor de natură financiară să ia decizii greșite, cu consecința alocării inadecvate a resurselor și a riscului de sancționare a companiilor de către autoritățile competente. De asemenea, investitorii care investesc în acțiuni sunt afectați negativ de informațiile financiare eronate. Investitorii vor fi încurajați să investească în sectoare economice neproductive, cu consecința declinului economic. Companiile au tendința de a obține profit pe termen scurt, dar această ambiție poate genera tendința de prezentare a unor informații financiare frauduloase sau incorecte, cu consecința falimentului acestor companii³⁷¹.

Dacă această ambiție a companiilor nu este înfrântă, nu poate exista stabilitate economică. Fiecare fraudă sau eroare poate avea drept consecință o altă fraudă în cadrul situației financiare. Datele statistice ne dovedesc faptul că nu există perioade istorice în care să nu fi fost descoperite fraude sau erori. Una dintre cele mai mari organizații internaționale anti-fraudă, cu sediul în SUA, Asociația Examinatorilor Acreditați Anti-fraudă (ACFE) a declarat în „Raportul cu privire la fraudă și abuz” din 2008 că costul actual al fraudei este greu de cuantificat din mai multe motive: (1) nu toate fraudele sunt detectate; (2) din cele detectate, nu toate sunt raportate; (3) în multe cazuri de fraudă, nu sunt suficiente informații adunate; (4) informațiile nu sunt adecvat distribuite conducerii unității sau autorităților competente; și (5) mult prea des, organizațiile decid să nu inițieze acțiuni civile sau penale împotriva făptuitorului fraudei. În plus față de pierderea economică directă a unității economice, trebuie luate în considerare și costurile indirecte, inclusiv productivitatea redusă, costul acțiunii în justiție, creșterea șomajului și întreruperea activității economice ca urmare a anchetei pentru stabilirea fraudei.

În prezent, costul practicii frauduloase asupra economiei nu poate fi calculat, dar, conform investigațiilor efectuate la nivel mondial, se pare că societatea va continua să fie afectată de prezentarea eronată a informațiilor financiare. Dacă interesul personal nu va fi stopat, sau, cel puțin redus, pierderile în economie vor continua a fi înregistrate. Conform studiului și investigațiilor făcute de Asociația Examinatorilor Acreditați Anti-fraudă (ACFE) cu privire la deturnarea activelor, cel mai frecvent raportate, dar și cele mai puțin costisitoare din cele două categorii majore de fraudă ocupațională sunt reprezentate de corupție și declarațiile frauduloase. Declarațiile frauduloase, pe de altă parte, au reprezentat tipul de fraudă ocupațională cel mai

³⁷⁰ **Naik R.**, *Nature and Purpose of Financial Information*, Euro money /DC Gardner Workbook, Euro money Publications, pag. 233, 2008;

³⁷¹ **Mulford C. W., Comiskey E.E.**, *The Financial Numbers Game, Detecting Creative Accounting Practices*, John Wiley & Sons., 2009;

comun, dar au cauzat mult mai multe daune decât celelalte două categorii. Interesant, în timp ce fraudă din situațiile financiare a rămas cea mai comună și mai costisitoare formă de fraudă, în cazurile din lume s-a înregistrat un procentaj mai scăzut în ultimele situații financiare analizate de ACFE (patru la sută) comparativ cu anul 2008 (zece la sută).

Răsunătoarele scandaluri contabile, Xerox, Enron, Parmalat, Tyco au accelerat procesul de reglementare contabilă pentru prevenirea distorsionării performanței companiilor. În acest context auditul financiar joacă un rol important în economia națională și internațională. Trebuie să luăm în considerare și din punct de vedere al auditului. Obiectivul auditului a evoluat de la detectarea fraudelor și erorilor, proces care presupunea o verificare detaliată a tuturor operațiunilor patrimoniale și a înregistrării lor contabile, la exprimarea unei opinii asupra imaginii fidele a patrimoniului, a situației financiare și a rezultatelor obținute de către societate. Se urmărește, în acest sens, măsura în care informațiile înregistrate în contabilitate reflectă evenimentele economice care au avut loc într-o anumită perioadă, iar eforturile auditorului sunt intensificate pentru identificarea eventualelor manipulări ale informațiilor furnizate de sistemul financiar, pentru prevenirea cazurilor de contabilitate creativă sau fraudă. Informațiile furnizate de specialiștii în acest domeniu sunt necesare tuturor categoriilor de utilizatori: manageri, acționari și asociați, organe fiscale, bancheri, organizații sindicale care au uneori interese contradictorii. Din acest motiv rezultatele lucrărilor de audit trebuie să fie corecte și întocmite pe baza documentelor legale în vigoare. Ele trebuie să asigure calitatea și coerența sistemului contabil și sunt menite să asigure reflectarea corectă, sinceră și completă în bilanț și în contul de profit și pierdere a patrimoniului, situației financiare și rezultatelor exercițiului³⁷².

Relații importante sunt și cele dintre comitetul de audit și responsabilii sistemului de control intern al firmei, precum și cei ai auditului intern. De fapt, comitetului de audit îi revine responsabilitatea monitorizării activităților de control și de audit intern. Activitatea de audit intern nu se mai află neapărat sub directa monitorizare a managerilor, ci a devenit obiect de supervizare pentru comitetul de audit. Printre aspectele privitoare la auditul intern care fac obiectul monitorizării și supervizării comitetului de audit pot fi menționate: posibilitatea de acces direct al responsabilului cu auditul intern la conducerea firmei, primirea cu regularitate a rapoartelor auditorilor interni, reacția și răspunsurile managerilor la recomandările auditorilor interni. În țările în care funcția de audit intern a rămas în subordinea directă a managementului, consiliul de supraveghere trebuie să primească o scurtă informare în legătură cu cele mai importante constatări ale auditorilor interni. În plus, comitetul de audit decide dacă și în ce mod auditorii interni vor lucra împreună cu auditorii externi. În situația în care firma nu are organizat un serviciu de audit intern, comitetul de audit trebuie să facă, în fiecare an, o analiză a necesității unei astfel de funcții. O bună guvernare a întreprinderii presupune însă și o foarte bună colaborare între comitetul de audit, consiliul de supraveghere, consiliul de conducere și manageri. De fapt, comitetul de audit intern, prin responsabilitățile pe care le are, asistă consiliul de supraveghere și cel de conducere să-și păstreze independența necesară față de managementul firmei.

Acest lucru este posibil deoarece comitetul de audit trebuie să aibă autoritatea, care nu-i poate fi restricționată, în probleme cum ar fi: căutarea și obținerea opiniei profesionale a unui specialist

³⁷² **Martyn Jones**, *Auditorii și fraudă - sfârșitul "câinilor de pază" și al "copoilor" din domeniul financiar*, Audit FINANCIAR, Nr. 4, pag. 46, 2010;

extern; accesul la resursele și informațiile firmei atunci când are nevoie; desfășurarea propriilor investigații și activități; consultarea cu auditorul extern în orice problemă considerată importantă. Toate acestea îl plasează pe membrul comitetului de audit pe o poziție importantă în cadrul firmei, atât din punctul de vedere al celor care supraveghează activitatea firmei, cât și din punctul de vedere al așteptărilor acționarilor³⁷³. În zilele noastre există două mari concepții despre întreprindere. Aceasta este văzută: (i) fie ca un activ financiar, pentru care se pune problema maximizării valorii (crearea de valoare acționarială); (ii) fie ca o entitate economică, care se definește plecând de la noțiuni precum „interes social” și al cărei scop este crearea de bogăție, ca urmare a colaborării părților participante (acționari, salariați, conducători, creditori, parteneri comerciali, putere publică etc.). Întreprinderea are atunci o pluralitate de obiective (economice, sociale, legate de mediu etc.), chiar dacă scopul ei prioritar este maximizarea profitului.

Criza piețelor financiare din anii 2008 a pus în evidență numeroase disfuncționalități în modelele de guvernare ale marilor întreprinderi și a arătat că managerii, ținând cont de poziția centrală pe care o ocupă, pot uneori să adopte strategii personale, neconforme cu interesele acționarilor. Managerul este responsabil pentru pregătirea situațiilor financiare, conținutul acestor situații fiind reprezentat de afirmațiile managementului despre întreprindere. În ceea ce privește pe auditor, acesta este responsabil pentru examinarea situațiilor financiare produse de management și pentru exprimarea unei opinii asupra fidelității lor.

Declarațiile financiare asigură informații care vor fi benefice pentru utilizatori în luarea deciziilor economice cu privire la activitatea comercială a societății. Situațiile financiare sunt pregătite în acest mod încât utilizatorii informațiilor financiare să-și satisfacă nevoile informaționale cu privire la problemele cu care se confruntă cel mai frecvent³⁷⁴. Situațiile financiare sunt formate în scopul prezentării performanțelor întreprinderii. Scopul situațiilor financiare este de a asigura informații cu privire la performanța și poziția Societății comerciale și de a ajuta utilizatorii de informații să ia decizia potrivită. Informațiile financiare reprezintă date cantitative care sunt produse de un departament contabil și de un sistem extern de raportare. Informațiile financiare reprezintă, în principal, o funcție contabilă, dar nu numai departamentul contabil sau contabilii sunt cei care colectează și pregătesc informațiile, ci toate unitățile contribuie la producerea numitor date financiare. Cu toate acestea, analizarea și raportarea datelor, transformarea numitorilor date în informații financiare este responsabilitatea sistemului contabil sau al contabililor.

În primul rând, falsificarea situațiilor financiare constă în manipularea elementelor prin exagerarea activelor, a vânzărilor și a profitului sau deducerea datoriilor, cheltuielilor sau pierderilor. Atunci când o situație financiară conține falsuri, elementele acesteia nu mai reprezintă o imagine adevărată a Societății Comerciale și vorbim de fraudă. Cea mai mare parte a investitorilor își bazează deciziile cu privire la investiții pe informațiile conținute de situațiile financiare. Acestea prezintă situația financiară și poziția firmei și rezultatele obținute de aceasta din operațiunile comerciale întreprinse. Profitabilitatea, lichiditățile, riscul, creșterea venitului etc., sunt informații de bază utilizate în analizarea garanțiilor economice. Aceste informații trebuie să fie, atât corecte, cât și comparabile. Nu trebuie să conțină declarații false (intenționate sau

³⁷³ **Madray, J. R.**, *New fraud guidance*. Journal of Accountancy Ianuarie, pag. 51-55, 2006;

³⁷⁴ **Lenard, M. J., A. L. Watkins, P. Alam**, *Effective use of integrated decision making: An advanced technology model for evaluating fraud in service-based computer and technology firms*. Journal of Emerging Technologies in Accounting nr.4, pag. 123-137, 2007;

neintenționate) ci să prezinte poziția financiară și rezultatele din operare ale firmei în mod corect sub toate aspectele. Acestea trebuie să fie comparabile în așa mod încât perspectivele diferitelor firme care emit titluri de valoare să poată fi evaluate în mod egal. Dacă informațiile din situațiile financiare sunt distorsionate, atunci, potențialii investitori pot fi induși în eroare cu privire la aceste firme și să investească în titluri de valoare în care altfel nu ar investi. O decizie de investiție bazată pe informații financiare false provoacă pierderi investitorilor așa după cum s-a putut vedea în cazul Enron și Worldcom. Din acest motiv, manipularea informațiilor financiare este la fel de importantă ca și oricare alt tip de manipulare și trebuie împiedicată pentru ca investitorii să poată lua decizii raționale³⁷⁵.

În plus, manipularea este unul dintre aspectele importante pe piața de valori mobiliare, deoarece acțiunile manipulative trimit semnale false către investitori și-i determină să achiziționeze sau să vândă titluri de valoare pe care de altfel nu le-ar cumpăra sau vinde. Prin urmare, acestea sunt interesate de activitățile și rezultatele întreprinderilor. Cu alte cuvinte au nevoie de informații financiare sigure, sănătoase, clare, adecvate și oportune. Aceste grupuri își pot satisface necesarul de informare prin intermediul situației financiare a întreprinderilor. Raportarea financiară frauduloasă a devenit foarte problematică deteriorând economia de azi. Obiectivul acestui subiect este de a oferi informații utile și aplicabile acestei probleme, pentru eventualele erori și fraude în contabilitate, impactul negativ al situațiilor financiare frauduloase apar asupra utilizatorilor de situații financiare, dezvăluind și prevenind erorile și fraudele situațiilor financiare.

Evoluțiile tehnologice și modificările făcute de oameni au dus la schimbări inevitabile în structura economică, încercând să ofere beneficii maxime cu resurse limitate. Au devenit dificil de controlat întreprinderile care au crescut paralel cu evoluțiile tehnologice. Proporțional cu dimensiunile afacerilor întreprinderilor a crescut și numărul celor interesați de întreprinderi. Cei interesați de aceste afaceri sunt: investitorii, creditorii, proprietarii de afaceri și partenerii, potențialii parteneri, oamenii de afaceri, guvernul, opinia publică, cumpărători și vânzători.

Aceste grupuri sunt interesate de companii care au relații comerciale, financiare și economice cu alte companii. Prin urmare, aceștia sunt interesați de activitățile și rezultatele întreprinderilor. Pe de altă parte, ei au nevoie de siguranță, organizare, informații clare, adecvate și de informații financiare în timp util. Acele grupuri ar putea avea nevoie de informații din situațiile financiare ale companiilor³⁷⁶. Dacă problema a fost luată din această perspectivă, informațiile obținute trebuie să fie corecte, ușor de înțeles, clare și de încredere. Numai în acest context, grupurile de interese pot fi protejate. Dacă erorile și fraudele sunt comise în contabilitatea întreprinderii, acest lucru nu se va reflecta în adevăratele situații financiare, nu vor putea să furnizeze grupurilor informații financiare exacte și sigure.

Scopul situațiilor financiare pentru societate și obiectivul lor, este furnizarea de informații necesare pentru cei care sunt interesați de această companie pe de altă parte trebuie să furnizeze informații pentru managementul companiei. În ceea ce privește deciziile privind alocarea de

³⁷⁵ Lee, C., R. B. Welker, *The effect of audit inquiries on the ability to detect financial misrepresentations*. Behavioral Research In Accounting nr.19, pag. 161-178, 2009;

³⁷⁶ LaSalle, R. E., *Effects of the fraud triangle on students' risk assessments*. Journal of Accounting Education nr. 25, pag. 74-87, 2007;

resurse într-o economie, pe baza informațiilor corecte financiare, contribuie la dezvoltarea economiei. Deciziile bazate pe informații financiare eronate sau incomplete duc la risipa de resurse într-o economie, cu implicații grave sociale.

Trebuie să luăm în considerare, ca utilizator de informații financiare, că situațiile financiare au o importanță și un efect mare în economie. Pentru a forma piața de capital eficientă, cunoștințele financiare trebuie să fie fiabile. Fiabilitatea și egalitatea principiilor sunt elemente fundamentale ale piețelor de capital stabile și efective. Cu toate acestea, uneori aceste principii nu sunt urmărite. Comportamentul irațional al unor participanți face volatilitate neașteptată în piață și denumită prin termenul de manipulare. Metodele de manipulare ale cunoștințelor financiare, cum ar fi „venituri de management”, „situații financiare fictive”, „contabilitatea creativă”, „contabilitatea agresivă”, „a face venitul stabil” și „neregularități în contabilitate”, au efecte negative asupra economiei. Uneori, pentru anumite motive personale sau corporative, informațiile publicate despre firme pot fi schimbate. Capital Markets Board, în unele situații descrie manipularea financiară a cunoștințelor ca oferirea de informații eronate și neadevărate sau de a face comentarii greșite, care pot afecta valoarea instrumentelor de pe piața de capital sau să nu se raporteze informațiile ce trebuie să fie raportate³⁷⁷.

Utilizatorii de informații sunt cei care se bazează pe opinia auditorului și care folosesc informațiile pentru deciziile descrise de administrația companiei. Este necesară prezența unui auditor extern independent pentru a obține informațiile evaluate potrivit standardelor în vigoare solicitate de utilizatori. Mai mult, potrivit reglementărilor legale, situațiile financiare ale unor companii trebuie verificate de către un auditor independent, aceste situații fiind ulterior făcute publice. Furnizorii de informații financiare doresc să determine necesitățile utilizatorilor de informații financiare, pentru a oferi fluxul de informații rapid și cu acuratețe. Factorii de decizie vor să își cunoască riscurile, comparând propriile informații financiare, fluxurile de numerar și estimările pentru perioadele următoare cu ale altor companii care operează în același sector.

În situația financiară a unei societăți se pot găsi mai multe erori și fraude. Uneori este ușor, alteori foarte dificil de depistat neregulile din contabilitate, în sensul dacă este vorba de o eroare sau o fraudă. Diferența dintre fraudă și eroare, eroarea este comisă în mod neintenționat și ignorant, în schimb fraudă este comisă în mod intenționat. Diferența de separare a fraudei de eroare, este de a se decide dacă este comisă în mod intenționat sau neintenționat. Întreprinderile optează pentru tranzacții frauduloase în scopul de a reduce impozitele, pentru a ascunde corupția, pentru a demonstra performanțele financiare. Există unele motive de a face erori și fraude în situațiile financiare. Acestea sunt: însușire ilegală, mituirea controalelor care aparțin întreprinderilor, furtul din stoc, activele întreprinderilor pentru uzul personal, declararea profitului mai mic pentru a se sustrage de impozitare, declararea de profit mai mare pentru a demonstra performanțele întreprinderilor în scopul de a obține credite de la bănci etc.³⁷⁸. Grupurile care sunt interesate de companii solicită informații referitoare la acuratețea documentațiilor pe baza cărora au fost luate decizii ce pot afecta compania, dorind să vadă și un rezumat al problemelor discutate în cadrul procesului decizional.

³⁷⁷ **Kuhn, J. R., S. G. Sutton**, *Learning from WorldCom: Implications for fraud detection through continuous assurance*. Journal of Emerging Technologies in Accounting nr. 3, pag. 61-80, 2006;

³⁷⁸ **Kuhn, J. R., S. G. Sutton**, *Learning from WorldCom: Implications for fraud detection through continuous assurance*. Journal of Emerging Technologies in Accounting nr. 3, pag. 61-80, 2006;

În prezent nu există nici o țară dezvoltată, fără sistem de contabilitate și audit, profesii contabile și de audit, fără opinii juridice. Nu numai rezultatele financiare naționale, dar și cele internaționale trebuie să demonstreze un singur aspect și acela este dat de „**o imagine fidelă**”. Precise, fiabile, rapoartele financiare reale sunt furnizate numai cu audit. Informațiile au o mai mare importanță cu cât comunitatea crește și devine mai complexă. Din punctul de vedere al investitorilor, se investește în întreprinderi care au informații fiabile. Dacă informațiile nu sunt divulgate, factorii de decizie încep să ia măsuri în această privință. Grupurile de interese necesită informații financiare explicate pentru a le reflecta realitatea. Factorii de decizie trebuie să investigheze dacă informațiile divulgate sunt sau nu de încredere. Metoda utilizată în cadrul anchetei, este efectuarea unor corecții de către persoane independente. Integritatea, acuratețea și imparțialitatea auditorului, informațiile verificate sunt informații fiabile în procesul decizional³⁷⁹.

În acest context Auditul Financiar joacă un rol important în economia națională și internațională. Trebuie să privim lucrurile și din punctul de vedere al auditului. Obiectivul auditului a evoluat de la detectarea fraudelor și erorilor, proces care presupunea o verificare detaliată a tuturor operațiunilor patrimoniale și a înregistrării lor contabile, la exprimarea unei opinii asupra imaginii fidele a patrimoniului, a situației financiare și a rezultatelor obținute de către societate. Se urmărește, în acest sens, măsura în care informațiile înregistrate în contabilitate reflectă evenimentele economice care au avut loc într-o anumită perioadă, iar eforturile auditorului sunt intensificate pentru identificarea eventualelor manipulări ale informațiilor furnizate de sistemul financiar, pentru prevenirea cazurilor de contabilitate creativă sau fraudă³⁸⁰. Informațiile furnizate de specialiștii în acest domeniu sunt necesare tuturor categoriilor de utilizatori: manageri, acționari și asociați, organe fiscale, bancheri, organizații sindicale care au uneori interese contradictorii. Din acest motiv rezultatele lucrărilor de audit trebuie să fie corecte și întocmite pe baza documentelor legale în vigoare. Ele trebuie să asigure calitatea și coerența sistemului contabil și sunt menite să asigure reflectarea corectă, sinceră și completă în bilanț și în contul de profit și pierdere a patrimoniului, situației financiare și rezultatelor exercițiului.

Direcții pentru cercetări viitoare

În cercetarea noastră am intrat pe teritoriul „evaziunii fiscale”, în acest sens considerăm că pentru prevenirea și combaterea acestui flagel, ar trebui o abordare unitară la nivelul Uniunii Europene, a cooperării cu țări terțe din afara U.E. (deoarece fraudele fiscale nu se oprește la granițele externe ale Uniunii Europene); având la bază acorduri bilaterale mai stricte și mai clare fără a exista posibilitatea generării unor situații neclare speculate cu ușurință de evaziioniști.

Având în vedere că fără sprijinul deosebit acordat de coordonatorul științific doamna profesor universitar dr. Ana MORARIU, această cercetare nu s-ar fi finalizat, îi mulțumesc din suflet. A dat dovadă de o răbdare extremă, eu fiind cetățean turc și pentru a înțelege subtilitățile limbii române, am avut nevoie de explicații foarte detaliate, pe care doamna profesor nu a precupețit nimic (este vorba în primul rând de timp) pentru a mă aduce la un anumit grad de înțelegere al acestui domeniu atât de important pentru economia oricărei țări.

³⁷⁹ **Krishnan, J., K. Raghunandan**, *Were former Andersen clients treated more leniently than other clients? Evidence from going-concern modified audit opinions*. Accounting Horizons Decembrie, pag. 423-435, 2007;

³⁸⁰ **Koç Yüksel**, *Genel Muhasebe Prensipleri ve Uygulamaları*, Nobel Yayın Dağıtım, 14. baskı, Ankara, p.59, 2010;

De asemenea, aduc mulțumirile mele întregului corp profesoral al școlii doctorale, al facultății de Contabilitate și Informatică de Gestiune, întrucât fiecare dintre ei au contribuit la înțelegerea domeniului contabilitate, audit, fiscalitate, drept. Fără ajutorul tuturor nu aș fi ajuns să-mi susțin această cercetare.

BIBLIOGRAFIA

1. **Abdolmohammadi, M. J., D. G. Searfoss and J. Shanteau**, *An investigation of the attributes of top industry audit specialists*. Behavioral Research in Accounting nr. 16, pag. 1-18, 2007;
2. **Agoglia, C. P., C. Beaudoin and G. T. Tsakumis**, *The effect of documentation structure and task-specific experience on auditors' ability to identify control weaknesses*. Behavioral Research in Accounting nr. 21, pag. 1-17, 2008;
3. **Agrawal Anup, Chadha Sahiba**, *Corporate Governance and Accounting Scandals*, Current Draft: July, 2009, pag. 2, 17.03.2010;
4. **Albrecht S.L.**, *Accounting Principles & Applications*, 4th Edition, Colledge Division South Western Publishing Co, Cincinnati, Ohio, 2007;
5. **Albrecht W. S. & Albrecht C. & Albrecht Ch.O. & Zimbelmam, F.**, *Fraud examination*, 3rd edition. South-Western Cengage Learning, 2009;
6. **Albrecht W. Steve**, *Accounting Concepts & Applications*, South-Western Educational Publishing, 2007
7. **Allen, C., C. E. Landes and L. A. Snyder**, *Navigating the crossroads of control and independence: Practical guidance for private company auditors*. Journal of Accountancy Decembrie, nr. 42-46, . 2007;
8. **Allen, R. D., D. R. Hermanson, T. M. Kozloski and R. J. Ramsay**, *Auditor risk assessment: Insights from the academic literature*. Accounting Horizons, Iunie, pag. 157-177, 2008;
9. **Alles, M. G., A. Kogan and M. A. Vasarhelyi**, *Restoring auditor credibility: Tertiary monitoring and logging of continuous assurance systems*. International Journal of Accounting Information Systems nr. 5, pag. 183-202, 2007;
10. **Arens A., Loebbecke J**, *Auditing - an integrated approach*, Potice Hall International Editions, 2008;
11. **Arens, A. A. and R. J. Elder**, *Perspectives on auditing education after Sarbanes-Oxley. Issues In Accounting Education*, Noiembrie, pag. 345-362, 2007;
12. **Arens, A. A., M. S. Elder and R. J. Beasley**, *Auditing and Assurance Services*, Prentice Hall, 2007;
13. **Armstrong, D**, *Research Methods and Audit for General Practice*, Oxford University Press, Cary, North Carolina, U.S.A., 2007;
14. **Ballou, B. and J. M. Mueller**, *Helecome Communications: Considering fraud risk on an engagement before and after analyzing a key business process*. Issues In Accounting Education Februarie, pag. 99-118, 2008;
15. **Bame-Aldred, C. W. and T. Kida**, *A comparison of auditor and client initial negotiation positions and tactics*. Accounting, Organizations and Society nr. 32, pag. 497-511, 2007;
16. **Barnea A., Ronen J., Sadan S.**, "Classificatory smoothing of income with extraordinary items", The Accounting Review, pg: 110-122, 2007;
17. **Barrett, M. D. J. Cooper and K. Jamal**, *Globalization and the coordinating of work in multinational audits*. Accounting, Organizations and Society nr. 30, pag. 1-24. 2008;
18. **Barron, O., J. Pratt and J. D. Stice**, *Misstatement direction, litigation risk, and planned audit investment*. Journal of Accounting Research Decembrie, pag. 449-462, 2007;
19. **Basioudis, I. G., E. Papakonstantinou and M. A. Geiger**, *Audit fees, non-audit fees and auditor going-concern reporting decisions in the United Kingdom*. Abacus nr. 44, pag. 284-309, 2008;
20. **Baspinar Ahmet**, *Mali Tablo Denetimlerinde Yolsuzluk ve Hataya Iliskin Denetçinin Sorumlulugu*, Maliye Bakanlığı Teftis Kurulu, Nr: 46, Active Dergisi, pag. 12, 2009;

21. **Beatty A., Chamberlain S., Magliolo J.,** *Managing Financial Reports of Commercial Banks: The Influence of taxes, regulatory capital and earnings*, Journal of Accounting Research, Vol: 33, No: 2, pg:231-261, 2010;
22. **Bedard, J. C., C. Jackson, M. L. Ettredge and K. M. Johnstone,** *The effect of training on auditors' acceptance of an electronic work system*. International Journal of Accounting Information Systems nr. 4, pag. 227-250, 2009;
23. **Bell, T. B., W. R. Landsman and D. A. Shackelford,** *Auditors' perceived business risk and audit fees: Analysis and evidence*. Journal of Accounting Research Junie, pag. 35-43, 2007;
24. **Benny K. ,** *Accounting Irregularities in Financial Statements: A Definitive Guide for Litigators, Auditors*, Grover Publishing Limited, 2009;
25. **Benny K. B. Kwok,** *Accounting Irregularities in Financial Statements*, Grover Publishing Limited, 2008;
26. **Borthick, A. F. and J. E. Kiger,** *Designing audit procedures when evidence is electronic*, Issues In Accounting Education, August, pag. 275-290, 2008;
27. **Boulescu Mircea,** *Auditul prezentărilor eronate în situațiile financiare*, Ed. Tribuna Economică, Nr. 15, 16 Aprilie 2008;
28. **Boulescu Mircea, Ghita Marcel, Mares Valerica,** *Controlul fiscal si auditul financiar-fiscal*, Editura CECCAR, Bucuresti, 2005
29. **Bowlin, K. O., J. Hales and S. J. Kachelmeier,** *Experimental evidence of how prior experience as an auditor influences managers' strategic reporting decisions*. Review of Accounting Studies nr. 14, pag. 63-87, 2009;
30. **Breton G., Taffler -** *Creative Accounting and Investment Analyst Response*, Accounting and Business Research, vol. 25, no.98, 2008;
31. **Brezeanu Petre, Braşoveanu Aurel,** *Audit şi control financiar*, Editura Economică, 2006;
32. **Brian P. West,** *Professionalism and Accounting Rules*, Inc NetLibrary – 2007;
33. **Bushman Simith,** *Financial Accounting Information and Corporate Governance*, Journal of Accounting & Economics, Vol. 32, Nr. 1-3, December 2007;
34. **Calderon, T. G. and J. J. Cheh,** *A roadmap for future neural networks research in auditing and risk assessment*. International Journal of Accounting Information Systems nr. 3, pag. 203-236, 2002;
35. **Calderon, T. G., A. Chandra and J. J. Cheh,** *Modeling an intelligent continuous authentication system to protect financial information resources*. International Journal of Accounting Information Systems nr. 7, pag. 91-109, 2008;
36. **Cardwell H, Edwards R.T.,** *Principles of Audit Surveillance*, Inc., 2007;
37. **Cemal Küçüksözen,** *Finansal Bilgi Manipülasyonu: Nedenleri, Yöntemleri, Amaçları, Teknikleri, Sonuçları Ve İmkb Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma*, pag. 15, Ankara-2009;
38. **Chaney, P. K., K. L. Philipich,** *Shredded reputation: The cost of audit failure. Corporate Financial Reporting and the Market for Independent Auditing: Contemporary Research*. Journal of Accounting Research, Septembrie, pag. 1221-1245, 2007;
39. **Charles T. Horngren,** *Financial Accounting*, Pearson Education Australia, 2006
40. **Charles W. Mulford, Comiskey E. E.,** *The Financial Numbers Game Detecting Creative Accounting Practices*, JOHN WILEY & SONS, INC. Rosewood Drive, Danvers, 2010;
41. **Churyk, T., C. Lee, B. D. Clinton,** *Can we detect fraud earlier?* Strategic Finance Octombrie, nr. 50-54, 2009;
42. **Clocotici D., Gheorghiu Gh.** *Dolul şi fraudă în dreptul comercial. Frauda fiscală*, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 2008;
43. **Corner Michael J.,** *Investigating Corporate Fraud*, Grower Publishing Limited, pag.4-6, 2009;
44. **Cosserat, Graham W,** *Modern auditing*, Editura John Wiley & Sons, New York, 2008;

45. **Cox R., Weirich T.**, *The Stock Market Reaction To Fraudulent Financial Reporting*, Managerial Auditing Journal, Vol: 17, Nr: 7, pag: 374-382, 2009;
46. **Culda, Emil** - *Exigente ale documentatiei de audit*. Revista Auditul financiar nr.4/2007;
47. **Curtis, E., S. Turley**, *The business risk audit - A longitudinal case study of an audit engagement*. Accounting, Organizations and Society nr. 32, pag. 439-461, 2007;
48. **Dănescu, T.**, *Audit financiar, convergențe între teorie și practică*, Ed.Irecson, 2007
49. **Dănescu, T.**, *Proceduri și tehnici de audit financiar*, Editura Irecson, 2007
50. **Dechow P.M., Sloan R.G., Sweeney A.P.**, *Causes and Consequences of Earnings Manipulations: An Analysis of Firms Subject to Enforcement Actions by the SEC*, Contemporary Accounting research, pp. 1 – 36, 2011;
51. **Dechow P. M., Skinner D. J.**, *Earnings Management: Reconciling the Views of Accounting Academics, Practitioners and Regulators*, Accounting Horizons, Vol.14, Nr. 2, 2008;
52. **Diaconu Paul**, *Adoptarea Standardelor Internaționale de Contabilitate – Un Proces Evolutiv*, Contabilitatea, Expertiza și Auditul Afacerilor, ASE București, Nr. 2/2007;
53. **Diaconu Paul**, *Cum fac banii contabilitii? Evaziune fiscală, paradisuri fiscale, contabilitate creativă*, Editura Economică, București, 2009.
54. **Diaz, M. C., T. Loraas**, *Learning new uses of technology while on an audit engagement: Contextualizing general models to advance pragmatic understanding*. International Journal of Accounting Information Systems nr. 11, pag. 61-77, 2010;
55. **Dikolli, S. S., S. A. McCracken, J. B. Walawski**, *Audit-planning judgments and client-employee compensation contracts*. Behavioral Research in Accounting nr. 16, pag. 45-62, 2008;
56. **Donald H. Taylor, G. William Gleyen** – *Auditing: Integrated Concepts and Procedures*, 2005;
57. **Dowling, C., S. A. Leech, R. Moroney**, *Audit support system design and the declarative knowledge of long-term users*. Journal of Emerging Technologies in Accounting nr. 5, pag. 99-108, 2008;
58. **Dragan, C.M.** - *Practica auditarii situatiilor financiare. Manual de indrumare editat de "Contconsult - The european audit"*, Bucuresti,
59. **Drăgan, C.M.** - *Auditul dincolo de teorie* – Revista "Auditul financiar" nr.8 / 2005;
60. **Drăgan, C.M.** - *Auditul financiar și contabilitatea* - Manual S.N.S.P.A, 2006;
61. **Duffield Grace, Grabosky Peter**, *The Psychology of Fraud, Trends & Issues In Crime and Criminal Justice*, Australian Institute of Criminology, March 2008;
62. **Dumitrana Mihaela, Lungu Camelia, Jianu Iulia, Glavan Mariana, Guse Raluca** „Control de gestiune, Editura Universitara” nr.p. 264 973-749-836-6 17 feb 2010;
63. **Dumitru Mătiș, Cristina Alexandrina Ștefănescu, Ovidiu Cernea**, *Etică în activitatea de audit în contextul crizei financiare*, Audit Financiar, 2010;
64. **Dunn, C.**, *Business process modeling approaches in the context of process level audit risk assessment: An analysis and comparison: Discussion comments*. International Journal of Accounting Information Systems nr. 7, pag. 205-207, 2006;
65. **Duska Ronald F., Duska Brenda Shay**, *Accounting Ethics, Business & Economics*, Blackwell Publishing, ISBN 0631216510, 2006;
66. **Editorial**; ‘Policy Reforms In The Aftermath of Accounting Scandals’; Journal Accounting and Public Policy, Volume 21, Issue 4 -5, pag. 281, 2009;
67. **Erdogan Melih**, *Denetim, Maliye ve Hukuk Yayınları*, Nr. 2. Edition, Ankara, 2011;
68. **Favere-Marchesi, M.**, *Audit review: The impact of discussion timing and familiarity*. Behavioral Research in Accounting nr. 18, pag. 53-64, 2007;
69. **Feleaga Niculae, Feleaga Liliana**, *Guvernanta Întreprinderii, pârgăhie indispensabilă a politicii de maximizare a bogăției acționarilor și complementele ei contemporane*, ISSN: 1841-8678, Economie teoretică și aplicată vol. 13, nr. 8, pag. 53, 2008;
70. **Feleaga, N., Feleaga. L.** - *Contabilitate consolidata*, București, 2007;

71. **Feleagă Liliana, Feleagă Nicolae**, Contabilitate financiară. O abordare europeană și internațională, Ed. A 2-a, vol. 1: Contabilitate financiară fundamentală. Contabilitatea ca joc social, 2007, București, Editura Economică, p. 301
72. **Fisher, K.**, *How to Smell a Rat: The Five Signs of Financial Fraud*. John Wiley & Sons, 2009;
73. **Flesher, D. L., G. J. Previts, W. D. Samson**, *Auditing in the United States: A historical perspective*. Abacus nr. 41, pag. 21-39, 2006;
74. **Fogarty, J. A., L. Graham, D. R. Schubert**, *Assessing and responding to risks in a financial statement audit: Part II*. Journal of Accountancy Ianuarie, pag. 59-64, 2009;
75. **Fuerman, R. D.**, *Comparing the auditor quality of Arthur Andersen to that of the big 4*. Accounting and the Public Interest nr. 6, pag. 135-161, 2009;
76. **Geiger, M. A., D. V. Rama**, *Audit firm size and going-concern reporting accuracy*. Accounting Horizons Martie, pag. 1-17, 2006;
77. **Geiger, M. A., K. Raghunandan**, *Going-concern opinions in the "New" legal environment*. Accounting Horizons Martie, pag. 17-26, 2007;
78. **Gielen, F., Hilara Barros, Ana Cristina**; *Control legal des comptes - Rapport la sesiunea din iunie, 2005 a Comite Reglementaire de l'Audit*;
79. **Glavan Aureliana Geta**, *Dimensiuni noi privind contabilitatea poziției și performanței financiare ale întreprinderii din România și Germania*, Editura Tribuna Economică București, 2007
80. **Glover, S. M., D. F. Prawitt, J. T. Liljegren, W. F. Messier Jr.**, *Component materiality for group audits*. Journal of Accountancy Decembrie, pag. 42-47, 2008;
81. **Godfrey, J.M., Jones, K.L.**, *Political cost influences on income smoothing via extraordinary item classification*, Accounting and Finance, Vol: 39, Nr:3, pag: 229-254, 2007;
82. **Golden, T., S. L. Skalak, M. M. Clayton**, *A Guide to Forensic Accounting Investigation*. Wiley, 2007;
83. **Golden, W. T., Skalak L. S., Clayton M. M.**, *A Guide to Forensic Accounting Investigation*. John Wiley & Sons, 2009;
84. **Gonca Canbulut**, *Finansal Bilgi Manipülasyonu ve Örnek bir Uygulama" Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı*, 2008;
85. **Gordon, S. R., M. Tarafdar**, *The IT audit that boosts innovation*. MIT Sloan Management Review, pag. 39-47, 2010;
86. **Graham, L., W. F. Messier Jr.**, *Audit risk and materiality in conducting an audit*. Journal of Accountancy Mai, pag. 116-123, 2006;
87. **Gray, Iain; Manson, Stuard**, *Audit process: The principles, practice and cases*, Editura Thomson, Londra, Editie revizuita, 2006
88. **Hall James A.**, *Accounting Information Systems*, South-Western Cengage Learning, ISSN: 9780324560893, Australia, 2008;
89. **HBS Miller**, *„Comprehensive Generally Accepted Auditing Standards"*, 2006;
90. **Healy P.M., Wahlen J.M.**, *A Review of the Earnings Management Literature and Its Implications for Standard Setting*, Accounting Horizons, Vol.13 Nr.4, pag: 365-383, 2007;
91. **Hnatt, K. M.**, *Deepening insolvency: An emerging threat? Legal theory's development raises liability risks for auditors*. Journal of Accountancy Februarie, pag. 40-44, 2008;
92. **Hoffman, V. B., J. R. Joe, D. V. Moser**, *The effect of constrained processing on auditors' judgments*. Accounting, Organizations and Society nr. 28, pag. 699-714, 2009;
93. **Hubbard Johnson**, *„Auditing"*, Editura Blackwell, 2006;
94. **Hunger David T., Wheelen Thomas L.**, *Essential of Strategic Management*, Pearson Education, pag.110, 2009;
95. **Hunton, J. E., A. M. Wright, S. Wright**, *The potential impact of more frequent financial reporting and assurance: User, preparer, and auditor assessments*. Journal of Emerging Technologies in Accounting nr. 4, pag. 47-67, 2007;

96. **Ibis Cemal, Özkan Serdar**, *Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) na Genel Bakış, Mali Çözüm Dergisi*, ISMMMO Publicația, Nr. 74, pag. 26, 2010;
97. **Imhoff, E. A. Jr.**, *Accounting quality, auditing, and corporate governance*. Accounting Horizons, pag. 117-128, 2009;
98. **Ingram, Robert W, Baldwin, Bruce A**, *Financial Accounting: Information for Decisions*, South-Western Educational Publishing, ISBN: 0324069545, 2008
99. **İsmail Küçük**, *Finansal Raporlamada Hile-Manipülasyonlar ve Önlenmesi*, T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Finansman Bilim Dalı, İstanbul, 2011;
100. **Ismail, T., N. Sobhy**, *Determinants of auditors perceptions of the work needed in the audit of internet*. Journal of Applied Accounting Research nr.10, pag. 132-150, 2009;
101. **Iuliana Ionescu**, „Asistarea Deciziei în Domeniul Finanțelor și Instrumentele Informatice Utilizate, București, Tribuna Economică, Nr. 42 , 2007;
102. **Jae K. Shim**, *Accounting Handbook (Barron's Accounting Handbook)*, Publisher: Barron's Educational Series, ISBN: 0764152823, 2008
103. **Jameson M.**, *A Practical Guide to Creative Accounting*, Kogan Page, pag. 83, London, 2010;
104. **Janvrin, D. J., C. G. Jeffrey**, *An investigation of auditor perceptions about subsequent events and factors that influence this audit task*. Accounting Horizons Septembrie, pag. 295-312, 2007;
105. **Janvrin, D., J. Bierstaker, D. J. Lowe**, *An examination of audit information technology use and perceived importance*. Accounting Horizons Martie, pag. 1-21, 2008;
106. **Janvrin, D., J. Bierstaker, D. J. Lowe**, *An investigation of factors influencing the use of computer-related audit procedures*. Journal of Information Systems, pag. 97-118, 2009;
107. **Jerry J.Weygandt, Donald E. Kieso, Paul D. Kimmel**, „Accounting Principles”, 7th Edition, ISBN: 978-0-471-44857-0, 2007;
108. **Joel J. Lerner, James A. Cashin** - *Schaum's Outline of Theory and Problems of Principles of Accounting*, McGraw-Hill Professional, 2005, ISBN 0070580413
109. **K. Naser**, *Creative financial accounting: its nature and use*, Practice Hall, 1993, pg. 59, citat de **Feleaga, N., Feleaga. L.** - *Contabilitate consolidata*, București, 2007.
110. **Kell Walter G., Boynton William C.**, *Modern Auditing*, John Wiley & Sons, Inc., U.S.A, pag. 213, 2007;
111. **Kessler, B.**, *Fashioning a fraud*. Journal of Accountancy Octombrie, pag. 60-63, 2007;
112. **Khurana, I. K., K. K. Raman**, *Litigation risk and the financial reporting credibility of big 4 versus non-big 4 audits: Evidence from Anglo-American countries*. The Accounting Review Aprilie, pag. 473-495, 2009;
113. **Knechel, W. R., S. E. Salterio, N. Kochetova-Kozloski**, *The effect of benchmarked performance measures and strategic analysis on auditors' risk assessments and mental models*. Accounting, Organizations and Society nr. 35, pag. 316-333, 2010;
114. **Knechel, W. R.**, *The business risk audit: Origins, obstacles and opportunities*. Accounting, Organizations and Society nr. 32, pag. 383-408, 2007;
115. **Koç Yüksel**, *Genel Muhasebe Prensipleri ve Uygulamaları*’, Nobel Yayın Dağıtım, 14. baskı, Ankara, p.59, 2010.
116. **Krishnan, J., K. Raghunandan**, *Were former Andersen clients treated more leniently than other clients? Evidence from going-concern modified audit opinions*. Accounting Horizons Decembrie, pag. 423-435, 2007;
117. **Kuhn, J. R. Jr., S. G. Sutton**, *Continuous auditing in ERP system environments: The current state and future directions*. Journal of Information Systems Primăvară, pag. 91-112, 2010;

118. **Kuhn, J. R., S. G. Sutton**, *Learning from WorldCom: Implications for fraud detection through continuous assurance*. Journal of Emerging Technologies in Accounting nr. 3, pag. 61-80, 2006;
119. **Lainez A., Callao, S.**, *The Effect of Accounting Diversity on International Financial Analysis: Empirical Evidence*, The International Journal of Accounting, Vol. 35, No:1, 2011;
120. **LaSalle, R. E.**, *Effects of the fraud triangle on students' risk assessments*. Journal of Accounting Education nr. 25, pag. 74-87, 2007;
121. **Lee, C., R. B. Welker**, *The effect of audit inquiries on the ability to detect financial misrepresentations*. Behavioral Research In Accounting nr.19, pag. 161-178, 2009;
122. **Lenard, M. J., A. L. Watkins, P. Alam**, *Effective use of integrated decision making: An advanced technology model for evaluating fraud in service-based computer and technology firms*. Journal of Emerging Technologies in Accounting nr.4, pag. 123-137, 2007;
123. **Levitt A.**, 'The Numbers Game', Speech at New York University, 2008;
124. **M. Ristea**, „Ghid pentru înțelegerea și aplicarea Standardelor Internaționale de Contabilitate – IAS 36”, Editura CECCAR, București, 2004
125. **M. Trotman**, Comptabilite britannique, mode d'emploi, Economica, Paris, 1993, citat de **Feleaga, N., Feleaga. L.** - *Contabilitate consolidata*, București, 2007.
126. **Madray, J. R.**, *New fraud guidance*. Journal of Accountancy Ianuarie, pag. 51-55, 2006;
127. **Maria Berheci**, “Obiectivele situațiilor financiare, limitele și căile de îmbunătățire a conținutului acestora” Iași pag. 3, 2008;
128. **Martyn Jones**, *Auditorii și fraudă - sfârșitul "câinilor de pază" și al "cupoilor" din domeniul financiar*, Audit FINANCIAR, Nr. 4, pag. 46, 2010;
129. **Mihaela Diana, Oancea-Negescu** – *Analiza și evaluarea informațiilor financiare*, Editura Economica, ISBN 978-973-709-433-9 , 2009
130. **Mihăilescu Ion, (coord.)** *Audit financiar*, Ed. Independența Economică, 2007;
131. **Morariu Ana, Eugeniu Țurlea** - *Audit financiar contabil*, Economică București, 2001;
132. **Morariu Ana, Flavia Stoian**, *Audit financiar*, Ed. ASE, București, 2010;
133. **Morariu Ana, Mirela Păunescu, Gabriel Radu** - *Contabilitate și fiscalitate în dezvoltarea firmei*, vol.I și II, Ed. ExPonto, Constanța, 2005;
134. **Morariu Ana, Radu Gabriel, Păunescu Mirela**, *Contabilitate si fiscalitate de la teorie la practica*, Editura Ex Ponto, 2005
135. **Morariu Ana, Suciu Gheorghe, Stoian Flavia**, *Audit intern si guvernanta corporativa*, Editura Universitara, 2008;
136. **Morariu Ana**, **Curs: Referințe CCFR IAS/IFRS și OMFP 3055/2009**, Camera Auditorilor Financiar din România, 2012
137. **Mulford C. W., Comiskey E.E.**, *The Financial Numbers Game, Detecting Creative Accounting Practices*, John Wiley & Sons., 2009;
138. **Murthy, U. S., D. S. Kerr**, *Comparing audit team effectiveness via alternative modes of computer-mediated communication*. Auditing: A Journal of Practice & Theory Martie, pag. 141-152, 2007;
139. **Naik R.**, *Nature and Purpose of Financial Information*, Euro money /DC Gardner Workbook, Euro money Publications, pag. 233, 2008;
140. **Nelson M.W.**, Elliott J.A., Tarpley, R.L., *Evidence from Auditors about Managers, and Auditors' Earnings Management Decisions*, The Accounting Review, Vol: 77, pag: 175-202, 2008;
141. **Neluța MITEA**, *Asimilarea Standardelor Internaționale de Contabilitate, Analiză și Evaluare*, Editura Tribuna Economică, Nr. 32 , 2006;
142. **Nobes C., Parker R.** - *Comparative International Accounting*, 6e edition Londres Pearson Education, 2007;

143. **O. Amat, J. Blake**, Contabilidad creativa, ed. A III-a, Gestion, pag. 14-15, 2008.
144. **O'Donnell, E., J. Prather-Kinsey**, *Nationality and differences in auditor risk assessment: A research note with experimental evidence*. Accounting, Organizations and Society nr. 35, pag. 558-564, 2010;
145. **Oporean, Ioan si colectiv**, *Procedurile auditorului și ale controlului financiar*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, pag.182, 2007;
146. **Pae, S., S. Yoo**, *Strategic interaction in auditing: An analysis of auditors' legal liability, internal control system quality, and audit effort*. The Accounting Review Iulie, pag. 333-356, 2008;
147. **Paul D. Kimmel, Jerry J. Weygandt, Donald Ervin Kieso**, *Financial Accounting: Tools for Business Decision Making*, Wiley, 2010
148. **Pedneault, S.**, *Fraud 101: Techniques and Strategies for Understanding Fraud*, 3rd Edition. Wiley, 2009;
149. **Peterson, B. H., P. Smedegaard, W. G. Heninger, M. B. Romney**, *Managing multiple identities. Discussion of the benefits, risks, leading practices and audit considerations of both identity and access management*, Journal of Accountancy Septembrie, pag. 38-43, 2008;
150. **Post James, Lawrence Anne T., Weber, James**, *Business and Society: Corporate Strategy, Public Policy, Ethics*, McGraw – Hill International Editions, Management and Organization Series, pag. 88, 2008;
151. **Power M.**, *The Audit Society: Rituals of Verification*, Oxford University Press, 2007;
152. **Power, M.**, *Business risk auditing - Debating the history of its present*. Accounting, Organizations and Society nr. 32, pag. 379-382, 2007;
153. **Ramos, M.**, *Risk-based audit best practices*. Journal of Accountancy Decembrie, pag. 32-38, 2009;
154. **Raymond H. Peterson**, *Accounting for Fixed Assets*, 2007, John Wiley and Sons;
155. **Răileanu Vasile, Răileanu Adriana Sofia**, *Abordari contabile si fiscale privind impozitele si taxele*, Editura Economică, 2009;
156. **Rezaee Zabiollah**, *Financial Statement Fraud, Prevention and Detection*, John Wiley Sons, Inc.,2009;
157. **Richard J.**, *L'audit des performances de l'entreprise*; La Villeguerin Editions, Paris, 2006;
158. **Richard, I.** - *Analyse financière et audit des performances*, La Villeguerin Éditions, Paris, 2008;
159. **Riley, M. E., W. R. Pasewark**, *Assessing the allowance for doubtful accounts*. Journal of Accountancy Septembrie, pag. 40-46, 2009;
160. **Robson, K., C. Humphrey, R. Khalifa, J. Jones**, *Transforming audit technologies: Business risk audit methodologies and the audit field*. Accounting, Organizations and Society nr. 32, pag. 409-438, 2007;
161. **Roman Aureliana Geta**, „Dimensiuni noi privind contabilitatea poziției și performanței financiare ale întreprinderii din Romania și Germania”, teză de doctorat, ASE, București, 2007.
162. **Sanchez, M. H., K. F. Brown C. P. Agoglia**, *Consideration of control environment and fraud risk: A set of instructional exercises*. Journal of Accounting Education nr. 25, pag. 207-221, 2007;
163. **Schultz, J. J. Jr., J. L. Bierstaker, E. O'Donnell**, *Integrating business risk into auditor judgment about the risk of material misstatement: The influence of a strategic-systems-audit approach*. Accounting, Organizations and Society nr. 35, pag. 238-251, 2010;
164. **Scutaru D.**, *Auditul financiar-contabil*, Editura Economică, București, 2005.
165. **Sharman, P.**, *External audit failure and the case for accountability and balance*. Journal of Cost Management Noiembrie, pag. 38-41, 2008;
166. **Sharman, P.**, *External audit failure*. Cost Management, Septembrie, pag. 46-48, 2009;

167. **Sorin Briciu, Ciprian Teodor Mihăilescu, Ana Maria Cordos**, *Considerații privind responsabilitatea și răspunderea auditorului independent în auditul statutar privind fraudă*, Audit Financiar, Nr. 12 pag. 22, 2009;
168. **Stolowy H., Breton G.**, *A Review of Research on Accounts Manipulation, Paper for the Annual Congress of European Accounting Association*, pag. 17, 2008;
169. **Suffield, Grace, Grabosky Peter**; 'The Psychology of Fraud', Trends & Issues In Crime and Criminal Justice', Astralian Institute of Criminology, March 2008.
170. **Taylor D., Glezen W.G.** - *Auditing: integrated concepts and procedures*, Ed. John Wiley & Sons, New York, 2008;
171. **Tuba Yaman**, *Finansal Tablolar Aracılığı İle Kullanıcılara Yanıltıcı Bilgi Sunulması Ve Sonuçları*, İstanbul, 2010;
172. **Vasarhelyi, M. A., M. G. Alles, A. Kogan**, *Principles of analytic monitoring for continuous assurance*. Journal of Emerging Technologies in Accounting nr. 1, pag. 1-21, 2009;
173. **Vasarhelyi, M. A., R. A. Teeter, J. Krahel**, *Audit education and the real-time economy*. Issues In Accounting Education August, pag. 405-423, 2010;
174. **Wanda A. Wallace** - *Auditing*, Ed. MacMillan Publishing Company, New York, 2007;
175. **Weetman Roberts C., Gordon P.**, *International Financial Accounting A Comparative Approach*, Financial Times, Pitman Publishing, Great Britain, pag. 82-83, 2009;
176. **Wells, J. T.**, *Corporate Fraud Handbook: Prevention and Detection*. John Wiley & Sons, 2004;
177. **Wells, J. T., J. D. Gill**, *Assessing fraud risk*. Journal of Accountancy Octombrie, pag. 63-65, 2007;
178. **White F., Hollingsworth K.**, *Audit, accountability and government*, Editura Clarendon, 2008
179. **Whittington, R., L. Graham, G. Fischbach, J. Ahern**, *Advancing the audit documentation standard*. Journal of Accountancy Iunie, pag. 64-68, 2009;
180. **William C.Boynton, Raymond N.Johnson** - *Modern Auditing - Assrances services and the integrity of financial reporting*, Eight edition, john wilei & Sons, Inc, 2009;
181. **Young M. R.**, *Accounting Irregularities and Financial Fraud, A Corporate Governance Guide*, Second Edition, Aspen Law & Business, 2009;
182. **Zabihollah Rezaee**, *Causes, consequences, and deterrence of financial statement fraud*, The University of Memphis, Memphis, USA, 2008;

- *** U.S. General Accounting Office, Financial Audit, Editura Business & Economics, 2005;
- *** IRECSO, Audit financiar 2009: Manual de Standarde Internationale de Audit si Control de calitate., 2009
- ***Colecția revistei *Accountancy*, ISSN: 0001-4664, 2006-2011;
- ***Colecția revistei *Accountant*, ISSN: 0001-4710, 2006-2011;
- ***Colecția revistei *Accounting and Business Research*, 2006-2011;
- ***Colecția revistei *Accounting and Business*, ISSN: 1460-406X, 2006-2011;
- ***Colecția revistei *Accounting and Finance*, ISSN: 0110-5159, 0810-5391, 2006-2011;
- ***Colecția revistei *Accounting Auditing and Accountability Journal*, ISSN: 0951-3574, 2006-2011;
- ***Colecția revistei *Accounting Education*, ISSN: 1085-4622, 2006-2011;
- ***Colecția revistei *Accounting Forum*, ISSN: 0155-9982, 0001-4818, 2006-2011;
- ***Colecția revistei *Accounting Horizons*, ISSN: 0888-7993, 2006-2011;
- ***Colecția revistei *Accounting Management and Information Technologies*, ISSN: 0959-8022, 2006-2011;
- ***Colecția revistei *Accounting Review*, ISSN: 0001-4826, 2006-2011;
- ***Colecția revistei *Accounting Technology*, ISSN: 1068-6452, 2006-2011;

- ***Colecția revistei *Accounting Today*, ISSN: 1044-5714, 2006-2011;
- ***Colecția revistei *Auditing*, ISSN: 0278-0380, 2006-2011;
- ***Colecția revistei *Canadian Accounting Perspectives*, ISSN: 1499-8653, 2006-2011;
- ***Colecția revistei *Contabilitatea, expertiza și auditul afacerilor*, CECCAR, 2005-2011;
- ***Colecția revistei *CPA Journal*, ISSN: 0732-8435, 2006-2011;
- ***Colecția revistei *CPA Letter*, ISSN: 0094-792X, 2006-2011;
- ***Colecția revistei *European accounting review*, ISSN: 0963-8180, 2006-2011;
- ***Colecția revistei *International Accounting Bulletin*, ISSN: 0265-0223, 2006-2011;
- ***Colecția revistei *International Journal of Accounting*, ISSN: 0020-7063, 2006-2011;
- ***Colecția revistei *Journal of Accountancy*, ISSN: 0021-8448, 2006-2011;
- Journal of Accountancy. 2006. Amendment to Statement on Auditing Standards No. 39, Audit Sampling. *Journal of Accountancy* (May): 153-155.
- Journal of Accountancy. 2006. Audit documentation. *Journal of Accountancy* (March): 95-99.
- Journal of Accountancy. 2006. Audit evidence. *Journal of Accountancy* (May): 113-116.
- Journal of Accountancy. 2006. Communicating internal control related matters identified in an audit. *Journal of Accountancy* (July): 97-101.
- Journal of Accountancy. 2006. Performing audit procedures in response to assessed risks and evaluating the audit evidence obtained. *Journal of Accountancy* (May): 145-153.
- Journal of Accountancy. 2006. Planning and supervision. *Journal of Accountancy* (May): 125-129.
- ***Colecția revistei *Journal of Accounting Education*, ISSN: 0748-5751, 2006-2011;
- ***Colecția revistei *Journal of Accounting Research*, ISSN: 0021-8456, 2006-2011;
- ***Colecția revistei *Journal of Accounting, Auditing, and Finance*, ISSN: 0148-558X, 2006-2011;
- ***Colecția revistei *Journal of Financial Statement Analysis*, ISSN: 1085-3464, 2006-2011;
- ***Colecția revistei *Journal of International Accounting Research*, ISSN: 1542-6297, 2006-2011;
- ***Colecția revistei *Outcomes and Accountability Alert*, ISSN: 1524-0908, 2006-2011;
- ***Colecția revistei *Pennsylvania CPA Journal*, ISSN: 0746-1062, 2006-2011;
- ***Colecția revistei *Practical Accountant*, ISSN: 0032-6321, 2006-2011;
- ***Colecția revistei *Practicing CPA*, ISSN: 0885-6931, 2006-2011;
- ***Colecția revistei *Review of Accounting & Finance*, ISSN: 1465-7702, 2006-2011;
- ***Colecția revistei *Student accountant*, ACCA, 2005-2011;
- ***Contabilitatea, expertiza și auditul afacerilor CECCAR - CECCAR, București, 2005;
- *** American Institute of Certified Public Accountants, Accounting Trends & Techniques, 2008
- AICPA 2008. *Audit Sampling Audit Guide*. AICPA.
- AICPA 2008. *Government Auditing Standards and Circular A-133 Audits - Audit Guide*. AICPA.
- AICPA 2008. *Government Auditing Standards and Circular A-133 Developments Audit Risk Alert*. AICPA
- AICPA 2011. *Auditing Revenue in Certain Industries - Audit Guide*. AICPA.
- AICPA 2011. *Codification of Statements on Auditing Standards as of January 2011*. AICPA.
- AICPA 2011. *Communicating Internal Control Related Matters in an Audit - Understanding SAS No. 115*. AICPA.
- AICPA 2011. *Current Economic Crisis: Accounting and Auditing Considerations - Audit Risk Alert*. AICPA.
- AICPA 2011. *Employee Benefit Plans Audit & Accounting Guide*. AICPA.
- AICPA 2011. *Employee Benefit Plans Industry Developments Audit Risk Alert*. AICPA.
- AICPA 2011. *Guide to Fraud in Governmental and Not-for-Profit Environments*, Revised Edition. AICPA.
- AICPA 2011. *Not-for-Profit Organizations Audit & Accounting Guide*. AICPA.

- AICPA 2011. *Not-for-Profit Organizations Industry Developments Audit Risk Alert*. AICPA.
- AICPA 2011. *PCAOB Standards and Related Rules as of December 2008*. AICPA.
- AICPA 2011. *Service Organizations: Applying SAS No. 70, as Amended - Audit Guide*. AICPA.
- AICPA 2011. *State and Local Governments Audit & Accounting Guide*. AICPA.
- AICPA 2011. *State and Local Governmental Developments Audit Risk Alert*. AICPA.
- *** IFAC-CAFR, Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate, Editura Ericson, 2009;
- ***Ghiduri pentru înțelegerea și aplicarea Standardelor Internaționale de Contabilitate - CECCAR, 2005;
- ***GAAP Generally Accepted Accounting Principles, 2007;
- ***GAAS Generally Accepted Auditing Standard, 2007;
- *** IFRS 2011 – Ghid practic, București, Ireckson, 2011;
- *** PWC - Manual of Accounting - Understanding financial instruments, 2011
- *** ISA – 2011 (International Standard of Accounting)
- *** PWC, The IFRS Manual of Accounting, 2011
- ***Legea 571/2005 - Codul fiscal al României, cu modificările și completările ulterioare
- ***Ordinul Ministrului Finanțelor Publice 1752/2005 pentru aprobarea Reglementarilor contabile simplificate armonizate cu Directivele europene, cu modificările ulterioare, valabil până la 31.12.2009 și utilizat pentru situațiile financiare comparative cu IAS/IFRS ale exercițiilor financiare 2007-2009
- ***Ordinul Ministrului Finanțelor Publice 3055/2009 pentru aprobarea Reglementarilor contabile simplificate armonizate cu Directivele europene, aplicat de la 01.01.2010
- ***Practice guide of basic, financial and management accounting. - C.E.C.C.A.R, București, 2006;
- ***Recunoaștere, evaluare și estimare în contabilitatea internațională - CECCAR, București, 2005;
- ***Standardele Internationale de Raportare Financiare, Editura CECCAR, 2009.
- *** Dicționarul explicativ al limbii române, Editura Univers Enciclopedic, București, 2008;
- ***www.acca.com
- ***www.cafr.ro
- ***www.ceccar.ro.
- ***www.cica.com
- ***www.gao.gov.com.
- ***www.iasb.org
- ***www.ifac.org
- ***www.investopedia.com
- *** www.acfe.com
- *** www.kpmg.com
- *** www.pwc.com

LISTA FIGURI

Figură 1. Administratori IASBF	41
Figură 2. Administratorii fundației IASB.....	43
Figură 3. Triunghiul fraudei	50
Figură 4. Efectele contabilității creative.....	69
Figură 5: Schema principală a identificării fraudelor financiare prin utilizarea informațiilor cu privire la bugetul societății comerciale.....	138
Figură 6. Metoda ciclurilor.....	160
Figură 7. Interdependența dintre obiectivele de audit, procedurile de audit și testele mecanismelor de control intern.....	160
Figură 8: Cota de piață	185
Figură 9: Determinarea valorii recuperabile – baza de înregistrare	214

LISTA TABELE

Tabel 1. Utilizatorii situațiilor financiare și necesitățile lor de informare	34
Tabel 2. Situația preocupării referitoare la fraudă.....	53
Tabel 3. Subcategoriile de deturnări de fonduri	57
Tabel 4. Deosebirea dintre fraudă și managementul veniturilor	74
Tabel 5. Scheme comune de fraude financiare.....	136
Tabel 6. Cele mai mari falimente ale societăților din USA, între 2001 - 2003.....	146
Tabel 7. Entități la nivel mondial cu cele mai mari deficiențe la nivel de management, raportări financiare și evidență contabilă	148
Tabel 8: Incadrarea cu personal a structurii organizatorice la S.C. ABC S.A.	185
Tabel 9: Situația poziției financiare 2011 înaintea exercitării controlului intern.....	187
Tabel 10: Situația rezultatului global 2011 înaintea exercitării controlului intern.....	188
Tabel 11: Costurile inițiale	195
Tabel 12: Metoda Lifo de evaluare a stocurilor nepermisă de IAS 2.....	207
Tabel 13: Metoda de evaluare a stocurilor conform FIFO	208
Tabel 14: Situația poziției financiare revizuite aferente anului 2011.....	223
Tabel 15: Situația rezultatului global revizuit aferent anului 2011	224
Tabel 16: Situația fluxurilor de trezorerie revizuite aferent anului 2011	225
Tabel 17: Nota 1 – Active Imobilizate în anul 2011	226
Tabel 18: Nota 2 - Provizioane pentru riscuri și cheltuieli în anul 2011.....	227
Tabel 19: Nota 3 - Repartizarea profitului *) în anul 2011	228
Tabel 20: Nota 4 - Analiza rezultatului din exploatare în anul 2011	229
Tabel 21: Nota 5 – Situația creanțelor și datoriilor în anul 2011	230
Tabel 22: Nota 6 – Principii, politici și metode contabile (Informații pentru anul fiscal 2011)	232
Tabel 23: Nota 7 – Participații și surse de finanțare (Informații aferente anului fiscal 2011)	233
Tabel 24: Informații privind salariații și membrii organelor de administrație, conducere și supraveghere (informații pentru anul fiscal 2011)	234

LISTA GRAFICE

Grafic 1.Distribuirea pierderilor exprimate în dolari	63
Grafic 2.Situația frecvenței fraudelor pe categorii	64
Grafic 3.Situația fraudelor pe categorii	65
Grafic 4.Vârsta făptuitorilor fraudelor	66
Grafic 5 .Vârsta făptuitorului fraudelor raportată la câștiguri	66

LISTA ABREVIERILOR

AAT	Association of Accounting Technicians
ACCA	Association of Chartered Certified Accountants
ACFE	Association of Certified Fraud Examiners
AIA	Association of International Accountants
AICPA	American Institute of Certified Public Accountants
APB	Auditing Practices Board
APESB	Accounting Professional & Ethical Standards Board Limited
CAFR	Camera Auditorilor Financiari din România
FASB	Financial Accounting Standards Board
FEE	Federation des Experts Comptables Europeens
IAASB	International Auditing and Assurance Board
IAPS	International Auditing Practice Statement
IAS	International Accounting Standards
IASB	International Accounting Standards Board
ICAEW	Institute of Chartered Accountants in England and Wales
IESBA	International Ethics Standards Board for Accountants
IFAC	International Federation of Accountants
IFRS	International Financial Reporting Standards
ISA	International Standards on Auditing
ISAE	International Standards on Assurance Engagements
ISB	Independence Standards Boards

SAS	Statement on Auditing Standards
SEC	Securities and Exchange Commission
SOA	Sarbanes-Oxley Act
